

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

פרשת ויקהל-פקודי
תשפ"ו

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

קרון הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

ואם נצלה בו כגורגרת במקום אחד - פירושו: צליה גמורה כל צרכו לגמרי, יותר ממאכל בן דרוסאי. **בשנים** ושלושה מקומות - לא דמי להוציא חצי גורגרת חזר גורגרת חזר והוציא חצי גורגרת בפרק "המוציא יין" (שבת פא,ו), הדהם טעמא כדאיתא בסוף "הבונה" (שם קד,ג). מחוסר קציעה - לאו כמחוסר מעשה דמי, אבל נבא - אין דרך ביטול בדין, ומחוסר נבא מחוסר בן דרוסאי - לאו כלום הוא. **ואם נצלה**

איבא לפלוני בין הפך ללא הפך, כגון בכהאי גזנא כדמפרש לקמן, דאי לא הפך הוה בשיל מצד אחד, אבל גבי חימוץ ליבא לפלוני. **אילימא** דכי לא הפך ביה לא בשיל **פשיטא** - דלא הפך - פטור, דהא לא נצלה, ולא מידי עבד. **מאכל** בן דרוסאי - שליש הוא מבוטל. **אף על גב דבשיל מצד אחד**

אמר רבי יוחנן: הניח **בשר** על גבי **גחלים**, הופך בו **חיוב**, לא הופך בו - פטור. **היכי דמי?** **אילימא** **דאי לא הופך ביה, לא בשיל** - **פשיטא!** **אלא דאי לא מהפך ליה, נמי הוה בשיל** - **אמאי לא מיחייב?** **לא צריכא, דאי לא הופך ביה, הוה בשיל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי.** **וכי מהפך ביה, בשיל משני צדדין כמאכל בן דרוסאי, וקאי משמע לן, דכל מצד אחד כמאכל בן דרוסאי - לא כלום הוא.** **אמר רבא:** **ואם נצלה בו כגורגרת מצד אחד במקום אחד - חייב.** **אמר ליה רבינא לרב אשי:** **במקום אחד - אין, בשנים או שלשה מקומות - לא, והתנן:** **הקודח כל שהוא - חייב.** **היכי דמי?** **אילימא במקום אחד, כל שהוא למאי חזי? אלא לאו בשנים או שלשה מקומות, דהוה לצירוף! - לא, לעולם במקום אחד, דהוה לכבא דאקלירא.** **ויאמי דאמרי, אמר רבא:** **אפילו בשנים ושלשה מקומות.** **אמר ליה רבינא לרב אשי,** **אף אגן נמי הנינא:** **הקודח כל שהוא - חייב.** **היכי דמי?** **אילימא במקום אחד, כל שהוא למאי חזי? אלא לאו בשנים ושלשה מקומות, דהוה לצירוף! - לא, לעולם במקום אחד, דהוה לכבא דאקלירא.** **תנו רבנן:** **אילו נאמר "אשר תקריבו לה" לא תעשה חמץ,** **היינו אומר:** **אין לי אלא ב"לא תעשה חמץ" אלא קומץ בלבד, מנחה מניין? תלמוד לומר:** **"מנחה".** **שאר מנוחות מניין? תלמוד לומר:** **"כל המנחה אשר תקריבו לה" - קשירה ולא פסולה, כמאן אמרו:** **המחמיץ את הקשירה - חייב, ואת הפסולה - פטור.** **בעי רב פפא:** **חיימא ויצאת, וחוה ויחיימא, מהו?** **פיון דיצאת איפסולה לה ביוצא, וכי הדר מחמיץ לה - לא מיחייב עליה משום מחמיץ אחר דחיימא, ויצא לא מהני ביה, וכי הדר מחמיץ לה - מיחייב עליה משום מחמיץ אחר מחמיץ של מנחה, מהו? פיון דחיימא, או דחיימא, פיון דחיימא, פסול יוצא לא מהני ביה, ותיקו. בעי רב מרי:** **חיימא בראשו של מנחה, מהו? דאשר תקריבו, אמר רבנא, והא אקריבה, או דלמא, מחוסר הקמרה כמחוסר מעשה דמי. תיקו. והשתא דנפקא ליה מ"כל המנחה" (לה) "למה לי? מייבגי ליה לכתבתאי" - לרבות מנחת נסכים לחיימא, דברי רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר:** **לרבות להם הפנים לחיימא, אבל שאר מנחות - וטעם זה אשכחן לקמן (ס.ט.) גבי הגשה. דמריב רבי שמעון שאר מנחות להגשה מיאת המנחה, וממעט שתי הלחם ולחם הפנים מדרכיב "מאלה", ומנחת נסכים מדרכיב "הקריבה". ומיהו תימה: דמשמע הים דאי לאו מיעוטא הוה מיתרבי להגשה מיאת המנחה, ומאי שנא לחיימא דלא מיתרבו מיכל המנחה, הא חימוץ הגשה תרוייבו בחד פישתא כתיבי במנחת מירשת (ויקרא ב) ויחר זהו לרבות מיכל המנחה" שפי מ"א את המנחה! ועוד קשה: דהכא איתרבו מיכל המנחה: מנחת העומר ומנחת סוטה, והם לא איתרבו מיאת המנחה, אלא בעי הים קרא לרביי, דמריב מנחת העומר להגשה מ"הובאת, ומנחת סוטה מן "הקריבו" ומיהו בזה אין תימה, כסברא ד"כל מנחה טפי מ"א", אבל זה ראי תימה: דהוי אפכא הבא מתחם, דמיכל המנחה: מריב מנחת העומר ומנחת סוטה, ואילו מנחת נסכים ולחם הפנים לא מתרביא, והם מרביין מיכל המנחה: לחם הפנים ומנחת נסכים, ואילו מנחת העומר ומנחת סוטה לא מרביין? **מנחת נסכים** מי פירות הן - באים מנחת מנחה, ובענין זה אי אפשר לבלב, אבל מנחת נסכים, שנתנו מרובה, וסלקא דעתך אלא גזמן נתן, ומי**

כמאכל בן דרוסאי - לאו כלום הוא. **ואם נצלה**
 1 **בו מצד אחד כגורגרת - צליה גמורה - חייב.**
 2 **אפילו כי לא הפך.** **קודח - חור כל שהוא**
 3 **במקום בשבת - חייב.** **דהוה לצוף - כמב**
 4 **שעושין גרין כשצריכין לחור אחד, קודחין**
 5 **שלשה קטנים זה מצד זה, ומחריבין אתון. לבבא**
 6 **דאקלירא - לשון של מנחה שראשו חד, ותוחבן**
 7 **בתוך התיבה, ופוחת ונעיל. אלא קומץ - שלא**
 8 **יטול קומץ לבדו ויחיימנו. מנחה מנין - שלא**
 9 **יחמיץ כל המנחה יחד קודם קביעה. שאר**
 10 **מנחות מנין - דהאי קרא, במנחת מירשת כתיב.**
 11 **פסולה - כגון שיצאת או נתמאת, וחוה ויחיימא**
 12 **כלומר, גמר מעשה חימוצה. שאפתא. מהו -**
 13 **מי מחייב משום מחמיץ אחר מחמיץ או לא? או**
 14 **דלמא כיון דחיימא לא מהני ליה בה פסול יוצא**
 15 **הוה כדאשכחן במנחה, וחוה ויחיימא פסול**
 16 **חימוץ, ויחייב כשאר מחמיץ אחר מחמיץ. חיימא**
 17 **- לקומץ. בראשו של מנחה מהו - "אשר**
 18 **תקריבו" משמע כל זמן שמתחברת הקרבה -**
 19 **עבר עליה, מבלא לחור המנוחה - וחוה מחוסר**
 20 **הקמרה - ליתנה על האש. והשתא דנפקא לן**
 21 **מכל המנחה - דאפילו כשהקומץ מתרבת**
 22 **חייב עליה. אשר תקריבו - מנחה דאקומץ**
 23 **לחודיה קרא, למה לי? לרבות מנחת נסכים**
 24 **לחיימין - שאם היצאת או נתמאת, וחוה דהאי קרא**
 25 **גבי שאר מנחות ששיריחן נאכלין כתיב,**
 26 **איצטריך לרביינן דהני. חייב נמי תנינא לה**
 27 **בתורת כתיבי: אין לי ב"לא תעשה חמץ" אלא**
 28 **במנחת ששיריה נאכלין, מנחת שאין שיריה**
 29 **נאכלין מניין? תלמוד לומר "כל המנחה" וגו' -**
 30 **לרביא מנחת נסכים. אבל לחם הפנים - לא ליק**
 31 **עליה, דקסבר: מידת יבש נאקדשה. ומר מרבי**
 32 **לחם הפנים. דלי תימא: בנקמנות אמר רבנא,**
 33 **שמחן קרב למזבח, אבל האי דלא קרב מיניה -**
 34 **לא. קסבר: מרת יבש נאקדשה. אבל מנחת**
 35 **נסכים - לאו.**
 36 **ובי**

— משום דמנחת נסכים אינה באה בגלל עצמה, ולחם הפנים אין מן לאישים. אבל שאר מנחות — באות בגלל עצמן, וש מן לאישים. וטעם זה אשכחן לקמן (ס.ט.) גבי הגשה. דמריב רבי שמעון שאר מנחות להגשה מיאת המנחה, וממעט שתי הלחם ולחם הפנים מדרכיב "מאלה", ומנחת נסכים מדרכיב "הקריבה". ומיהו תימה: דמשמע הים דאי לאו מיעוטא הוה מיתרבי להגשה מיאת המנחה, ומאי שנא לחיימא דלא מיתרבו מיכל המנחה, הא חימוץ הגשה תרוייבו בחד פישתא כתיבי במנחת מירשת (ויקרא ב) ויחר זהו לרבות מיכל המנחה" שפי מ"א את המנחה! ועוד קשה: דהכא איתרבו מיכל המנחה: מנחת העומר ומנחת סוטה, והם לא איתרבו מיאת המנחה, אלא בעי הים קרא לרביי, דמריב מנחת העומר להגשה מ"הובאת, ומנחת סוטה מן "הקריבו" ומיהו בזה אין תימה, כסברא ד"כל מנחה טפי מ"א", אבל זה ראי תימה: דהוי אפכא הבא מתחם, דמיכל המנחה: מריב מנחת העומר ומנחת סוטה, ואילו מנחת נסכים ולחם הפנים לא מתרביא, והם מרביין מיכל המנחה: לחם הפנים ומנחת נסכים, ואילו מנחת העומר ומנחת סוטה לא מרביין? **מנחת נסכים** מי פירות הן — באים מנחת מנחה, ובענין זה אי אפשר לבלב, אבל מנחת נסכים, שנתנו מרובה, וסלקא דעתך אלא גזמן נתן, ומי

מנחות פרק מנחשי - כל המנחות דף נח עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" תוספות

שאר וכוברם מן דבש דכתיבי בהחאו קרא, וחכי קאמר: "קרנן ראשית תקריבו אותם" היינו שתי הלחם מן השאור, דכתיב (ויקרא כג) "ומצן תאפינהו, ויראשית" מיקר, דחן ראשית לכל המנחות ותמבות שנה זו דכתיב בה (במדבר כח) "מנחה חשה", וכלל מן הדבש ואיקור "ראשית" ודכתיב "ראשיתו כבורי ארומק" (שמות כג) הך הוא דרבינן ליה כבש כמזבח, כדכתיב (ויקרא ב) "ואל המזבח לא יעלה", מירי אחיני 1 כגון - שש טטא, ולא הך לעיל דאסירי 2 משום "כל שממנו לאישים" - דלרבין לא דבי כבש 3 כמזבח. יכול הוא יחיד מתנדב ומביא כיוצא 4 בה - שתי לחם, ועליה קאי דכתיב (שם) "קרנן ראשית" וגו'. תקריבו - משמע ציבור. 5 אבל יד צבור נזיר. שתי הלחם דרבה. 6 שהרי מביאין (שתי) הלחם חובה. והיכי דמי 7 נדב בבורי? כגון ממונת של שפרותיהם. מה 8 יש לך להביא? לא גרסינן לה בתורת כהנים. 9 ומאי דרבינן ליה, הכי קאמר: מה יש לך להביא 10 מן חובה, דהא "ראשית" חובה משמע, ולא 11 אשכחן קרבן ראשית. אם נאמר כל דבש - 12 לרבות חצי קומץ, כדמפרש לקמן. לפה נאמר 13 כל שאור - נגמר מדבש. אי נמי: לא הוה 14 "כל" גבי דבש, תילף משאור. שאור הותר 15 מכללו - כדמפרש לקמן. ודגש הוהו כשירי 16 מנחות - אם רוצה ללוש משאור שירי מנחה 17 בדבש - מורה, דכתיב מנחות כהונה אכלות 18 בגדולה, כדאמרנן בפרק "הורוע והלחיים" 19 (תולין קלב.ג.) "לך נתנים למשחה" - לגדולה 20 כדרך שהמלכים אכלין. שאור לא הותר 21 בשירי המנחה - כדאמרנן ב"אפילו חלקם 22 לא תאפה חמץ. לאו שתי הלחם דקרבה נרבה 23 - כמזבח, דאי מנהך דרובא לא מצי למימר 24 דהא לא הותר במקדש דלא קרב למזבח. לקרב 25 עתה - אשני כבש עצרת קאמר קריבינן ע"כ 26 שתי הלחם היינו הותרו מכלל במקדש לקרב 27 עתה, כבורים נמי - שהיו מביאין עמם 28 עופות, והסלים וכוונתם - של כבורים שבד 29 הכעלים נתנין לכהנים. לעפר כבורים אתו - 30 הן עופות, ולא חובה נניחו, והדרתן במסכת 31 כבורים (פרק ב מנחה ד) ומיייתין ב"לולב 32 וערבה" (סוכה מו.ג.) הכבורים שתינון קרבן 33 ושיר וברכה ולינה - אמרינן בתלמוד ירושלמי 34 דהאי קרבן שלמים הוא. כתיב רכא "ושמתם 35 בכל הטוב", וכתיב התם "הובחת שלמים ואבלת 36 שם ושמתה", ולא קריבינן עמחן השיב להו, 37 שלא היו עוקצין לה (ולחו) ולא יחד למקדש, 38 אלא חובה עליו לחיבי שלמים (קודם) לשם. 39 כל ששמו קרבן - אמר רחמנא דלא יקטירו 40 משירי, דהכי כתיב בתר הדחוא קרא "קרנן 41 ראשית", ומקרא נדרש הלחם - עוף - שמו 42 "קרנן", דכתיב (ויקרא א) "ואם מן העוף יקרב 43 קרבנו". לוג שמן של מצורע - אין ממנו 44 לאישים, אבל "קרנן" אקרי, כדאמרנן ב"אלו 45 מנחות": "לכל קרבנם" - לרבות לוג שמן של 46 מצורע, ובגופיה נמי כתיב ויקרא (ד) "וזקריב 47 אותו לאשם ואת לוג השמן", ואי קשיא: הרי 48 קרב ממנו ודאשם מצורע בא גמול לאישים 49 כשתי הלחם משום כבשיש? הא לא קשיא, 50 דאשם לא שייך בהדי לוג לגמרי, דאדם מביא

ורבי יוחנן (אמר) האי אותם מאי עביד ליה - **הה מצוי למימר**: דמביע ליה כי הא דרדשי רבנן בפרק "התערבות" (יובסם ע.נא): אותם אי אתה מעלה לרית נידוח, אבל אתה מעלה לשם עצים וכו'. **מביע** ליה לכתובתו, ומחך ברייתא לא קשיא לרבי אלעזר, דתרתו שמע מינה, כדאמר בפרק "התערבות" (שם) **אבל**, האי מצוי בראי כו' - והא התיב בתורת כהנים: "אם זבח שלמים הוא מקריב" הוא מביא נדב, ואין הציבור עושים נדב, היינו שלמים. **לוג** שמן של מצורע איבא בנייהו - דאקרי "קרנן", כדאמר ב"אלו מנחות": "לכל קרבנם" - לרבות לוג שמן של מצורע, ובגופיה נמי כתיב "וזקריב אותו לאשם ואת לוג השמן", ואין ממנו לאישים. היקשה בקונטרס: אי קרב ממנו לאישי? שהרי אשמו כמזבח בא עמו ובחאי גומא כבשים, ואין לתרין. דשאני שתי הלחם שומינים אותן עם הכבשים - דלוג שמן של מצורע נמי מניפין אותו עם האשם מניפין, כדרישנן לקמן בפירוקן מדכתיב "והניף אותם". ותירץ בקונטרס: דהא לא קשיא, דאשם לא שייך לבד לוג לגמרי, דאדם מביא אשמו עולות ולוגו עד עשרה ימים, כדאמר בסוף "הקומץ וטא" (מנחות טו.ב.), ואף על גב דשתי הלחם נמי פעמים שאין כבשים עמחן, למאן דאמר דכבשים אין מעבקינן את הלחם, היכא דאית ליה מיחה אל מיייתו וכו' ובלא זיל, ועוד, דהיכא דהקבעין אין יכול לשנות אבל לוג שמן לא הקבעי אלא לרבי מאיר דאמר דשתי הלחם שחטיטה, ואם האמר: והא איש"ת "התערבות" (יובסם ע.ג.) קרי ליה "ממנו לאישים" ויש לומר: דהתם גבי למימר "כל ששמו קרבן", לא נדבק לשון השגור בהתלמוד יותיר, ואין לתרין: דהכא בבא בפני עצמו, והתם בבא עם חובת, דאמר "זה אשמו וזה לוגו", דאם כן לימא: לוג חובת בפני עצמו איבא בנייהו, ועוד: דבפרק "בית שואב" (שם טו.א.) לא קרי זבח מתיר נסכים הבאין כיון דאתא עד שעתו ימים, **הצ"ל** מנחן תלמוד לומר כל עירובו ענין תלמוד לומר כי כל - (מכאן קשה לה פירוש הקונטרס דפרק "אלו עורבין" (ספח טג.ג.) דרבי יוחנן: כל איסורין שבתורה אין הותר מצטרף לאיסור חוץ מאיסוריו נזיר, שהרי אמרה תורה "שחרת", ועירי אמר: אי שאור ביבב לקטירו". במאן - דרבי אליעזר דרדשי "כו', ולמפרקי מראבי, כדאמר בה הקטיר פחות מכות, ופירש שם בקונטרס, דזעירי הוה דריש: אין לי אלא כולו, מקצתו מנין, חמץ חצי זית מצה חצי זית ומחץ תלמוד לומר "כל", וקשה: דה"ל, לא כבאי ולא כרביא וכו'. ומאי קאמר התם "כבאי כרבי אלעזר", הא אפילו כרבנן נמי אתיא: דהדי ד"כ"ל לא דריש, "כי כל" דריש לרבות מקצתו היינו הותר מצטרף לאיסור לפירוש הקונטרס, ונראה לפרש: מצטרף דריש ללא מצטרף לאיסור דריש כרבי ד"מקצתו היינו חצי קומץ שזת ואת שלם, ומכיל ליה "מכל", ו"עירוב" היינו חצי זית הותר חצי זית איסור מצטרפין, ומרבי ליה מ"כ"ל מצטרף אבל כבאי ביה לא מצו סבר, דכיון דמפרש "מקצתו חצי זית, לא שייך ביה צירוף, דאפילו במשחז מייחב, היא דמרבי עירובין, היינו שבתערב לגמרי עם החיתר, ולא אמרינן שיתבטל אשמו אגב היתר. אבל לרבי לא עריך קרא לחכי, דכיון דיכאי כות, פשיטא דלא בטיל. והא דקאמר: כמאן רבי אלעזר דרדשי "כל", היינו משום דלרבנן אין על גב ד"כ"ל דריש, מהו לא הוה מוקמינן "כי כל" לרבות עירובו אלא לרבות מקצתו. **אבל** סבר יש קומץ פחות משני יתים - פירוש: שכן לא כן מנא ליה לרבות אפילו חצי זית, דהוה ליה למצוא, אין לי אלא כל הקומץ, חצי קומץ מנין? דהא איבא כות, אבל פחות מכשיעור מזה הוה ליה לרבי. ואם האמר: ואתי מביא ליה לאביי לרבות חצי

אשמו עכשיו ולגו עד עשרה ימים, כדאמרן ב"הקומץ וטא" (מנחות טו.ב.) מאי קאמר - מאי שיעוריה, דקאמר "כולו" ו"מקצתו". חצי זית מנין - ובגון דאיתיה בעיניה. עירובו - שיערובו עם מצה, ולא מינכר. **אבי** שר יש קומץ פחות משני יתים - ו"לא תקטירו" לקומץ שלם משמע, וכיון דרבי מנין פחות משני יתים אשבעתין "כל" יתירא.

ורבי יוחנן האי "אותם" מאי עביד ליה - **מביע** ליה לכתובתו, ויכול יהא יחיד מתנדב ומביא פיוצא בה נדבה, וקורא אני בה "מוצא שפתיהך תשמר ועשית"? תלמוד לומר: "קרנן ראשית תקריבו" - ציבור אמרתי לך, ולא יחיד. ויכול לא יהא יחיד מביא, שאינו מביא חובתו פיוצא בה, אבל יהא ציבור מביא, ששמיא חובתו פיוצא בה? תלמוד לומר: "אותם", ומה יש לך ושמתי הלחם לא יקרבו נדבה? והתניא: אם נאמר "כל שאור", למה נאמר "כל דבש"? ואם נאמר "כל דבש", למה נאמר "כל שאור"? מפני שיש בשאור מה שאין בדבש ויש בדבש מה שאין בשאור. שאור הותר מכללו במקדש, דבש - לא הותר מכללו במקדש. דבש - הותר בשירי מנחות, לא הותר בשירי מנחות. הא מפני שיש בשאור מה שאין בדבש ויש בדבש מה שאין בשאור, הוצרך לומר "כל שאור", והוצרך לומר "כל דבש". שאור הותר מכללו במקדש, מאי ניהו? לאו שתי הלחם דקרבה נדבה! אמר רב עמרם: לא, ליקרב עמהם. אי הכי, כבורים נמי, דתנן: והגולות שעל גבי הפלון היו עולות, והסלים שבידם ניתנין להכהנים! - הנהו לעמר כבורים הוא דאתו. בעי רמי בר תמא מרב הסודא: המעלה מבשר המצאת העוף על גבי המזבח, מהו? "כל ששמונו לאישים" אמר רחמנא, והאי אין ממונו לאישים. או דלמא, כל ששמו קרבן, והאי נמי שמו קרבן? אמר ליה: כל ששמו קרבן, והאי נמי שמו קרבן. בתנאי, רבי אליעזר אומר: כל ששמונו לאישים, רבי עקיבא אומר: כל ששמו קרבן. מאי בנייהו? אמר רב הסודא: בשר המצאת העוף איבא בנייהו. רב אמר: לוג שמן של מצורע איבא בנייהו. דתני לוי: "כל קרבנם" - לרבות לוג שמן של מצורע. תנו רבנן: "שאור... כל תקטירו" - אין לי אלא כולו, מקצתו מנין? תלמוד לומר: "כל". עירובו מנין? תלמוד לומר: "כי כל". מאי קאמר? אמר אביי, הכי קאמר: "שאור כל תקטירו" - אין לי אלא פנות, חצי זית מנין? "כל". רבא אמר, הכי קאמר: "שאור כל תקטירו" - אין לי אלא קומץ, חצי קומץ מנין? תלמוד לומר: "כל". עירובו מנין? תלמוד לומר: "כי כל". במאי קא מופלגי? אביי סבר: יש קומץ פחות משני יתים, ויש

כי חטאת היא - בפרק קמא (מנחות ד,א) דרשין ליה לדרשא אחריתי, ועוד דרשין לקמן בפרק בתרא (ק,תק) דרשה שלישיה. ומיהו תרי "חטאת היא" כתיבי במנחת חוטא.

ותיהוי פר פירושו אמאי פסלה בה מחשבה - לא גרסינן. והכי גרסינן: ותיהוי דחיי, בין במנחתין ובין באריתא. ותיהוי דחיי, אמאי מתבשרא בליקוט לבונה? הואיל

- 1 ונרחה - תרדח! ומשני: "חטאת" קרייה רחמנא,
- 2 אפילו כי נתן בה לבונה - חרות לחכשירה.
- 3 וכתוב בספרים הפירוש טעה. כסבור דף קרויא
- 4 דמקשי "ותיהוי דחיי" אפסול מחשבה קאי, ופירש
- 5 בגליון הספר: אמאי פסלה מחשבה? וכתב למעלה
- 6 מפרושו "פירוש" - לסמן שזה פירוש, והמעתיק
- 7 טעה וכתב הכל בספר. ושניהם טעה, דאפסול
- 8 מחשבה לא פריך מדי. דאי משילקט לבונה -
- 9 אמאי לא תיפסל בה? הרי כשרה להקטירה, וכיון
- 10 דכשרה היא אחרתא בה מחשבת פיגול, וכל שכן
- 11 מחשבת פסול. אם עד שלא ליקט לבונה, דקתני
- 12 "חטאת, ואין בו פרת" - הוואו לאו משום מחשבה
- 13 הוא, אלא מפני שהקמיצה פסולה היא בעוד
- 14 הלבונה עליה, כדקתני "אם שם שמן - פסול"
- 15 לגבי שמן. ולבונה לא מכשר אלא לפי שאפשר
- 16 ללוקט, וכל זמן שלא ליקטה - כל בערותה
- 17 בפסול. ולפי גירסת הטועים הכי פירוש "ותיהוי
- 18 פר" - אמאי פסל בה מחשבת הך מנחה בעוד
- 19 שהלבונה בתוכה, תהא כאילו נפל עליה פר שמן,
- 20 דלא היה חויא, ולא תיחול לה לאו משום פסול כלל,
- 21 דלכי לקוט לה - תיתבשר, אמאי פסלא
- 22 במחשבה? דחיהו היא ומשני: "חטאת" קרייה
- 23 רחמנא. אפילו כי נתן עליה לבונה, והלכך מהניא
- 24 ביה מחשבה ליפסל. כ"כ הגיה רש"י בפירושו. ולפי
- 25 שאינו בכל הפירושים כתבתיו. ודבר תימה הוא:
- 26 מאי קפריך "ותיהוי דחיי", הא הדיא דרש לה
- 27 ברייתא מדכתיב "חטאת" ורבא נמי, למה דחק
- 28 לתרי? וכן תמתי רש"י: כל שבידו לא היה דחיי
- 1 - עריך לחלק בין זה להדיא דבחסים בריש "קדשי
- 2 קדשים" (ט,ט), דכל הקדשים שהיו עד שלא נפגם
- 3 המזבח, ואחר כך נפגם דבמזבח - פסולין, דאמאי
- 4 פסולין? ולא לא היה דחיי, כיון דבידו לתקן את
- 5 המזבח כוס היה ממלא מדם דתערובות - אף
- 6 על פי שדם המנצית מעורב בו - רבי יהודה
- 7 לטעמה, דאמר: אם דין מנטל דם (בבב עח,א),
- 8

שתי הלחם הנה ליה לרבויי, שכן ציבור, חובה,
ממין, דאכל, פיגולא, בשבתא, מתיר, תנופה, בארץ,
בזמן חדש, והני נפישין! - מסתברא "נפש" משנה
והייב על השמן בפני עצמו, והייב על לבונה בפני
עצמו. נתן עליה שמן - פסלה, לבונה - ילקטנה.
נתן שמן על פיריה - אינו עובר בלא תעשה? נתן
פלי על גבי כלי - לא פסלה. גמרא תנו רבנן: לא
ישים עליהו שמן, ואם שם - פסל. וכול לא יתן עליה
לבונה, ואם נתן - פסל? תלמוד לומר: "כי חטאת".
יכול אף בשמן? תלמוד לומר: "היא". ומה ראית
לפסול בשמן ולהכשיר בלבונה? פסל אני בשמן שאי
אפשר ללקטו, ואפשר אני בלבונה שאפשר ללקטו.
בא רבה בר רב הונא מרבי יוחנן: נתן עליה לבונה
שחוקה, מהו? משום דאפשר ללקטה, והא לא אפשר
ללקטה, או דילמא משום דלא מיכלא. והא נמי לא
מיכלא? תא שמע: ולבונה ילקטנה - דילמא חדא
ועוד קאמר: חדא, דלא מיכלא. ועוד, ילקטנה. תא
שמע: מכשיר אני בלבונה, שאפשר ללקטה. - הכא
נמי חדא ועוד קא אמר. מאי הוי עליה? אמר רב
נחמן בר יצחק, תניא: מנחת חוטא ומנחת קנאות
שנתן עליה לבונה - מלקט את הלבונה וגשרה, ואם
עד שלא ליקט לבונה חישב עליה, בין חוץ לזמנו
בין חוץ למקומו - פסול ואין בו פרת. ואם משילקט
לבונה מחשב עליה, חוץ למקומו - פסול ואין בו
פרת, חוץ לזמנו - פיגול וחיבין עליו פרת. ותיהוי
פה, ואמאי פסלה במחשבה, דחיי הוא! אמר אביי:
"חטאת" קרייה רחמנא. רבא אמר: הא מיני? הני
המזבין הוא, דלית ליה דחויין. דתניא, הני המצרי
אומר: אפילו דם בפוס, מביא חיביו לזמנו ולו. רב אמר: פל שבידו,
לא הוי דחוי. אמר רב אדא: פותיה דרב איש מסתברא, דמאן שמעת ליה דאית ליה
דחויין? רבי יהודה היא. דתני, ועוד אמר רבי יהודה: נשפך הדם - ימות המשתלח, מת
המשתלח - ישפך הדם. ואילו היכא דבידו תניא, רבי יהודה אומר: פוס היה ממלא
מדם התערובות ורקו ורקו ורקו אחת כנגד היסוד. אמר רב יצחק בר יוסף, אמר רבי יוחנן:
נתן משוה שמן על גבי כות מנחה - פסל. מאי טעמא? "לא ישים" - שימה כל דהו,
"עליה" - עד דאיפא שיעורא. ואמר רב יצחק בר יוסף, אמר רבי יוחנן: נתן כזית לבונה
על גבי משוה מנחה - פסל. מאי טעמא? "לא יתן פתיב - עד דאיפא נתינה, עליה" -

שתי הלחם - אין טען כלי שרת ללוש, אלא תנור, כדקתני בפרק "שתי הלחם" (מנחות
צה,ב). לישתן ועריכות - בחוץ, ואי נלושו בכלי שרת - מיפסלו ביוצא. עומר ומנחת
(פסחים) וכל המנחות - באות מצה, ושתי הלחם - תנחש. עומר שרת במנחתין, ואין מן
עצמן, אלא בגלל בבשים. שתי הלחם - אין טענין הגשה, כדמפרש במנחתין, ואין מן
לאישים. אבל עומר ומנחת כהנים - באין בגלל
עצמן, וטעונת הגשה, וש שרת מתיק, אישים. שתי
הלחם - פיגול נהוג בהו, כדכש מתיק, וקריבין
שבט בעומר, ובלבד שיאפו מערב שבת. מריר
- עומר - מתיר חדש במדינה, ושתי הלחם -
במקדש, אבל שאר מנחות - לא שרו מדי.
תנופה - עומר ושתי הלחם - בעו תנופה,
דכתיב (ויקרא עב): "ודניף את העומר", ו"ובתני"
הלחם כתיב (שם) "ודניף הכהן אותם". שאר
מנחות - לא בעו תנופה. בארץ - עומר ושתי
הלחם - אין באין אלא מתבואת ארץ ישראל.
דקתני לקמן בפרק "כי חטאת" ו"הבונה"
(פג,ב). באין מארץ ומחוצה לארץ, חוץ מעומר
ושתי הלחם. בזמן - עומר ושתי הלחם - בקבו
לזמן זמן פסח ועצרת. חדש - עומר ושתי הלחם
- אין באין אלא מן החדש, בפרק "הקרבנות"
(שם). משנה וחיבין על שמן - אם נתנו על
מנחת חוטא. נתן כלי - ובתוכו שמן על גבי כלי
של מנחת חוטא - לא פסלה. גמרא כי האמר
פסול כות עליה לבונה - מחשבה
"חטאת", ומכפרת. לבונה שחוקה - משנפלה
בסלה, אי אפשר ללקטה, ופסלה. תא שמע -
דקתני במנחתין "לקטנה", אלמא משום לקטה
מכשירין, הא שחוקה - פסלה. דאית הלכות
חדא דלא מיכלא בו" - ולעולם בליעה עיקר.
והיא דליכא קליטה - מתבשרא נמי משום
דלא מיכלא. הכי גרסינן: מנחת חוטא ומנחת
קנאות בו, ואין בו פרת - פסולה. דאית הלכות
פסול אחרתא - לא חייל על זה פיגול, דאמר
"בדקוקין ונטוא" (מנחות טז,ב). כדברא כשר,
לכחשירה, וחיל עליה פיגול. אלמא מתקאמר
"כל זמן שלבונה בתוכה פסולה היא" - שמע
מינה: בליקטת תליא מילתא, ותיהוי פך - אך
מנחה בעוד שהלבונה בתוכה תהא כאילו נפל
עליה לית שן, ולא חויא, ולא תיחול
עלה מחשבת פסול כלל. דלכי לקוט לה
תיתבשר, הכי נמי אמאי פסולה במחשבה,
דחיהו היא? קרייה רחמנא - אפילו כי
נתן לבונה, האת כהני בה מחשבה למיפסל.
אפילו דם - שיער הנעשה בפנים בבוס, ומת
המשתלח. מביא חיביו - כלומר, שער מן
השוק יביא. ומוזג ליה - וישלחנו לעזאל.
אלמא לית ליה דחויין, לומר: המנחת -
איחיי ליה דם שבוס, ושפיכה בעי, וביא
שנים אחרים. רב איש אמר - אפילו תימא
רבנן, וכל שבידו - לתקן כגון דף לבונה דבידו
ללוקטה - לא הוי דחוי, ומנחיא מחשבה.

נשפר דהם - על הארץ של שיער הנעשה בפנים. ימות המשתלח - ישפר דם של חיביו על הקרקע, וביא שנים אחרים. אלמא, אית
ליה דחויין. מדם התערובות - בפרק "תמיד נשחט" (פסחים טז,א). כוס היה ממלא מדם תערובות של פסחים שנתמזג על הרצפה. משום דחישנין לאור שנתקבל דהים, אחד מן
הפסחים נשפר לארץ ולא נורק, והשתא ששתי בורקה דהא כוס, דקיימא לן: נשפר דהים מן הכלי על הרצפה, ואספו - כשר. וזרקו ויקח אחת כנגד היסוד - אלמא, כיון דבידו
ללוקטו - לא הוי דחוי. שימה - דשמן - משמע כל דהו, ומיהו ממנחה בעינן כויה, ודכתיב "עלה" - דמשמע: עד דאיכא שיעורא.

פירקין (גמא) יליפין מ"זאת תורת" לענין מצה אפילו מנחת מרחשת, אף על גב דב"זאת תורת" כתיב 'סולת', וזו אינה באה סולת אלא מרחשתו ועוד: והא רבי שמעון בריש מכליתך דנפקא לן מ"זאת תורת" כל המנחות דאין מושבה פוסלת בהן, והבא בעי קרא לרביי מנחת העומר ומנחת קנאות (סוטה), ולא נפקא לן מ"זאת תורת"! ונראה לפרשי: דלא שייך הבא למדש מ"זאת תורת" כלל, משום דכתיבי ריבויי ומיעוטי. דחלתא ריבויי כתיבי, וחלת מיעוטי: "את המנחה", ו"הבאת" ו"הקריב" - ו"לרבות".

1 "מאלה", ו"הקריב" ו"הקריבה", ו"הגיש" ו"הגישת" -
 2 למעט, בדומכתא טוהיא דשמעתין, לפיכך -
 3 צריך לדון מה שילנו לרבות מה שילנו למעט. -
 4 ורובן דאבא "מאלה" - למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים, דדרשינן כרבי שמעון, וכן ה"א
 5 ד"הקריבה" - למעוטי מנחת נסכים, אבל ה"א
 6 ד"הגישת" - למעוטי מנחת כהנים ומנחת כהן
 7 משה, ולא נדרשין, ואי נדרשינן ליה הכא
 8 דרשינן ליה במכילתא אחריתי. ומסתבר להו
 9 למעוטי הנך, ספי במנחת כהנים ומנחת כהן
 10 משה, מתוך סברתו של רבי שמעון גופה דלקמן. -
 11 דמעיקרא דאבא מנחת, להו, הודו מנחת מנחת כהנים
 12 ומנחת כהן משה.

13 **והבאת** לרבות מנחת העומר והקריבה לרבות
 14 מנחת סוטה - תימה: דמי'הבאת"
 15 הוה ליה למלקף נמי מנחת סוטה, דכתיב בה
 16 "ובאה", בדקאמר רבי יהודה: שילזומר: דסברא
 17 הוה לאוקמוי ספי במנחת העומר, דאיכא שמן
 18 ולבונה ואיכא נמי סולת, וזו קמה. **מנחת** סוטה
 19 ששעונה תנופה אינו דין וכו' - ותימה: ולימא
 20 שתי הלחם יוכיחו, דטעוניה תנופה ולא הגשה,
 21 בדקאמר במנחותי' ושילזומר: דאיכא למיפוך
 22 "מה שלתי הלחם, שכן אין מהן לאישים". אך
 23 תימה: לזוט שלמי מוצרע ואומנו ויכחו.
 24 וכבשי עצרת ושלמי יחיד - דטעוניה תנופה ולא
 25 הגשה ולקמן לכי' יתודה קשה ספי, ולא מצריך
 26 קרא למנחת העומר מדינא ליקו, דאיכא למיפוך
 27 דכרפשיית.

28 **רבי** שמעון אמר את המנחה כו' - הכא דריש
 29 רבי שמעון א"ת, ובסוף פרק קמא (מנחות
 30 י"א, ג) גבי "אלה לבונה" לא דריש, ושם
 31 פירשתי.

32 **יכול** שאני מרבה את שתי הלחם ולחם הפנים
 33 - משמע הכא דהוי ספי בכלל "את
 34 המנחה" מינחת העומר ומנחת סוטה, ולעיל
 35 (ה"א) משמע אפכא שלמי מוצרע ושם פירשתי. רש
 36 לומר: משום דבאין משמירם - גריע, אי נמי
 37 בתר דמעמיט כל הנהו שתי הלחם ולחם הפנים,
 38 כתיבי הנך ריבויי.

39 **יכול** שאני מרבה את שתי הלחם ולחם הפנים
 40 - משמע הכא דהוי ספי בכלל "את
 41 המנחה" מינחת העומר ומנחת סוטה, ולעיל
 42 (ה"א) משמע אפכא שלמי מוצרע ושם פירשתי. רש
 43 לומר: משום דבאין משמירם - גריע, אי נמי
 44 בתר דמעמיט כל הנהו שתי הלחם ולחם הפנים,
 45 כתיבי הנך ריבויי.

46 **יכול** שאני מרבה את שתי הלחם ולחם הפנים
 47 - משמע הכא דהוי ספי בכלל "את
 48 המנחה" מינחת העומר ומנחת סוטה, ולעיל
 49 (ה"א) משמע אפכא שלמי מוצרע ושם פירשתי. רש
 50 לומר: משום דבאין משמירם - גריע, אי נמי
 51 בתר דמעמיט כל הנהו שתי הלחם ולחם הפנים,
 52 כתיבי הנך ריבויי.

מנחת חובה - חוטא. דהיא קרא להגשה - מנחת נדבה כתיב. מנחת סוטה תוכיב -
 שאינה טעונה שמן ולבונה, וטעונה הגשה כדאמרין לקמן: "הקריבה" - לרבות מנחת
 סוטה להגשה. במנחת סוטה - כתיב (במדבר ז') ו"תניח את המנחה". מנחת חובה ומנחת
 נדבה ואין טעוניה תנופה, כדקתני במנחותי'. מנחת חומא ולא הוכשרה לבא אלא כעני -
 דכתיב בויקרא כקרבן עולה ויורד "והביאה אל

הכהן וקמין" וגו'. ורבי שמעון ותנא קמא אל
 פליגי, אלא רבי דרש חזק. אמר דרש חזק. וכן
 הוא אומר - במנחת סוטה "הקריב אותה אל
 המזבח". והלא דין הוא - ולא בעי קרא למנחת
 סוטה. מה מנחת חומא כהן מעונה הגשה -
 דברנין לעיל מ"מנחת המנחה". מנחת העומר
 באה שעורין - בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות
 ס"ה). ולא הוכשרו לבא קמה - אלא סולת.
 דבמנחת חוטא כתיב "והקריבה אותה סולת"
 (ויקרא ז') ובמנחת עבית (שם ז') "מגרישה
 ומשמנה", דהא דכתיב בויקרא "וכי הקריב
 מנחת כבודיך", במנחת העומר כתיב: "וגרשת"
 ויחית סלת. ובמנחת סוטה כתיב "קמה
 שעורין". תלמוד לומר "הקריבה" - לרבות -
 מנחת סוטה, והואיל ולא אתא מדינא. אבל
 מנחת העומר לא צ"צאמרי קרא - ובהא תאמר:
 לרבי יהודה "הקריב" מאי דריש בה? הרינן
 נמוקי לה לזך דרשה דרביש רבי שמעון לקמן
 ולחם הפנים. לברר עון - לידע אם מנחה אם
 לא, הלכך (לא) חשיבת היא. ורבי שמעון -
 דמצריך קרא לזך דרשה דרביש רבי שמעון לקמן
 להנך שכן מצוין אפילו מאה פעמים בשנה אם
 אירע הדבר, תאמר בעומר דפעם אחת, ותו לא!
 וזה מצויה אומר - דבכל שנה הוא. וקפריך -
 גמא: ואי אינו נומי "והבאת" לא למנחת סוטה
 ולא לעומר, אלא לומר ולרבות שיחיד מתנדב
 מנחה אחרת שאינו מענין אלו חמש מנחות
 האמור בהפרשה (ויקרא ז') סלת, מנחת
 ומנחות, ומנחה שיש בה שתיים. כל דהך -
 חזין קו' דכתיבי "סלת" ו"סלת חטיף". וקאית
 "ובאת" - לרבות שיחיד מתנדב מן השעורין.
 ומביאין מן השעורין - לרבות מנחת העומר.
 (תלמוד לומר אלה) - דהך דרשה, אלא ללמד
 על העומר. הרי עלי מנחה - סוטה, מביא כל
 אלה המשתוק בעל כרדו. מאלה - מקצת אלה.
 את שאר מנחות, כגון של חוטא להגשה. יכול
 שאני מרבה הימנו אף שתי הלחם ולחם הפנים
 מאלה - משמע מיעוטא. כלומר, אין טעון
 הגשה אלא הדומה לאלו. והא אפיקתיה -
 לרבות מנחת סוטה. והקריב מצי למכתב,
 וכתיב "והקריבה". ומעט מנחת נסכים -
 דמשמע מיעוט - אותה דאיידי בה, ולא אחרת.
 מרבה אני שאר מנחות - שאין כתיבים בהפרשה
 כגון של חוטא ותיש הבאות גבלל עצמן
 דדמות לחמש מנחות שבפרשה. והא כמפי
 לנפיה - שיחיד מנחות האלו טעונות הגשה.

מנחת חובה - חוטא. דהיא קרא להגשה - מנחת נדבה כתיב. מנחת סוטה תוכיב -
 שאינה טעונה שמן ולבונה, וטעונה הגשה כדאמרין לקמן: "הקריבה" - לרבות מנחת
 סוטה להגשה. במנחת סוטה - כתיב (במדבר ז') ו"תניח את המנחה". מנחת חובה ומנחת
 נדבה ואין טעוניה תנופה, כדקתני במנחותי'. מנחת חומא ולא הוכשרה לבא אלא כעני -
 דכתיב בויקרא כקרבן עולה ויורד "והביאה אל
 הכהן וקמין" וגו'. ורבי שמעון ותנא קמא אל
 פליגי, אלא רבי דרש חזק. אמר דרש חזק. וכן
 הוא אומר - במנחת סוטה "הקריב אותה אל
 המזבח". והלא דין הוא - ולא בעי קרא למנחת
 סוטה. מה מנחת חומא כהן מעונה הגשה -
 דברנין לעיל מ"מנחת המנחה". מנחת העומר
 באה שעורין - בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות
 ס"ה). ולא הוכשרו לבא קמה - אלא סולת.
 דבמנחת חוטא כתיב "והקריבה אותה סולת"
 (ויקרא ז') ובמנחת עבית (שם ז') "מגרישה
 ומשמנה", דהא דכתיב בויקרא "וכי הקריב
 מנחת כבודיך", במנחת העומר כתיב: "וגרשת"
 ויחית סלת. ובמנחת סוטה כתיב "קמה
 שעורין". תלמוד לומר "הקריבה" - לרבות -
 מנחת סוטה, והואיל ולא אתא מדינא. אבל
 מנחת העומר לא צ"צאמרי קרא - ובהא תאמר:
 לרבי יהודה "הקריב" מאי דריש בה? הרינן
 נמוקי לה לזך דרשה דרביש רבי שמעון לקמן
 ולחם הפנים. לברר עון - לידע אם מנחה אם
 לא, הלכך (לא) חשיבת היא. ורבי שמעון -
 דמצריך קרא לזך דרשה דרביש רבי שמעון לקמן
 להנך שכן מצוין אפילו מאה פעמים בשנה אם
 אירע הדבר, תאמר בעומר דפעם אחת, ותו לא!
 וזה מצויה אומר - דבכל שנה הוא. וקפריך -
 גמא: ואי אינו נומי "והבאת" לא למנחת סוטה
 ולא לעומר, אלא לומר ולרבות שיחיד מתנדב
 מנחה אחרת שאינו מענין אלו חמש מנחות
 האמור בהפרשה (ויקרא ז') סלת, מנחת
 ומנחות, ומנחה שיש בה שתיים. כל דהך -
 חזין קו' דכתיבי "סלת" ו"סלת חטיף". וקאית
 "ובאת" - לרבות שיחיד מתנדב מן השעורין.
 ומביאין מן השעורין - לרבות מנחת העומר.
 (תלמוד לומר אלה) - דהך דרשה, אלא ללמד
 על העומר. הרי עלי מנחה - סוטה, מביא כל
 אלה המשתוק בעל כרדו. מאלה - מקצת אלה.
 את שאר מנחות, כגון של חוטא להגשה. יכול
 שאני מרבה הימנו אף שתי הלחם ולחם הפנים
 מאלה - משמע מיעוטא. כלומר, אין טעון
 הגשה אלא הדומה לאלו. והא אפיקתיה -
 לרבות מנחת סוטה. והקריב מצי למכתב,
 וכתיב "והקריבה". ומעט מנחת נסכים -
 דמשמע מיעוט - אותה דאיידי בה, ולא אחרת.
 מרבה אני שאר מנחות - שאין כתיבים בהפרשה
 כגון של חוטא ותיש הבאות גבלל עצמן
 דדמות לחמש מנחות שבפרשה. והא כמפי
 לנפיה - שיחיד מנחות האלו טעונות הגשה.

מנחת חובה - חוטא. דהיא קרא להגשה - מנחת נדבה כתיב. מנחת סוטה תוכיב -
 שאינה טעונה שמן ולבונה, וטעונה הגשה כדאמרין לקמן: "הקריבה" - לרבות מנחת
 סוטה להגשה. במנחת סוטה - כתיב (במדבר ז') ו"תניח את המנחה". מנחת חובה ומנחת
 נדבה ואין טעוניה תנופה, כדקתני במנחותי'. מנחת חומא ולא הוכשרה לבא אלא כעני -
 דכתיב בויקרא כקרבן עולה ויורד "והביאה אל
 הכהן וקמין" וגו'. ורבי שמעון ותנא קמא אל
 פליגי, אלא רבי דרש חזק. אמר דרש חזק. וכן
 הוא אומר - במנחת סוטה "הקריב אותה אל
 המזבח". והלא דין הוא - ולא בעי קרא למנחת
 סוטה. מה מנחת חומא כהן מעונה הגשה -
 דברנין לעיל מ"מנחת המנחה". מנחת העומר
 באה שעורין - בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות
 ס"ה). ולא הוכשרו לבא קמה - אלא סולת.
 דבמנחת חוטא כתיב "והקריבה אותה סולת"
 (ויקרא ז') ובמנחת עבית (שם ז') "מגרישה
 ומשמנה", דהא דכתיב בויקרא "וכי הקריב
 מנחת כבודיך", במנחת העומר כתיב: "וגרשת"
 ויחית סלת. ובמנחת סוטה כתיב "קמה
 שעורין". תלמוד לומר "הקריבה" - לרבות -
 מנחת סוטה, והואיל ולא אתא מדינא. אבל
 מנחת העומר לא צ"צאמרי קרא - ובהא תאמר:
 לרבי יהודה "הקריב" מאי דריש בה? הרינן
 נמוקי לה לזך דרשה דרביש רבי שמעון לקמן
 ולחם הפנים. לברר עון - לידע אם מנחה אם
 לא, הלכך (לא) חשיבת היא. ורבי שמעון -
 דמצריך קרא לזך דרשה דרביש רבי שמעון לקמן
 להנך שכן מצוין אפילו מאה פעמים בשנה אם
 אירע הדבר, תאמר בעומר דפעם אחת, ותו לא!
 וזה מצויה אומר - דבכל שנה הוא. וקפריך -
 גמא: ואי אינו נומי "והבאת" לא למנחת סוטה
 ולא לעומר, אלא לומר ולרבות שיחיד מתנדב
 מנחה אחרת שאינו מענין אלו חמש מנחות
 האמור בהפרשה (ויקרא ז') סלת, מנחת
 ומנחות, ומנחה שיש בה שתיים. כל דהך -
 חזין קו' דכתיבי "סלת" ו"סלת חטיף". וקאית
 "ובאת" - לרבות שיחיד מתנדב מן השעורין.
 ומביאין מן השעורין - לרבות מנחת העומר.
 (תלמוד לומר אלה) - דהך דרשה, אלא ללמד
 על העומר. הרי עלי מנחה - סוטה, מביא כל
 אלה המשתוק בעל כרדו. מאלה - מקצת אלה.
 את שאר מנחות, כגון של חוטא להגשה. יכול
 שאני מרבה הימנו אף שתי הלחם ולחם הפנים
 מאלה - משמע מיעוטא. כלומר, אין טעון
 הגשה אלא הדומה לאלו. והא אפיקתיה -
 לרבות מנחת סוטה. והקריב מצי למכתב,
 וכתיב "והקריבה". ומעט מנחת נסכים -
 דמשמע מיעוט - אותה דאיידי בה, ולא אחרת.
 מרבה אני שאר מנחות - שאין כתיבים בהפרשה
 כגון של חוטא ותיש הבאות גבלל עצמן
 דדמות לחמש מנחות שבפרשה. והא כמפי
 לנפיה - שיחיד מנחות האלו טעונות הגשה.

מנחת חובה - חוטא. דהיא קרא להגשה - מנחת נדבה כתיב. מנחת סוטה תוכיב -
 שאינה טעונה שמן ולבונה, וטעונה הגשה כדאמרין לקמן: "הקריבה" - לרבות מנחת
 סוטה להגשה. במנחת סוטה - כתיב (במדבר ז') ו"תניח את המנחה". מנחת חובה ומנחת
 נדבה ואין טעוניה תנופה, כדקתני במנחותי'. מנחת חומא ולא הוכשרה לבא אלא כעני -
 דכתיב בויקרא כקרבן עולה ויורד "והביאה אל
 הכהן וקמין" וגו'. ורבי שמעון ותנא קמא אל
 פליגי, אלא רבי דרש חזק. אמר דרש חזק. וכן
 הוא אומר - במנחת סוטה "הקריב אותה אל
 המזבח". והלא דין הוא - ולא בעי קרא למנחת
 סוטה. מה מנחת חומא כהן מעונה הגשה -
 דברנין לעיל מ"מנחת המנחה". מנחת העומר
 באה שעורין - בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות
 ס"ה). ולא הוכשרו לבא קמה - אלא סולת.
 דבמנחת חוטא כתיב "והקריבה אותה סולת"
 (ויקרא ז') ובמנחת עבית (שם ז') "מגרישה
 ומשמנה", דהא דכתיב בויקרא "וכי הקריב
 מנחת כבודיך", במנחת העומר כתיב: "וגרשת"
 ויחית סלת. ובמנחת סוטה כתיב "קמה
 שעורין". תלמוד לומר "הקריבה" - לרבות -
 מנחת סוטה, והואיל ולא אתא מדינא. אבל
 מנחת העומר לא צ"צאמרי קרא - ובהא תאמר:
 לרבי יהודה "הקריב" מאי דריש בה? הרינן
 נמוקי לה לזך דרשה דרביש רבי שמעון לקמן
 ולחם הפנים. לברר עון - לידע אם מנחה אם
 לא, הלכך (לא) חשיבת היא. ורבי שמעון -
 דמצריך קרא לזך דרשה דרביש רבי שמעון לקמן
 להנך שכן מצוין אפילו מאה פעמים בשנה אם
 אירע הדבר, תאמר בעומר דפעם אחת, ותו לא!
 וזה מצויה אומר - דבכל שנה הוא. וקפריך -
 גמא: ואי אינו נומי "והבאת" לא למנחת סוטה
 ולא לעומר, אלא לומר ולרבות שיחיד מתנדב
 מנחה אחרת שאינו מענין אלו חמש מנחות
 האמור בהפרשה (ויקרא ז') סלת, מנחת
 ומנחות, ומנחה שיש בה שתיים. כל דהך -
 חזין קו' דכתיבי "סלת" ו"סלת חטיף". וקאית
 "ובאת" - לרבות שיחיד מתנדב מן השעורין.
 ומביאין מן השעורין - לרבות מנחת העומר.
 (תלמוד לומר אלה) - דהך דרשה, אלא ללמד
 על העומר. הרי עלי מנחה - סוטה, מביא כל
 אלה המשתוק בעל כרדו. מאלה - מקצת אלה.
 את שאר מנחות, כגון של חוטא להגשה. יכול
 שאני מרבה הימנו אף שתי הלחם ולחם הפנים
 מאלה - משמע מיעוטא. כלומר, אין טעון
 הגשה אלא הדומה לאלו. והא אפיקתיה -
 לרבות מנחת סוטה. והקריב מצי למכתב,
 וכתיב "והקריבה". ומעט מנחת נסכים -
 דמשמע מיעוט - אותה דאיידי בה, ולא אחרת.
 מרבה אני שאר מנחות - שאין כתיבים בהפרשה
 כגון של חוטא ותיש הבאות גבלל עצמן
 דדמות לחמש מנחות שבפרשה. והא כמפי
 לנפיה - שיחיד מנחות האלו טעונות הגשה.

מנחות פרק חמישי – כל המנחות דף עא עמוד א – מתוך מהדרות "אבן ישראל" (שטיינזליץ) רש"י

ובאות בגלל עצמן – הוא לא צריך להאי טעמא, דמטעמא דר"ש מהן לכתביה מיימטא מנחת נסכים כמו מנחת כהנים, וכולן למונח ואין מהן לכתביה. ולא נקטיה אלא משום דנקטיה ברישא, דמטעמא דהו אחר לה.

ומנחת כהנים ומנחת כהן משוח – שאין מהן לכתביה, מבוטחין פירשתי התי' דתלי טעמא לפי שאן בהן קמיצה. הני **מילי** מנחה דאיירי קמי' חטאת וטעמא טעונה סודו כו' – בוחיחם בפרק 'קדשי קדשים' (ט.א.) אמרין: חטאת קריה "מנחה", ומנחה קריה "חטאת" – מה חטאת טעונה צופן, אף מנחה טעונה צופן. והנה מנחה בקרן מערבת דרומית, אף חטאת בקרן מערבת דרומית. ופירש ש' בקנטרס דארתא גיטא משבושת, דלא חטאת העוף טעונה צופן למליקה כדקאמר לעיל; דארתון בצופן, ולא כן עוף שטען צופן, ולא מנחה לקמיצה טעונה צופן. אף האמרי: מנחת חותת חלוקה מן חטאת – אינה טעונה צופן, שיהי נעשית בקרן מערבת דרומית, מנחה הבאה תחת חטאת העוף – שטעון צופן ועד קשה; דבפרק 'איחודו מקומן' (שם ט.ט.) מוכח דחטאת העוף טעונה צופן, ומעלה יוד הישק, אם כי הדיב' אתיא מנחה הדרר ילפא מחטאת, וכי דבר הלמד בהדיק שחור ומלמד בהדיקש ופירש ש' בקנטרס, דנראה לו גריסון מה חטאת פסולה שלא לשמו, ואי מנחת פסולה ליה לשמו; וקשה לפירושה: דהאי מעיקרא אמרין לעיל בפרק קמא דמבטלתי' (ד.א.) בשלמא מנחת חטאת, "חטאת" קריה רבנא. אבל מנחת קנאות כו', אבל מבטקא אמרין: אלא מנחת חוטא ומנחת קנאות דפסולות בשלא לשמן, וזאת חטאת טעמא מאן דכתיב בה "חיא" – הני בני כתיב בה "חיא". הרב רבנו יוד' גיט' ריש "מה חטאת טעונה סוד, דכתיב (ויקרא ה) "והנשאר בדם ימצא אל יסוד המזבח", אף מנחה טעונה הנשה נגוד היסוד, לאפקוק כין דרומית מורחית, דכתיב בה "חטאת" אמרין "חטאת", נפקא. אם נגוד חטאת, ושאן מנחת מנלף וכי תימא מדאייתקש כל המנחות לחטאת ואשם בפשט "זו את אהרן", ולפיכך משירי לה שטעונין יסוד, אם כן מנחת חוטא נמי תיפוק לה מהחטא ועוד: מקלן דמשיקין לשירייה, אבישיתו לתחילת דמים, דלא בעו יסוד בחטאתו ויש לומר: דכתיב 'לפני ה' – אמנות חוטא, ובכל המנחות נמי כתיב 'לפני ה' – כי היכי דהאי 'לפני ה' – כנגד היסוד, יאיר ימי – כנגד היסוד, ולא יתירא שיה' ממש היא, דרבר הלמד בהדיקש מיבעיא לן אי חזר ומלמד בקורה שיה' אל, אלא גלויי מילתא בעלמא. **אבל** הא לפני ה' קרינא בהי – ותימה דבבחינה חזק' קדשי קדשים (נ.א.) אמר (שם) ויבואם בפרק 'סוף בקליפ' (מה.ג.) גבי תהלים ש' יום הכפרים, שמענו עליה מקרי 'לפני ה' אלא במערב, וכי גבי נר מערבי בפרק 'שתי הלחם' (מנחות פ.ח.) דכאן גבי תנפה אמר 'לפני ה' במרחק; וכי גבי שחיטה כתיב (ויקרא א) 'לפני ה' ושירי בכל מקום בערה; ויש לומר: דהשחיטה ותנופת לוג ואשם תחתיו (שם ד) אמרי: –

מריבא אני שאר מנחות – שהרי דמותא לאלה, שיש מהן כו' ויש מהן לכתביה – השירייה. "דחרי"ם – באותה פירשה כתיב "דחרי"ם הבהן מן המנחות" וגו'. ויכול בבלי – תלמוד לומר במקום אר"ה (ויקרא ו) "דחרי"ם ממנו בקומצו", וליף הרמה הרמה לזכרה שיה'. משנה לוג ואשם למצורע – כתיב (שם ד) "דחרי"ם אותם", והבבורים כוברה

רבי אליעזר בן יעקב – דשמעונין טעין בעלמא (סוכה מ.ג.) דאמר: בבורים טעין תנופה. ואמר: שלמי יתיר וזהו ושוך – כתיב ב' "שוק התרומה וזהו התנופה על אשי החלבים" כיבאי להדיק תנופה" וגו' (ויקרא ו) "ואש שלמי אנשיה ואחד שלמי נשים בישראל ולא באהריה" – מפרש בגמרא, שתי הלחם וכבשי עצרת – כתיב בהו "ודחיק חבוקן אותם על לחם הכבסרים" תנופה" וגו', שנאמר במלואים (שמות כט) "אשר הוה ואשר הוה חם", ולעיל מיניה כתיב "ודחפת אותם תנופה" – הרי כל המנחות לומר: שמוליק ומביא ומעלה ומוריד. לישנא אחרת: "מדיחין דחרי"ם" דמלואים ולפיכך לשאר תנופות. כמורה – כלומר, אפילו במורה על מזה יכול להתיק, וכל שכן במערב דקרבן יתיר להיכל. התנופת קודמת להנשות – תחילה מתיק, ואחר כך מנישה, והבגשת העומר ומנחת קנאות שיש בהן תנופה והנשות. ומנין שהתנופת קודם? דכתיב במנחת סוטה "ודחיק את המנחה לפני ה'", והדר "והקריב אותה אל המזבח" (במדבר ה). מנחת העומר קנאות – כתיב בהו תנופה, ולעיל לפיכך ליה הגשה. שלשה מצות – שלמי יחיד, ושלמי ציבור דרב כבשי עצרת, ואשם מצורע – טעונין בן שלשתן שלשה מצות. השלישית אין בהם. דאין בכל מין אלא שתיים. שלמי יחיד – כתיב בהו סמיכה ב"ויקרא", ותנופה שחוטין וכתיב בפרשת "צ"ן כחה ושוק שלחן. **שלמי צבור** – טעונין תנופה חיים בפרשה "אמור", ושחוטין דמשיקין לה שלמלי יחיד אבל סמיכה – לא, כדמפרש בגמרא. אשם מצורע – כתיב ביה תנופה חיים, דכתיב "ודחיק אותם" בזאת תהיה תורת. "אמנות חוטא" לכל קרובות היחיד בפרק "שתי מדות" (מנחות צ.א.) אבל לא תנופה שחוט, כדמפרש בגמרא. נגרא ותניף אותם – אלוה ואשם כתיב. תלמוד לומר והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן העוף – דמשמע "ותניף" – אלוה לדחיה קא. יכול יניף שתיין כאחד ויחזור ויניף – כל אחד לעצמו, לקיים מה שנאמר "זאת לוג השמן העוף". תלמוד לומר תנופה – לא תדרשא, דהוי ליה למנחת "ותניף אותם", 'לפני ה' בפוח – כלומר, אפילו במורה קרינא ביה 'לפני ה' – האמרת – ב"הוקמין רבה" (מנחות ט.א.) גבי גהשת דמנחה "לפני ה' – דהיינו מערב. הני מילי מנחה דאיירי הפאת – דכתיב (ויקרא ו) "קדש קדשים היא בחטאת", והפאת טעונה יסוד – דכתיב בה (שם) "ואת כל הדם ישפוך אל יסוד" וגו'. וקרו מוחות דרומית אל הנה ליה יסוד – כדאמרין במסכת מדרות (לה.ב.) היסוד היה מולך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב, אונל כדיום אמה אתח – דהיינו קרן מערבית דרומית, הוה ליה יסוד, ובמורה אמה אתח – דהיינו לקרן צפונית מורחית. נמצא שלא היה היסוד לכל רוח מורחית אלא אמה אתח לצד קרן מורחית צפונית, ולרוח דרומית נמי אין יסוד אלא אמה אתח לצד מערבית. נמצא שאין יסוד לקרן מורחית דרומית, ומנחה לא מגי דלא מקריב ליה בדרום. דכתיב "אל

אף מנחת כהנים ומנחת כהן משוח – שאין מהן לכתביה, מבוטחין פירשתי התי' דתלי טעמא לפי שאן בהן קמיצה. הני **מילי** מנחה דאיירי קמי' חטאת וטעמא טעונה סודו כו' – בוחיחם בפרק 'קדשי קדשים' (ט.א.) אמרין: חטאת קריה "מנחה", ומנחה קריה "חטאת" – מה חטאת טעונה צופן, אף מנחה טעונה צופן. והנה מנחה בקרן מערבת דרומית, אף חטאת בקרן מערבת דרומית. ופירש ש' בקנטרס דארתא גיטא משבושת, דלא חטאת העוף טעונה צופן למליקה כדקאמר לעיל; דארתון בצופן, ולא כן עוף שטען צופן, ולא מנחה לקמיצה טעונה צופן. אף האמרי: מנחת חותת חלוקה מן חטאת – אינה טעונה צופן, שיהי נעשית בקרן מערבת דרומית, מנחה הבאה תחת חטאת העוף – שטעון צופן ועד קשה; דבפרק 'איחודו מקומן' (שם ט.ט.) מוכח דחטאת העוף טעונה צופן, ומעלה יוד הישק, אם כי הדיב' אתיא מנחה הדרר ילפא מחטאת, וכי דבר הלמד בהדיק שחור ומלמד בהדיקש ופירש ש' בקנטרס, דנראה לו גריסון מה חטאת פסולה שלא לשמו, ואי מנחת פסולה ליה לשמו; וקשה לפירושה: דהאי מעיקרא אמרין לעיל בפרק קמא דמבטלתי' (ד.א.) בשלמא מנחת חטאת, "חטאת" קריה רבנא. אבל מנחת קנאות כו', אבל מבטקא אמרין: אלא מנחת חוטא ומנחת קנאות דפסולות בשלא לשמן, וזאת חטאת טעמא מאן דכתיב בה "חיא" – הני בני כתיב בה "חיא". הרב רבנו יוד' גיט' ריש "מה חטאת טעונה סוד, דכתיב (ויקרא ה) "והנשאר בדם ימצא אל יסוד המזבח", אף מנחה טעונה הנשה נגוד היסוד, לאפקוק כין דרומית מורחית, דכתיב בה "חטאת" אמרין "חטאת", נפקא. אם נגוד חטאת, ושאן מנחת מנלף וכי תימא מדאייתקש כל המנחות לחטאת ואשם בפשט "זו את אהרן", ולפיכך משירי לה שטעונין יסוד, אם כן מנחת חוטא נמי תיפוק לה מהחטא ועוד: מקלן דמשיקין לשירייה, אבישיתו לתחילת דמים, דלא בעו יסוד בחטאתו ויש לומר: דכתיב 'לפני ה' – אמנות חוטא, ובכל המנחות נמי כתיב 'לפני ה' – כי היכי דהאי 'לפני ה' – כנגד היסוד, יאיר ימי – כנגד היסוד, ולא יתירא שיה' ממש היא, דרבר הלמד בהדיקש מיבעיא לן אי חזר ומלמד בקורה שיה' אל, אלא גלויי מילתא בעלמא. **אבל** הא לפני ה' קרינא בהי – ותימה דבבחינה חזק' קדשי קדשים (נ.א.) אמר (שם) ויבואם בפרק 'סוף בקליפ' (מה.ג.) גבי תהלים ש' יום הכפרים, שמענו עליה מקרי 'לפני ה' אלא במערב, וכי גבי נר מערבי בפרק 'שתי הלחם' (מנחות פ.ח.) דכאן גבי תנפה אמר 'לפני ה' במרחק; וכי גבי שחיטה כתיב (ויקרא א) 'לפני ה' ושירי בכל מקום בערה; ויש לומר: דהשחיטה ותנופת לוג ואשם תחתיו (שם ד) אמרי: –

מנחות דרבי אליעזר בן יעקב? גמר יד' – מן השלמים, כתיב הכא "ולקח תכהן הטמא כקיד", וכתיב התם "ידיו תביאנה", מה

מנחות (ט.ב.) הלך על כרחך בעיני מערבית דרומית, מערב – משום יסוד, ודרום – משום "אל פני", דהיינו דרום שבו הכבש.

תנופת אשם מחיים, אבל "לפני ה" הנהך למה לי, אי לאו משום דבעינן במערב. ומיהו קשה: דמשמע הכא בני הגשה דאי לא בעי סוה, הוה מבשרנא קרן דרומית מרחית להגשה, אף על גב דכתיב "לפני ה". והגשה במבחן היא, ולא איצטרך למעוטי בחוץ, אם כן לא אתא אלא לאצרכיה מערב ותרע קשה: וברבך דהגשה גופה משמע ב"ה הקומץ רבה" (מנחות טו, טז)

דבעינן "לפני ה" ממש, דקאמר רבי אלעזר: יכול ינישנה במערבה של קרן או בדרומה של קרף ומסכת בשאתה אומר "לפני ה" במערב - ביטלת "אל פני המזבח", ובשאתה אומר "אל פני המזבח" בדרום - קיימת "לפני ה" במערב, כדמפרש: דקסבר, כוליה מזבח בצפון קאי. אלא לאו דאי לא הכי, לא הוה קרינא ביה "לפני ה" כהן מניח ידו תחת ידי הבעלים ומנף? לאו דהווקא קאמר תחת ידי הבעלים ממש, דאם כן הויה לאי די הבעלים חציצה בין הכלי ובין די הבהן, ובספך שתי מדות" (מנחות צד,א). מסקינן גבי בעלי חצרין: לינפ כולהו תידי הירדין קא בעיית חציצה. אלא הבעלים אדחויין באוגני הכלי, הבהן בשוליו מלמטה, והיינו "תחת ידי הבעלים", והכי הנין בדיחא בשליחי מוכריים (משנה ו): הגיע ל"אימי אובד אבי", מוריד הסל מעל כתיפ. ואוחז בשפתותיו, והבהן מניח ידו תחתיו ומניפו. ובקונטרס פירש לקמן בפרק "שתי מדות" (א.ג.צ.) דתנופת התבה לא איפסק כלל ובה הכי חציצה, דיערק הבהן בבעלים היא. וקשה: ומדוע ליה לאי הא תריווייהו כתיבין? ובירושלמי משמע קצת דהוי ותחת ידיו ממש, ותרסיסין גבי תנופת מנחת סוטה "ובכן מניח ידו בו, ואין הדרב כעור - מביא מפה ואינו חוצץ. מביא כהן וקן, ואפילו תימא ילד - אין יצר הרע מצוי לאותה שעה. ומיהו מצוי לממר דאף על פי שה לנטה וזה למעלה - פנימנים נוגעין ידיו בידה, על ידי שמתחתיו בתנופה. מצוינו שחלק הבהן בין קרבן ישראל לקרבן גוים לקרבן בשמיכה - כדמפרש: קונטרס: תניא תורת כהנים ברישיה "בני ישראל" "סמך" - בני ישראל סומכי, ולא הגוים סומכין,

מה כאן - בבכורים וכוך. וינפא נמי - תנא דמתניתין "הבכורים כדברי רבי יהודה", דשמעינן ליה נמי דאמר דבעי תנופה לבכורים. תנא - עינייהו לפני המזבח. הואיל ופתח בו - ולהכי נקט רבי אלעזר בן יעקב - משום דהוא ליקרב טעמא מ"ידי", דהוא רישא דקרא, ורב נגריה - שהוא חכם ביותר, דקיימא ד"לפני ה" משנת רבי אלעזר וכן יעקב קב ונקי. מאי קאמר - רישא קתני "אחד נשים ואחד אנשים", והדר קתני "אבל לא באחרים" - דמשמע: אנשים ולא נשים. קרבנן מעון קרבנן, ושל נשים מניף להו כתיב ליהוה. בני ישראל מעיפין - דכתיב ביצו את ארץ: "דבר אל בני ישראל לאמר המקריב" וכו'. מצוינו נמי - דתניא תורת כהנים ברישיה: "בני ישראל סומך" - בני ישראל סומכין, ואין הגוים סומכין. בני ישראל סומכין, ואין בנות ישראל סומכות. יכול נחלוך בתנופה - שלא יתא קרבן נשים וגוים טעון תנופה כשישראל. לא - כלומר, לא נחלוך. ומה לי חלק בפסמיכה, כלומר, טעם יש בסמיכה שהסמיכה בבעלים עצמן, כדאמרין בפרק "שתי מדות" (מנחות צ.ג.ב.) "ידי - ולא די שלוחו, הלכך גוים ונשים, יתיר שמשען תבוב מלמטה, אין קרבנן סומכות. ואחד בתנופה - בתמייה. שהתנופה בכתינים - ויכולים גוים ונשים לעשות כהן שליח, אם כן - ודטעון תנופה. מה תלמוד לומר "בני ישראל" - מניין תנופה מניפין חן עצמן, ואין הגוים מניפין חן עצמן אלא כהן. תניא אידך - בתנופה. תלמוד לומר המקריב - כל דהו. או אינו - אומר "המקריב" אלא המקריב את החלב וכו' וניק, ולא בעלים.

מה קאן כהן, אף להלן כהן, ומה למלך בעלים, אף קאן בעלים, הא פיצוד? כהן מניח ידו תחת ידי בעלים ומניף, ולקמא נמי: פדברי רבי יהודה! דתניא, רבי יהודה אומר: "ותחתו" - זו תנופה, אהתא אומר: זו תנופה, או אינו אלא תנופה? פשהוא אומר "ותחתו" - זו תנופה, הא מה אני מקיים "ותחתו"? - זו תנופה! אמר רבא: הואיל ופתח בו הבהן תחלה, רב נחמן פרי יתקן אומר: הואיל ורב נגריה. "ואימורו שלמי יתיר ותוה ושוק שלהן, אחד הנשים ואחד הנשים, בישאל אבל לא באחרים". מאי קאמר? אמר רב יהודה, הכי קאמר: אחד אנשים ואחד נשים קרבנן טעון תנופה. ותנופה עצמה - בישאל, אבל לא בידו נשים. הנו קרבן: בני ישראל מניפין ואין הגוים מניפין, בני ישראל מניפין ואין הנשים מניפות. אמר רבי יוסי: מצוינו שחלק הבהן בין קרבן ישראל לקרבן גוים לקרבן נשים בסמיכה, יכול נחלוך בתנופה? לא, בתנופה, שהתנופה פכהנים? אם כן, מה תלמוד לומר "בני ישראל"? - בני ישראל מניפין, ואין הגוים מניפין, ואין הנשים מניפות. תניא אידך: "בני ישראל" - אין לי אלא בני ישראל, גוים וקדרים משחרין מניין? - תלמוד לומר: "המקריב", או אינו אלא זה כהן המקריב? פשהוא אומר "ידיו תביאינה" - הרי בעלים אומר, הא פיצוד? - כהן מניח ידיו תחת ידי הבעלים, ומניף. ביצה

בני ישראל סומכין - אין בנות ישראל סומכות. ואין הגוים סומכין, ואין הנשים מניפין, ואין הגוים מניפות. וברוב ספרים לא מסיים בהו "ואין הגוים מניפין". ועד קשה: דלקמן (ס.כ.ג.) דתניא, "ואישת - כהן מניף על ידה, הוה ליה למיתני והאשה הרגע כהן מניף על ידיה" ועוד מתניתין דתנן "אחד אנשים ואחד נשים", הוה ליה למיתני "אחד אנשים ואחד נשים ואחד גוים" "בישראל" - מפרש רב היריה דהכי קאמר: אחד אנשים ואחד גוים - קרבנן טעון תנופה, ותנופה עצמה - בישראל אבל לא בידו גוים! ובקונטרס כתוב גיטא אחת, כמו שחנינו תורת כהנים: אמר רבי יוסי: מצוינו שלא חלק הבהן בין קרבן גוים לקרבן נשים למיכה, יכול לא נחלוך בתנופה - מה לי חלק בסמיכה, שאין סמיכה אלא בבעלים. אין נחלוך בתנופה. שהתנופה בכתינים וכיון שיש תנופה שלא בבעלים, יש לנו לחלוך ולהוציא קרבן גוים לגמרי מדין תנופה, שאין חוה ושוק שלחן חלוק משאר הבהן, שהכל לכתינים. אבל קרבן נשים, שחזו ושוק לכתינים והשאר לבעלים, הוא קרבן טעון תנופה בכתינים. ומה תלמוד לומר "בני ישראל" - בני ישראל מניפין, ואין הנשים מניפות. ולשון זו מיושר. שבכמה מקומות בשנועה זו יש להניח שקרבן גוים אין טעון תנופה כלל. כן גורסיס בקונטרס. וקצת שפיר, ורמז בפרק "הערל" (נבמות א) בע - שאין חוה ושוק חלוק משאר הבהן, ידו כוחיה שלמי צבור תנופתן כמו שן רחוב; כדלקמן ועוד: דתני דכל שלמי גוים לכתניה, משום דהוה אסור בקידוש, ורמז בפרק "הערל" (נבמות א) בע - שאין חוה ושוק חלוק משאר הבהן, ידו כוחיה שלמי צבור תנופתן כמו שן רחוב; כדמפרש דאסור. ומה נפשך, חוה ושוק שלחן חלוק משאר הבהן - שזה מותר לזרים, וזה אסור לזרים. וגרסא ראושה יש ליישב קצת, דלא בעי למיתני במתניתין "אחד אנשים ואחד נשים ואחד גוים", וכן ברייתא דלקמן לא בעי למיתני "האשה והגוי" - משום דלמאן דאמר לקמן בפרק "ואלו מנחות" (ג.נ.ג.) שלמי הגוי עולות, לא שייך גוי בתנופה מלל, דעולה לא בעיא תנופה אפילו בישראל, ואי הדידה ליה לישראל, כדתיניא תתם: גוי שהתנדב להביא שלמים, נתן לישראל - אוכלין לישראל, ומפרש דהכי קאמר: "על מנת שיתפרש כהן ישראל, אוכלין ישראל" - מסתברא דכל האי גזונא בעי תנופה, דדינן בקרבן בישראל. ומיהו רישא דמתניתין, דאי לא כבאמן דאמר שלמי הגוי עולות, דתני: הגשה ולא תנופה - מנחת הגוי, משמע דקנפעת ויטרייה לכתינים, מדבעיא תנופה. ולמאן דאמר שלמי הגוי אין מתנדב גוי אלא עולות, במנחות נמי אין מתנדב אלא מנחת נסכים, דכוליה כליל. ובמנחת נסכים תנן: הוה תנופה ולא הגשה. ואף על פי דהא דממעטין מהגשה הוי טעמא משום דאינה באה בעל עצמה אלא עו הובה, כדאמר רבי שמעון, כיון דהתנדב מנחת נסכים - הוי דינה כבאה עו הובה, תדע, מלל אשכר לה גבי הגשה.

אין לי אלא בני ישראל גוים ועבדים משוחררים מנין תלמוד לומר תנופה - משמע דלא הוה בכלל "בני ישראל", וכן בפרק "הערל" (בבמות א): אמרין: "אשר לא בני ישראל אשה כי תורעי" - שאין לי אלא בני ישראל, גורת ושפחה משוחררת מנין? - תלמוד לומר "אשה". ואית דלא רסין "משוחררת", שאין פירשהו. ותימא: דברפרק "בנות כותים" (נהל ד.א.) דרשינן: בני ישראל מטמאין בדיבה, ואין הגוים מטמאין, אבל גוים ומשחררין לא ממעטין. וכן גבי גונב נפש בפרק "הנתקף" (סנהדרין פ"א), לא ממעטין מביני ישראל, גוים ומשחררין, וכן בפרק קמא דערבין (ה). דרשינן: בני ישראל מעריבין, ואין הגוים מעריבין, ולא ממעטין לא גוים ולא עבדים אף על פי שאינם משוחררין ושואו בכל הגן ש שום יחיבו דמריב גוים. ומשחררין במלואים

הא כיצד - יתיקינו "המקריב" הדיינו כהן, וידין תביאנה" הדיינו בעלים: היכא - אשכחן לחם, דלחם למעלה? במילואים - דרכיב (ויקרא ח) "ומסל המצות אשר לפני ה'" וגו' ועד "וישם על החלבים ועל שוק המינן. מאי מעמא - אמרינן במניח אתה ושוק על אימורין? ההוא מיימי ליה כהן מביית המפגחיים וימי ליה - החבל על החזה, וכי הדר רמי ליה ביד המניף - אשתבח

במילואים - דכתיב "ומסל המצות אשר לפני ה' לקח מצה אחת" וגו' "וישם (את) (על) החלבים (על החזות) ועל שוק המינן" ואם תאמר: הוא כתיב בתריה "ויקח" הבל על כפי אחרך ועל כפי בניו ויקח" וגו', ואו נחף לחם למטה, כי הני דבסמוך? כר"י לעצור רחות רעות - שמוא לא בכל תנפות עושין כן, אלא דווקא בתנופה של שתי

מה שהיה למעלה, היה עכשיו למטה. ההוא היינו רידיב ליה - כהן המניף לכהן המקטיר. והוא אשתבח דאימורין שהיו למטה, הוה השבח למעלה. והא קא משמע לן - הניך שלשה קראי ועינין שלשה כתבים, ובלאו שלשה לא משכחת דליחפכי כולי האי. נישתכל הכתוב ליה דהושן ושני דינן בפסוק הוה. דרתיי שמעינן מניה, ולא ידעינן בתר די מנייהו נזיל. להוציא שבעה - שהשבעה כבשים על עולה. הבאין על הלחם בחובת היום לעצרה, בדכתיב (ויקרא כג) "והקריבתם על הלחם" וגו' אין טענין תנופה דעם הלחם. בין ירבותיהו - שמשכב הכבשים על מנתיבם על ידו, ונתון הלחם על ירך התחתון. לחם על הכבשים על ירך התחתון, וכבשים על הלחם - ירך הלחם מוטל על הלחם. ובעודן חזין קמיייהו. אין עושין כן - לתת לחם בין ירכים. על כסמוך - שיתן הבויכין של לבונה אצל הסדרים. כשהוא אומר על הארון את הפירובת - לדיכא המזמר על מערב - כדי פרוכת מחיצה היא להבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים. הוי על כסמוך - שהיה אצל הארון, הבא נמי על שני הכבשים - על כסמוך. מוליד ומביא, לעצון הדיום המזבח ומערב - כדי לעצור רחות רעות הבאות מארבעה רחות. מעלה ומוריד לעצור פללים רעים - הבאין למעלה למטה. שריי מצוה היא - דלא מעבבא כפרה, ולא עיקר מצוה, כדאמרינן בפרק "שתי מדות" (מנחות ג.ג.) שאם עשה לתנופה שריי מצוה - מעלה עליו הכתוב (לענין מצוה מן המובחר) כאילו לא כפר וכיפר. וכן לולב - בעינן מוליד ומביא. לאגרוי - שטנא. מענינן תנופה שחושין - דבחזין לא איצטרך ליה למתינן, ודבנפיה כתיב. כמות שהן - שלמים.

פיצוד עושה? - מניח אימורין על פיסת היד וחוה ושוק עליהו, ובכל מקום שיש לחם - הלחם למעלה. היכא? אמר רב פפא: במילואים. מאי מעמא? אילמא משום דכתיב: "שוק התרומה וחוה התנופה על אש החלבים וביאו להניף תנופה", והכתיב: "את החלב על החזה ויביאו!" אמר אבוי: ההוא דמייתי ליה כהן מביית המפגחיים, ורמי ליה. והכתיב: "וישימו את החלבים על החזות" - ההוא דיהיב ליה לכהן אחרינא ואויל ומקטר ליה. והא קא משמע לן, דבעינן שלשה כהנים, משום דכתיב: "כרב עם הדרת מלך", "ושתי הלחם ושני כבשי עצרת" (וכו'). תנו רבנן: "והניף הפהו אתם על לחם הפפרים" - יכול יניח כבשים על גבי הלחם? תלמוד לומר: "על שני כבשים" - אי על שני כבשים, יכול לחם על גבי כבשים? תלמוד לומר: "על לחם הפפרים". נישתתל הפתוב ואינו יודע אם לחם על גבי כבשים ואם כבשים על גבי לחם. מה מצינו ככל מקום לחם למעלה, אף כאן לחם למעלה. היכא? אמר רב פפא: במילואים. רבי יוסי בן המושלם אומר: כבשים למעלה, ומה אני מקיים "על שני כבשים"? להוציא שבעה. חנינא בן חכינאי אומר: מניח שתי הלחם בין ירכותיהו של כבשים ומניף, ונמצא מקיים שני מקראות הללו, לחם על גבי כבשים וכבשים על גבי הלחם. אמר רבי: לפני מלך בשר ודם אין עושין כן, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא עושין כן? אלא מניח זה בצד זה ומניף, והא בעינן "על"? אמר ליה רב חסדא לרב המונגא, ואמרי ליה רב המונגא לרב חסדא: רבי לטעמיהו, דאמר "על" בסמוך. דתניא: "ונתת על המערכת לבנה וזה" - רבי אומר: "על" בסמוך. אתה אומר: "על" בסמוך, או אינו אלא על ממש? פשהו אומר: "וספת על הארון את הפרכת", הוי אומר: "על" בסמוך. "מוליד ומביא מעלה ומוריד" (וכו'). אמר

הלחם דעצרת וכן לולב, משום דאמרינן בפרק קמא דראש השנה (ט.א.) דדור דין נחתם בפסח - קא דלתוואה, בעצרת - על פירות האילן, כגון - על הזמא, ולבן מן היענות שבלולב יש בו הולכה הובאה. ובערוך פירש בערך "עו": צריך לנענע בחולכה הובאה. והביא רביא מהירושלמי, תני: צריך לנענע שלש פעמים על כל דבר דברי. בעי רבי ירמיה: הכן חד הכן חד, או דלמא הכן וכן חד - פירושו: כבר אמרנו צריך יענות שלש פעמים, בעי רבי ירמיה: החולכה תחשב פעם אחת הובאה פעם אחת, או דלמא חולכה הובאה פעם אחת נחשב וצריך לחלוף ולהביא שלש פעמים. חת תנינן בנדה פרק תשיעי (ס.ב.) בענין "שבעה סממנים מעבירים על הבתם": וצריך לכססו של פעמים על כל אחד. רבי ועידא בעי: הכן חד הכן חד, או הכן וכן חד. ולא איפשיט. וכיון דלא איפשיט, עבדינן לחומרא שלש פעמים בכל אחד ואחד. עד כאן לשונו. והיהא בעיא דחתם איתא נמי בהתלמוד שלנו בנדה בפרק "דאשה" (א.ס.א.) דבעי רבי ירמיה: אמטווי ואיתווי חד, או דלמא אמטווי חד ואיתווי חד. וכיצא בה לקמן בפרק "ואלו מנחות" (ע.א.) גבי "שלש מאות שפה וחמש מאות בעיטה", דבעי רבי ירמיה: אמטווי ואיתווי חד, או דלמא אמטווי ואיתווי חד.

רבי חייא בר אבא, אמר רבי יוחנן: אמר רב הקא בר עוקבא, אמר רבי יוסי בר רבי חנינא: מוליד ומביא - למי לעצור רעות, מעלה ומוריד - למי לעצור רעות ופירות, דהא תנופה שריי מצוה היא, ועוצרת רעות ופירות וטללים רעים. אמר רבה: וכן לולב. רב אחא בר יעקב ממכו ליה ומייתי ליה ומתוה הכי ואמר: גירא בעינא דשטנא. ולאו מילתא היא, משום דאתי לאתגרווי ביה. תנו רבנן: זבחי שלמי צבור מענינן תנופה לאחר שחיטה, ותנופתן כמות שהן, דברי רבי. ותקמים אומרים: כהוה ושוק. כמאי קא מיפליגי? רבנן סברי: דון מיהא ומיהא, מה ואמרי ליה רב המונגא לרב חסדא: רבון מיהא ומיהא, מה זבחי שלמי יחיד מענינן תנופה לאחר שחיטה, אף זבחי שלמי צבור מענינן תנופה לאחר שחיטה, מה זבחי שלמי צבור מענינן תנופה לאחר שחיטה, אף זבחי שלמי צבור מענינן תנופה לאחר שחיטה. ורבי סבר: דון מיהא ומיהא, מה זבחי שלמי צבור מענינן תנופה לאחר שחיטה, אף זבחי שלמי צבור מענינן תנופה לאחר שחיטה. אבל הכא כמות שהן, כמות שהן פתיים.

רב פפא אמר דכולי עלמא דון מינה ומינה - הך מילתא דרב פפא מקמי דלשמעה להיאזי דסוף "כל התייר" (ובחים צ.א.ב.) דפליגי רבי ורבנן במתנב שמן, ומסקינן דפליגי דון מינה ומינה. דרבי סבר: דון מינה ואוקי באתרה, וקאמר רב פפא התם: אתני - אתני. וכן הדיא דפסחים בפרק "כל שעה" (ג.ב.ג.) דילין מויד המעילה פטור מקרבן מלך וחומר משאר מצות שיש בהן כרת ופטור חמד. וקאמר: לא אם אמרת בשאר מצות

- 1 שכן לא חיבי בהן מיתה כו. ופרין: האי תנא
- 2 מעיקרא מליא ליה כרת, ולבסוף אליאמי ליה
- 3 מיתה? ומשני: דהכי קאמר, לא אם אמרת בשאר
- 4 מצות - שכן לא חיבי בהן מיתה כפחות מכות.
- 5 תאמר במעילה - דחיבי בפרטה, אף על גב
- 6 דלית בהו כותי. ואי-פרין: שכן אמרת ליה דאמר
- 7 היד במעילה במיתה - רבי, דילין "חט" "חט"
- 8 - בכותי: וחסאת, מאי קושיא - האי רבי היא.
- 9 אדית ליה דון מינה ואוקי באתרה: רב פפא דחזי
- 10 שם אתרין, דרבי סבר לה כאבא שאול דמדחיב
- 11 התם בתרומה בששה פרטה אף על גב דלית
- 12 בה כותי וצריך לומר: דמקמי דלשמעה להיאזי
- 13 דבחים אמרה. אי נמי יש לומר לה התם דהכי
- 14 קאמר: דמהני ליכא למשמעה מינה.

- 15 **ויהיו** ובחי שלמי יחיד טעונין תנופה חיים כו
- 16 - כאן נמי שייך לדרקק אמאי צריך
- 17 קרא: נגמא: כל חד חד ואוקי ברוכותיו ויש לומר:
- 18 דמכל מקום הוה ליה ליק' חיק מצוינר, כפרישית
- 19 לעיל, ומשום דאיקרי "שלמים", תרע, דהא איבא
- 20 למפרין: דהוה לשלמי צבור - שכן ברה, אלא
- 21 אהא דאיקרי "שלמים" סניך. ועוד: כדאמרן
- 22 לעיל, "שלמים" ריבויא הוא.
- 23 **ויהא** אשם מצורע טעון תנופה שחוט כו -
- 24 ואף על גב דאמר לעיל (ס.א.א.) "תנופה"
- 25 - ולא תנופה, דהא לא דמי, כיון דהא מחיים
- 26 חרדא לארז שחיטה.

ובן השולח קרבנותיו ממדינת הים כהן מנץ

- 1 על ידי - תימה: דברפך "כל זוגה" (גיטין כח.א.) תנן: השולח חטאתו ממדינת הים -
- 2 נשים. והבא על שייך לשניו הכי, דכבר תלך רישא (והאשה) - כהן מנץ על ידיו. - וליכא נמי לשניו כדמכני רב פפא בגיטין (שם): בחטאת העוף קסנין, דחטאת העוף לא
- 3 בעי תנופה. וכמו כן בשאר פרקים "תמיד שחט" (פסחים כ.ב.) דאמר: דאילו כל החובשים. על נטמא משלחום קרבנותיהם. וליכא כוונתא באשה - ד"ערל" קתני. וליכא לאוקימו
- 4 נמי בחטאת העוף - ד"ובחים" קתני. ובכור ומעשר ופסח נמי דלא בעו סמיכה וליכא לאוקימו - דהא "כל החובשים" קאמר. וספק מצורע בפרק "התערבות" (ובחים ע.א.) דקאמר
- 5 רבי שמעון: למחרת מביא אשמו ולוהו עמו ומתנה שלמים. דארות אשם טעון סמיכה, ולא אפשר לסמוך אלא הקפת ד', למאן דאמר סמיכת אשם מצורע לאו דארייתא בפרק
- 6 "כל הפסולי" (ובחים לג.א.) ובגמרא איירי, כדמוכ בתוספתא. ובפרק בטרמי דמועז תנן (טו.ב.) איהא דאבל אינו משלח קרבנותיו, משום דכתיב "שלמים" - כשהוא שלם, הא עלו
- 7 הכי - משלח. ובגמרא מביא לן אשם משלח או לא, ולא חיישינן לטריה. ודוחק הוא לתרץ ביהא או בעוף. ולקמן בפרק בטרמי (ק"ג.) גבי ששה לנדבה, אחז מן לפר רגלו.
- 8 ועוד תנן בפרק "דם שחיטה" (כריתות כג.א.) ושניהם מביאיין חטאת אחד. ובפרק "שני זוירי" (מיר נ.א.) שמביאיין קרבן על תנאי, ובפרק שני דקדושין (נ.א.) גבי "דהמה שנמצאת
- 9 דלמלא היא על חטא מעשה עולה, ולא חיישינן לסמיכה בכל הנזי ותירץ הרב רבינו שמעון דלא שייך לאקשויי אלא דוקא התם בחטאת - משום עדיין חששא אחרת,
- 10 ופרין בגמרא: דהא בעי סמיכה ומשני: נשים! ויש לומר: דהתם כיון דאיכא תקנתא ברעיה, אין לעשות לה סמיכה. דכי האי גונא מפליגין התם גבי אשם וערל וטמא, איכא
- 11 לאוקימי בדלית ליה תקנתא: ערל - שמתו אחיו מחמת מילה, טמא - זב ומצורע שאין רפואתו תלויה בעצמו. אי נמי: בקרבן הקבוע לו זמן, כגון עולת ראייה וחיגה, או שחיה
- 12 עובר עליון ביביל תאחר, ואם תאמר: היא נחשה שנתערבו ערות פסידות בפסחים בפרק "האשה" (פ.ח.ב.) הנמצאת אלא בלא באחד מהן, דפטורין מלעשות פסח שני, ולא מייזו מותר
- 13 הפסח משום סמיכתו ויש לומר: דכיון שהיא ספק, דשמא פטור הוא מלעשות פסח שני, ולא עשו לו חכמים תקנה, דאי אפשר לחקן אם לא יעבור מצות סמיכה, ואם תאמר: רבי
- 14 דסמיכה אשם מעבבא, מכל משום דאשם יבולין לסמוך - לימא: כל שאין ראוי לביילה, בילה מעבבת בו וכן בהדיא דקדשין (י.א.ג.) ודריכותין (ג.א.) ודניור (נ.א.) ולא הני
- 15 נמי דאין יבולין לסמוך משום ספק - חשיב שפיר "אין ראויין לביילה", כדאשכחן בפרק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא פ.א.ג.) גבי ביכוריהו ויש לומר: דנפקא לן מהא דאמרין
- 16 בפרק בתרא דמועז קטן (טו.ב.) "וביום בואו אל הקודש אל החצר הפנימית לשרת בקודש יקריב חטאתו" - זו עשירית תאיפה. פירוש: שחובן מביא בשעה שמתחנך לעבודה.
- 17 ודריש התם רבי שמעון: "בבואו יקריב" - בזמן שראוי לביאה, ראוי להקריב. בזמן שאינו ראוי לביאה - אינו ראוי להקריב, כגון טמא מת ומצורע. משמע: דדוקא עשירית תאיפה,
- 18 אבל שאר קרבנות - משלח ומיזו אין כל כך ראייה מהו, דלילמא הוא ומשלח שאר קרבנות - היינו בחתי ולא בעו סמיכה, דומיא דעשירית תאיפה. (בבא בתרא מ.א.) ודרשין
- 19 בתורת כהנים: "מוזב" - ושלח מנגעו, שמע מינה: דטמא משלח קרבנותיו, דבהבאת קרבן איירי! ועוד יש לדרקק מדממעטין בפרק קמא דחיגה (ד.ב.) טמא מריאה, דכתיב "והבאתם
- 20 שמה" - דכל ששפר ביאה, ושנו בהבאה, שמע מינה: דשאר קרבנות - משלח, ולא חיישינן לעונן סמיכה בראוי לסמיכה! ומיזלו למאן דאמר בפרק "כל הפסולי" (ובחים לג.א.)
- 21 דטמא דרב סמיכה, דאשמו דמעיל ידיו חספין, ולא מצינו למירדש מהני קראי. ושמא יש לומר דמאן קראי ליה (שם) איהא במקצת - אלא שמא ביאה, קסבר: כל הסומך - ראשו
- 22 ורובו הוא מנכיס, אי נמי אית ליה דגמרוק חספין, ולא מצינו דסבירא ליה ללא בעין ראשו ורובו - קסבר: ביאה ביהא במקצת שמה ביאה, ומיזו אבתי קשה: אי תיכף לסמיכה שחיטה לאו

דון מינה - שלמי צבור משלמי יחיד: מה שלמי יחיד טעונין תנופה שחוטין, דבחיין לא איצטרך ליה למתני, (מה שלמי יחיד טעונין תנופה אף שלמי צבור כו.) דבגופיה כתיב, ואוקי באתרה - כדון שמצינו לשלמי צבור עצמן טעונין תנופה שלמים, מה מחיים - תנופה שלמים, אף לאחר שחיטה - תנופתן שלמים. מה להלן בשלמי יחיד דרב שמתנה

לכהן טעון תנופה אף כו' - היינו, כולן שלמים. אבל משלמי יחיד אין לכהן אלא חזה ושוק. שלמים - בשלמי יחיד כתיב (ויקרא ד) "את חזה התנופה אתה שוק התרומה לחזתי מאת בני ישראל מוכחי שלמים" - דמשמע: לשון רבים, והוא ליה למיכתב לשון יחיד, דביחיד משמע. ומדכתיב לשון רבים - לומר על חזה ושוק של שלמי צבור שחיט. נגמרי - מסיני שתי סמיכות בצבור: פר העלם דבר של צבור, דכתיב (ויקרא ד) "וסמנו זקני העדה", ושערי משהשלח, דכתיב (שם טז) "וסמן אתרן את שתי ידיו וגו', ומצבור הוא, ויש ליכא שום סמיכה בצבור. אותו (ש ז) "זאת חזה התנופה להניף אותו" וגו'.

- 1 **רב פפא אמר:** דכולי עלמא דון מינה ומינה הוא,
- 2 **ויהיו** טעמיא דרבי - פי התם. מה התם - דבר
- 3 **שמתנה** לכהן, אף הקא - דבר שמתנה לכהן: רבינא
- 4 **אמר:** דכולי עלמא דון מינה ואוקי באתרה, ויהיו
- 5 **טעמיא דרבנן** - "שלמים" ריבויא הוא. "רבי שמעון
- 6 **אומר:** שלשה מינין טעונין שלש מצות, שתים -
- 7 **בכל אחד,** ושלשית - אין בהן. ואלו הן: זבחי שלמי
- 8 **יחיד, וזבחי שלמי צבור, ואשם מצורע. וזבחי שלמי**
- 9 **יחיד - טעונין סמיכה חיים, ותנופה שחוטין, ואין**
- 10 **בהן תנופה חיים. וזבחי שלמי צבור - טעונין תנופה**
- 11 **חיים, ושחוטין, ואין בהן סמיכה. ואשם מצורע - טעון**
- 12 **סמיכה, ותנופה חי, ואין בו תנופה שחוטין. ויהיו זבחי**
- 13 **שלמי יחיד טעונין תנופה חיים, מקל וחומר:** ומה זבחי שלמי צבור, שאין טעונין סמיכה חיים
- 14 **טעונין תנופה חיים. וזבחי שלמי יחיד, שמעונין סמיכה חיים - אינו דין שמעונין תנופה**
- 15 **חיים! - מיעט רחמנא גבי זבחי שלמי צבור "אחם" - "אוחם", למעוטי זבחי שלמי יחיד.**
- 16 **ויהיו זבחי שלמי צבור טעונין סמיכה, מקל וחומר:** ומה זבחי שלמי יחיד, שאין טעונין תנופה
- 17 **חיים - טעונין סמיכה. וזבחי שלמי צבור, שמעונין תנופה חיים - אינו דין שמעונין סמיכה!**
- 18 **אמר רבינא: גמורי, שתי סמיכות בצבור. ויהא אשם מצורע טעון תנופה שחוט, מקל וחומר:**
- 19 **מה זבחי שלמי יחיד, שאין טעונין תנופה חיים - טעונין תנופה שחוטין. ואשם מצורע, שמעון**
- 20 **תנופה חי - אינו דין שמעון תנופה שחוט! מיעט רחמנא גבי זבחי שלמי יחיד "אתו" -**
- 21 **אותו, למעוטי אשם מצורע. תנו רבנן: חמישה שהביאו קרבן אחד - אחד מניף על ידי**
- 22 **כולם. והאשה - כהן מניף על ידה, וכן השולח קרבנותיו ממדינת הים - כהן מניף על ידו.**

- 1 משנה
- 2 דהא בעיא סמיכה יחיד. והא בעיא סמיכה יחיד. ויסק. דקרבן
- 3 נשים. והבא על שייך לשניו הכי, דכבר תלך רישא (והאשה) - כהן מנץ על ידיו. - וליכא נמי לשניו כדמכני רב פפא בגיטין (שם): בחטאת העוף קסנין, דחטאת העוף לא
- 4 בעי תנופה. וכמו כן בשאר פרקים "תמיד שחט" (פסחים כ.ב.) דאמר: דאילו כל החובשים. על נטמא משלחום קרבנותיהם. וליכא כוונתא באשה - ד"ערל" קתני. וליכא לאוקימו
- 5 נמי בחטאת העוף - ד"ובחים" קתני. ובכור ומעשר ופסח נמי דלא בעו סמיכה וליכא לאוקימו - דהא "כל החובשים" קאמר. וספק מצורע בפרק "התערבות" (ובחים ע.א.) דקאמר
- 6 רבי שמעון: למחרת מביא אשמו ולוהו עמו ומתנה שלמים. דארות אשם טעון סמיכה, ולא אפשר לסמוך אלא הקפת ד', למאן דאמר סמיכת אשם מצורע לאו דארייתא בפרק
- 7 "כל הפסולי" (ובחים לג.א.) ובגמרא איירי, כדמוכ בתוספתא. ובפרק בטרמי דמועז תנן (טו.ב.) איהא דאבל אינו משלח קרבנותיו, משום דכתיב "שלמים" - כשהוא שלם, הא עלו
- 8 הכי - משלח. ובגמרא מביא לן אשם משלח או לא, ולא חיישינן לטריה. ודוחק הוא לתרץ ביהא או בעוף. ולקמן בפרק בטרמי (ק"ג.) גבי ששה לנדבה, אחז מן לפר רגלו.
- 9 ועוד תנן בפרק "דם שחיטה" (כריתות כג.א.) ושניהם מביאיין חטאת אחד. ובפרק "שני זוירי" (מיר נ.א.) שמביאיין קרבן על תנאי, ובפרק שני דקדושין (נ.א.) גבי "דהמה שנמצאת
- 10 דלמלא היא על חטא מעשה עולה, ולא חיישינן לסמיכה בכל הנזי ותירץ הרב רבינו שמעון דלא שייך לאקשויי אלא דוקא התם בחטאת - משום עדיין חששא אחרת,
- 11 ופרין בגמרא: דהא בעי סמיכה ומשני: נשים! ויש לומר: דהתם כיון דאיכא תקנתא ברעיה, אין לעשות לה סמיכה. דכי האי גונא מפליגין התם גבי אשם וערל וטמא, איכא
- 12 לאוקימי בדלית ליה תקנתא: ערל - שמתו אחיו מחמת מילה, טמא - זב ומצורע שאין רפואתו תלויה בעצמו. אי נמי: בקרבן הקבוע לו זמן, כגון עולת ראייה וחיגה, או שחיה
- 13 עובר עליון ביביל תאחר, ואם תאמר: היא נחשה שנתערבו ערות פסידות בפסחים בפרק "האשה" (פ.ח.ב.) הנמצאת אלא בלא באחד מהן, דפטורין מלעשות פסח שני, ולא מייזו מותר
- 14 הפסח משום סמיכתו ויש לומר: דכיון שהיא ספק, דשמא פטור הוא מלעשות פסח שני, ולא עשו לו חכמים תקנה, דאי אפשר לחקן אם לא יעבור מצות סמיכה, ואם תאמר: רבי
- 15 דסמיכה אשם מעבבא, מכל משום דאשם יבולין לסמוך - לימא: כל שאין ראוי לביילה, בילה מעבבת בו וכן בהדיא דקדשין (י.א.ג.) ודריכותין (ג.א.) ודניור (נ.א.) ולא הני
- 16 נמי דאין יבולין לסמוך משום ספק - חשיב שפיר "אין ראויין לביילה", כדאשכחן בפרק "המוכר את הספינה" (בבא בתרא פ.א.ג.) גבי ביכוריהו ויש לומר: דנפקא לן מהא דאמרין
- 17 בפרק בתרא דמועז קטן (טו.ב.) "וביום בואו אל הקודש אל החצר הפנימית לשרת בקודש יקריב חטאתו" - זו עשירית תאיפה. פירוש: שחובן מביא בשעה שמתחנך לעבודה.
- 18 ודריש התם רבי שמעון: "בבואו יקריב" - בזמן שראוי לביאה, ראוי להקריב. בזמן שאינו ראוי לביאה - אינו ראוי להקריב, כגון טמא מת ומצורע. משמע: דדוקא עשירית תאיפה,
- 19 אבל שאר קרבנות - משלח ומיזו אין כל כך ראייה מהו, דלילמא הוא ומשלח שאר קרבנות - היינו בחתי ולא בעו סמיכה, דומיא דעשירית תאיפה. (בבא בתרא מ.א.) ודרשין
- 20 בתורת כהנים: "מוזב" - ושלח מנגעו, שמע מינה: דטמא משלח קרבנותיו, דבהבאת קרבן איירי! ועוד יש לדרקק מדממעטין בפרק קמא דחיגה (ד.ב.) טמא מריאה, דכתיב "והבאתם
- 21 שמה" - דכל ששפר ביאה, ושנו בהבאה, שמע מינה: דשאר קרבנות - משלח, ולא חיישינן לעונן סמיכה בראוי לסמיכה! ומיזלו למאן דאמר בפרק "כל הפסולי" (ובחים לג.א.)
- 22 דטמא דרב סמיכה, דאשמו דמעיל ידיו חספין, ולא מצינו למירדש מהני קראי. ושמא יש לומר דמאן קראי ליה (שם) איהא במקצת - אלא שמא ביאה, קסבר: כל הסומך - ראשו
- 23 ורובו הוא מנכיס, אי נמי אית ליה דגמרוק חספין, ולא מצינו דסבירא ליה ללא בעין ראשו ורובו - קסבר: ביאה ביהא במקצת שמה ביאה, ומיזו אבתי קשה: אי תיכף לסמיכה שחיטה לאו

דארייתא

רבי אבין בשם חזקיה: בשכר הלבלר שנו.

אמר רבי אלעזר:

[דף מ"ז ע"ב]

מתניתא בנג שיש לו מעקה, והוא שירד לאויר מעקה. ושאין לו מעקה, והוא שירד לאויר שלשה שהן סמוכין לנג, שכל שלשה שהן סמוכין לנג – בנג הן.

רבי יעקב בר אחא, רבי בא בר המנונא בשם רב אדא בר אחווה: לענין שבת, שכל שלשה שהן סמוכין למחיצה – כמחיצה הן!

אמר רבי יסא: דלא דמיא, גיטין מלמעלן, ושבת מלמטון. גיטין – אפילו לא נח, שבת – עד שינוח. רבי אמי בשם רבי יוחנן: והוא שירד לאויר מחיצות.

רבי אמי בעא קומי רבי יוחנן: מתניתא דרבי? דרבי עבד אויר מחיצה כממשו. אמר ליה: דברי הכל היא, הכא דגיטין ויתביניה, רבי אומר: מקורה, ואת אומרת אינה מקורה! מה בין גיטין ומה בין שבת? אמר רבי אבא: בשבת כתיב (שמות כ) לא תעשה מלאכה, נעשית היא מאליה? ברם הכא ונתן בידה (דברים כד) – ברשותה.

הלכה ד' מתני' בית שמאי אומרים: פוטר אדם את אשתו בנט ישן. ובית הלל אוקרין. ואי זהו נט ישן? כל שנתיהד עמה מאחר שכתבו לה.

גמרא רב יהודה בשם שמואל: וכולן, אם נישאו – לא תצא, שלא להוציא ליזה על בניה.

[דף מ"ז ע"א]

אנן תנינן: מאחר שכתבו לה, אית תניי תני מאחר שנתנו לה. מאן דאמר מאחר שכתבו לה – מסייעא לבית שמאי. מאן דאמר מאחר שנתנו לה – מסייעא לבית הלל.

הלכה ה' מתני' כתב לשם מלכות שאינה הונגת, לשם מלכות מדי, ולשם מלכות יון, לבניין הבית, ולהורבן הבית. הנה במזרח וכתב: "במערכ", במערב וכתב: "במזרח" – תצא מזה ומזה. וצריכה נט מזה ומזה.

אין לה לא כתובה, ולא פירות, ולא מזונות, ולא בלאות על זה ועל זה. ואם נמלה מזה ומזה – תחזיר. ותולד ממזר מזה ומזה. לא זה וזה מיטמין לה, ולא זה וזה זכאין לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה.

היתה בת ישראל – נפסקת מן הפהונה, בת לוי – מן המעשר, ובת כהן – מן התרומה. אין יורשיו של זה ויורשיו של זה יורשין כתובתה. מתו – אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין.

שינו שמו ושמה, שם עירו ושם עירה – תצא מזה ומזה, וכל הדרכים האילו בה. כל העריות שאמרו: 'צרותיהן מותרות', הלכו צרות האילו ונישאו לאחר, ונמצאו איילונית – תצא מזה ומזה, וכל הדרכים האלו בה.

גמרא רבי יוחנן בשם רבי ינאי: עשו את הולד ממזר מפני הספקנה. רב הונא בשם רב: כל תדא פירקא – דרבי מאיר, הוינ משינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה.

רבי מנא בעי קומי רבי יסא: אף המוגרש? אמר ליה לית פירקא דידכון אלא דידן.

הלכה ו' מתני' הפונם את יבמתו, והלכה צרתה ונישאת לאחר, ונמצאת זו שהיא איילונית – תצא מזה ומזה, וכל הדרכים האלו בה.

[דף מ"ז ע"ב]

גמרא לא היתה צריכה להינשא אלא להתייבם. וזו היא יבמה שניסת בלא חליצה. רבי ירמיה אמר: זה חולץ וזה מקיים. רבי יהודה בן פזי בשם רבי יוחנן: תצא. רבי יוסי שאל לרבי פינחס: הוה רבי סבר? אמר ליה: כרבי ירמיה. אמר ליה, חוזר בדי דלא בן אגא כתב עליו זמן ממרא. אמר רבי זבידא, מתניתא מסייעא לרבי יוחנן. תצא מזה ומזה, וי"ג דברים בה; דברי רבי מאיר שאמר משום רבי עקיבה. וחקמים אומרים: אין ממזר מיבמה, הא לצאת – תצא.

הלכה ז' מתני' כתב הסופר, ומעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש, ונתנו זה לזה, לאחר זמן הרי הגט יוצא מתחת ידי האיש, וחשובר מיד האשה – תצא מזה ומזה, וכל הדרכים האילו בה. רבי אלעזר אומר: אם על אתר יצא – אינו גט, אם לאחר זמן יצא – הרי זה גט, שלא הכל מן הראשון לאבד זכותו של שני.

גמרא מה אנו קיימין? אם בשטעה – אף רבי לעזר מודה, אם בשלא טעה – אף רבנן מודיי! אלא בן אנו קיימין, בסתם. רבי לעזר חשש שמא לא טעה, ורבנן חוששין שמא טעה.

רבי אלעזר אומר אם על אתר יצא אינו גט. ואם לאחר זמן יצא הרי זה גט שלא הכל מן הראשון לאבד זכות של שני. איזהו על אתר? רבי ועירא אומר: עד שלא נתארסה ונתארסה. רבי יצחק בר חקילה אומר: עד שלא ניסית וניסית. מתניתא מסייעא לרבי ועירא, לא הכל מן הראשון לאבד זכותו מן השני.

הלכה ח' מתני' כתב לגרש את אשתו ונמלך – בית שמאי אומרים: פסקה מן הכהונה. ובית הלל אומרים: אף על פי שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי – לא פסקה מן הכהונה.

גמרא רבי יוחנן בשם רבי ינאי: אין בה

[דף מ"ח ע"א]

משום ייחוס כהונה, ואין בית דין מזהמין אותה. אתא עובדא קומי רבי הויה רובה, ועבד כבית הלל. אמר ליה רב: מה ראית להכניס עצמך למיספק הזה כרובה! אמר ליה רבי ישמעאל בי רבי יוסי הוה עמי וקרא עליהון טובים השנים מן האחד (קהלת ד).

המסלדת בכנה – בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין. שתי נשים שהיו מסלדות זו את זו בית שמאי פוסלין. ובית הלל מכשירין.

הלכה ט' מתני' המקרש את אשתו, ולנה עמו בפונדקי – בית שמאי אומרים: אינה צריכה ממנו גט שני. ובית הלל אומרים: צריכה הימנו גט שני. אימת? בזמן שנתגרשה מן הנישואין, ומודין בנתגרשה מן האירוסין – שאינה צריכה ממנו גט שני, מפני שאין לבו גם בה. כנסה בגט קרנ – תצא מזה ומזה, וכל הדרכים האילו בה.

גמרא אמר רבי מנא: בית שמאי פדעתהון, ובית הלל פדעתהון, בית שמאי דאינון אמרין: פוטר אדם את אשתו בגט ישן – אינון דאמרין: אינה צריכה הימנו גט שני. ובית הלל דאינון אמרין: אינו פוטר בגט ישן – אינון דאמרין: צריכה הימנו גט שני.

אמר רבי יוסי בר בון: בית שמאי פדעתהון ובית הלל פדעתהון, בית שמאי דאינון אמרין: לא יגרש אדם את אשתו אלא אם בן מצא בה ערוה – אינון דאמרין: מזהמת היא מלפניו ואינו חשוד עליה

– לפיכך אינה צריכה מופנו גט שני. בית הלל דאינון אמרינן: אפילו הקדיחה תכשילו – אינון דאמרינן: אינה מוזהקת מלפניו והוא חשוד עליה – לפיכך צריכה מופנו גט שני.

המוגרש את אשתו – לא תדור עמו לא באותה חצר ולא באותו מקום. אם היתה חצר של אשה – איש מופנה. ושל איש – אשה מופנה. של שניהן, מי מופנה מפני מי? אשה מפני איש. ואם יכולין הן – זה פותח לקאן וזה פותח לקאן. במה דברים אמורים? בזמן שנישאו, הא לא נישאו – לא. ובכוחה – אפילו לא נישאו. והארסה שביהודה – כנשואה היא.

החולץ ליבמתו, אף על פי שעשה מאמר – הרי זה לא יפנה, שאין מאמר קונה קניין גמור.

הלכה י' מתני' גט קרח – הכל משלימים עליו; בדיברי בן ננס. רבי עקיבה אומר: אין משלימין עליו אלא קרובים הראוין להעיד במקום אחר. אי זהו גט קרח? כל שקשרו מרובין מעידיו.

גמרא ומניין לגט המקושר? אמר רבי אימי: בתיב (ירמיה לב) ואקח את ספר וגו'.

[דף מ"ח ע"ב]

ואת ההתום – זה המקושר. ואת הגלוי – זה הפשוט שבמקושר. ואת המצוה ואת החוקים – חוקים ומצוות בין זה לזה, שזה – בשנים, וזה – בשלשה. זה – מתוכו, וזה – מאחריו.

רבי בא בשם רב יהודה: פשוט – עדיו לרוחבו. מקושר – עדיו לארפו. אמר רבי אידי: בין קשר לקשר העדים חותמין, ובלבד מלמעלן. וחש לומר שפוא זיף. סבר רב נחמן למימר: לעולם אין העדים חותמין בו מלמטן עד שיראו בו למעלן אני פלוני בן פלוני מקבל עלי כל מה שקבול בו מלמעלן. וחש לומר שפוא מחק וחזר וזיף! סבר רב הונא, מקיבל עלי מקיבל עלי שני פעמים – פוסל בה. וחש לומר שפוא כתב דברים אחרים וחזר ומחק וזיף! סבר רב הונא: מחק – פסול, אפילו קיים.

אמר רבי יוחנן: לית בה תצא.

אמר רבי אימי: כמה קופין דעובדא תוה עליל קומי רבי יוחנן וקומי ריש לקיש, ואינון אמרינן: פוק ושלם פרבי עקיבה. אמר רבי יוחנן: מתניתא במהוסר עד אחד. ובלבד משלשה ולמעלן. שנים ושלשה למעלן פסול, ואחד מג' ולמטה פשר. רבי מנא בעי, עד בידן ברצופין, היו מסורגין? בני דמר: נעשין בהרחק עדות שלא באו אלא בהכשירו של גט. וכא כן.

היו תשעה, מתיר שנים ומחתם שנים? או, אין שני העדים בגט המקושר פלום.

היו חמשה, פשיטא שהוא מתיר אחד ומחתם אחד. נמצאת אומר: התרתו מתרתו.

[דף מ"ט ע"א]

וכרבי חנניה בן גמליאל, דרבי חנניה בן גמליאל אומר: התורף פשר שאפילו קושר ואחר כך חותם.

הדא דתימא בשקושר בולהם ואחר כך התמו שלשה הראשונים. אבל אם קושר שלשה הראשונה וחותם, אפילו מקשר ומחתם כמה – פשר. הי"ל גט המקושר בקשר ואחר כך מחתם.

היה מקשר ראשון ראשון ומחתמו, פשיטא ראשון ושני לא נמצא תומין בגט המקושר.

מה אנו קיימין? אם בשקשרו וחתמו מבפנים – כל עמא מודיי שהוא יכול לעשות פשוט! אם בשקשרו וחתמו מבחוץ – כל עמא מודיי שאינו יכול לעשותו פשוט! אלא בן אנו קיימין: בשקשרו וחתמו מבפנים, ואחר כך חתמו מבחוץ, בדהא רבי חנניה בן גמליאל אומר: יכול הוא לעשותו פשוט. ורבנן אמרין: שאינו יכול לעשותו פשוט.

השיב רבי על דברי רבי חנניה בן גמליאל: גופה של גט מוכיח עליו, אם פשוט הוא ואם אינו פשוט? אי זהו גופו של גט? אמר רבי בא: בני דמר רב הונא: לעולם אין העדים חותמין בו מלמטה עד שיקראו בו מלמעלה, אני פלוני בן פלוני מקובל עלי כל מה שכתוב בו למעלה.

והא תני: טופס שטרות בן הוא. אמר רבי מנא: טופס שטרות מקושרין כך הוא. אמר רבי אבין: אפילו תימר הוא פשוט הוא מקושר, מקושר – הוא מעכב, פשוט – אינו מעכב. רבי אחא אמר: במוסיף על הלכה.

פשוט בשנים ומנהג בשלשה – עושין אותו בשלשה. מקושר מאחוריו מנהג מתוכו ומאחוריו עושין אותו מתוכו ומאחוריו.

תניתה חכא ותניננה תפון, הוי צריכה מיתגביא תפון אילו תניננה חכא ולא תניננה תפון, הוינן אמרין חכא על שהוא חומר בעריות פסול, תפון, על ידי שאינו חומר בעריות – פשר הוי צריכה מיתגביא תפון. או אילו מיתגביא תפון

[דף מ"ט ע"ב]

ולא מתנינן הכא, הוינן אַמרינן: תּפּוּן, על ידֵי שֶׁהוּא גּוֹבֵה בּוֹ – פּסוּל, וְהָכָא עַל יְדֵי שֶׁאִינוּ גּוֹבֵה בּוֹ – פּשֵׁר. הוּוּי צְרִיכָה מִיִּתְנִיָּיא הָכָא וְצוּרְכָה מִיִּתְנִיָּיא תּפּוּן.

הֲדָרוּ עֲלֵהּ הַזּוֹרֵק גִּט

הַלָּכָה א' מִתְנִי' הַמְגֵרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ: "הָרִי אֶת מוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם אֲלָא לְאִישׁ פְּלוֹנִי" – רַבִּי אֲלִיעֶזֶר מַתִּיר, וְהַכְּמִים אוֹסְרִין. בִּיצֵד יַעֲשֶׂהָ? וְיַלְיֵנוּ מִמֶּנּוּ וְיַחְזוֹר וְיִתְנַנּוּ לָהּ, וְיֹאמַר לָהּ: "הָרִי אֶת מוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם". אִם כְּתוּבוֹ בְּתוֹכוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁחָזַר וּמָחָקוּ – פּסוּל.

גְּמֵרָא אָמַר רַבִּי אֵילִי: טַעֲמָא דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר (דְּבָרִים כַּד) וְיִצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהִיתְהָ לְאִישׁ אַחֵר – אֲפִילוּ לֹא הִתִּירָה אֲלָא לְאָדָם אֶחָד. שְׂמוּעָתָא רוּבָא מִמִּתְנִיָּתָא?! מִתְנִיָּתָא אֲמָרָה: בְּשֶׁהִתְקַרְהָ לְכָל וְאִסְרָה לְאָדָם אֶחָד. שְׂמוּעָתָא אֲמָרָה: בְּשֶׁאִסְרָה לְכָל וְהִתִּירָה לְאָדָם אֶחָד. מַה טַּעֲמָא דְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר? מִיתְהָ מוֹתֶרֶת וְגַט מוֹתִיר. מַה מִיתְהָ מוֹתֶרֶת וּמְחַצָּה אִף הַגִּט מוֹתִיר וּמְחַצָּה מַה טַּעֲמָא דְרַבִּינִי? (שֵׁם) וְיִצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהִיתְהָ לְאִישׁ אַחֵר. הַקִּישׁ יִצְיָאָה לְהוּוּיָתָהּ. מַה הוּוּיָתָהּ – אִין לָהּ תּוּיָה אֲצֵל אַחֵר. אִף יִצְיָאָתָהּ – אִין לָהּ יִצְיָאָה אֲצֵל אַחֵר.

לְאַחַר מִיתְתּוֹ שֶׁל רַבִּי אֲלִיעֶזֶר, נִכְנְסוּ אַרְבַּעַה זְמָנִים לְהַשִּׁיב עַל דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי אֲלִיעֶזֶר. רַבִּי אֲלִיעֶזֶר בֶּן עֶזְרִיָּה, וְרַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי, וְרַבִּי טַרְפוּן, וְרַבִּי עֲמִיבָה. אָמַר לְהֵן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אִין אַתֶּם מְשִׁיבִין אֶת הָרָרִי לְאַחַר מִיתְהָ.

הַשִּׁיב רַבִּי טַרְפוּן: הָרִי שֶׁאָמַר לָהּ: "הָרִי אֶת מוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם הוּוּי מִפְּלוֹנִי", וְהִלְכָה וְנִישְׂאָת לְאַחֵי מַת בְּלֹא בְּנִים, הִיאֵד זֹו מְתִיבָמַת? לֹא נִמְצָא מִתְנָה עַל הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה, וְכָל הַמִּתְנָה עַל מַה שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה תְּנָאוֹ כְּטוּלָּה מַעֲתָה, לֹא יִשָּׂא אֶת בַּת אַחֵי, שְׂלֹא יִתְנָה עַל הַכְּתוּב בַּתּוֹרָה! אָמַר רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן: כְּבָרָא טַעֲמָא תּפּוּן הַתּוֹרָה אֲסֶרֶת עֲלִיו. בְּרַם הָכָא הוּוּא אֲסֶרֶה עֲלִיו.

הַתִּיב רַבִּי חֲנַנְיָה בְּשֵׁם רַבִּי פִּינְחָס: נִיתְנִי שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה נְשִׁים כְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר! אָמַר רַבִּי מְנָא: כְּבָר אִיתְמַר טַעֲמָא, תּפּוּן – הַתּוֹרָה אֲסֶרֶה עֲלִיו. בְּרַם הָכָא – הוּוּא אֲסֶרֶה עֲלִיו.

רַבִּי יְרֵמְיָה בְּעֵי: הָרִי שֶׁאָמַר לָהּ: "הָרִי אֶת מוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם הוּוּי מִפְּלוֹנִי", וְהִלְכָה וְנִישְׂאָת לְאַחַר וּמַת, הִיאֵד? זֶה מוֹתִיר מַה שֶׁאֲסֶר הָרֵאשׁוֹן? מִילְתִּיהָ אֲמָרָה: שְׂמִיתְתוּ גִירוּשִׁין וּמַתִּירִין בְּזָה מַה שֶׁאֲסֶר הָרֵאשׁוֹן. אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה: לֹא אָמַר אֲלָא שְׂמִיתְתוּ גִירוּשִׁין הָא גִישׁוּאִין לֹא.

[דף נ' ע"א]

אמר רבי יוסי הגלילי: מצינו בתורה, האסור לזה – מותר לזה, והמותר לזה – אסור לזה. אסור לאחד – אסור לכל אדם. מותר לאחד – מותר לכל אדם.

השיב רבי עקיבה: הרי שתיהן זה שנאסרה עליו ומת המגרש, לא נמצאת, אלמנה לו, וגרושה לכל אהיו הכהנים?

וכי כמה החמירה תורה, בגרושה או באלמנה? החמירה התורה בגרושה יותר מן האלמנה, ומה אלמנה קלה נאסרה מן המותר לה מצד גירושין שבה, גרושה חמורה אינו דין שתיאסר ממה שהותר לה מצד אשת איש שבה.

אפילו אצלו נגעו בו גירושין, ומה אלמנה וגרושה נאסרה ממה שהותר לה מצד אשת איש שבה, גירושין חמורין, לא כל שכן שתיאסר ממה שהותר לה מצד גירושין שבה!

דבר אחר, הרי שאמר לה הרי את מותרת לכל אדם חוץ מפלוני, והלכה וניסת לאחר וילדה ממינו בנים ומת, והלכה וניסת לאתו, לא נמצאו בניה מן האחרון ממזירין! מילתיה אכרה: שאין ומיתה [גירושין מתירין מה שאסר הראשון].

אמר רבי שמוי: מצינו, אשה, בתחלה – אין תיבין עליה משום ערוה, ובסוף – תיבין עליה משום ערוה! אמר ליה רבי מנא: למה זה דומה? לאחד שאמר לאשתו: "הרי זה גיטיך על מנת שתיבעלי לאיש פלוני". בתחילה – הוא אסור לבעול, עבר ובעל – הותר הגט למפרע.

אמר רבי יוחנן:

[דף נ' ע"ב]

הלכה ברבי שמעון בן אלעזר היא. דרבי שמעון בן אלעזר אמר: לעולם אינו גט עד שיאמר בשעת מתנה הרי זה גיטיך.

רבי יעקב בר אהא בשם רבי ינאי: אף ריח פסול אין בה. בהנא אמר: זאת אומרת לא חשו, אין תימר חשו, עד שהוא בידה דאמר לה הרי את מותרת לכל אדם! אמר רבי אהא: זאת אומרת: שחשו, אין תימר לא חשו, כל מה שבידו לגרש – יגרש.

אמר רבי ועירא: תני שילא בר בינה: כל שאילו בתניי על מנת פסול, כל שאילו נתנו על מנת פסול.

הלכה ב' מתני' "הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביה ולאחי ולאחיה לעבד לעכו"ם", ולכל מי שאין לה קידושין עליו – פשר. "הרי את מותרת לכל אדם, אלא אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, מקוורת ונתניתה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתיז", ולכל מי שיש לה עליו קידושין אפילו בעבירה – פסול.

גופו של גמ: "הרי את מותרת לכל אדם". רבי יהודה אומר: "ודן דיחוי ליפי מינאי ספר תירוכין ואגרת שיבוקין למקה להיתנסבא לכל גבר די תיצביון".

גופו של גמ שיהרוור: "הרי את בן חורין", "הרי את לעצמוד".

גמרא רבי אחא אומר: בריתות לא התפסקה התורה שם בריתות אלא ערוה שיש בה הוניה.

אמר רבי מנא: ובלחוד דלא יימר ודין. רבי מנא בעי: הרי את ברשות עצמוד?

אמר רבי יוסי בי רבי בון: צריך שיאמר: "הרי את בן חורין". "הרי את של עצמוד". מתניתא אמרה בן: "הרי אתה בן חורין". "הרי אתה של עצמוד".

הלכה ג' מתני' שלשה גיטין פסולין, ואם נישאת – הולד פשר. א כתב בכתב ידו ואין עליו עדים. יש עליו עדים ואין בו זמן. יש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד; אילו שלשה גיטין פסולין, ואם נישאת – הולד פשר.

[דף נ"א ע"א]

גמרא לית פאן ספק גירושין, אלא גירושין ממש. ביצד ספק קידושין? כני דתנינן תמן: זרק לה קידושין, ספק קרוב לה ספק קרוב לו – זהו ספק קידושין. וקבא הוא זרק לה גיטה, ספק קרוב לו ספק קרוב לה – זהו ספק גירושין.

רבי יוחנן בשם רבי חלפתא דמן חוה: וכולן אם ניסית לא תצא שלא להוציא לזנה על בניה. בתו שניסית לשוק בגמ זה – לא תצא, כדי לזקוק צרתה לאביה. צרתה שנישאת לשוק בגמ זה – תצא. בתו שנישאת לאחיו אפילו לאביה – לא תצא.

תני: שלשה שמרות הללו גובה מבני חורין ואינו גובה מן המשועבדין. אמר רבי בא: הדי דתימר: בשלא הוזק שטר ביד המלוה – אפילו מבני חורין אינו גובה! אלא בן אבן קיימין, בשהוזק שטר ביד המלוה. ולמה אינו גובה? רבי ביסנא אומר: מפני קינוניא. רבי אבינא אומר: מפני פסול. התיב

רבי אבין: עד כדון בשלוחה תקון ושיעבד תקון, לוח תקון ושיעבד תקון, הכא אית לך מימר מפני קינוניא? לא, מפני שהוא פסול.

התיב רבי אבין: והתני: אף בגיטי נשים, אית לך מימר מפני קינוניא? לא מפני שהוא פסול, והכא מפני שהוא פסול.

רבי יוחנן בשם רבי ינאי: וכולן בכתיב ידים. רבי לעזר שאל: עדים יש פאן, בכתיב ידים מה אני צריך? רבי ירמיה בשם רב, וכולהם בכתיב ידים, הויז משעדין עמו. אמר רב המנונא הללו

[דף נ"א ע"ב]

חוביהן על גמריהון דאינון שקיבלו עליהן לשקר להתום בגט שאין בו זמן.

רבי בא בר המנונא, רב אדא בר אחא בשם רב: דרבי מאיר היא. מה חמית מימר בן? אמר רבי מנא, בגין דאמר רב הונא בשם רב: כל תהין פרקא דרבי מאיר הויז משינה שמו ושמה שם עירו ושם עירא דלא תסבור מימר קיימיה דרבי מאיר היא תננייה דרבנן לפום בן צריך מימר דרבי מאיר היא. אמר רבי יוסי: בגין דרב ושמואל תריהון אמרין: הלכה ברבי לעזר, דלא תסבור מימר, אוף הכא לפום בן צריך מימר: דרבי מאיר היא.

הלכה ד' מתני' רבי אלעזר אומר: אף על פי שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים – בשר, וגובה מנכסים משועבדים, שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם.

גמרא רב ושמואל תריהון אמרין: הלכה ברבי אלעזר. רבי יוחנן בשם רבי ינאי, דברי חכמים פסול. אתא עובדא קומי רבי יוחנן בכהנת, ובקעא למיעבד פהדא דרבי ינאי. פד שמעון דרב ושמואל פליגי, אתא קומי אפילו ישראל ושמע מינה.

רבי יהושע בן לוי אמר: דברי הכל בשר. והא רבי אלעזר אמר בשר, ורבנן אמרין פסול מה ביניה? רבי אלעזר אמר בשר וגובה מנכסין משועבדין ורבנן אמרין פסול וגובה מנכסין בני חורין.

הלכה ה' מתני' שנים ששילחו שני גיטין שוין ונתערבו – נותן שניהן לזו ושניהן לזו. לפיכך, אם אבד אחד מהן – הרי השני בטל.

גמרא רבי אליעזר בי רבי יוסי בעא קומי רבי יוסי: כמה דאת אמר גמ אחד פסול בשתי נשים, ודכוותה והוא שני גיטין פסולין בשתי נשים. אמר ליה: וכיני.

אמר ליה: והא תנינן: שנים ששילחו שני גיטין שוין ונתערבו – נותן שניהן לזו ושניהן לזו! תמן – זו פרות לשמה וזו פרות לשמה, תערובת היא שגרימה,

[דף נ"ב ע"א]

ברם חכא לא זה פרות לשמה ולא זה פרות לשמה, מכיון שנתנו לה, יעשה כמי שפרות לשמה משעה ראשונה.

הלכה ו' מתני' המשעה שכתבו כלל בתוך הגמ, איש פלוני מגרש פלונית, ופלוני לפלונית, והעדים מלמטון – בולן בשירין וינתן לכל אחת ואחת. הנה כותב טופס לכל אחת ואחת, והעדים מלמטון, את שהעדים נקריין עמו – פשר.

גמרא אמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי: "ושואל" אני בשלום פלוני – חזקה על כל התם. "ושואל" אני בשלום פלוני – לא התם אלא על שאילת שלום בלבד. ריש לקיש אמר: אפילו אמר: "ושואל אני בשלום פלוני" – חזקה על כל התם.

אי זהו בללו של רבי יוחנן? איש פלוני מגרש את פלונית ופלוני לפלונית. אי זהו בללו של ריש לקיש? אנו פלוני ופלוני מגרשין את נשותינו ממקום פלוני.

אמר רבי זעירא: מודה רבי יוחנן שאם הזכיר גרושין לכל אחת ואחת – שהוא צריך טופס ועדים לכל אחת ואחת.

תייליה דרבי יוחנן מן הדא: שאיני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן – צריכין פתח לכל אחת ואחת.

אמר רבי יוסי: מתניתא מסייעא לרבי יוחנן. הנה כותב טופס לכל אחת ואחת והעדים מלמטון, את שהעדים נקריין עמו – פשר.

שמואל אמר: פרטו של רבי מאיר – בללו של רבי יהודה. ופרטו של רבי יהודה – בללו של רבי מאיר.

אמר רבי שמואל בשם רבי זעירא: מיליהון דרבנן אמרין: שאין פרטו של רבי מאיר בללו של רבי יהודה, ופרטו של רבי יהודה בללו של רבי מאיר. דמר רבי יוחנן בשם רבי ינאי: "ושואל" אני בשלום פלוני – חזקה על כל התם. "ושואל" אני בשלום פלוני – לא התם אלא על שאילת שלום בלבד. אם

אומר אתה: פְּרַטוּ שֶׁל רַבִּי מַאִיר – כִּלְלוּ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה, אֲפִילוּ אָמַר: "שׂוֹאֵל" אֲנִי בְּשָׁלוֹם פְּלוּנִי – חֲזַקָה על הכל חתם:

[דף נ"ב ע"ב]

מאי גדון? אָמַר רַבִּי יוֹסִי: מִתְּנִיתָא אֲמַרְהּ בֵּן שְׂאִין פְּרַטוּ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה כִּלְלוּ שֶׁל רַבִּי מַאִיר. דִּתְנִינן תַּמָּן: רַבִּי מַאִיר אָמַר: אֲפִילוּ אָמַר: "הִיטָה וְשִׁעוּרָה וְכוּסְמָת" – הֵיבַעַל עַל כָּל אַחַת. וְלִית בַּר נָשׁ אָמַר אֲפִילוּ, אֲלֵא הוּא מוֹדָה עַל קַדְמוּיָתָא.

מאי גדון? אָמַר רַבִּי חֲנִינָה: עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי מַאִיר, בֵּין שְׂאִין חִיטִין וְשִׁעוּרִין וְכוּסְמִין, בֵּין שְׂאִין חִיטָה וְשִׁעוּרָה וְכוּסְמָת – כִּלְלוּ וּפְרַט הוּא. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה, אִם אָמַר: חִיטָה וְשִׁעוּרָה וְכוּסְמִין – כִּלְלוּ שְׂאִין בּוּ פְּרַט.

הַלְכָה ז' מִתְנִי' שְׂנֵי גִיטִין שֶׁתְּכַן זֶה בְּצַד זֶה, וְשְׁנֵי עֵדִים עֲבָרִים בָּאִים מִתַּחַת זֶה לְתַחַת זֶה, וְשְׁנֵי עֵדִים יוֹנִיִּים בָּאִין מִתַּחַת זֶה לְתַחַת זֶה; אֵת שְׁהַעֲדִים הָרֵאשׁוֹנִים נִקְרִין עֵמוּ – בְּשֵׁר. עַד אֶחָד עֲבָרִי וְעַד אֶחָד יוֹנִי, עַד אֶחָד יוֹנִי וְעַד אֶחָד עֲבָרִי בָּאִין מִתַּחַת זֶה לְתַחַת זֶה – שְׁנִיחִין פְּסוּלִין.

גמרא הִרְחִיק אֵת הָעֵדִים מִן הַכֶּתֶב מְקוֹם שְׁנֵי שִׁיטִין, פְּסוּל. פְּחוּת מִיֵּן בְּשֵׁר. שְׁמַעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן; הִלָּק מְקוֹם שְׁנֵי שִׁיטִין לְעַנְיִין אַחַר, אֲפִילוּ כָּל שְׁהוּא – פְּסוּל.

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: מִתְּנִיתָא אֲמַרְהּ בֵּן; עַד אֶחָד עֲבָרִי וְעַד אֶחָד יוֹנִי, עַד אֶחָד יוֹנִי וְעַד אֶחָד עֲבָרִי בָּאִין מִתַּחַת זֶה לְתַחַת זֶה – שְׁנִיחִין פְּסוּלִין. וְעֲבָרִי גַבִּי יוֹנִי לֹא בְּעַנְיִין אַחַר הוּא. אָמַר רַבִּי מְנָא: הַתְּחִיל בְּסוֹף שְׁתֵּים וְנִמַּר בְּסוֹף אַרְבַּע – בְּשֵׁר.

בְּמָה יְהוּ הָעֵדִים רְחוּקִין מִן הַכֶּתֶב? בְּדִי שִׁיחֵוּ נִקְרִין עֵמוּ; דְּבָרִי רַבִּי. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּן אֲלֵעָזָר אָמַר: מֵלֵא שִׁיטָה. רַבִּי דוֹסְתִי בִּי רַבִּי יִנְאִי אָמַר: מֵלֵא חֲתִימַת יַד הָעֵדִים. בָּאִי זֶה כְּתֵב מִשְׁעָרִין? רַבִּי יִסָּא בִּי רַבִּי שִׁבְתִּי:

[דף נ"ג ע"א]

מֵלֵא חֲתִימַת יְדֵי עֵדִים. רַבִּי אֲבָהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יִצְחָק בַּר חֲקוּלָא: בְּדִי לָהּ וְלָהּ. רַבִּי יִרְמְיָה בְּעֵי קוּמֵי רַבִּי זְעִירָא: חֲתִימַת יוֹסִי בֵּן יִנְאִי בְּחֲתִימַת שְׂאוּל בֵּן בְּרוּךְ? אָמַר לִיה: לָכֵן צְרִיכָה חֲתִימַת יוֹסִי בֵּן יִנְאִי בְּחֲתִימַת שְׂאוּל בֵּן בְּרוּךְ.

שטר שיש בו מחק, או תלות, מגופו – פסול. שלא מגופו – בשר. ואם תחזירו מלמטה, אפילו מגופו – בשר. רבי יונה ורבי יוסי, תריהון אקרין: צריך להחזיר לפני שיטין מקום הכתב.

רבי זעירא בשם רב: צריך להזכיר עניינו של גט עמו. רבי בא בשם רב לא הזכיר עניינו של גט עמו. מחלפה שיטתיה דרבי בא, תמן (לעיל בפרק ח) אמר רבי בא בשם רב ירמיה: עדים פסולין – אינן נעשין בהרחק עדות, שלא באו אלא להכשירו של גט, והכא הוא אמר הכין! תמן – בשם רבי ירמיה, הכא – בשם רב.

קרא ערער על התימת ידי עדים ועל התימת ידי הדיינין. רבי בא בשם רב יהודה: שפן אם רצה לקיימו בכתב יד העדים – מקוים, בכתב ידי הדיינין – מקוים, אני אומר אפילו בעד אחד מדיין אחד מקוים. אמר רבי מנא: ויאות, שפן אם רצה לקיימו אפילו בכתב אחד מקיים.

יהב רשו לכתובא שיקתוב, ולחתימויא שיקתימון, רבי בא בשם רב ירמיה: צריכין העדים לכתוב: "המלוה הזאת מאחד בנכסן הוא, ואנו איהרנו את זמנו".

רבי זעירא בשם רב המנונא: אשרת הדיינין, אפילו רחוקה כמה – בשר. רב אמר: צריכין הדיינין לכתוב אישרנהי במעמד פלוני ופלונא. לפה? כדי שלא יהו מצויין להזים. מעתה, אפילו באי זה יום, ובאי זה שעה, ובאי זה מקום! גזר דין נפק מקומי רב, ולא הוה כתוב כה.

אמר רבי חיי: צריכין הדיינים

[דף נ"ג ע"ב]

מכירין את הנידונין, מעשה הנה וזיפו.

הלכה ח' מתני' שזיר מקצת הגט וכתבו בדה השני, והעדים מלמטן – בשר. כתבו העדים בראש הדה מן הצד או מאחוריו בגט פשוט – פסול. הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה, והעדים באמצע – שניהן פסולין. ראשו של זה בצד סופו של זה והעדים מלמטן, את שהעדים ניקרין בסופו – בשר.

גט שכתבו עברית, ועדיו יוונים. יוונית, ועדיו עברים. עד אחד עברי ועד אחד יווני. עד אחד יווני ועד אחד עברי – בשר. כתב הסופר ועד – בשר. איש פלוני עד – בשר. בן איש פלוני עד – בשר. איש פלוני בן איש פלוני, ולא כתב עד – בשר. כתב הניכתו והניכתה – בשר, כה היו נקיי הדעת שבירושלים כותבין.

גמרא מהו שזיר? אמר רבי יוסי ברבי בון: בגזן, קיים שריר וברור.

וגט פסול פשוט, במקושר – פשר, ובלבד מאחריו.

רב אמר: הדיינין הותמין אף על פי שאינן יודעין לקרות. אכל אינן העדים הותמין אלא אם כן היו יודעין לקרות.

אמר: יבא עלי אם עשיתי מזמיי. אמר רבי חגי קומי רבי יוסי: לא בא קומי רב כתב ויוני מיזמוי וקיימה בהותמיו.

מתניתא פליגא על רב. גט שקתבו עברית ועדיו ויונית. ויונית ועדיו עברית. עד אחד עברי ועד אחד יוני – פשר! פתר לה: כשהיו יודעין לקרות ולא היו יודעין להתום. ואם היו יודעין את שניהן – יהתמו באי זה מהן שירצו. ביני מתניתא כתב סופר ועד – פשר. איש פלוני – פשר. בן איש פלוני – פשר. איש פלוני בן איש פלוני ולא כתב עד – פשר.

אמר רבי אלעזר: דברי הפל היא. אמר רבי יוחנן: דרבי יהודה היא. אמר רבי יוסי: לא בעית מדעתו, דרבי יוחנן פליג בשיטתו השיבחו לאו רבו דו אמר בשם רבי זעירא: מפיון שאינו מצוי לנווג ולא זיווג.

[דף נ"ד ע"א]

כתב חניכתו וחניכתה פשר. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: אפילו כתב: "אינו" – פשר. רבי אבהו כתב: אלא"ה. רב הסדא כתב: סמ"ד. שמואל כתב: הרותא .

הלכה ט' מתני' גט מעושה, בישראל – פשר. ובעכו"ם – פסול. והעכו"ם, חוכמין אותו ואומרים לו: "עשה מה שישאל אומר לך":

גמרא שמואל אמר: פסול ופסול בכהונתו. שמואל אמר: אין מעשין אלא לפסולין. שמואל אמר: אין מעשין אלא אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. והתנינן: שנית, לא בגין דא אמר שמואל.

והתנינן: הפדיר את אשתו מליהנות לו, עד שלשים יום – יעמיד פרנס, יותר מיכן – יוציא ויתן בתובה. שמענו שהוא מוציא. שמענו שבפין. רב ירמיה בשם רב: ישראל שעיסו במעשה עכו"ם – פסול. ובאמר איני זן ומפרנס. תני רבי תייה: ועכו"ם שעיסו במעשה ישראל – פשר. אפילו אמר איני

מִסְכַּת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. המוליד פרות מעשר שני ממקום היקר למקום הזול, או ממקום הזול למקום היקר – פודהו כשער מקומו. אמר רבי יהושע בן קרח: במה דברים אמורים? בשל דמאי. אבל בשל ודאי – פודין אותו כשער המקום הזול:

ב. פודין מעשר שני כשער הזול, כמו שחנוני לוקח אותו יום, ולא כמו שהוא מוכר. רבי שמעון בן אלעזר אומר: כמו שחנוני לוקח באותו המין. הפורט דינר כסף למעשר שני – כמו שחנוני לוקח ולא כמו שהוא מוכר. המצרף דינר זהב למעשר שני – כמו ששלחני פורט ולא כמו שהוא מצרף. היה מוליכו ממקום למקום ומשתכר עליו על שויו רבע; דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: עד דינר. מעשר שני שאין לו דמים – דיו שיאמר הוא וחומשו מחלל על איסר זה:

ג. מעשר שני שאין דמיו ידועים – נפדה על פי שלשה לקוחות ולא על פי שלשה שאין לקוחות, אפלו אחד מהן נכרי, ואפילו אחד מהן בעלים – כופין את הבעלים לפתח ראשון. אם אמר הרי הוא שלי בסלע, ואחד אומר בסלע ואסר – יכול לחזר בו. זה חזר בהקדש מבמעשר שני:

ד. אין פודין מעשר שני אכסרה אלא מעות. כיצד? היו לו פרות מרקיבין ומעות מחלידין – לא יאמר: 'כמה אדם רוצה לתן בצבור זה, וכמה אדם רוצה לתן בכרי זה', אלא אומר: 'כמה אדם רוצה לקח לו מעות בסלע, וכמה אדם רוצה לקח לו פרות בדינר':

ה. סלע, כמה תהא חסרה ולא יהיו מחללין עליה מעשר שני? לסלע – ארבע אסרות. ולדינר – איסר; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: לסלע – ארבע פונדיאות. ולדינר – פונדיון. רבי שמעון אומר: סלע – שמונה פונדיאות. ודינר – שני פונדיאות. יתר על

כן – מחללה בשויה. עד כמה תפחת ויהא רשאי לקימה בסלע? סלע – עד שקל, ובדינר – עד רבע. פחות מכן, אפלו איסר – אין רשאין להחל עליה. היתה יוצא לסימון בסלע, ולמטבע בשקל, לסימון בשקל, ולמטבע בסלע – אין למעשר שני אלא כשער המטבע:

ו. המוכר פרות לחברו ונמצאו טבליים – רץ אחריו לתקנן. לא מצאו, בידוע שהן קימין – צריך לעשר על ידו, אם בידוע שאין קימין – אין צריך לעשר על ידו. ספק שהן קימין ספק שאינן קימין – מעשר עליהן וקורא שם למעשרותיהם:

ז. המוכר פרות לחברו, המוכר אומר: טבליים מכרתי לך, והלוקח אומר: מתקנין מכרת לי – כופין את המוכר לתקן משלם את שלו. הרי שלקחו של בית המלך את גרנו, אם מחמת החוב – צריך לעשר על ידו. אם מחמת אנס – אין צריך לעשר על ידו:

ח. האוכל פרות מעשר שני, בין בשוגג בין במזיד – יזעק לשמים; דברי רבן שמעון בן גמליאל. רבי אליעזר אומר: בשוגג – יזעק לשמים. במזיד – יחזרו דמים למקומן. ואם היו מעות, שוגג – יזעק לשמים. מזיד – יחזרו דמים למקומן; דברי רבן שמעון בן גמליאל. רבי אומר: בין שוגג בין במזיד – יחזרו דמים למקומן:

ט. הגונב טבלו של חברו – משלם לו דמי טבלו; דברי רבי. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: דמי חלין שבו:

י. ישראל שאכל פרותיו בטבלו, אף על פי שמתחייב בהן לשמים – אין לכהן בהן כלום, שנאמר (במדבר יח, ט): "אשר ירימו" – אין לכהן בהן אלא עד שירימו. וכן בן לוי שאכל מעשרותיו בטבלו, אף על פי שמתחייב בהן לשמים – אין לכהן בהן כלום, שנאמר בהן: "וזה אשר ירימו לה" – אין לך בהן אלא עד שירימו:

נֶאֱמַן. לֹא כָל הַיָּמֵנוּ שְׂיִתְקִין אֶת עֲצֻמוֹ וְיָבֵא וְיִקְלַקְלְנוּ:

יז. האומר: מעשר שני שבחפץ זה מחלל על איסור זה, ולא קבע לו מקום - רבי שמעון אומר: קרא שם. וחכמים אומרים: עד שיאמר: לצפוננו או לדרומו. מעשה ברבן שמעון בן גמליאל, ורבי יהודה, ורבי יוסי, שנכנסו אצל בעל הבית לכזיב, אמרו: לא נדע היאך בעל הבית הזה מתקן את פרותיו. כיון שהרגיש בהן, הלך והביא לפניו דלוסקיא מלא דיגרי זהב. אמרו לו: היאך אתה מתקן את פרותיך? אמר להם, כך וכך אני אומר: מעשר שני שבחפץ זה מחלל על איסור זה. אמרו לו: צא ואכול את פרותיך, השתפרת במעות, אבדת נפשות:

יח. חבר שמת והניח פרות, אפלו באותו היום כנסן - הרי הן בחזקת מתקנין:

מסכת מעשר שני פרק רביעי

א. הפודה מעשר שני שלו - הרי זה חייב בחמש. אחד הכניס מתוך שלו, ואחד הלוקח מן הכותי ומן הנכרי פרות טבליים, אחד שירש, ואחד שנתן לו במתנה - הרי זה חייב בחמש. כיצד חייב בחמש? הפודה בסלע - נותן חמשה דיגרין. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: הפודה בשקל - נותן חמשה של סלע. הפודה במעשר, אם רצה לדקדק - ידקדק. כיצד? חלל על הסלע ונמצאת רעה, על הטריסית ונמצאת רעה - יחליף:

ב. מערימין על מעשר שני לפוטרו מן החמש. כיצד? אומר אדם לבנו ולבתו הגדולים, לעבדו ולשפחתו העבדים: 'הילך מעות אלו ופדה לך בהן את מעשר זה'. אבל לא יאמר לו: 'פדה לי בהן את מעשר זה'. אמר רבי יהושע בן קרחה: בראשונה היו נוהגין כך. משרבו הרמאין: אומר אדם לחברו: 'הרי הפרות האלו נתונין לך במתנה', וחוזר ואומר לו: 'הרי הן מחללין

יא. המביא פרות מן הגרן לעיר, הפריש תרומה ונתנה לכהן, מעשר ראשון ונתנו ללוי, מעשר עני ונתנו לעני - אין מחשב עמהן דמי הבאה. אבל אם קרא להן שם בגרן - הרי זה מחשב עמהן דמי הבאה:

יב. המוכר פרות לחברו, ואמר לו: פרות שמכרתי לך טבלין הם, בשר בכור הוא, יין נסך הוא - מה שאכלו אכלו, ויחזיר להן את הדמים. רבי שמעון בן אלעזר אומר: דבר שהנפש קצה בו - מה שאכלו אכלו ויחזיר להן את הדמים. דבר שאין הנפש קצה בו - מה שאכלו אכלו, וינפה להן מן הדמים:

יג. אין פודין מעשר שני בירושלים בזמן הזה. ואין אוכלין מעשר שני בירושלים בזמן הזה. ואין מחללין מעשר שני בירושלים בזמן הזה. ואין מוכרין מעשר שני בירושלים בזמן הזה. ואין מוציאין מעשר שני בירושלים בזמן הזה. ואם הוציא - הרי אלו ירקבו. המחלל מעות על פרות בירושלים בזמן הזה - בית שמאי אומרים: זה וזה מעשר שני. ובית הלל אומרים: המעות - כמות שהיו, והפרות - כמות שהיו:

יד. בית הלל אומרים: מפריש אדם מעשר ראשון של דמאי, ותורמו ואכלו, ואין צריך להפריש שני. בית שמאי אומרים: צריך להפריש שני, שמא הורם הראשון - לא הורם השני. והלכה כדברי בית הלל:

טו. ראה אחד שהפריש מעשר שני - נאמן על הראשון; דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: נאמן על הראשון - נאמן על השני. אינו נאמן על השני - אינו נאמן על הראשון:

טז. הפריש תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני ואכלן, על אותו המין - נאמן, על מין אחר - אינו נאמן; דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: אף על אותו המין - אינו

על פרות שיש לי בבית. ובלבד שלא יאמר לו: 'הרי הן מחללין על מעות שיש לי בתוך הפיס עד שיזכה בעל הבית לתוך ידו, או עד שישכר לו את מקומו':

ג. מפקיד אדם מעשר שני שלו אצל חבר, ושל דמאי אצל עם הארץ. אבא חלקיה מן קרוניה אומר: בראשונה היו עושין כן. חזרו לומר: אפלו חבר - אין מפקדין אצלו, שאין אתה יודע מי עומד אחריו:

ד. נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החמש - רבי אליעזר אומר: חלל. וחכמים אומרים: לא חלל. אמר רבי: נראין דברי רבי אליעזר בשבת, ודברי חכמים בחול:

ה. מי שלא קרא שם למעשר שני של דמאי - רבי אליעזר אומר: יאכל. וחכמים אומרים: לא יאכל. אמר רבי יוסי: נראין דברי רבי אליעזר בשבת, ודברי חכמים בחול:

ו. שני אחין ושני שתפין, אב ובנו - פודין זה לזה מעשר שני, ונותנין זה לזה מעשר עני. אמר רבי יהודה: תבא מארה לאדם שנותן מעשר עני לאביו. לא אמרו אלא את שהיו שניהם עניים:

ז. אשתו - אין פודה לו את המעשר. רבי שמעון בן אליעזר אומר: אשתו פודה לו את המעשר:

ח. כל אלו שאמרו: 'פודין זה לזה מעשר שני' - נותנין זה לזה מעשר עני. מודה רבי שמעון בן אליעזר באשתו, שאף על פי שפודה לו את המעשר - שאין נותנין לה מעשר עני:

ט. מפרישין תרומת מעשר על פרות עם הארץ, אף על פי שעושה תקלה לבאין אחריו. כיצד? הוציא פרות מתוך ביתו, ואמר לו: 'הפרש על אלו' - לא הפריש אלא עד מקום שהוא לוקח. מחללין מעשר שני על מעות עם הארץ, אף על פי שעושה תקלה לבאים אחריו. כיצד? הוציא מעות

מתוך ביתו, ואמר לו: חלל על אלו - לא חלל, אלא עד מקום לוקח, ופורט לו דינר לאלתר. אם מחמת החוב - מתר. ואם מחמת מלוה - הרי זה אסור, עד שילך לתוך ביתו ויחזר:

י. קטן שמוכר בשוק - מפרישין עליו מעשר שני. כיצד? נתן לו טריסית, בין שהיא ביד הלוקח, בין שהיא ביד המוכר, בין שהיא באונקלין - מפריש עליו והולך, וחוזר ומביאו. נטל הימנו דינר - מפריש עליו והולך. ולא עוד: אלא שאדם מוציא דינר מתוך ביתו - מפריש עליו והולך, וחוזר ומביאו לו באחרונה, ואומר לו: 'על זה חללתי':

יא. לקח הימנו עשרה דינרין של זהב - לא יחלל על כלן אלא על אחד מהם. לקח הימנו עשרה כורין של חטין - לא יפריש על כל המגורה אלא על אחד מהם. לקח הימנו עשר חביות של יין - לא יפריש על כל האוצר, אלא על אחת מהן. לקח הימנו עשר אגדות של ירק - לא יפריש על כל האונקלי אלא על אחת מהן, שלא להפחית את השוק בעיניו:

יב. מוכר מעשר שני לשם חלין. לא ימכרנו לשם מעשר, מפני שפגם את המעשר. יש לו חלין ומעשר שני מערבין זה בזה ומבקש למוכרן - מוכר ראשון ראשון ונותן לתוך האונקלי. נתנן כלן בכרף - נוטל דמיהן בכרף. אלו שרוצה - מוכר לשם חלין, ואלו שרוצה - מוכר לשם מעשר שני:

יג. האומר: 'מעשר שני מחלל על סלע שתעלה בידי מכיס זה', ויעל דינר שיעלה בידי מכיס זה' - רבי יוסי אומר: לא חלל. וחכמים אומרים: חלל. מודה רבי יוסי לחכמים, באומר: 'מעשר שני מחלל על סלע חדשה שתעלה בידי מכיס זה', ויעל דינר חדש שיעלה בידי מכיס זה' - שזה חלל. מודים חכמים לרבי יוסי, באומר: 'מעשר שני מחלל על סלע שהיתה ביד

בְּנִי, וְעַל דִּינָר שֶׁהָיָה בְּיַד בְּנִי - שְׁלֵא חָלַל, שְׂאֲנִי אוֹמֵר: שְׂמָא לֹא הֵיְתָה בְּיַדוֹ בְּאוֹתָהּ שְׁעָה:

בְּרוּקָא אוֹמְרִים: אַף הֶקְדַּשׁ - פְּדִיתוּ הָיָא מְשִׁיכְתוּ:

יח. הַמְנִיחַ אִיסָר וְאָכַל עָלָיו חֲצִי, וְהֵלֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר וְהָרִי הוּא יוֹצֵא בְּפוֹנְדִיּוֹן - יֹאכַל עָלָיו עוֹד אִיסָר. הַמְנִיחַ פּוֹנְדִיּוֹן וְאָכַל עָלָיו חֲצִי, וְהֵלֵךְ לְמָקוֹם אַחֵר וְהָרִי הוּא יוֹצֵא בְּאִסָר - יֹאכַל עָלָיו פֶּלֶג. זֶה הַכֶּלֶל: עַד שֶׁלֹּא פָּדְאוּ, מֵהַשְּׁבִיחַ - הַשְּׁבִיחַ לְפִי חֲשׁבוֹן, וְיֵמָּה שְׁפָגַם - פָּגַם לְפִי חֲשׁבוֹן. אַחֵר שֶׁפָּדְאוּ, מֵהַשְּׁבִיחַ - הַשְּׁבִיחַ לְשָׁנִי, וְיֵמָּה שְׁפָגַם - פָּגַם לְשָׁנִי:

מִסְכַּת מַעֲשֵׂר שָׁנִי פָּרָק חֲמִישִׁי

א. מִצָּא כָּלִי וְכָתוּב עָלָיו: אֶלְף, דָּלָת, חֵי"ת, טֵי"ת, רִי"ש, תִּי"ו - הָרִי זֶה תְּרוּמָה! יו"ד מ"ם - הָרִי זֶה מַעֲשֵׂר. פ"א שִׁי"ן - הָרִי זֶה שָׁנִי. עִי"ן - הָרִי זֶה עֲנִי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כָּלֵן שְׁמוֹת אָדָם הֵן. אָבֵל מִצָּא חֲבִית מְלֵאָה פְּרוֹת, וְכָתוּב עָלֶיהָ: 'תְּרוּמָה' - הָרִי זֶה תְּרוּמָה. 'מַעֲשֵׂר' - הָרִי זֶה מַעֲשֵׂר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: אֶפְלוּ מִצָּא חֲבִית מְלֵאָה

ד, יד הָאוֹמֵר: 'מַעֲשֵׂר שָׁנִי מְחָלֵל עַל סְלַע שְׂאֶפְרַט מִן הַדִּינָר', וְעַל טְרִיסִין שְׂאֶפְרַט מִן הַסְּלַע' - פּוֹרֵט לוֹ דִּינָר וְנוֹטֵל הֵימָנוּ סְלָעִים וְנוֹטֵל הֵימָנוּ טְרִיסִית. נוֹתֵן אָדָם לְחִבְרוֹ טְרִיסִית טְבָרִית, וְנוֹטֵל הֵימָנוּ צְפוּרִית. צְפוּרִית וְנוֹטֵל הֵימָנוּ טְבָרִית. שָׁנִי פּוֹנְדִיּוֹן. פּוֹנְדִיּוֹן, וְנוֹטֵל הֵימָנוּ שָׁנִי אִיסְרִין. נוֹתֵן אָדָם לְחִבְרוֹ מְעִין וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ דִּינָר. דִּינָר, וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ פּוֹנְדִיּוֹן. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים? בְּדַמְאִי, אָבֵל בּוֹדְאִי - אָסוּר. וּמְחָלְלִין נַחֲשֵׁת עַל פְּרוֹת. אַף בְּדַמְאִי מְחָלְלִין אוֹתוֹ נַחֲשֵׁת עַל נַחֲשֵׁת. נוֹתֵן אָדָם לְחִבְרוֹ גּוֹלְנִית וְנוֹטֵל הֵימָנוּ דִּינָר וְנוֹטֵל הֵימָנוּ פּוֹנְדִיּוֹן. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים? בְּדַמְאִי וּבְדַחַק, אָבֵל בּוֹדְאִי וּבְרוּחַ - הָרִי זֶה אָסוּר:

טו. הֵיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וּבִידוֹ מְעוֹת, אִם עֲתִיד לְחַזֵּר לְמָקוֹמוֹ - מְחָלְלֵן כְּשַׁעַר מָקוֹמוֹ. וְאִם לֹא - מְחָלְלֵן בְּשׁוּיָהֶן וּבְשַׁעַר אוֹתוֹ מָקוֹם:

1 בִּירוּשָׁלַיִם מִסְכַּת מַעֲשֵׂר שָׁנִי (פָּרָק רִבְעִי עִלְיָה) מְבַאֵר טַעַם הַדְּבָר. אֶלְף - גְּדַמְיָתָא הָאוֹת אֶלְף תַּחֲלָה לְאוֹתִיּוֹת, וְרוֹמְזוֹת לְתְּרוּמָה שֶׁהִיא תַּחֲלָה לְהַפְּרָשׁוֹת. דָּלָת - רוֹמְזוֹת אֵל דַּמְיֹעַ וְדַמְיֹעַ הוּא תְּרוּמָה שֶׁנֶּאֱמַר "מְלֵאָתָךְ וְדַמְיֹעַ לֹא תֵּאֱחָר". חֵי"ת - רוֹמְזוֹת לְתַבְתַּת חֶלְבּוֹ וְחֶלְבּוֹ רוֹמְזוֹ לְתְּרוּמָה, שֶׁנֶּאֱמַר "מִכֶּל חֶלְבּוֹ תְּרִימוּ תְּרוּמָה". טֵי"ת - רוֹמְזוֹ אֵל טוֹבּוֹ שֶׁהוּא תְּרוּמָה. רִי"ש - רֵאשִׁית שֶׁתְּרוּמָה נִקְרָאת רֵאשִׁית. תִּי"ו תְּרוּמָה. פ"א שִׁי"ן - שָׁנִי, כִּי הָאוֹת פ' רוֹמְזוֹת שֶׁצָּרִיךְ פְּדִיּוֹן. וּבְאוֹתֵיּוֹת יו"ד מ"ם - חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא הוּא מַעֲשֵׂר, הָאוֹת י' - רוֹמְזוֹ לְאֶחָד מִן עֵשֶׂר, וְהָאוֹת מ' - רוֹמְזוֹת לְמַעֲשֵׂר.

טז. הַפְּרִישׁ תְּרוּמָה, וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, וּמַעֲשֵׂר שָׁנִי, וְלֹא קָרָא לְהֵן שֵׁם. - רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: נִתְקַדְּשׁוּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא נִתְקַדְּשׁוּ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אִם עֲתִיד לְקָרוֹת לְהֵן שֵׁם - אֵין בְּהֵן קְדֻשָּׁה, עַד שֶׁיִּקְרָא לְהֵן שֵׁם, אִם אֵין עֲתִיד לְקָרוֹת לְהֵן שֵׁם - כִּיּוֹן שֶׁהַפְּרִישָׁן נִתְקַדְּשׁוּ:

יז. פָּדָה הֵימָנוּ מַעֲשֵׂר בְּסְלַע, וְלֹא הִסְפִּיק לְמַדְדוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּשִׁתִּים, מֵהַ שְׁפָדָה - פָּדָה, וּמִדַּת הַדִּין בִּינֵיהֶם. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מַעֲשֵׂר שָׁנִי - מְשִׁיכְתוֹ הוּא פְּדִיוֹנוֹ. פָּדָה מִמֶּנּוּ מַעֲשֵׂר בְּשִׁתִּים, וְלֹא הִסְפִּיק לְמוֹשְׁכוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּסְלַע, מֵהַ שְׁפָדָה - פָּדָה, וּמִדַּת הַדִּין בִּינֵיהֶם, שְׁמַעֲשֵׂר שָׁנִי - פְּדִיתוֹ הִיא מְשִׁיכְתוֹ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן

פרות, וכתוב עליה: 'תְּרוּמָה' - הָרִי אֵלו חֲלִין. שְׁאֵנִי אוֹמֵר: אֲשַׁתְּקֵד הִיתָה מְלֵאָה תְּרוּמָה וּפְנֵה, וְחֹזֵר וּמְלֵאָה חֲלִין. מוֹדָה רַבִּי יוֹסִי: שְׁאֵם כְּתוּב בְּחֵרֶס וְנִתְּוֵן עַל גְּבִי חֲבִית, בְּנִיר וְנִתְּוֵן עַל פִּי עֵגוּל, אִם תְּרוּמָה - הָרִי זֶה תְּרוּמָה, אִם מַעֲשֵׂר - הָרִי זֶה מַעֲשֵׂר:

ב. מֵצָא כְּלִי חֵרֶס וְכְתוּב עָלֶיהָ קוּף קָרְבָן - הָרִי זֶה קָרְבָן, וּמָה שִׁבְתוּכוֹ קָרְבָן; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין דְּרוֹךְ אָדָם לְהִיּוֹת מְקַדֵּשׁ כְּלִי חֵרֶס. מֵצָא כְּלִי מִתְּכוּת כְּתוּב עָלָיו 'קָרְבָן', אִם הִיָּה רִיקָן - אָסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ, עַד שֶׁיִּנְדַע שֶׁהוּא שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְנִפְדָּה. אִם הִיָּה מְלֵא - הוּא וּמָה שִׁבְתוּכוֹ קָרְבָן:

ג. מֵצָא כְּלִי חֵרֶס וְכְתוּב עָלֶיהָ קָרְבָן - הָרִי זֶה קָרְבָן. מֵצָא כְּלִי חֵרֶס וְכְתוּב עָלֶיהָ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי - הָרִי זֶה מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. מַעֲשֵׂר סָתָם - מִשְׁלִין עָלָיו שְׁנֵי חוֹמְרִין. לְעֵלוֹת וּלְאוֹכְלוֹ בִירוּשָׁלַיִם - הָרִי אֵלו חֲלִין. 'לְשֵׁם יוֹסֵף' וּלְשֵׁם שְׁמַעוֹן' - אֵינוֹ כְּלוּם:

ד. הָאוֹמֵר: 'מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שֵׁשׁ לִי בְּבֵית', וְנִמְצָא בְּעֵלֶיהָ. 'בְּעֵלֶיהָ', וְנִמְצָא בְּבֵית. 'בְּכִיס' וְנִמְצָא בְּדִלְסָקִים. 'בְּדִלְסָקִים' וְנִמְצָא בְּכִיס - הָרִי אֵלו חֲלִין. 'מַעֲשֵׂר שְׁנֵי יֵשׁ לִי', וְהֵלֶךְ לוֹ, וּמִצָּאוּ בֵין בְּבֵית בֵין בְּעֵלֶיהָ בֵין בְּכִיס בֵין בְּדִלְסָקִים - הָרִי אֵלו מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. 'כִּיס מַעֲשֵׂר שְׁנֵי יֵשׁ לִי בְּתוֹךְ הַבֵּית', הֵלֶךְ וּמִצָּא שֵׁם שְׁנַיִם שְׁלֹשָׁה כִּיסִין, הַגְּדוּל - מַעֲשֵׂר שְׁנֵי, וּשְׁנַיִם הַקְּטָנִים - חֲלִין. לֹא יֵאכַל מִן קְטָנִים עַד שֶׁיִּחְלַלֵם עַל הַגְּדוּל:

ה. 'שְׁמוּנָה שֶׁל זֶהָב יֵשׁ לִי בְּכִיס', וְהֵלֶךְ וּמִצָּא שְׁמוּנָה דִינָרֵי זֶהָב - הָרִי אֵלו מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. 'שְׁמוּנָה דִינָרֵי זֶהָב יֵשׁ לִי בְּכִיס', וְהֵלֶךְ וּמִצָּא שְׁמוּנָה שֶׁל זֶהָב - הָרִי אֵלו חֲלִין. 'שְׁמוּנָה שֶׁל חֲלִין יֵשׁ לִי בְּכִיס', וְהֵלֶךְ וּמִצָּא חֲמִשִּׁים סָלַע אוֹ מֵאֲתַיִם זוּזֵי. 'מֵאֲתַיִם זוּזֵי' אוֹ 'חֲמִשִּׁים סָלַע', וְאַחֵר כֶּךָ מִצָּא שְׁמוּנָה דִינָרֵי זֶהָב - הָרִי אֵלו מַעֲשֵׂר שְׁנֵי. 'שְׁמוּנָה

דִינָרֵי זֶהָב יֵשׁ לִי בְּכִיס', וְהֵלֶךְ וּמִצָּא חֲמִשִּׁים זוּזֵי אוֹ מֵאֲתַיִם זוּזֵי. 'מֵאֲתַיִם זוּזֵי' אוֹ 'חֲמִשִּׁים סָלַע', אַחֵר כֶּךָ מִצָּא שְׁמוּנָה - הָרִי אֵלו חֲלִין. 'הָרִי שֵׁם מְנָה וּמִצָּא מֵאֲתַיִם' - חֲלִין וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי מְעַרְבִין זֶה בְּזֶה; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַכֹּל חֲלִין. 'מֵאֲתַיִם וּמִצָּא מְנָה' - מְנָה מְנַח וּמְנָה מוֹטָל; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַכֹּל חֲלִין:

ו. הִיָּה חוּלָה וּמִשְׁתַּק, אָמְרוּ לוֹ: 'הֵיכָן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שֶׁלְךָ'? הֵרָאָן בְּאַצְבָּעוֹ, כֶּךָ וְכֶךָ הֵן. 'שְׁמָא בְּמִקוּם פְּלוּנֵי הֵן? הֵרָפִין בְּרֵאשׁוֹ - בּוֹדְקִין אוֹתוֹ שֶׁלֵּשׁ פְּעָמִים. אִם אָמַר עַל 'לְאו' לְאו וְעַל 'הֵן' הֵן - דְּבָרָיו קִיָּמִין. הִיָּה מַצְטַעַר: 'הֵיכָן מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שֶׁל אָבָא? בְּאֵ בְּעַל חֵלוּם אָמַר לוֹ: 'כֶּךָ וְכֶךָ הֵן', בְּמִקוּם פְּלוּנֵי הֵן' - זֶה הִיָּה מַעֲשֵׂה, וּמִצָּאוּ שֵׁם מְעוֹת, וּבָאוּ וּשְׁאַלוּ אֶת הַחֲכָמִים וְאָמְרוּ: הָרִי אֵלו חֲלִין, שְׁדְּבָרֵי חֵלוּמוֹת - לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין:

ז. הָאוֹמֵר לְבָנָיו: 'אֲפֹלו אַתֶּם מֵתִים, אֵל תִּגְעוּ בְּזוּיֵת זוּ'. הֵלְכוּ וּמִצָּאוּ שֵׁם מְעוֹת - הָרִי אֵלו חֲלִין. רָאוּ אֶת אַבִּיהֶן שֶׁהִטְמִין מְעוֹת בְּשֵׁדָה בְּתִבָּה בְּמַגְדֵל, וְאָמַר: 'שֶׁל פְּלוּנֵי הֵן'; 'שֶׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי הֵן', אִם כְּמַעֲרִים - לֹא אָמַר כְּלוּם, אִם כְּמִתְכַּוֵּן לְעֵדוּת - דְּבָרָיו קִיָּמִין. אָמַר לָהֶם אֶחָד: 'אֵנִי רֵאִיתִי אֶת אַבִּיכֶם שֶׁהִטְמִין בְּשֵׁדָה, בְּתִבָּה, וּבְמַגְדֵל' - דְּבָרָיו קִיָּמִין. 'בְּמִקוּם פְּלוּנֵי, בְּשֵׁדָה פְּלוּנֵית' - לֹא אָמַר כְּלוּם. זֶה הַכֹּל: כֹּל הַמְצוּי לָהֶם - לֹא אָמַר כְּלוּם. כֹּל שֶׁאֵין מְצוּי לָהֶם - דְּבָרָיו קִיָּמִין:

ח. אָמַר לוֹ כּוּבֵס: 'טְלִית זוּ, שֶׁל אַבִּיךָ הִיתָה, וְלִקְחָתִיָּה הֵימְנוּ' - נֶאֱמַן, הוּא הִפָּה שֶׁאָסַר הוּא הִפָּה שֶׁהִתִּיר. אִם יֵשׁ עֵדִים שֶׁהִיָּה שֶׁל אַבִּי, וְאָמַר: 'לִקְחָתִיָּה הֵימְנוּ' - אֵינוֹ נֶאֱמַן:

ט. אַחֵרִים אוֹמְרִים: אֵילָן שֶׁל הַקֹּדֶשׁ - סוֹקְרִין אוֹתוֹ בְּסִקְרָא. בֵּית עֲבוּדָה זָרָה - מְפַחְמִין אוֹתוֹ בְּפַחְמִין. בֵּית מְנַגֵּעַ - מִשְׁלִין עָלָיו אֶפֶר מִקְלָה. מְקוּם הַרוּג - מְצִינִין

אותו בדם. עגלה ערופה - מצינין אותו במגורה של אבנים:

י. כרם רבעי - עולה לירושלים מהלך יום לכל צד. במה דברים אמורים? בכרם שיש בו חמשה גפנים. אבל כרם שאין בו חמשה גפנים, ושאר כל האילן - הרי זה נפדה סמוך לחומה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אחד כרם שיש בו חמשה גפנים, ואחד כרם שאין בו חמשה גפנים - הרי זה עולה לירושלים, ומחלק הימנו לשכניו ולקרוביו ולמידעיו, ומעטר בו את השוק. אמר רבי שמעון: אין בזה עטור השוק. אלא פודהו בשער הזול, ודמיו נאכל כמעשר שני. משחרב הבית, בית דין הראשון לא אמרו בו כלום. בית דין האחרון גזרו שיהא זה נפדה סמוך לחומה. מעשה ברבי אליעזר שהיה לו כרם בצד כפר טובי במזרח לוד, ורצה להפקירו. אמרו לו תלמידיו: אין אתה צריך להפקירו, כבר נמנו חבריך להתירו. ולא רצה לפדותו. אמרו תלמידיו: רבי! משגזרו שיהא זה נפדה סמוך לחומה אתה צריך לפדותו. עמד רבי אליעזר ובצרו ופדאו. ושאר כל האילן נטע רבעי - כמעשר שני:

יא. כרם רבעי - בית שמאי אומרים: אין לו חמש ואין לו בעור. ובית הלל אומרים: יש לו חמש. במה דברים אמורים? בשביעית, אבל בשאר שני שבוע - יש לו חמש ויש לו בעור; דברי רבי. רבן גמליאל אומר: אחד שביעית ואחד שני שבוע. בית שמאי אומרים: אין לו חמש ואין לו בעור, ובית הלל אומרים: יש לו. בית שמאי אומרים: אין גוממין אותו, ובית הלל אומרים: אין גוממין אותו. בית שמאי אומרים: אין פודין אותו ענבים אלא יין, ובית הלל אומרים: יין וענבים. אבל הכל מודים שאין פודין במחבר לקרקע. בית שמאי אומרים: אין נוטעין אותו ברביעית שהרביעית שלו חל להיות בשביעית, ובית הלל מתירין:

יב. אילן שנטעו בערב ראש השנה של שביעית - אין מעשר שני שלו מתבער אלא בשביעית. המקדיש מעשר שני שלו - הרי זה פודה על מנת לתן להקדיש את שלו, ולמעשר שני את שלו:

יג. רבי יוסי אומר: (דברים כו, יג) "בערתי הקדש" - זו תרומה. "מן הבית" - זו חלה. "נתתיו ללוי" - זו מעשר ראשון. "וגם נתתיו" - זו תרומת מעשר. "לגר ליתום ולאלמנה" - זו מעשר עני. "ככל מצותך אשר צויתני" - "ואכלו בשעריך ושבועו" - זו מעשר שני. דבר אחר: כיון שהפרשתו מן הבית - אין אתה זקוק לו:

יד. כל העוסקין במצות - פיהם פתוח בתפלה לפני המקום. שנאמר (איוב כב, כח): "ותגור אמר ויקם לך" וגו'. ואומר (ישעיה לח, ב): "ויסב חזקיהו פניו וגו' ויאמר אנא ה' זכר נא" וגו'. ואומר (דברים כו, טו): "השקיפה ממעון קדשך וגו' - זו מקום השקפה, שנאמר (תהלים פה, יב): "אמת מארץ תצמח" וגו'. מן השמים - מאוצר טוב שבשמים, שנאמר (דברים כח, יב): "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים". וברך את עמך - הכל בכלל הברכה. (שם): "ברוך אתה בעיר". את ישראל - הכל בזכות ישראל, שנאמר (דברים לג, כח): "וישכון ישראל בטח בדרך עין יעקב". ואת הארמה - בזכות המזבח, שנאמר (שמות כ, כא): "מזבח אדמה תעשה" וגו'. אשר נתת לנו - הכל בכלל לפי מתנות, שנאמר (דברים ו, יא): "ובתים מלאים כל טוב" וגו'. פאשר נשבעת - זו שבועה של אברהם שנאמר (בראשית כב, טז): "ויאמר בי נשבעתי נאם ה' יען כי" וגו'. לאבותינו - הכל בזכות שבטים, שנאמר (דברים ג, ט): "שבעות מטות אמר סלה". ארץ - זו ארץ עצמה. שנתת לנו - כמו שנאמר (דברים כח, יא): "מפאת קדים עד פאת ים דן אחד. מפאת קדים ועד פאת ים ראוברן אחד. מפאת קדים עד פאת ים נפתלי אחד". זבת חלב ודבש - מלמד: שהמעשרות נותנין טעם וריח ושמן והדגן

בפרות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: טְהַרְהָ - נְטִילָה אֶת הַטַּעַם וְאֶת הָרִיחַ. מעשרות - נְטִלוּ אֶת הַשָּׁמֶן וְאֶת הַדָּגָן:

מִסְכַּת חֵלָה פָּרָק ראשון

א. רבי יוחנן בן נורי אומר: אף הקרמית חיבת בחלה. רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משם אביו: איזהו חלוט? הנותן קמח לתוך חמין. המעיסה, חמין לתוך קמח. וחכמים אומרים: אחד זה ואחד זה, הנעשית באלפס ובקדרה - פטורה. הנעשית בתנור - חיבת:

ב. המלוי של ישראל ופועלי נכרים עושין בתוכו - חיב בחלה. המלוי של נכרים ופועלי ישראל עושין בתוכו - פטור מן החלה. העושה עסה לרבים - חיב בחלה. העושה עסה לאכלה בצק - חיב בחלה:

ג. קמח קלוי שגבלו ועשאו עסה - חיב בחלה. עסת ארנונה - חיבת בחלה, מפני שחיב באחריותה עד שעה שימסר. עסת מעשר שני בירושלים - חיבת בחלה. ספק מדמע - חיב בחלה; דברי רבי מאיר. ורבי יוסי פטר. וחכמים אומרים: מדמע - פטור מן החלה. ספק מדמע - נאכל משום דמע וחיב בחלה:

ד. אומר רבי אלעאי: שאלתי את רבי יהושע: חלות תורה ורקיקי נזיר, מה הן בחלה? אומר לי: פטורות. וכשבאתי ושאלתי את רבי אלעזר, אומר לי: עשאן לעצמו - פטור. למכור בשוק - חיב. וכשבאתי והרצתי דברים לפני רבי אלעזר בן עזריה, אומר לי: הברית! אלו דברים נאמרו מהר חורב:

ה. רבי יהודה אומר: עסת כלבים - מעצמה נכרת. עשאן כעבין - חיבת. עשאה למודין - פטורה:

ו. כהן ששיר קמח בעסק עסתו, וכן האשה ששירה קמח בעסתה - הקמח והשאור מצטרפין לחמשת רבעים לאסור את

העסה. אומר רבי יהודה: מפני מה אמרו: בעל הבית - אחד מעשרים וארבע? מפני שעינו יפה בעסתו. נחתום - אחד מארבעים ושמונה, מפני שעינו צרה בעסתו. וחכמים אומרים: לא מן השם הוא זה, אלא בעל הבית - עסתו מעוטה, ואין בה כדי מתנה לכהן. נחתום - עסתו מרבה, ויש בה כדי מתנה לכהן:

ז. הלוקח מן הנחתום ומן האשה שעושה למכור בשוק - צריך להפריש חלת דמאי. מן בעל הבית ומן המתארחין אצלו - אין צריך להפריש חלת דמאי. נטלת אחד מארבעים ושמונה. רבי שמעון אומר: אפלו לא עלה בידו אלא אחד מששים - יצא:

ח. מי שאין יכול לעשות עסתו בטרה - יעשנה קבין ואל יעשנה בטמאה. רבי עקיבא אומר: יעשנה בטמאה ואל יעשנה קבין. שכשם שקורא על הטהורה - כך קורא על הטמאה. על זה קורא חלה לשם, ועל זה קורא חלה לשם. אבל קבין - אין בהן חלק לשם. אמרו לפני רבי עקיבא: אין אומרים לו לאדם: עמד וחסא בשביל שתזכה, עמד וקלקל בשביל שתתקן:

ט. רבי אלעזר אומר: חלה - נטלת מן הטהור על הטמא. וחכמים אוסרין. אמרו לפני רבי ישמעאל: הלא פלוני יש בדרום והיה מורה כהוראה הזאת! אומר להם: לבוש שלבש בו אבא, וציץ שנתן בין עיניו, אם לא אלמד בו לכל מורה הוראות! אמרו לו בשם רבי אלעזר: אומר להם: אף הוא יש לו במה יתלה:

י. האשה שהפקירה עסתה, או שמכרתה, או שנתנתה במתנה - פטורה, עד שתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים. אין חיבת בחלה, עד שיהא בכל אחד כשעור. גלגלה בחטים וטמטמה בשעורים, אף על פי שאין בכל אחד ואחד אלא כזית - חיבת בחלה:

יא. נוֹלַד לְעִיסָה סֶפֶק טַמְאָה, עַד שְׁלֵא גִלְגְּלָה - תַּעֲשֶׂה בְּטַמְאָה. מִשְׁגֻּלְגְּלָה - תַּעֲשֶׂה בְּטְהָרָה, וְחִלְתָּה תְלוּיָה. בְּאִיזָה סֶפֶק אָמְרוּ? בְּדָבָר הַסֶּפֶק לְחִלָּה. וְכֵן פְּרוּת שְׁנוּלַד לְהֵן סֶפֶק טַמְאָה, עַד שְׁלֵא נִגְמְרָה מְלֹאכְתָן - יַעֲשׂוּ בְּטַמְאָה. מִשְׁנַגְמְרָה מְלֹאכְתָן - יַעֲשׂוּ בְּטְהָרָה, וְתִרְוּמַתֵּן תְלוּיָה. בְּאִיזָה סֶפֶק אָמְרוּ? בְּדָבָר הַסֶּפֶק לְתִרְוּמָה:

יב. גַּר שֶׁנִּתְגַּיֵר וְהִיְתָה לוֹ עֶסָה, נַעֲשֶׂה עַד שְׁלֵא קָרְמוֹ פְּנִיָה - חִיבַת. מִשְׁקָרְמוֹ פְּנִיָה - פְּטוּרָה; דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר: עַד שְׁלֵא תִתְגַּלְגַּל בְּחֻטִּים וְתִטְמָטֵם בְּשַׁעוּרִים - חִיבַת. גִּלְגְּלָה בְּחֻטִּים וְטִמְטָמָה בְּשַׁעוּרִים - פְּטוּרָה. אַחֲרֵים אָמְרוּ מִשֵּׁם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָה: מִשְׁתַּעֲשֶׂה מִקְרָצוֹת:

מִסֶּכֶת חִלָּה פְּרָק שְׁנִי

א. הַעוֹשֶׂה עֶסָה מִן הַחֻטִּים וּמִן הָאֶרֶז, רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: אֵין חִיבַת בְּחִלָּה עַד שִׁיְהָא בְּדַגָּן כְּשַׁעוּר. וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חוּבְתוֹ בְּפִסַּח עַד שִׁיְהָא בָּהּ כְּשַׁעוּר:

ב. הַנוֹטֵל שְׁאוּר מֵעֶסָה שְׁלֵא הוֹרְמָה חִלְתָּה, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ עֶסָה שֶׁהוֹרְמָה חִלְתָּה - הָרִי זֶה מְבִיא קֶמַח מִמָּקוֹם אַחֵר, וּמִצְרָפוֹ לְחֻמְשַׁת רְבָעִים קֶמַח, וּמִפְרִישׁ עָלָיו לְחִיב עָלָיו לְפִי חֶשְׁבוֹן:

ג. קֶב מִכָּאן, וְקֶב מִכָּאן, וְקֶב חֲדָשׁ בְּאִמְצַע. קֶב מִכָּאן, וְקֶב מִכָּאן, וְקֶב שַׁעוּרִים בְּאִמְצַע - הָרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין. הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן: קֶב מִכָּאן, וְקֶב מִכָּאן, וְקֶב שֵׁל אִשָּׁה אַחֲרַת בְּאִמְצַע, וְקֶב מִכָּאן, וְקֶב מִכָּאן, וְקֶב דְּבָר שְׁנוּטְלָה חִלְתּוֹ בְּאִמְצַע - הָרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין. קֶב מִכָּאן, וְקֶב מִכָּאן, וְקֶב הַנִּבְרִי בְּאִמְצַע. קֶב מִכָּאן, וְקֶב מִכָּאן, וְקֶב אֶרֶז בְּאִמְצַע. קֶב מִכָּאן, וְקֶב מִכָּאן, וְקֶב תְּרוּמָה בְּאִמְצַע - אֵין מִצְטָרְפִין. קֶב חֻטִּין, וְקֶב שַׁעוּרִין, וְקֶב בְּסָמִין - הָרִי אֵלוֹ מִצְטָרְפִין. כְּשֶׁהוּא תוֹרֵם - תוֹרֵם מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד, שְׁאֵין תוֹרְמִין מִמֵּין עַל שְׁאֵינוֹ מִיָּנוּ. חֻצִּי קֶב חֻטִּים, וְחֻצִּי

קֶב שַׁעוּרִים, וְחֻצִּי קֶב בְּסָמִין - נוֹטֵל מִן הַכְּסָמִין, שְׁאֵין תוֹרְמִין מִמֵּין עַל שְׁאֵינוֹ מִיָּנוּ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: הַנוֹטֵל חִלָּה מִן הַקֶּב, לְמָה הוּא דוֹמָה? לְתוֹרֵם תְּבוּאָה שְׁלֵא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ, שְׁאֵין תְּרוּמַתוֹ תְּרוּמָה. חֲזָרוּ לֹאמֹר: לֹא כֶּף וְלֹא כֶּף, שֶׁהִרִי הַקֶּב הַזֶּה אֵינוֹ חִיב בְּחִלָּה וּמִצְטָרֵף עִם אַחֲרֵים:

ד. קֶמַח טַמְא שֶׁנִּתְעַרַב בְּקֶמַח טְהוּר, וְאֵין בְּטַמְא כְּשַׁעוּר, כְּשֶׁהוּא נוֹטֵל, אָמַר: 'הָרִי זֶה חִלָּה חוּץ מִן הַטַּמְא שִׁישׁ בּוֹ'. חֻטִּים טַמְאוֹת שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּחֻטִּים טְהוּרוֹת, וְאֵין בְּטַמְאוֹת כְּשַׁעוּר, כְּשֶׁהוּא תוֹרֵם, אָמַר: 'הָרִי זֶה תְּרוּמָה חוּץ מִן הַטַּמְאוֹת שְׁבִהֵן':

ה. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוּק: אֵף עַל פִּי שְׁהִיָּה רַבֵּן גַּמְלִיאֵל פּוֹטֵר אֶת אַרְיִסוֹת בְּסוּרְיָא, אוֹסֵר הֵיָה מְלֶאֱרַס. אִם אָרַס - הָרִי זֶה פְּטוּר, וּבִלְבָד שְׁלֵא יֵהָא הוּא מְלַקֵּט וְהֵן אוֹגְדִים עַל יָדוֹ, הוּא בּוֹצֵר וְהֵן דוֹרְכִים עַל יָדוֹ, הוּא מוֹסֵק וְהֵן עוֹטְנִין עַל יָדוֹ. אֱלֹא: הֵן מְלַקְטִין וְהוּא אוֹגֵד עַל יְדֵיהֶן, הֵן בּוֹצְרִין וְהוּא דוֹרֵף עַל יְדֵיהֶן, הֵן מוֹסְקִין וְהוּא עוֹטֵן עַל יְדֵיהֶן. וְכֵן הֵיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוּק אָמַר: לֹא הֵיָה רַבֵּן גַּמְלִיאֵל מְחִיב בְּסוּרְיָא אֱלֹא חִלָּה אַחַת בִּלְבָד:

ו. הַלּוֹקֵחַ מִן הַנְּחֻתוֹם בְּסוּרְיָא - צְרִיף לְהַפְרִישׁ חִלַּת דְּמָאִי; דְּבָרֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין צְרִיף לְהַפְרִישׁ חִלַּת דְּמָאִי מִנְהָר דְּרוּמָה שֶׁל פְּזִיב וְאֵילָךְ. שְׁתֵּי חִלוֹת דְּמָאִי, רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: אִם לֹא תִרַם אֶת הָאֶחָד כְּשַׁעוּר - לֹא יֵאכַל מִן הַשְּׁנִי:

ז. חִלוֹת הַנְּכָרִים בְּחוּצָה לְאֶרֶץ וְתִרְוּמַת הַנְּכָרִים בְּחוּצָה לְאֶרֶץ - מְזוּרְעִין אוֹתוֹ, שְׁאֵינוֹ חִיב בְּחִלָּה נְאֻכְלַת לְזָרִים:

ח. עֲשָׂרִים וָאַרְבַּע מִתְּנוֹת כֶּהוּנָה נִתְּנוּ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו, בְּכֹלֵל, וּבְפָרֵט, וּבְכַרִּית מִלַּח. אֵלוֹ הֵן: עֶשֶׂר בְּמִקְדָּשׁ, וָאַרְבַּע בִּירוּשָׁלַיִם, וְעֶשֶׂר בְּגִבּוֹלֵינָן. עֶשֶׂר בְּמִקְדָּשׁ: חֻטָּאת, וָאָשָׁם, וְזִבְחֵי שְׁלָמֵי צְבוּר, וְחֻטָּאת

ב. הנוטע לרבים - ח'ב. ורבי יהודה פוטר. רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו: הנוטע לרבים - ח'ב בערלה. העולה לרבים - פטור מן הערלה:

ג. הנוטע בספינה בעציץ ובראש הגג - ח'ב בערלה. נזרעו בעציץ שאינו נקוב, נשבר וחרו וזרעו בעציץ נקוב, אם יכול לחיות - ח'ב. ואם לאו - פטור. כיצד יודע אם יכול לחיות ואם לאו? חופר לו גומא בארץ ונוטעו בה, אם יכול לחיות - ח'ב, ואם לאו - פטור:

ד. אילן העולה בין מן הגזע ובין מן השרשים - ח'ב. רבי יהודה אומר: העולה מן הגזע - ח'ב, מן השרשים - פטור. הקדישו ואחר כך נטע - פטור. נטע ואחר כך הקדיש ופדאו, מאימתי מונה לו? משעת נטיעתו:

ה. נכרי שהרכיב עץ מאכל על גבי עץ סרק - מונה לו משעת נטיעתו. רבי יוסי אומר: נוטעים יחור של ערלה, ואין נוטעים אגוז של ערלה מפני שהוא פרי. ואין מרכיבין כפניות של ערלה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: סמני ערלה - עולה באחד ומאתים, צובע בהן בכלול, והולכין אחר הרב:

ו. רבי שמעון בן אלעזר אומר: בשר בחלב - מתר בהנאה. בעלי מומין - אסורין כל שהן. רבי יוסי אומר: בעלי מומין - יבקר:

ז. תנור שהסיקו בקלפי ערלה, אם חדש - יתץ, אם ישן - יוצץ. אפה ובשל בגחלים - מתר. אפה בכלן - מתר, חוץ מעצי אשירה. אפר בגדים שנתנגעו, ועפר בתים שנתנגעו - אסורין בהנאה:

ח. ספק ערלה, בארץ ישראל - אסור, בסוריא בחוצה לארץ - מתר. כיצד? כרם ושדה שנטע ירק, וירק נמכר חוצה לו, ספקו בארץ ישראל - אסור, בסוריא ובחוצה לארץ - מתר. רבי יהודה אומר: אף זה ספקו בסוריא - אסור. איזהו ספקו מתר? כרם שנטע ירק ושדה ירק בצדו,

העוף, ואשם תלוי, ולג שמן של מזרע, שתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות, והעמר. ארבע בירושלים: הבכורה, והבכורים, והמורם מתודה ואיל נזיר, ועורות קדשים. עשר בגבולין: תרומה, ותרומת מעשר, וחלה, ראשית הגז, הזרוע והלחיים והקבה, ופדיון הבן, ופדיון פטר חמור, והחרמים, ושדה אחוזה, וגזל גר. כל אלו נתנו לאהרן ולבניו, בכלל ופרט וברית מלח, לחיב על הכלל, ולחיב על הפרט. לתן שכר על כלל, ולתן שכר לפרט. העובר עליהן - כעובר משום כלל ומשום פרט:

ט. איזו היא הארץ ואיזו היא חוצה לארץ? כל השופע מטורי אמנון ואילך - ארץ ישראל. מטורי אמנון ולהלן - חוצה לארץ. הניסין שבים - רואין אותן כאלו חוט מתוח מטורי אמנון ועד נחל מצרים, מחוט ולפנים - ארץ ישראל, מלחוט ולחוץ - חוצה לארץ. רבי יהודה אומר: כל שהוא כנגד ארץ ישראל - הרי הוא כארץ ישראל, שנאמר (במדבר לד, ו): "וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול". הניסין שבצדדין - רואין אותן כאלו חוט מתוח מקפליא ועד אוקינוס, מנחל מצרים ועד אוקינוס, מחוט ולפנים - ארץ ישראל, מחוט ולחוץ - חוצה לארץ:

י. ספינה שהיא באה מחוצה לארץ לארץ, והיתה בה עסה, עד שלא קרמו פניה - חיבת, משקרמו פניה - פטורה:

מסכת ערלה פרק ראשון

א. הנוטע לסיג לקורות ולעצים - פטור מן הערלה. אמר רבן שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים? בזמן שנטע לסיג ולקורות ולעצים דבר הראוי להם, אבל נטע לסיג ולקורות לעצים דבר שאין ראוי להם - ח'ב בערלה. נטעו לעצים וחשב עליו לאכילה, מאימתי מונה לו? משעת נטיעתו:

וירק נמכר חוצה לו, ספקו בארץ ישראל – אסור, בסוריא ובחוצה לארץ – מתר. הרי שנמצא נטיעה קטנה בתוך שדהו, ספקו בארץ ישראל – אסור. בסוריא ובחוצה לארץ – מתרת. רבי אליעזר ברבי יוסי אומר משום רבי יוסי בן דורמסקית, שאמר משם רבי יוחנן בן נורי, שאמר משם רבי אליעזר הגדול: אין ערלה בחוצה לארץ:

מסכת בכורים פרק ראשון

א. אין מביאין בכורים קדם לעצרת. ואם הביא – ימתין עד שתבא עצרת ויקרא עליהן:

ב. הקונה אילן אחד בתוך של חברו – הרי זה מביא ולא קורא, מפני שלא קנה קרקע; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: לא מביא ולא קורא:

ג. רבי יהודה אומר: כל הגרים כלן מביאין ולא קורין. בני קיני חותן משה – מביאין וקורין, שנאמר (במדבר י, לב): "והיה כי תלך עמנו" וגו':

ד. רבי יוסי אומר: היה רבי מאיר אומר: כהנים – מביאין ולא קורין, מפני שלא נטלו חלק בארץ. ואני אומר: כשם שנטלו לויים – כך נטלו כהנים, בין מדבר מרבה בין מדבר מועט:

ה. הפריש את בכוריו ומכר את שדהו – מביא ואינו קורא. והשני מהו להביא? מאתו המין – אינו מביא, ממין אחר – מביא וקורא. רבי יהודה אומר: אף מאתו המין – מביא וקורא:

ו. הרי שהפריש את בכוריו וקרא עליהן, וחזר וקנה שדה אחרת ונתבכרו לו מחמשת המינין, אף על פי שנתן לתוכן מאתו המין – מביא ולא קורא, שאין אדם קורא פעמים בשנה:

ז. רבי יהודה אומר: עד באר הגולה – תיב באחריותן. מבאר הגולה – אינו תיב באחריותן. רבי שמעון בן יהודה אומר

משום רבי שמעון: שנים – אין תיבין עליהן חמש:

ח. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין מביאין בכורים מתמרים, חוץ מן התמרים שביריחו. ואין קורין אלא על הכותבות בלבד. רבי שמעון בן אלעזר אומר: רמוני עמקים – מביאין וקורין:

ט. חמר בתרומה שאין במעשר שני ובכורים, ובמעשר שני שאין בתרומה. שהתרומה – אין נטלת אלא מן המקף, ואין נטלת אלא מן הגמור, ואין נטלת מן הטהור על הטמא, ומדמעת, ותיבין עליה חמש, ונוהגת בכל הפרות. מה שאין בן בכורים. ונוהגת בשאר שנים, מה שאין בן במעשר שני:

י. חמר במעשר שני, שמעשר שני – קנה את הקנקן, ואוסר דמיו, וערוכיו וספק ערוכו – כל שהוא, אסור לאונן, וטעון חמש וטעון ודוי, ולא התר לאכילה אלא בפדיון, ואין מדליקין בו את הנר. מה שאין בן בתרומה:

יא. חמר בתרומה ובמעשר שני שאין בכורים, שהתרומה ומעשר שני – נוהגין בעמון ומואב, ונוהגת בכל הפרות. מה שאין בן בכורים. חמר במעשר שני ובכורים שאין בתרומה, שמעשר שני ובכורים – טעונין הבאת מקום, וטעונין ודוי, ואסורין לאונן. מה שאין בן בתרומה. ורבי שמעון מתיר. ותיבין בבעור. רבי שמעון אומר: בכורים – פטורין מן הבעור. רבי יוסי אומר: מעשר שני – טעון ודוי, ובכורים טעונין ודוי, מה מעשר שני – טעון בעור, אף בכורים – טעונין בעור. אמר לו רבי שמעון: מה למעשר שני שטעון בעור – שכן דמיו טעונין בעור, תאמר בכורים – שאין דמיהן טעונין בעור?!

יב. וכן הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: בְּפוּרִים לֹא אָמְרוּ גְדוּלֵיהֶן לֶאֱכֹל בִּירוּשָׁלַיִם. מַעֲשֵׂר². בְּאִיזָה מַעֲשֵׂר אָמְרוּ? בְּדָבָר שֶׁזָּרְעוּ כָּלֵה, נִכְנָס לִירוּשָׁלַיִם וְיוֹצֵא, בְּשֵׂאִין בּוֹ שָׁוָה פְּרוּטָה וּבְשֵׂאִין לוֹ פְּדִיוֹן. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן: בְּפוּרִים – אֵין תִּיבִים עֲלֵיהֶם בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע:

---

² ב'חזון יחזקאל' גרס על פי הברייתא המובאת בגמרא בבא מציעא (דף נא ע"א): מעשר שני בטל ברב. ובאיזה מעשר שני אמרו? במעשר שאין בו שנה פרוטה ושנכנס לירושלים ויוצא.

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְ-הוָה לַעֲשׂוֹת
אִתְּכֶם:

וּכְנֹשׁ מֹשֶׁה ית כָּל פְּנֻשָׁתָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן אֵלֶיךָ
פְּתַגְמִיָּא דְפַקִּיד יְיָ לְמַעַבְד יתְהוֹן:

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה – לְמַחֲרַת יוֹם הַכַּפּוּרִים כְּשֶׁיֵּרֵד מִן הַהָר. וְהוּא לְשׁוֹן הַפְּעִיל, שְׂאִינוּ אוֹסֵף אֲנָשִׁים בְּיָדֵינוּ, אֲלֵא הוּן נְאֻסְפִין עַל פִּי דְבוּרוֹ; וְתַרְגּוּמוֹ "וַאֲכַנְיִש".

שְׁשַׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה
לְכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְתּוֹן לִי-הִנֵּה כָּל־הַעֲשִׂיָה בּוֹ
מְלָאכָה יוֹמָת:

שַׁתָּא יוֹמִין תַּתְעַבִּיד עֲבִידְתָא וּבִיּוֹמָא שְׁבִיעֵאָה יְהִי לְכוּן
קוּדְשָׁא שַׁבָּא שַׁבְתָּא קֹדֶם יְיָ כָּל דִּיעַבִּיד בִּיהַ עֲבִידְתָּא
יְתַקְטִיל:

שְׁשַׁת יָמִים – הַקֹּדִים לְהֶם אֲזַחֲרַת שַׁבַּת לְצוּוֵי מְלָאכַת הַמְּשָׁכָן, לוֹמַר שְׂאִינוּ דוֹחָה אֶת הַשַּׁבַּת.

לֹא־תַבְעֲרוּ אֲשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבַּת:

לֹא תַבְעֲרוּן אִישׁתָּא בְּכָל מוֹתְבְּנִיכוֹן בִּיּוֹמָא דְשַׁבְתָּא:

לֹא תַבְעֲרוּ אֲשׁ – יֵשׁ מְרַבּוֹתֵינוּ אוֹמְרִים: הַבְּעָרָה לְלֵאוּ יִצְאָת, וַיֵּשׁ אוֹמְרִים: לְחַלֵּק יִצְאָת.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה
הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְ-הוָה לֵאמֹר:
זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' – לִי לֵאמֹר לְכֶם.

וַאֲמַר מֹשֶׁה לְכָל פְּנֻשָׁתָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר דִּין פְּתַגְמִיָּא
דְפַקִּיד יְיָ לְמִימַר:

קִחְזוּ מֵאִתְכֶם תְּרוּמָה לִי-הִנֵּה כָּל גְּדִיב לְבוֹ וּבִיאָה
אֶת תְּרוּמַת יְ-הוָה זָהָב וְכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת:
גְּדִיב לְבוֹ – עַל שֵׁם שְׁלִבּוֹ נוֹדְבוֹ, קְרוּי גְּדִיב לֵב. כְּבָר פְּרִשְׁתִּי גְּדַבַּת הַמְּשָׁכָן וּמְלֻאכְתּוֹ בְּמָקוֹם צְנֻאָתָם.

סְבוּ מִנְכוֹן אִפְרָשׁוּתָא קֹדֶם יְיָ כָּל דִּיתְרַעִי לְבִיהַ יִתִּי ית
אִפְרָשׁוּתָא קֹדֶם יְיָ דְהָבָא וְכֶסֶף וּנְחֹשֶׁא:

וּתְכַלַּת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים:

וּתְכַלָּא וְאַרְגָּוָנָא וְצַבַּע זָהוּרִי וּבוּיץ וּמַעֲזִי:

וְעוֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעוֹרֹת תַּחֲשִׁים וְעֻצֵי שְׁטִים:

וּמַשְׁפֵּי דְדַכְרֵי מְסַמְקֵי וּמַשְׁפֵּי סְסוּגָנָא וְאַעִי שְׁטִין:

וְשֵׁמֶן לְמֵאֹר וּבְשָׁמִים לְשֵׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת
הַסַּמִּים:

וּמַשְׁחָא לְאַנְהָרוּתָא וּבוֹסְמִיָּא לְמִשַׁח רְבוּתָא וְלִקְטֹרֶת
בוֹסְמִיָּא:

וְאַבְנֵי־שֹהֵם וְאַבְנֵי מְלֵאִים לְאַפּוֹד וְלַחֲשׁוֹן:

וְאַבְנֵי בּוֹרְלָא וְאַבְנֵי אֲשֻׁלְמוּתָא לְשַׁקְעָא בְּאַיְפוּדָא
וּבְחֹוּשָׁנָא:

וְכָל־חֲכָם־לֵב בְּכֶם יָבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה
יְ-הוָה:

וְכָל חַפְיָמֵי לְבָא דְבְּכוּן יִיתוֹן וַיַּעֲבְדוּן ית כָּל דְפַקִּיד יְיָ:

אֶת־הַמְּשָׁכָן אֶת־אֹהֶלוֹ וְאֶת־מִכְסֵהוּ אֶת־קַרְסִיוֹ
וְאֶת־קַרְשָׁיו אֶת־בְּרִיתּוֹ אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָגָיו:

ית מַשְׁכְּנָא ית פְּרִסְיָה וְית חוּפְאִיָּה פּוּרְפוּהִי דְפוּהִי עֲבָרוּהִי
עַמּוּדוּהִי וְסַמְכוּהִי:

אֶת הַמְּשָׁכָן – יְרִיעוֹת הַמַּחֲתוּנוֹת הַנִּרְאוֹת בְּתוֹכּוֹ קְרוּיִים מְשָׁכָן. אֶת אֹהֶלוֹ – הִיא אֹהֶל יְרִיעוֹת עֲזִים הַעֲשׂוּי לְגַג. וְאֶת מִכְסֵהוּ – מִכְסֵה עוֹרוֹת אֵילִים וְהַתְּחָשִׁים.

אֶת־הָאָרֶן וְאֶת־בְּדִיו אֶת־הַכַּפְּרֹת וְאֶת פֶּרֶכֶת
הַמִּסְדָּה:

וְאֶת פֶּרֶכֶת הַמִּסְדָּה – פֶּרֶכֶת הַמְּחִיצָה. כָּל דְבָר הַמַּגּוּן, בֵּין מְלַמְעֵלָה בֵּין מְכַנְגַּד, קְרוּי מְסָד וְסַכְד; וְכוּן: "שַׁכְּתָּ בַעֲדוֹ", "הַגְּנִי שְׂדָה אֶת דְּרַכְכֶּךָ".

אֶת־הַשְּׁלֹתָן וְאֶת־בְּדִיו וְאֶת־כָּל־כְּלָיו וְאֶת לָחֶם
הַפָּנִים:

ית פְּתוּרָא וְית אַרְיַחוּהִי וְית כָּל מְנוּהִי וְית לַחִים אִפְיָא:
הַפָּנִים:

לָחֶם הַפָּנִים – כְּבָר פְּרִשְׁתִּי, עַל שֵׁם שְׁהִיוּ לוֹ פָּנִים לְכָאן וּלְכָאן, שְׁהוּא עֲשׂוּי כַּמִּין תְּבָה פְּרוּצָה.

וְאֶת־מִנְרַת הַמָּאֹר וְאֶת־כְּלִיָּהּ וְאֶת־נִרְתִּיהָ וְאֵת שֶׁמֶן הַמָּאֹר: וְיַת מִנְרַתָּא דְאַנְהוּרִי וְיַת מְנַהָּא וְיַת בּוּצִינְהָא וְיַת מִשְׁחָא דְאַנְהוּרִתָּא:

וְאֵת כְּלִיָּהּ – מְלֻקְסָזִים וּמְחַתּוּת. נִרְתִּיהָ – לוּצִי"ש [בְּלַע"ז, בְּזִיכִים שֶׁהַשֶּׁמֶן וְהַפְתִּילוֹת נְתוּנִין בְּהֵן. וְאֵת שֶׁמֶן הַמָּאֹר – אֵף הוּא צְרִיךְ חֲכָמִי לֵב, שֶׁהוּא מְשַׁנֵּה מִשְׁאָר שְׁמָנִים, כְּמוֹ שֶׁמְפֹרָשׁ בַּמִּנְחוֹת: מְגַרְגְרוּ בְּרֹאשׁ הַנִּיחַ; וְהוּא פְתִית וְנָךְ.

וְאֶת־מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת וְאֶת־בְּדִיו וְאֵת שֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאֵת קְטֹרֶת הַסַּמִּים וְאֶת־מִסְךְ הַפֶּתַח לְפֶתַח הַמִּשְׁכָּן: וְיַת מִדְּבַחָא דְקְטֹרֶת בּוּסְמִיָּא וְיַת אַרְיַחוּהִי וְיַת מִשְׁחָא דְרְבוּתָא וְיַת קְטֹרֶת בּוּסְמִיָּא וְיַת פְּרָסָא דְתַרְעָא לְתַרְעָא מִשְׁפָּנָא:

מִסְךְ הַפֶּתַח – וִילּוֹן שֶׁלְפָנֵי הַמִּזְבֵּחַ, שְׁלֵא הָיוּ שָׁם קְרָשִׁים וְלֹא יִרְיעוּת.

אֵת מִזְבַּח הָעֹלֶה וְאֶת־מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־לּוֹ וְאֶת־בְּדִיו וְאֶת־כְּלִיָּהּ וְאֶת־כַּנּוֹ: יַת מִדְּבַחָא דְעֹלֶתָא וְיַת סְרָדָא דְנַחֲשָׂא דִילִיָּהּ יַת אַרְיַחוּהִי וְיַת כָּל מְנוּהֵי יַת פִּיּוּרָא וְיַת בְּסִיסִיָּהּ:

אֵת קְלַעֵי הַחֲצֵר אֶת־עַמֻּדָיו וְאֶת־אֲדָנֶיהָ וְאֵת מִסְךְ שַׁעַר הַחֲצֵר: יַת סְרָדֵי דְרֵתָא יַת עַמּוּדוּהִי וְיַת סַמְכָהָא וְיַת פְּרָסָא דְתַרְעָא דְרֵתָא:

אֵת עַמֻּדָיו וְאֵת אֲדָנֶיהָ – הָרֵי חֲצֵר קְרוּי כְּאֵן לְשׁוֹן זָכָר וְלְשׁוֹן נְקֵבָה; וְכֵן דְבָרִים הַרְבֵּה. וְאֵת מִסְךְ שַׁעַר הַחֲצֵר – וִילּוֹן פְּרוּשׁ לְצַד הַמִּזְבֵּחַ, עֲשָׂרִים אַמָּה אֲמֻצָּעִיוֹת שֶׁל רֹחַב הַחֲצֵר, שֶׁהֵינָה חֲמִשִּׁים רֹחַב. וְסִתּוּמִין הֵימָנוּ לְצַד צְפוֹן חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, וְכֵן לְדָרוֹם, שְׁנָאַמֵּר: "וְחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה קְלַעֵים לְכַתֵּף".

אֶת־יִתְדֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־יִתְדֹת הַחֲצֵר וְאֶת־מִיתְרֵיהֶם: יַת סְפֵי מִשְׁפָּנָא וְיַת סְפֵי דְרֵתָא וְיַת אֲטוּנִיָּהוּן:

יִתְדוֹת – לְתַקֵּעַ וְלְקַשֵּׁר בְּהֵם סוּפֵי הַיִּרְיעוּת בְּאַרְצָן, שְׁלֵא יִנּוּעוּ בְּרוּחַ. מִיתְרֵיהֶם – חֲבָלִים לְקֶשֶׁר.

אֶת־בַּגְדֵי הַשָּׂרָד לְשָׂרְדֵי בִקְדָשׁ אֶת־בַּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאֶהֱרֹן הַכֹּהֵן: יַת לְבוּשֵׁי שְׂמֹוּשָׂא לְשְׂמֹוּשָׂא בְּקוּדָשׁא יַת לְבוּשֵׁי קוּדָשׁא לְאֶהֱרֹן כְּהֵן וְיַת־בַּגְדֵי בְנָיו לְכַהֵן:

בַּגְדֵי הַשָּׂרָד – לְכַסּוֹת הָאָרוֹן וְהַשְּׁלֶחֶן וְהַמִּנְוָרָה וְהַמִּזְבְּחֹת בְּשַׁעַת סְלוּק מַסְעוֹת.

וַיַּצְאֹוּ כָל־עַדֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִלְּפָנֵי מֹשֶׁה: וַנִּפְקוּ כָּל כְּנַשְׂתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן קִדְמֵי מֹשֶׁה:

וַיָּבֹאוּ כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִשְׂאָו לְבֹו וְכֹל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת־תְּרוּמַת יְיָ הַזֶּה לְמִלְאכַת אֹהֶל מוֹעֵד וְלְכָל־עֲבֹדָתוֹ וְלְבַגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: וְיַת־כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִשְׂאָו לְבֹו וְכֹל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת־תְּרוּמַת יְיָ הַזֶּה לְמִלְאכַת אֹהֶל מוֹעֵד וְלְכָל־עֲבֹדָתוֹ וְלְבַגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: פּוּלְחָנִיָּה וְלְלְבוּשֵׁי קוּדָשׁא:

וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל־הַנְּשִׁים כָּל וְגִדִּיב לֵב הֵבִיאוּ תַח וְנָזֵם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל־כְּלִי זָהָב וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפֶת זָהָב לִי־הוּא: וּמִיתָן גּוּבְרִיָּא עַל גְּשִׁיָּא כָּל דְאֶתְרַעֵי לְבִיָּה אִיתִיָּאוּ שִׁירִין וְשִׁבּוּן וְעִזְקוֹן וּמְחֹוּד כָּל מִן דְדַהֵב וְכָל גְּבַר דְאָרִים אֶרְמוֹת דְהָבָא קִדְמֵי יְיָ:

עַל הַנְּשִׁים – עִם הַנְּשִׁים וְסִמוּכִין אֲלֵיהֶם. תַּח – הוּא תְּכָשִׁיט שֶׁל זָהָב עַגְל, נְתוּן עַל הַזְּרוּעַ; וְהוּא הַצְּמִיד. וְכוּמָז – כְּלִי זָהָב הוּא, נְתוּן כְּנֶגֶד אוֹתוֹ מְקוֹם לְאִשָּׁה. וְרַבּוּתֵינוּ פָּרְשׁוּ שֶׁם "כוּמָז", כְּאֵן מְקוֹם זָמָה.

וְכָל־אִישׁ אֲשֶׁר־נִמְצָא אֹתוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְנָשׂוּשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים וְעֹרֹת תַּחֲשִׁים הֵבִיאוּ: וְכָל גְּבַר דְאֶשְׁתַּכַּח עַמִּיָּה תְּכֵלָא וְאַרְגָּמָנָא וְצַבַּע זְהוּרִי וּבוּיָן וּמַעְזֵי וּמַשְׁפֵּי דְדְכָרֵי מְסַמְקֵי וּמַשְׁפֵּי סַסְגוּנָא אִיתִיָּאוּ:

וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא אֹתוֹ – תְּכֵלֶת אוֹ אַרְגָּמָן אוֹ תוֹלַעַת שָׁנִי אוֹ עוֹרוֹת אֵילִים אוֹ תַחֲשִׁים, כְּלָם הֵבִיאוּ.

כָּל־מְרִים תְּרוּמַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת יְיָ הַזֶּה וְכֹל אֲשֶׁר נִמְצָא אֹתוֹ עַצֵּי שֹׁטִים לְכָל־מִלְאכַת הָעֲבֹדָה הֵבִיאוּ: כָּל דְאָרִים אֶרְמוֹת כֶּסֶף וּנְחֹשׁ אִיתִיָּאוּ יַת אֶפְרָשׁוּתָא קִדְמֵי יְיָ וְכֹל דְאֶשְׁתַּכַּח עַמִּיָּה אַעֲזֵי שֹׁטִין לְכָל עֲבִידַת פּוּלְחָנָא אִיתִיָּאוּ:

וְכָל־אִשָּׁה חֲכַמַת־לֵב בְּיַדֶּיהָ טוֹו וַיָּבִיאוּ מִטּוֹה אֶת־
הַתְּכַלֵּת וְאֶת־הָאֲרָגָמֹן אֶת־תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־
הַשֵּׁשׁ:

וְכָל־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לְבָן אֲתָנָה בְּחֻמָּה טוֹו אֶת־
הָעֵזִים:

וְהַנְּשֹׂאִים הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֵּׁהָם וְאֶת אַבְנֵי
הַמְּלָאִים לְאַפּוֹד וְלַחֲשׂוֹן:

וְהַנְּשֹׂאִים הֵבִיאוּ – אָמַר רַבִּי נֶתָן: מֵה רָאוּ נְשִׂאִים לְהַתְּנַדֵּב בְּחֻמַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּתַחֲלָה, וּבְמַלְאֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְּנַדְּבוּ בְּתַחֲלָה אֶלָּא כִּד אָמְרוּ נְשִׂאִים:
הִתְּנַדְּבוּ צְבוּר מֵה שְׁמֵתְנַדְּבִים, וּמֵה שְׁמֵסְרִים – אֲנוּ מִשְׁלִימִין אוֹתוֹ. כִּינּוּן שֶׁהַשְּׁלִימִיּוֹ צְבוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהַמְּלָאֲכָה הִיְתָה דַּיִם", אָמְרוּ נְשִׂאִים:
מֵה עָלִינוּ לַעֲשׂוֹת "הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֵּׁהָם" וְגוֹמַר. לְכֹד הִתְּנַדְּבוּ בְּחֻמַּת הַמִּזְבֵּחַ תַּחֲלָה. וּלְפִי שְׁנֵתְעַצְלוּ מִתַּחֲלָה, נִחְסְרָה אוֹת מִשְׁמָם: "וְהַנְּשֹׂאִים"
כְּתִיב.

וְהַנְּשֹׂאִים הֵבִיאוּ – אָמַר רַבִּי נֶתָן: מֵה רָאוּ נְשִׂאִים לְהַתְּנַדֵּב בְּחֻמַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּתַחֲלָה, וּבְמַלְאֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְּנַדְּבוּ בְּתַחֲלָה אֶלָּא כִּד אָמְרוּ נְשִׂאִים:
הִתְּנַדְּבוּ צְבוּר מֵה שְׁמֵתְנַדְּבִים, וּמֵה שְׁמֵסְרִים – אֲנוּ מִשְׁלִימִין אוֹתוֹ. כִּינּוּן שֶׁהַשְּׁלִימִיּוֹ צְבוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהַמְּלָאֲכָה הִיְתָה דַּיִם", אָמְרוּ נְשִׂאִים:
מֵה עָלִינוּ לַעֲשׂוֹת "הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֵּׁהָם" וְגוֹמַר. לְכֹד הִתְּנַדְּבוּ בְּחֻמַּת הַמִּזְבֵּחַ תַּחֲלָה. וּלְפִי שְׁנֵתְעַצְלוּ מִתַּחֲלָה, נִחְסְרָה אוֹת מִשְׁמָם: "וְהַנְּשֹׂאִים"
כְּתִיב.

וְהַנְּשֹׂאִים הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֵּׁהָם וְאֶת אַבְנֵי
הַמְּלָאִים לְאַפּוֹד וְלַחֲשׂוֹן:

וְהַנְּשֹׂאִים הֵבִיאוּ – אָמַר רַבִּי נֶתָן: מֵה רָאוּ נְשִׂאִים לְהַתְּנַדֵּב בְּחֻמַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּתַחֲלָה, וּבְמַלְאֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְּנַדְּבוּ בְּתַחֲלָה אֶלָּא כִּד אָמְרוּ נְשִׂאִים:
הִתְּנַדְּבוּ צְבוּר מֵה שְׁמֵתְנַדְּבִים, וּמֵה שְׁמֵסְרִים – אֲנוּ מִשְׁלִימִין אוֹתוֹ. כִּינּוּן שֶׁהַשְּׁלִימִיּוֹ צְבוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהַמְּלָאֲכָה הִיְתָה דַּיִם", אָמְרוּ נְשִׂאִים:
מֵה עָלִינוּ לַעֲשׂוֹת "הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֵּׁהָם" וְגוֹמַר. לְכֹד הִתְּנַדְּבוּ בְּחֻמַּת הַמִּזְבֵּחַ תַּחֲלָה. וּלְפִי שְׁנֵתְעַצְלוּ מִתַּחֲלָה, נִחְסְרָה אוֹת מִשְׁמָם: "וְהַנְּשֹׂאִים"
כְּתִיב.

וְהַנְּשֹׂאִים הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֵּׁהָם וְאֶת אַבְנֵי
הַמְּלָאִים לְאַפּוֹד וְלַחֲשׂוֹן:

וְהַנְּשֹׂאִים הֵבִיאוּ – אָמַר רַבִּי נֶתָן: מֵה רָאוּ נְשִׂאִים לְהַתְּנַדֵּב בְּחֻמַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּתַחֲלָה, וּבְמַלְאֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְּנַדְּבוּ בְּתַחֲלָה אֶלָּא כִּד אָמְרוּ נְשִׂאִים:
הִתְּנַדְּבוּ צְבוּר מֵה שְׁמֵתְנַדְּבִים, וּמֵה שְׁמֵסְרִים – אֲנוּ מִשְׁלִימִין אוֹתוֹ. כִּינּוּן שֶׁהַשְּׁלִימִיּוֹ צְבוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהַמְּלָאֲכָה הִיְתָה דַּיִם", אָמְרוּ נְשִׂאִים:
מֵה עָלִינוּ לַעֲשׂוֹת "הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֵּׁהָם" וְגוֹמַר. לְכֹד הִתְּנַדְּבוּ בְּחֻמַּת הַמִּזְבֵּחַ תַּחֲלָה. וּלְפִי שְׁנֵתְעַצְלוּ מִתַּחֲלָה, נִחְסְרָה אוֹת מִשְׁמָם: "וְהַנְּשֹׂאִים"
כְּתִיב.

וְהַנְּשֹׂאִים הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֵּׁהָם וְאֶת אַבְנֵי
הַמְּלָאִים לְאַפּוֹד וְלַחֲשׂוֹן:

וְהַנְּשֹׂאִים הֵבִיאוּ – אָמַר רַבִּי נֶתָן: מֵה רָאוּ נְשִׂאִים לְהַתְּנַדֵּב בְּחֻמַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּתַחֲלָה, וּבְמַלְאֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְּנַדְּבוּ בְּתַחֲלָה אֶלָּא כִּד אָמְרוּ נְשִׂאִים:
הִתְּנַדְּבוּ צְבוּר מֵה שְׁמֵתְנַדְּבִים, וּמֵה שְׁמֵסְרִים – אֲנוּ מִשְׁלִימִין אוֹתוֹ. כִּינּוּן שֶׁהַשְּׁלִימִיּוֹ צְבוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהַמְּלָאֲכָה הִיְתָה דַּיִם", אָמְרוּ נְשִׂאִים:
מֵה עָלִינוּ לַעֲשׂוֹת "הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֵּׁהָם" וְגוֹמַר. לְכֹד הִתְּנַדְּבוּ בְּחֻמַּת הַמִּזְבֵּחַ תַּחֲלָה. וּלְפִי שְׁנֵתְעַצְלוּ מִתַּחֲלָה, נִחְסְרָה אוֹת מִשְׁמָם: "וְהַנְּשֹׂאִים"
כְּתִיב.

וְהַנְּשֹׂאִים הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֵּׁהָם וְאֶת אַבְנֵי
הַמְּלָאִים לְאַפּוֹד וְלַחֲשׂוֹן:

וְהַנְּשֹׂאִים הֵבִיאוּ – אָמַר רַבִּי נֶתָן: מֵה רָאוּ נְשִׂאִים לְהַתְּנַדֵּב בְּחֻמַּת הַמִּזְבֵּחַ בְּתַחֲלָה, וּבְמַלְאֶת הַמִּשְׁכָּן לֹא הִתְּנַדְּבוּ בְּתַחֲלָה אֶלָּא כִּד אָמְרוּ נְשִׂאִים:
הִתְּנַדְּבוּ צְבוּר מֵה שְׁמֵתְנַדְּבִים, וּמֵה שְׁמֵסְרִים – אֲנוּ מִשְׁלִימִין אוֹתוֹ. כִּינּוּן שֶׁהַשְּׁלִימִיּוֹ צְבוּר אֶת הַכֹּל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהַמְּלָאֲכָה הִיְתָה דַּיִם", אָמְרוּ נְשִׂאִים:
מֵה עָלִינוּ לַעֲשׂוֹת "הֵבִיאוּ אֶת אַבְנֵי הַשֵּׁהָם" וְגוֹמַר. לְכֹד הִתְּנַדְּבוּ בְּחֻמַּת הַמִּזְבֵּחַ תַּחֲלָה. וּלְפִי שְׁנֵתְעַצְלוּ מִתַּחֲלָה, נִחְסְרָה אוֹת מִשְׁמָם: "וְהַנְּשֹׂאִים"
כְּתִיב.

פְּרֻשַׁת בְּצַלְאֵל שְׁנִי

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְ-הוָה בְּשֵׁם
בְּצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹר לְמִטָּה יְהוּדָה:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא יְ-הוָה בְּשֵׁם
בְּצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹר לְמִטָּה יְהוּדָה:

חֹר – בְּנֵה שֶׁל מְרִים הִיָּה.

וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱ-לֹהִים בְּחֻמָּה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת
וּבְכָל־מְלָאֲכָה:

וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱ-לֹהִים בְּחֻמָּה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת
וּבְכָל־מְלָאֲכָה:

וְלֹא־לְפָא אֲמִנּוֹן לְמַעַבְד בְּדַהֲבָא וּבְכַסְפָּא וּבְנֻחְשָׂא:

וְלֹא־לְפָא אֲמִנּוֹן לְמַעַבְד בְּדַהֲבָא וּבְכַסְפָּא וּבְנֻחְשָׂא:

וּבְאוּמָנוּת אֲבָן טָבָא לְאֲשֻׁלְמָא וּבְנֻגְרוֹת אַעַא לְמַעַבְד בְּכָל־
עֲבִידַת אוּמָנּוֹן:

וּבְתַרְשֵׁת אֲבָן לְמִלְאֵת וּבְתַרְשֵׁת עֵצִן לַעֲשׂוֹת בְּכָל־
מְלָאֲכַת מַחְשָׁבַת:

וּלְהוֹרֹת נֶתָן בְּלָבוּ הוּא וְאַהֲלִיאָב בֶּן־אַחִיסָמֶד
לְמִטָּה־דָּן:

וּלְהוֹרֹת נֶתָן בְּלָבוּ הוּא וְאַהֲלִיאָב בֶּן־אַחִיסָמֶד
לְמִטָּה־דָּן:

וְאַהֲלִיאָב – מִשְׁכֵּט דָּן, מִן הַיְרֻדִין שֶׁבְּשִׁבְטֵי־מִנְשֵׁה, מִבְּנֵי הַשְּׁפָחוֹת. וְהַשְּׁנֵי הַמְּקוֹם לְבְּצַלְאֵל לְמַלְאֶת הַמִּשְׁכָּן, וְהוּא מְגֻדְּלֵי הַשְּׁבָטִים, לְקִיָּם מֵה שֶׁנֶּאֱמַר:
"וְלֹא נִפְרָ שׁוֹעַ לְכַנִּי דָּל".

מִלְּא אֲתָם חֲכַמַת־לֵב לַעֲשׂוֹת פְּל־מְלָאֲכַת
תַּרְשֵׁ וְחֻשָׁב וְרִקְם בְּתַכְלֵת וּבְאֲרָגָמֹן בְּתוֹלַעַת
הַשָּׁנִי וּבְשֵׁשׁ וְאַרְגַּ עֲשִׂי פְּל־מְלָאֲכָה וְחֻשָׁבֵי
מַחְשָׁבַת:

מִלְּא אֲתָם חֲכַמַת־לֵב לַעֲשׂוֹת פְּל־מְלָאֲכַת
תַּרְשֵׁ וְחֻשָׁב וְרִקְם בְּתַכְלֵת וּבְאֲרָגָמֹן בְּתוֹלַעַת
הַשָּׁנִי וּבְשֵׁשׁ וְאַרְגַּ עֲשִׂי פְּל־מְלָאֲכָה וְחֻשָׁבֵי
מַחְשָׁבַת:

וַיַּעֲבִיד בְּצַלְאֵל וְאַהֲלִיאָב וְכָל גֹּבֵר חַפְּסִים לְבָא דִּיהָב יְיָ
חֲכַמָּתָא וְסוּכְלַתְנוּתָא בְּהוֹן לְמַדַּע לְמַעַבְד יְת פֶּל עֲבִידַת

וַיַּעֲשֶׂה בְּצַלְאֵל וְאַהֲלִיאָב וְכָל אִישׁ חֲכַמ־לֵב אֲשֶׁר
נֶתָן יְ-הוָה חֲכַמָּה וְתַבּוּנָה בְּהִמָּה לְדַעַת לַעֲשׂוֹת אֶת־

פֶּל־מְלֹאכֶת עֲבַדַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל אֲשֶׁר־צִוָּה יְ-הוָה:

פּוֹלְחַן קוֹדֶשׁא לְכָל דְּפָקִיד יְיָ:

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־בְּצַלְאֵל וְאֶל־אֶהֱלִיאֵב וְאֶל־פָּלֵי־אִישׁ חֲכָמֵי־לֵב אֲשֶׁר נָתַן יְ-הוָה חֲכָמָה בְּלִבּוֹ פֶּל־אֲשֶׁר נִשְׂאוּ לִבּוֹ לְקַרְבָּה אֶל־הַמְּלֹאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְבְצַלְאֵל וְלֶאֱהֵלִיאֵב וְלְכָל גֹּבֵר חַכְמִים לִבָּא דִּיהַב יְיָ חֲכָמָתָא בְּלִבֵּיהּ פֶּל דְּאִתְרַעֵי לִבֵּיהּ לְמַקְרַב לַעֲבִידְתָּא לְמַעֲבַד יְתָהּ:

וַיִּקְחוּ מִלִּפְנֵי מֹשֶׁה אֶת פְּלֵי־הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמְלֹאכֶת עֲבַדַת הַקֹּדֶשׁ לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהֵם הֵבִיאוּ אֵלָיו עוֹד וְדָבָה בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר:

וּנְסִיבוּ מִן קִדְּם מֹשֶׁה יְתָ פֶּל אֶפְרָשׁוּתָא דְּאִיתִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲבִידַת פּוֹלְחַן קוֹדֶשׁא לְמַעֲבַד יְתָהּ וְאֲנוּן מִיתָן לֵיהּ עוֹד וְדָבְתָא בַּצֶּפֶר בַּצֶּפֶר:

וַיָּבִאוּ פְּלֵי־הַחֲכָמִים הָעֹשִׂים אֶת פְּלֵי־מְלֹאכֶת הַקֹּדֶשׁ אִישׁ־אִישׁ מִמְּלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר־הִמָּה עֹשִׂים:

וְאִתּוֹ פֶּל חַכְמִיָּא דְּעֲבָדִין יְתָ פֶּל עֲבִידַת קוֹדֶשׁא גֹּבֵר גֹּבֵר מַעֲבִידְתֵּיהּ דְּאֲנוּן עֲבָדִין:

וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר מֵרַבִּים הָעָם לְהֵבִיא מִדֵּי הָעֲבָדָה לְמְלֹאכָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְ-הוָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:

וְאָמְרוּ לְמֹשֶׁה לְמִימַר מִסָּגֹן עֲמָא לְאִיתָאָה מִסַּת פּוֹלְחָנָא לַעֲבִידְתָּא דְּפָקִיד יְיָ לְמַעֲבַד יְתָהּ:

מִדֵּי הָעֲבֹדָה – יוֹתֵר מִקְדֵּי צֶרֶף הָעֲבֹדָה.

וַיָּצֹו מֹשֶׁה וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בְּמַחֲנֶה לֵאמֹר אִישׁ וְאִשָּׁה אֶל־יַעֲשׂוּ־עוֹד מְלֹאכָה לְתִרּוּמַת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְלָא הָעָם מֵהֵבִיא:

וּפָקִיד מֹשֶׁה וְאָעֲבְרוּ פְּרוּזוּ בְּמִשְׁרִיתָא לְמִימַר גֹּבֵר וְאִתָּא לֹא יַעֲבֹדוּן עוֹד עֲבִידְתָּא לְאֶפְרָשׁוּת קוֹדֶשׁא וּפְסַק עֲמָא מִלְּאִיתָאָה:

וַיִּכְלָא – לְשׁוֹן מְנִיעָה.

וְהַמְּלֹאכָה הֵיחָה דִּימָם לְכָל־הַמְּלֹאכָה לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ וְהוֹתֵר:

וְעֲבִידְתָּא הָיָת מִסַּת לְכָל עֲבִידְתָּא לְמַעֲבַד יְתָהּ וַיִּתְרַת:

וְהַמְּלֹאכָה הֵיחָה דִּימָם לְכָל הַמְּלֹאכָה – וּמְלֹאכֶת הַהֶבְאָה הֵיחָה דִּימָם קָמוּ "וַיִּתְּכַבֵּד אֶת לְבוֹ"; "וַיִּתְּכַבֵּד אֶת מוֹאֵב".

וַיַּעֲשׂוּ כָל־חֲכָמֵי־לֵב בְּעֹשֵׂי הַמְּלֹאכָה אֶת־הַמְּשָׁכָן עֲשׂוֹר יִרְיעַת שֵׁשׁ מְשׁוֹר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי פְּרָבִים מַעֲשֶׂה חֹשֶׁב עֲשֶׂה אֹתָם:

וְעֲבָדוּ כָּל חַכְמֵי לִבָּא בְּעֲבָדֵי עֲבִידְתָּא יְתָ מְשַׁכָּנָא עֲשׂוֹר יִרְיעָן דְּבוּץ שִׁזִּיר וְתַכְלָא וְאַרְגָּמָנָא וְצַבֵּעַ זְהוּרֵי צוּרַת פְּרוּבִין עוֹבֵד אוּמָן עֲבַד יְתָהוּן:

אֶרֶךְ הַיִּרְיעָה הָאֵחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בְּאֹמֶה וְרַחֵב אַרְבַּע בְּאֹמֶה הַיִּרְיעָה הָאֵחָת מִדָּה אֵחָת לְכָל־הַיִּרְיעָת:

אוּרְכָא דִּירְיעָתָא חֲדָא עֶשְׂרִין וְתַמְנֵי אַמִּין וּפּוֹתִיָּא אַרְבַּע אַמִּין דִּירְיעָתָא חֲדָא מִשְׁחָתָא חֲדָא לְכָל יִרְיעָתָא:

וַיַּחֲבֵר אֶת־חֲמִשׁ הַיִּרְיעָת אֵחָת אֶל־אֵחָת וְחֲמִשׁ יִרְיעָת חֲבֵר אֵחָת אֶל־אֵחָת:

וּלְפִיף יְתָ חֲמִישׁ יִרְיעָן חֲדָא עִם חֲדָא וְחֲמִישׁ יִרְיעָן לְפִיף חֲדָא עִם חֲדָא:

וַיַּעַשׂ לְלֹאֵת תַּכְלֵת עַל שֵׁפֶת הַיִּרְיעָה הָאֵחָת מִקְצֵה בַּמַּחְבֵּרַת פֶּן עֲשֶׂה בַּשֵּׁפֶת הַיִּרְיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֵּרַת הַשְּׁנִיַת:

וְעֲבַד עֲנוּבִין דְּתַכְלָא עַל סַפְתָּא דִּירְיעָתָא חֲדָא מִסְטְרָא בֵּית לּוּפֵי פֶּן עֲבַד בְּסַפְתָּא דִּירְיעָתָא בְּסַטְרָא בֵּית לּוּפֵי תַנְיָנָא:

חֲמִשִּׁים לְלֹאֵת עֲשֶׂה בִּירְיעָה הָאֵחָת וְחֲמִשִּׁים לְלֹאֵת עֲשֶׂה בְּקִצֵּה הַיִּרְיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֵּרַת הַשְּׁנִיַת מִקְבִּילַת הַלְּלֹאֵת אֵחָת אֶל־אֵחָת:

חֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עֲבַד בִּירְיעָתָא חֲדָא וְחֲמִשִּׁין עֲנוּבִין עֲבַד בְּסַטְרָא דִּירְיעָתָא דְּבֵית לּוּפֵי תַנְיָנָא מְכוּוֹן עֲנוּבִיָּא חֲדָא לְקַבִּיל חֲדָא:

וַיַּעַשׂ חֲמִשִּׁים קַרְסֵי זָהָב וַיַּחֲבֵר אֶת־הַיִּרְיעָת אֵחָת

וְעֲבַד חֲמִשִּׁין פּוּרְפִין דְּדָהָב וּלְפִיף יְתָ יִרְיעָתָא חֲדָא עִם

אל-אחת בקרסים ויהי המשכן אחד:	חדא בפורפיא והוה משכנא חד:
ולעש יריעת עזים לאהל על-המשכן עשתי-עשרה יריעת עשה אתם:	ועבד יריעון דמעזי לפרסא על משכנא חדא עשרי יריעון עבד יתהוון:
ארץ היריעה האמת שלשים באמה וארבע אמות רחב היריעה האחת מדה אמת לעשתי עשרה יריעת:	אורכא דיריעתא חדא תלתין אמין וארבע אמין פותיא דיריעתא חדא משחתא חדא לחדא עשרי יריעון:
ויחבר את-חמש היריעת לבד ואת-שש היריעת לבד:	ולפיח ית חמיש יריעון לחוד וית שית יריעון לחוד:
ולעש גלגלת חמשים על שפת היריעה הקיצנה במחברת וחמשים לגלגלת עשה על-שפת היריעה החברת השנית:	ועבד ענובין חמשין על ספתא דיריעתא בסטרא בית לופי וחמשין ענובין עבד על ספתא דיריעתא דבית לופי תגניא:
ויעש קרסי גחשת חמשים לחבר את-האהל להלת אחד:	ועבד פורפין דגחש חמשין ללפפא ית משכנא למקווי חד:
ויעש מכסה לאהל ערת אילם מאדמים ומכסה ערת תחשים מלמעלה:	ועבד חופאה למשכנא דמשכי דכרי מסמקי וחופאה דמשכי ססגונא מלעילא:
ויעש את-הקרשים למשכן עצי שטים עמדים:	ועבד ית דפיא למשכנא דאעי שטין קומין:
עשר אמת ארץ הקרש ואמה וחצי האמה רחב הקרש האחד:	עשר אמין אורכא דדפא ואמתא ופלגות אמתא פותיא דדפא חד:
שתי ידת לקרש האחד משלבת אחת אל-אחת כן עשה לכל קרשי המשכן:	תרין צירין לדפא חד משולבין חד לקביל חד כן עבד לכל דפי משכנא:
ויעש את-הקרשים למשכן עשרים קרשים לפאת גגב תימנה:	ועבד ית דפיא למשכנא עשרין דפין לרוח עיבר דרומא:
וארבעים אדני-כסף עשה תחת עשרים הקרשים שני אדנים תחת-הקרש האחד לשתי ידתיו ושני אדנים תחת-הקרש האחד לשתי ידתיו:	וארבעין סמכין דכסף עבד תחות עשרין דפין תרין סמכין תחות דפא חד לתרין צירוהי ותרין סמכין תחות דפא חד לתרין צירוהי:
ולצלע המשכן השנית לפאת צפון עשה עשרים קרשים:	ולסטר משכנא תגניא לרוח צפונא עבד עשרין דפין:
וארבעים אדניהם כסף שני אדנים תחת הקרש האחד ושני אדנים תחת הקרש האחד:	וארבעין סמכיהון דכסף תרין סמכין תחות דפא חד ותרין סמכין תחות דפא חד:
ולירכתי המשכן גמה עשה ששה קרשים:	ולסיפי משכנא מערבא עבד שתא דפין:
ושני קרשים עשה למקצעת המשכן בירכתים:	ותרין דפין עבד לזוית משכנא בסופהון:
והיו תואמם מלמטה ויחדו יהיו תמים אל-ראשו:	והוּוּ מכונין מלרע וכחדא הוּוּ מכונין ברישיהון בעזקתא

אֶל־הַטְּבַעַת הָאֶחָת בּוֹ עָשָׂה לְשֹׁנֵיהֶם לְשֹׁנֵי
הַמְּקַצְעֹת:

חָדָא כֵּן עֲבַד לְתַרְוֵיהוֹן לְתַרְתִּין זִוְיוֹ:

וְהָיוּ שְׂמִינָה קַרְשִׁים וְאֲדָנֵיהֶם כְּסָף שִׁשָּׁה עָשָׂר
אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקַּרְשׁ הָאֶחָד:

וְהָיוּ תַמְנִינָא דַפִּין וְסַמְכֵיהוֹן דְכֶסֶף שְׁמֵת עָשָׂר סַמְכִין תַרְיִן
סַמְכִין תַרְיִן סַמְכִין תַחֲוֹת דַפָּא חַד:

וַיַּעַשׂ בְּרִיחֵי עֲצֵי שֹטִים חֲמִשָּׁה לְקַרְשֵׁי צֹלַע־
הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָת:

וְעֲבַד עֲבָרֵי דְאָעֵי שְׁטִין חֲמִשָּׁא לְדַפֵּי סֹטֵר מִשְׁכַּנָּא חַד:

וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחֵם לְקַרְשֵׁי צֹלַע־הַמִּשְׁכָּן הַשְּׁנִי
וְחֲמִשָּׁה בְּרִיחֵם לְקַרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן לִירְכָתֵים יָמָה:

וְחֲמִשָּׁא עֲבָרִין לְדַפֵּי סֹטֵר מִשְׁכַּנָּא תַנְיָנָא וְחֲמִשָּׁא עֲבָרִין
לְדַפֵּי מִשְׁכַּנָּא לְסוּפְהוֹן מְעָרְבָא:

וַיַּעַשׂ אֶת־הַבְּרִיחַ הַתֵּיכֵן לְבֵרֶת בְּתוֹךְ הַקַּרְשִׁים מִן־
הַקֶּצֶה אֶל־הַקֶּצֶה:

וְעֲבַד יֵת עֲבָרָא מְצִיעָאָה לְאֶעְבָּרָא בְּגוֹ דַפֵּיא מִן סִיפֵי
לְסִיפֵי:

וְאֶת־הַקַּרְשִׁים צִפָּה זָהָב וְאֶת־טְבַעְתֵּם עָשָׂה זָהָב
בְּתֵים לְבְרִיחֵם וַיַּצַּף אֶת־הַבְּרִיחֵם זָהָב:

וְיֵת דַפֵּיא חֲפָא דְהָבָא וְיֵת עֲזֻקְתְּהוֹן עֲבַד דְהָבָא אֲתָרָא
לְעֲבָרֵיא וְחֲפָא יֵת עֲבָרֵיא דְהָבָא:

וַיַּעַשׂ אֶת־הַפְּרָכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר מֵעֵשֶׂה חֹשֶׁב עָשָׂה אֹתָהּ פְּרָכִים:

וְעֲבַד יֵת פְּרוּכְתָא דְתַכְלָא וְאַרְגָּמָנָא וְצַבַע זְהוּרִי וּבוּץ שְׁזִיר
עוֹבֵד אוּמָן עֲבַד יֵתָה צוּרַת פְּרוּבִין:

וַיַּעַשׂ לָהּ אַרְבַּעַה עֲמוּדֵי שֹטִים וַיַּצַּפֵּם זָהָב וְוִיחֵם
זָהָב וַיַּצֵּק לָהֶם אַרְבַּעַה אֲדָנֵי־כֶסֶף:

וְעֲבַד לָהּ אַרְבַּעַא עֲמוּדֵי שְׁטִין וְחַפְנֹן דְהָבָא וְוִיחֵן דְהָבָא
וְאֲתִיף לָהוֹן אַרְבַּעַא סַמְכִין דְכֶסֶף:

וַיַּעַשׂ מִסֹּף לְפֶתַח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר מֵעֵשֶׂה רָקִים:

וְעֲבַד פְּרָסָא לְתַרַע מִשְׁכַּנָּא דְתַכְלָא וְאַרְגָּמָנָא וְצַבַע זְהוּרִי
וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבֵד צִיִּיר:

וְאֶת־עֲמוּדָיו חֲמִשָּׁה וְאֶת־וְוִיחֵם וְצִפָּה רְאִשֵׁיהֶם
וְחִשְׁקֵיהֶם זָהָב וְאֲדָנֵיהֶם חֲמִשָּׁה נְחֹשֶׁת:

וְיֵת עֲמוּדוּהֵי חֲמִשָּׁא וְיֵת וְוִיחֵן וְחַפֵּי רִישֵׁיהוֹן וְכַבּוּשֵׁיהוֹן
דְהָבָא וְסַמְכֵיהוֹן חֲמִשָּׁא דְנְחָשָׁא:

וַיַּעַשׂ בְּצִלְאֵל אֶת־הָאָרֶן עֲצֵי שֹטִים אֲמָתִים וְחֲצֵי
אָרְכּוֹ וְאֲמָה וְחֲצֵי רַחְבּוֹ וְאֲמָה וְחֲצֵי קִמְתּוֹ:

וְעֲבַד בְּצִלְאֵל יֵת אַרְוִנָא דְאָעֵי שְׁטִין תַרְתִּין אֲמִין וּפְלָגָא
אוּרְפֵיה וְאֲמָתָא וּפְלָגָא פּוּתִינְיָה וְאֲמָתָא וּפְלָגָא רוּמִיָה:

וַיַּעַשׂ בְּצִלְאֵל – לְפִי שְׁנַתֵּן נִפְשׁוֹ עַל הַמְּלָאכָה יוֹתֵר מִשְׁאֵר חֲכָמִים, נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ.

וַיַּצַּפְהוּ זָהָב טָהוֹר מִבֵּית וּמְחוּץ וַיַּעַשׂ לוֹ זָר זָהָב
סָבִיב:

וְחֲפָהֵי דְהַב דְכִי מְגִיו וּמִבְּרָא וְעֲבַד לִיָּה זִיר דְדָהָב סְחוֹר
סְחוֹר:

וַיַּצֵּק לוֹ אַרְבַּעַ טְבַעֹת זָהָב עַל אַרְבַּעַ פְּעֻמָּתָיו וְשִׁתֵּי
טְבַעֹת עַל־צִלְעוֹ הָאֶחָת וְשִׁתֵּי טְבַעֹת עַל־צִלְעוֹ
הַשְּׁנִיָּת:

וְאֲתִיף לִיָּה אַרְבַּעַ עֲזֻקוֹן דְדָהָב עַל אַרְבַּעַ זְוִינִיָּה וְתַרְתִּין
עֲזֻקוֹן עַל סֹטְרִיָּה חַד וְתַרְתִּין עֲזֻקוֹן עַל סֹטְרִיָּה תַנְיָנָא:

וַיַּעַשׂ בְּדֵי עֲצֵי שֹטִים וַיַּצַּף אֹתָם זָהָב:

וְעֲבַד אַרְיֵחֵי דְאָעֵי שְׁטִין וְחֲפָא יֵתָהוֹן דְהָבָא:

וַיִּבֶא אֶת־הַבָּדִים בְּטְבַעֹת עַל צִלְעַת הָאָרֶן לְשֵׁאת
אֶת־הָאָרֶן:

וְאֲעִיל יֵת אַרְיֵחֵיא בְּעֻזְקָתָא עַל סֹטְרֵי אַרְוִנָא לְמַטַל יֵת
אַרְוִנָא:

וַיַּעַשׂ כַּפֹּרֶת זָהָב טָהוֹר אֲמָתִים וְחֲצֵי אָרְפָּה וְאֲמָה
וְחֲצֵי רַחְבָּהּ:

וְעֲבַד כַּפּוּרְתָא דְדָהָב דְכִי תַרְתִּין אֲמִין וּפְלָגָא אוּרְפָּה
וְאֲמָתָא וּפְלָגָא פּוּתִינְיָה:

ויעש שגני כרבים זהב מקשה עשה אתם משגני קצות הפפרת:	ועבד תרין פרובין דדהב נגיד עבד יתהון מתרין סטרי פפורתא:
פרובי-אחד מקצה מזה ופרובי-אחד מקצה מזה מן הפפרת עשה את-הכרבים משגני קצותיו:	פרובא חד מסטרא מפא ופרובא חד מסטרא מפא מן פפורתא עבד ית פרוביא מתרין סטרוהי:
ויהיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על-הפפרת ופניהם איש אל-אחיו אל-הפפרת היו פני הכרבים:	והו פרוביא פריסין גדפיהון לעילא מטלן בגדפיהון על פפורתא ואפיהון חד לקביל חד לקביל פפורתא הו אפי פרוביא:
ויעש את-השלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה ורחבי קמתו:	ועבד ית פתורא דאעי שטין תרתין אמין אורפיה ואמתא פותייה ואמתא ופלגא רומיה:
ויצף אתו זהב טהור ויעש לו גר זהב סביב:	וחפא יתיה דהב דכי ועבד ליה זיר דדהב סחור סחור:
ויעש לו מסגרת טפח סביב ויעש זר-זהב למסגרתו סביב:	ועבד ליה גדנפא רומיה פושפא סחור סחור ועבד זיר דדהב לגדנפיה סחור סחור:
ויצק לו ארבע טבעת זהב ויתן את-הטבעת על ארבע הפאות אשר לארבע רגליו:	ואתיד ליה ארבע עזקן דדהב ויהב ית עזקתא על ארבע זזיתא דלארבע רגלוהי:
לעמת המסגרת היו הטבעת בתים לבדים לשאת את-השלחן:	לקביל גדנפא הוואה עזקתא אתרא לאריחיא למטל ית פתורא:
ויעש את-הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב לשאת את-השלחן:	ועבד ית אריחיא דאעי שטין וחפא יתהון דהבא למטל ית פתורא:
ויעש את-הפלים אשר על-השלחן את-קערותיו ואת-כפתיו ואת מנקיותיו ואת-הקשות אשר יסד בהן זהב טהור:	ועבד ית מניא דעל פתורא ית מגסוהי וית בזפוהי וית מכילתיה וית קסותא דיתנסד בהון דדהב דכי:

שלישי	פרשת המנוחה
ויעש את-המנרה זהב טהור מקשה עשה את-המנרה ירכה וקנה גביעיה פפתריה ופרחיה ממנה היו:	ועבד ית מנרתא דדהב דכי נגיד עבד ית מנרתא שדה וקנה פלידהא מזורקא ושושנהא מנה הו:
וששה קנים יצאים מצדיה לשלשה קני מנרה מצדה האחד ושלושה קני מנרה מצדה השני:	ושמא קניו נפקין מסטרהא תלתא קני מנרתא מסטרה חד ותלתא קני מנרתא מסטרה תנינא:
ושלשה גבעים משקדים בקנה האחד פפתר ופרח ושלושה גבעים משקדים בקנה אחד פפתר ופרח פן לששת הקנים היצאים מן-המנרה:	תלתא כלידיו מציריו בקניא חד מזור ושושן ותלתא כלידיו מציריו בקניא חד מזור ושושן פן לשמא קניו דנפקין מן מנרתא:
ובמנרה ארבעה גבעים משקדים פפתריה ופרחיה:	ובמנרתא ארבעא כלידיו מציריו מזורקא ושושנהא:
וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שגני	ומזור תחות תרין קניו דמנה ומזור תחות תרין קניו דמנה

ותזור תחות תרין קנין דמנה לשמא קנין דנפקין מנה:	הקנים ממנה וכפתר תחת-שני הקנים ממנה לששת הקנים היצאים ממנה:
תזוריהון וקניהון מנה הו כולה נגידא חדא דדהב דכי:	כפתריהם וקנתם ממנה היו כלה מקשה אחת זקב טהור:
ועבד ית בוצינהא שבועא וציבתהא ומחתינהא דדהב דכי:	ויעש את-גרתיה שבועה ומלקחיה ומחתייה זקב טהור:
כפרא דדהבא דכניא עבד יתה וית כל מנהא:	כפר זקב טהור עשה אתה ואת כל-כליה:
ועבד ית מדבחה דקטרת בוסמיא דאעי שטין אמתא אורפיה ואמתא פותייה מרבע ותרתין אמין רומיה מניה הואה קרנוהי:	ויעש את-מזבח הקטרת עצי שטים אמה ארפו ואמה רחבו רבוע ואמתים קמתו ממנו היו קרנתייו:
ותפא יתיה דהב דכי ית אגריה וית פותלוהי סחור סחור וית קרנוהי ועבד ליה זיר דדהב סחור סחור:	ויצף אתו זקב טהור את-גגו ואת-קירתייו סביב ואת-קרנתייו ויעש לו זר זקב סביב:
ותרתין עזקו דדהב עבד ליה מלרע לזיריה על תרתין זויתיה על תרין סטרוהי לאתרא לאריחיא למטל יתיה בהון:	ושתי טבעת זקב עשה-לו מתחת לזרו על שתי צלעתייו על שני צדיו לבתים לבדים לשאת אתו בהם:
ועבד ית אריחיא דאעי שטין ותפא יתהון דהבא:	ויעש את-הבדים עצי שטים ויצף אתם זקב:
ועבד ית משחא דרבותא קודשא וית קטרת בוסמיא דכי עובד בוסמנו:	ויעש את-שמן המשחה קדש ואת-קטרת הסמים טהור מעשה רקת:

פרשת מזבח העולה

רביעי

ועבד ית מדבחה דעלתא דאעי שטין חמיש אמין אורפיה וחמיש אמין פותייה מרבע ותלת אמין רומיה:	ויעש את-מזבח העלה עצי שטים חמש אמות ארפו וחמש-אמות רחבו רבוע ושלוש אמות קמתו:
ועבד קרנוהי על ארבע זויתיה מניה הואה קרנוהי ותפא יתיה גחשא:	ויעש קרנתייו על ארבע פנתיו ממנו היו קרנתייו ויצף אתו גחשת:
ועבד ית כל מני מדבחה ית פסקתירותא וית מגרופינתא וית מזרקיא ית צנוריתא וית מחתינתא כל מנוהי עבד גחשא:	ויעש את-כל-כלי המזבח את-הסירת ואת-הייעים ואת-המזרקת את-המזלגת ואת-המחמתת כל-כליו עשה גחשת:
ועבד למדבחה סרדא עובד מצדתא דגחשא תחות סוביביה מלרע עד פלגיה:	ויעש למזבח מכפר מעשה רשת גחשת תחת כרפבו מלמטה עד-תחתיו:
ואתיד ארבע עזקו בארבע זויתא לסרדא דגחשא אתרא לאריחיא:	ויצף ארבע טבעת בארבע הקצות למכפר הגחשת בתים לבדים:
ועבד ית אריחיא דאעי שטין ותפא יתהון גחשא:	ויעש את-הבדים עצי שטים ויצף אתם גחשת:
ואעיל ית אריחיא בעזקתא על סטרי מדבחה למטל יתיה	ויבא את-הבדים בטבעת על צלעת המזבח לשאת

אתו בהם נבוב לַחַת עֲשֵׂה אֹתוֹ:

בהון חליל לוחין עבד יתיה:

נבוב לַחַת – "נבוב" הוא חליל; וכן: "ועביו ארבע אצבעות נבוב". נבוב לַחַת – הלוחות של עצי שטים לכל רוס, והחלל באמצע.

וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כַּנּוֹ הַנְּחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצַּבֹּאֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

וַעֲבַד יֵת פִּיּוֹרָא דְנְחֹשָׁא וְיֵת בְּסִיסִיָּה דְנְחֹשָׁא בְּמַחְזִית נְשִׂיא דְאַתְנָן לְצִלְאָה בְּתַרְע מִשְׁכַּן זְמַנָּא:

בְּמִרְאֵת הַצַּבֹּאֹת – בנות ישראל היו בידן מראות, שרואות בהן כְּשֶׁהֵן מְתַקְּשׁוֹת; ואף אותן לא עֲכָבוּ מִלְּהִבִּיא לְנִדְבַת הַמִּשְׁכָּן. וְהִיָּה מוֹאֵס מִשֶּׁהָ בָּהֶן, מִפְּנֵי שֶׁעֲשׂוּיִים לִיְצַר הָרַע. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: קַבֵּל, כִּי אֵלֹהֵי חֲבִיבִין עָלַי מִן הַכֹּל, שֶׁעַל יְדֵיהֶם הֶעֱמִידוּ הַנְּשִׂים צְ-בָאוֹת רַבּוֹת בְּמִצְרַיִם. כְּשֶׁהָיוּ בַּעֲלֵיהֶן יְגַעִים בַּעֲבֹדַת פָּרָה, הָיוּ הוֹלְכוֹת וּמוֹלִיכוֹת לָהֶם מֵאֲכָל וּמִשְׁתֵּה, וּמֵאֲכִילוֹת אוֹתָם; וְנוֹטְלוֹת הַמִּרְאֹת, וְכָל אֲחַת רוֹאֶה עֲצָמָה עִם בַּעֲלָהּ בַּמִּרְאָה, וּמִשְׁדַּלְתּוֹ בְּדַבְרֵים לוֹמֵר: אֲנִי נָאָה מִמֶּדָּ! וּמִתּוֹךְ כִּף מְבִיאֹת לְבַעֲלֵיהֶם לִידֵי פִּאֲנָה, וְנִזְקָקוֹת לָהֶם, וּמִתְעַבְרוֹת וְיוֹלְדוֹת שָׂם, שֶׁנֶּאֱמַר: "תַּסַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרְרֵתִי". וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: בְּמִרְאֵת הַצַּבֹּאֹת. וְנַעֲשֵׂה הַכִּיּוֹר מִהֶם, שֶׁהוּא לְשׁוּם שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, לְהַשְׁקוֹת מִמֵּי שְׁכַתוֹכוֹ לְמֵי שְׁקֵנָא לָהּ בַּעֲלָהּ וּנְסַתְרָה. וְתַדַּע לָךְ שֶׁהֵן מִרְאֹת מִשָּׁ, שֶׁהָרִי נֶאֱמַר: "וַיַּחֲשֵׁת הַתְּנוּפָה שְׁבַעִים כֶּפֶר וְגוֹמֵר וַיַּעַשׂ בָּהּ" וְגוֹמֵר, וְכִיּוֹר וְכִנּוֹ לֹא הִזְכִּירוּ שָׂם; לְמַדָּת שֶׁלֹּא הָיָה נְחֹשֶׁת שֶׁל כִּיּוֹר מִנְּחֹשֶׁת הַתְּנוּפָה. כִּף דְרָשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא. וְכֵן תַּרְגָּם אוֹנְקֵלוֹס: "בְּמַחְזִית נְשִׂיא", וְהוּא תַּרְגוּם שֶׁל 'מִרְאֹת', מִירִידוּר"ש בַּלְע"ז. וְכֵן מְצִינּוּ בִישׁעִיָּה, "וְהַגְּלִיּוֹנִים", מִתַּרְגְּמִינּוֹ וּ"מַחְזִיטָא". אֲשֶׁר צָבְאוּ – לְהִבִּיא נִדְבָתוֹ.

וַיַּעַשׂ אֶת־הַחֲצָר לְפָאֵת וּנְגַב תִּמְנָה קַלְעֵי הַחֲצָר לְשׁ מִשְׁזָר מֵאָה בְּאֵמָה:

וַעֲבַד יֵת דְרִתָּא לְרוּחַ עֵיבַר דְרוּמָא סְרְדִי דְרִתָּא דְבוּץ שְׁזִיר מֵאָה אַמִּין:

עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְנִי הָעֲמוּדִים וְחִשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף:

עֲמוּדֵיהֶון עֲשָׂרִין וְסַמְכֵיהֶון עֲשָׂרִין דְנְחֹשָׁא וְנִי עֲמוּדֵיא וְכַבוּשִׂיהֶון כֶּסֶף:

וְלִפְאֵת צְפוֹן מֵאָה בְּאֵמָה עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרִים וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרִים נְחֹשֶׁת וְנִי הָעֲמוּדִים וְחִשְׁקֵיהֶם כֶּסֶף:

וְלְרוּחַ צְפוּנָא מֵאָה אַמִּין עֲמוּדֵיהֶון עֲשָׂרִין וְסַמְכֵיהֶון עֲשָׂרִין דְנְחֹשָׁא וְנִי עֲמוּדֵיא וְכַבוּשִׂיהֶון כֶּסֶף:

וְלִפְאֵת־יָם קַלְעִים חֲמִשִּׁים בְּאֵמָה עֲמוּדֵיהֶם עֲשָׂרָה וְאַדְנִיָּהֶם עֲשָׂרָה וְנִי הָעֲמֻדִים וְחִשְׁוִקֵיהֶם כֶּסֶף:

וְלְרוּחַ מַעְרָבָא סְרְדִי חֲמִשִּׁין אַמִּין עֲמוּדֵיהֶון עֲשָׂרָה וְסַמְכֵיהֶון עֲשָׂרָה וְנִי עֲמוּדֵיא וְכַבוּשִׂיהֶון כֶּסֶף:

וְלִפְאֵת קִדְמָה מִזְרְחָה חֲמִשִּׁים אֵמָה:

וְלְרוּחַ קְדוּמָא מִדְנַחָא חֲמִשִּׁין אַמִּין:

קַלְעִים חֲמִשִּׁ־עֲשָׂרָה אֵמָה אֶל־הַפְּתָה עֲמוּדֵיהֶם שְׁלִשָּׁה וְאַדְנִיָּהֶם שְׁלִשָּׁה:

סְרְדִי חֲמִישׁ עֲשָׂרָה אַמִּין לְעַבְרָא עֲמוּדֵיהֶון תְּלַתָּא וְסַמְכֵיהֶון תְּלַתָּא:

וְלִפְתָּה הַשְּׁנִית מִזָּה וּמִזָּה לְשַׁעַר הַחֲצָר קַלְעִים חֲמִישׁ עֲשָׂרָה אֵמָה עֲמֻדֵיהֶם שְׁלִשָּׁה וְאַדְנִיָּהֶם שְׁלִשָּׁה:

וְלְעַבְרָא תְּנִינָא מִפָּא וּמִפָּא לְתַרְע דְרִתָּא סְרְדִי חֲמִישׁ עֲשָׂרָה אַמִּין עֲמוּדֵיהֶון תְּלַתָּא וְסַמְכֵיהֶון תְּלַתָּא:

כָּל־קַלְעֵי הַחֲצָר סָבִיב לְשׁ מִשְׁזָר:

כָּל סְרְדִי דְרִתָּא סְחוּר סְחוּר דְבוּץ שְׁזִיר:

וְהָאֲדָנִים לְעֻמְדִים נְחֹשֶׁת וְנִי הָעֲמוּדִים וְחִשְׁוִקֵיהֶם כֶּסֶף וְצִפּוּי רֵאשִׁיָּהֶם כֶּסֶף וְהֵם מְחֻשְׁקִים כֶּסֶף כָּל עֻמְדֵי הַחֲצָר:

וְסַמְכֵיא לְעֻמְדֵיא דְנְחֹשָׁא וְנִי עֲמוּדֵיא וְכַבוּשִׂיהֶון כֶּסֶף וְחִפּוּי רֵישִׁיהֶון כֶּסֶף וְאַנוּן מְכוּבָשִׁין כֶּסֶף כָּל עֻמְדֵי דְרִתָּא:

וּמִסָּף שַׁעַר הַחֲצָר מַעֲשֵׂה רָלָם תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׁזָר וְעֲשָׂרִים אֵמָה אֶרֶךְ וְקוּמָה בְּרַחֵב חֲמִשׁ אַמּוֹת לְעַמַּת קַלְעֵי הַחֲצָר:

וּפְרָסָא דְתַרְע דְרִתָּא עוּבָד צִיִּיר דְתַכְלָא וְאַרְגָּמָנָא וְצַבַּע זְהוּרִי וְבוּץ שְׁזִיר וְעֲשָׂרִין אַמִּין אוּרְכָא וְרוּמָא בְּפוּתָנָא חֲמִישׁ אַמִּין לְקַבִּיל סְרְדִי דְרִתָּא:

לְעַמַּת קַלְעֵי הַחֲצָר – כְּמֹדַת קַלְעֵי הַחֲצָר.

וְעֻמְדֵיהֶם אַרְבַּעָה וְאַדְנִיָּהֶם אַרְבַּעָה נְחֹשֶׁת וְנִיָּהֶם

וְעֻמְדֵיהֶון אַרְבַּעָה וְסַמְכֵיהֶון אַרְבַּעָה דְנְחֹשָׁא וְנִיָּהֶון כֶּסֶף

כָּסֶף וְצַפּוּי רְאִישֵׁיהֶם וְחֻשְׁקֵיהֶם כָּסֶף:

וְחַפּוּי רִישֵׁיהוֹן וְכַבּוּשֵׁיהוֹן כָּסֶף:

וְכָל־הֵיחִיָּדוֹת לַמִּשְׁכָּן וְלַחֲצַר סָבִיב נְחֹשֶׁת:

וְכָל סַפְיָא לַמִּשְׁכָּנָא וְלַדְרָתָא סְחֹר סְחֹר דְנַחֲשָׂא:

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבַדְתָּ הַלְוִיִּם בְּיַד אֵיתָמָר בִּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן:

אֵלֶּיךָ מִנִּי מִשְׁכָּנָא מִשְׁכָּנָא דְסִדְדוּתָא דְאַתְמָנִיאוּ עַל מִימְרָא דְמֹשֶׁה פּוֹלְחֵן לִינוֹאֵי בִידָא דְאֵיתָמָר בֶּר אַהֲרֹן כֹּהֵנָא:

אֵלֶּה פְּקוּדֵי – בְּפִרְשָׁה זֶה נִמְנָו כָּל מִשְׁקְלֵי נְדָבַת הַמִּשְׁכָּן לְכֶסֶף וְלַנְּחֹשֶׁת וְלַנְּחָשֶׁת, וְנִמְנָו כָּל כְּלָיו לְכָל עֲבוּדָתוֹ. הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכָּן – שְׁנֵי פְעָמִים, רָמַז לְמַקְדָּשׁ, שְׁנֵת־מִשְׁכָּן בְּשְׁנֵי חֲרָבָיו עַל עֲבוּדוֹתֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. מִשְׁכָּן הָעֵדוּת – עֲדוּת לִישְׂרָאֵל, שְׁוֹמֵר לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל מַעֲשֵׂה הַעֲגָל, שֶׁהָרִי הִשְׁרָה שְׂכִינָתוֹ בֵּינֵיהֶם. עֲבוּדַת הַלְוִיִּם – פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן וְכְלָיו הֵיא עֲבוּדָה הַמְּסוּרָה לְלוֹיִם בְּמִדְבָּר, לְשִׂאת וּלְהוֹרִיד וּלְהַקִּים, אִישׁ אִישׁ לְמִשְׁאוֹ הַמִּפְקָד עָלָיו, כְּמוֹ שְׁאִמּוֹר בְּפִרְשַׁת נֹשָׂא. בְּיַד אֵיתָמָר – הוּא הָיָה פְּקִיד עֲלֵיהֶם, לְמַסֵּר לְכָל בֵּית אָב עֲבוּדָה שְׁעָלָיו.

וּבְצִלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חֹר לְמִטֵּה יְהוּדָה עָשָׂה אֹת כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה יְיָ הֵנָּה אֶת־מֹשֶׁה:

וּבְצִלְאֵל בֶּר אוּרִי בֶר חוֹר לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה עֲבַד יְת כָּל דְּפָקִיד יְיָ יְת מֹשֶׁה:

וּבְצִלְאֵל בֶּן אוּרִי וְגוֹמֵר עָשָׂה אֹת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה – 'אֲשֶׁר צִוָּה' אֵין כְּתִיב כָּאן, אֵלָּא כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה: אֵפְלוּ דְכָרִים שְׁלֵא אָמַר לוֹ רַבּוֹ, הַסְּכִימָה דַעֲתוֹ לְמָה שְׁנֹאָמַר לְמֹשֶׁה בְּסִינַי. כִּי מֹשֶׁה צִוָּה לְבְצִלְאֵל לַעֲשׂוֹת תַּחֲלָה כְּלִים, וְאַחֲרַי כָּה מִשְׁכָּן. אָמַר לוֹ בְצִלְאֵל: מִנְהַג הָעוֹלָם לַעֲשׂוֹת תַּחֲלָה בֵּית, וְאַחֲרַי כָּה מִשִּׁים כְּלִים בְּתוֹכוֹ. אָמַר לוֹ: כָּה שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא! אָמַר לוֹ מֹשֶׁה: בְּצֵל אֵל הָיִית כִּי בְּנֹדָאֵי כָּה צִוָּה לִי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְכֵן עָשָׂה הַמִּשְׁכָּן תַּחֲלָה, וְאַחֲרַי כָּה עָשָׂה כְּלִים.

וְאֹתוֹ אֶהְיֵאָב בֶּן־אַחִיסָמָר לְמִטֵּה־דָן תָּרַשׁ וְחֹשֶׁב וְרָקֵם בְּתַכְלֵת וּבְאַרְגָּמָן וּבְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְשֹׁשׁ:

וְעַמִּיּה אֶהְיֵאָב בֶּר אַחִיסָמָר לְשִׁבְטָא דְדָן נָגַר וְאוּמָן וְצִיָּר בְּתַכְלָא וּבְאַרְגָּמָנָא וּבְצַבַע זָהוּרִי וּבְבוּצָא:

כָּל־הַנְּחֹשֶׁת הָעֹשְׂוִי לְמִלְאכָה בְּכָל מִלְּאכַת הַקֹּדֶשׁ וַיְהִי זֶהב הַתְּנוּפָה תִּשְׁעַ וְעֶשְׂרִים כֶּפֶר וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:

כָּל דְּהָבָא דְאַתְעֵבִיד לַעֲבִידָתָא בְּכָל עֲבִידַת קוּדְשָׁא וְהוּהוּ דְהַב אַרְמוּתָא עֶשְׂרִין וְתִשְׁעַ כֶּפֶרִין וּשְׁבַע מָאָה וְתַלְתִּין סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא:

כֶּפֶר – שְׁשִׁים מָנֶה. וּמָנֶה שֶׁל קֹדֶשׁ כְּפוּל הֵיךְ, הָרִי הַכֶּפֶר מָאָה וְעֶשְׂרִים מָנֶה, וְהַמָּנֶה עֶשְׂרִים וְחַמְשָׁה סִלְעִים, הָרִי כֶּפֶר שֶׁל קֹדֶשׁ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים שֶׁקֶלִים. לְפִיכָּה מָנֶה בְּפִרוּטְרוּט כָּל הַשֶּׁקֶלִים שְׁפָחוּתִין בְּמִנְיָנָם מִשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים, שְׁאִין מְגִיעִין לְכֶפֶר.

וְכֶסֶף פְּקוּדֵי הָעֵדוּה מֵאֹת כֶּפֶר וְאַלְף וּשְׁבַע מֵאוֹת וְחַמְשָׁה וּשְׁבַעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ:

וְכֶסֶף מִנִּי כֹנְשֵׁתָא מָאָה כֶּפֶרִין וְאַלְף וּשְׁבַע מָאָה וּשְׁבַעִין וְחַמִּישׁ סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא:

בָּקַע לְגִלְגָּלַת מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְכָל הָעֹבֵר עַל־הַפְּקָדִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמִעֵלָּה לְשִׁש־מֵאוֹת אֲלָף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְחַמִּשׁ מֵאוֹת וְחַמְשִׁים:

תַּקְלָא לְגוּלְגוּלְתָא פְּלָגוֹת סִלְעָא בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא לְכָל דְּעֹבֵר עַל מִנְיָנֵיָא מִבֶּר עֶסְרִין שָׁנִין וּלְעֵילָא לְשִׁית מָאָה וְתַלְתָּא אֲלָפִין וְחַמִּישׁ מָאָה וְחַמְשִׁין:

בָּקַע – הוּא שֵׁם מִשְׁקָל שֶׁל מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל. לְשִׁשׁ מֵאוֹת אֲלָף וְגוֹמֵר – כָּה הָיוּ יִשְׂרָאֵל, וְכָּה עָלָה מִנְיָנָם אַחֲרֵי שֶׁהוּקַם הַמִּשְׁכָּן בְּסִפְר "וַיִּדְבַּר"; וְאַף עֲמָה בְּנְדָבַת הַמִּשְׁכָּן כָּה הָיוּ. וּמִנְיָן חֲצָאֵי הַשֶּׁקֶלִים שֶׁל שִׁשׁ מֵאוֹת אֲלָף עוֹלָה מֵאֹת כֶּפֶר, כָּל אֶחָד שֶׁל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים שֶׁקֶלִים; כִּיצַד שִׁשׁ מֵאוֹת אֲלָף חֲצָאִין, הָרִי הֵן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֲלָף שְׁלֹשִׁים; הָרִי מֵאֹת כֶּפֶר. וְהַשְּׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְחַמִּישׁ מֵאוֹת וְחַמְשִׁים חֲצָאִין, עוֹלִין אֲלָף וּשְׁבַע מֵאוֹת וְחַמְשָׁה וּשְׁבַעִים שֶׁקֶלִים.

וַיְהִי מֵאֹת כֶּפֶר הַכֶּסֶף לְצִקָּת אֹת אֲדָנֵי הַקֹּדֶשׁ וְאֹת אֲדָנֵי הַפְּרֻכַת מֵאֹת אֲדָנִים לְמֵאֹת הַכֶּפֶר כֶּפֶר לְאֲדוֹן:

וְהוֹאָה מָאָה כֶּפֶרִי כֶּסֶפָא לְאַתְכָּא יְת סְמְכֵי קוּדְשָׁא וַיְת סְמְכֵי פְרוּכְתָא מָאָה סְמְכִין לְמָאָה כֶּפֶרִין כֶּפֶרִא לְסְמְכָא:

לְצִקָּת – כְּתִרְגוּמוֹ, "לְאַתְכָּא". אֹת אֲדָנֵי הַקֹּדֶשׁ – שֶׁל קְרָשֵׁי הַמִּשְׁכָּן, שֶׁהֵם אַרְבָּעִים וְשִׁמּוֹנֶה קְרָשִׁים, וְלָהֶן תִּשְׁעִים וּשְׁשָׁה אֲדָנִים; וְאֲדָנֵי הַפְּרֻכַת אַרְבָּעָה, הָרִי מָאָה. וְכָל שְׂאָר הָאֲדָנִים, "נְחֹשֶׁת" כְּתִיב בָּהֶם.

וְאֵת־הָאֲלָף וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וְחַמְשָׁה וּשְׁבַעִים עָשָׂה וַיְת לְעַמּוּדִים וְצִפָּה רְאִישֵׁיהֶם וְחֻשְׁקֵיהֶם וְחֻשְׁקֵיהֶם וְחֻשְׁקֵיהֶם:

וַיְת אֲלָף וּשְׁבַע מָאָה וּשְׁבַעִין וְחַמִּישׁ עֲבַד וַיְת לְעַמּוּדֵיָא וְחַפּוּי רִישֵׁיהוֹן וְכַבּוּשֵׁיהוֹן וְחֻשְׁקֵיהֶם:

וְצִפָּה רְאִישֵׁיהֶם – שֶׁל עַמּוּדִים מִהֶן שֶׁבְּכָלֶן כְּתִיב: "וְצִפָּה רְאִישֵׁיהֶם וְחֻשְׁקֵיהֶם כָּסֶף".

ונחשת התנופה שבעים כפר ואלפים וארבע מאות שקל: ונחש ארמותא שבועין כפרין ותרין אלפין וארבע מאה סלעין:

וינעש בזה את-אדני פתח אהל מועד ואת מזבח הנחשת ואת-מכבר הנחשת אשר-לו ואת כל-פלי המזבח: ועבד בזה ית סמכי תרע משפן זמנא וית מדבחא דנחשא וית סרדא דנחשא דיליה וית כל מני מדבחא:

ואת-אדני החצר סביב ואת-אדני שער החצר ואת כל-יתדת המשפן ואת-פלי-יתדת החצר סביב: וית סמכי דרתא סחור סחור וית סמכי תרע דרתא וית כל ספי משפנא וית כל ספי דרתא סחור סחור:

וימנ-התכלת והארגמן ותולעת השני עשו ומן תכלא וארגנא וצבע זהורי עבדו לבושי שמושא בגדי-שרד לשרת בקדש וינעשו את-בגדי לקדש אשר לאהרן כאשר צנה י-הנה את- דפקיד יי ית משה: ומן התכלת והארגמן וגומר – שש לא נאמר כאן. ומכאן אני אומר שאין בגדי שרד הללו בגדי כהנה, שבבגדי כהנה הנה שש; אלא הם בגדים שמכסים בהם כלי הקדש בשעת סלוק מסעות, שלא היה בהם שש.

פרשת האפוד

חמישי

וינעש את-האפד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר: ועבד ית איפודא דהבא תכלא וארגנא וצבע זהורי ובוץ שזיר:

וירקעו את-פחי הזהב וקצץ פתילם לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש מעשה חשב: ורדידו ית טסי דדהבא וקציצו חוטין למעבד בגו תכלא ובגו ארגנא ובגו צבע זהורי ובגו בוץא עובד אומן:

וירקעו – כמו "לרוקע הארץ", כמרגומי: "ורדידו". טסין היו מרדדין מן הזהב, אישטינדר"א בלעז, טסין דקות. כאן הוא מלמדך היאך היו טווין את הזהב עם החוטין: מרדדים טסין דקין, וקוצצין מהן פתילים לארך הטס, לעשות אותן פתילים מערבים עם כל מין ומין בחשן ואפוד, שנאמר בהן "זהב". חוט אהד של זהב עם ששה חוטין של תכלת, וכן עם כל מין ומין; שפל המינים – חוטן כפול ששה, והזהב חוט שביעי עם כל אהד ואהד.

פתפת עשו-לו חברת על-שני קצותיו חבר: פתפין עבדו ליה מלפפן על תרין סטרוהי מלפה:

וחשב אפדתו אשר עליו ממנו הוא כמעשהו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר כאשר צנה י-הנה את-משה: והמנן תקונניה דעלוהי מניה הוא פעובדוהי דהבא תכלא וארגנא וצבע זהורי ובוץ שזיר כמא דפקיד יי ית משה:

וינעשו את-אבני הששה מסבת משבצת זהב מפתחת פתוחי חותם על-שמות בני ישראל: ועבדו ית אבני בורלא משקען מרמצן בדהב גליפן פתב מפרש על שמחת בני ישראל:

וישם אתם על פתפת האפד אבני זפרון לבני ישראל כאשר צנה י-הנה את-משה: ושווי יתהון על פתפי איפודא אבני דוכרנא לבני ישראל כמא דפקיד יי ית משה:

וינעש את-החשן מעשה חשב כמעשה אפד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר: ועבד ית חושנא עובד אומן פעובד איפודא דהבא תכלא וארגנא וצבע זהורי ובוץ שזיר:

רביע הנה כפול עשו את-החשן זרת ארפו וזרת רתבו כפול: מרבע הנה עיף עבדו ית חושנא זרתא אורפיה וזרתא פותייה עיף:

וַיִּמְלֵאוּ-בּוֹ אַרְבַּעַת טוֹרֵי אָבֶן טוֹר אָדָם פִּטְדָה וַיִּבְרְקֵת הַטּוֹר הָאֶחָד:	וְאֲשַׁלְּמוּ בֵּיהּ אַרְבַּעַת סָדְרֵי דְאָבֶן טָבָא סָדְרָא קַדְמָאָה סְמִקּוֹ יִרְקוּ וַיִּבְרְקוּ סָדְרָא חַד:
וְהַטּוֹר הַשְּׁנַי נִפְדָּ סִפִּיר וַיְהִלֵּם:	וּסְדְרָא תַנְיָנָא אֲזַמְרָגְדִּין שְׁבִיזֵי וְסִבְהִלוּם:
וְהַטּוֹר הַשְּׁלִישִׁי לָשֵׁם שָׁבוּ וְאַחֲלָמָה:	וּסְדְרָא תְלִיתָאָה קִנְפִירֵי טְרַקִיָּא וְעֵין עֵגְלָא:
וְהַטּוֹר הָרְבִיעִי תְרַשִׁישׁ שָׁהֵם וַיִּשְׁפָּה מוֹסַכַּת מִשְׁבָּצַת זָהָב בְּמִלְאָתָם:	וּסְדְרָא רְבִיעָאָה כְּרוּם יִמָּא וּבוּרְלָא וּפְנִיתִירֵי מִשְׁקַעֲן מִרְמָצֵן בְּדָהָב בְּאַשְׁלָמוֹתְהוֹן:
וְהָאֲבָנִים עַל-שְׁמֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל הֵנָּה שְׁתֵּים עָשָׂרָה עַל-שְׁמֹתָם פְּתוּחֵי חֹתֶם אִישׁ עַל-שְׁמוֹ לְשָׁנַיִם עָשָׂר שָׁבַט:	וְאֲבָנִיָּא עַל שְׁמֹתָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִין תְּרַתָּא עָשָׂרֵי עַל שְׁמֹתְהוֹן כְּתָב מִפְּרֵשׁ כְּגִלְף דְּעִזְקָא גָבַר עַל שְׁמִיָּה לְתַרֵּי עָשָׂר שְׁבָטִין:
וַיַּעֲשׂוּ עַל-הַחֹשֶׁן שְׁרָשְׁרֵת גְּבֻלַת מַעֲשֵׂה עֲבֹת זָהָב טְהוֹר:	וַעֲבָדוּ עַל חוּשְׁנָא תַפְּיִן מִתְחַמֵּן עוֹבֵד גְּדִילוֹ דְדָהָב דְכִי:
וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי מִשְׁבָּצַת זָהָב וּשְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב וַיִּתְּנוּ אֹת-שְׁתֵּי הַטַּבְּעֹת עַל-שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן:	וַעֲבָדוּ תְרַתִּין מִרְמָצֵן דְדָהָב וְתַרְתִּין עִזְקוֹן דְדָהָב וַיְהִיבוּ יַת תְרַתִּין עִזְקָתָא עַל תְּרִין סְטְרֵי חוּשְׁנָא:
וַיִּתְּנוּ שְׁתֵּי הָעֲבֹתָת הַזֹּהָב עַל-שְׁתֵּי הַטַּבְּעֹת עַל- קְצוֹת הַחֹשֶׁן:	וַיְהִיבוּ תְרַתִּין גְּדִילוֹן דְדָהָב עַל תְּרַתִּין עִזְקָתָא עַל סְטְרֵי חוּשְׁנָא:
וְאֵת שְׁתֵּי קְצוֹת שְׁתֵּי הָעֲבֹתָת נָתְנוּ עַל-שְׁתֵּי הַמִּשְׁבָּצַת וַיִּתְּנֵם עַל-כַּתְּפַת הָאֶפֶד אֶל-מוֹל פְּנָיו:	וַיַּת תְּרַתִּין גְּדִילוֹן דְעַל תְּרִין סְטְרוֹהֵי יְהִיבוּ עַל תְּרַתִּין מִרְמָצָתָא וַיְהִיבוּנִין עַל כַּתְּפֵי אֵיפּוֹדָא לְקַבִּיל אַפּוּהֵי:
וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב וַיַּשְׁלִימוּ עַל-שְׁנֵי קְצוֹת הַחֹשֶׁן עַל-שְׁפָתוֹ אֲשֶׁר אֶל-עֵבֶר הָאֶפֶד בֵּיתָה:	וַעֲבָדוּ תְרַתִּין עִזְקוֹן דְדָהָב וְשׁוּיָאוּ עַל תְּרִין סְטְרֵי חוּשְׁנָא עַל סַפְתִּיָּה דְלַעֲבָרָא דְאֵיפּוֹדָא לְגִיו:
וַיַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי טַבְּעֹת זָהָב וַיִּתְּנֵם עַל-שְׁתֵּי כַתְּפַת הָאֶפֶד מִלְמַטָּה מִמוֹל פְּנָיו לַעֲמַת מַחְבְּרָתוֹ מִמַּעַל לְחֹשֶׁב הָאֶפֶד:	וַעֲבָדוּ תְרַתִּין עִזְקוֹן דְדָהָב וַיְהִיבוּנִין עַל תְּרִין כַּתְּפֵי אֵיפּוֹדָא מִלְרַע מִלְקַבִּיל אַפּוּהֵי לְקַבִּיל בֵּית לוּפֵי מַעֲלָיו לְהַמְנִן אֵיפּוֹדָא:
וַיִּרְכְּסוּ אֹת-הַחֹשֶׁן מִטַּבְּעֹתָיו אֶל-טַבְּעֹת הָאֶפֶד בְּפִתְיֵל תְּכֵלֶת לְהִית עַל-חֹשֶׁב הָאֶפֶד וְלֹא-יִנָּח הַחֹשֶׁן מַעַל הָאֶפֶד כַּאֲשֶׁר צִוָּה י-הוָה אֶת-מֹשֶׁה:	וְאַחֲדוּ יַת חוּשְׁנָא מִעִזְקָתִיָּה לַעֲזֹקֵת אֵיפּוֹדָא בְּחוּטָא דְתַכִּילְתָּא לְמַהוּי עַל הַמְנִן אֵיפּוֹדָא וְלֹא יתְפָּרַק חוּשְׁנָא מַעֲלָיו אֵיפּוֹדָא כְּמָא דְפַקִּיד יְיָ יַת מֹשֶׁה:

שישי	פְּרִשַׁת הַמַּעֲיֵל
וַיַּעַשׂ אֶת-מַעֲיֵל הָאֶפֶד מַעֲשֵׂה אֲרָג כְּלִיל תְּכֵלֶת:	וַעֲבָד יַת מַעֲיֵל אֵיפּוֹדָא עוֹבֵד מְחֵי גְמִיר תְּכֵלָא:
וּפְרִי-הַמַּעֲיֵל בְּתוֹכוֹ כְּפִי תַחֲרָא שְׁפָה לְפָיו סָבִיב לֹא יִקְרַע:	וּפּוּמִיָּה דְמַעֲיֵלָא כְּפִיל לְגוּיָה כְּפּוּם שְׁרִין תּוֹרָא מְקַף לְפּוּמִיָּה סְחוּר סְחוּר לֹא יתְבַזֵּעַ:
וַיַּעֲשׂוּ עַל-שׁוּלְי הַמַּעֲיֵל רְמוּנֵי תְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי מִשְׁזָר:	וַעֲבָדוּ עַל שְׁפּוּלֵי מַעֲיֵלָא רְמוּנֵי תְכֵלָא וְאַרְגָּמָנָא וְצַבַּע זְהוּרֵי שְׁזִיר:
וַיַּעֲשׂוּ כַעֲמֻנֵי זָהָב טְהוֹר וַיִּתְּנוּ אֹת-הַכַּעֲמֻנִים בְּתוֹךְ הַרְמָנִים עַל-שׁוּלְי הַמַּעֲיֵל סָבִיב בְּתוֹךְ הַרְמָנִים:	וַעֲבָדוּ זַגִּין דְדָהָב דְכִי וַיְהִיבוּ יַת זַגִּיָּא בְּגוֹ רְמוּנִיָּא עַל שְׁפּוּלֵי מַעֲיֵלָא סְחוּר סְחוּר בְּגוֹ רְמוּנִיָּא:

פַּעֲמֹן וְרַמְּן פַּעֲמֹן וְרַמְּן עַל-שׁוּלֵי הַמַּעֲיֵל סָבִיב
לְשָׂרָת פֶּאֶשֶׁר צָנָה י-הוָה אֶת-מִשְׁחָה:
זָגָא וְרַמּוֹנָא זָגָא וְרַמּוֹנָא עַל שְׁפוּלֵי מַעֲיֵלָא סָחוּר סָחוּר
לְשִׁמְשָׂא כְּמָא דְפַקִּיד יְיָ יְת מִשְׁחָה:

וַיַּעֲשׂוּ אֶת-הַפְּתָנֹת שֵׁשׁ מַעֲשֵׂה אַרְגָּ לְאַהֲרֹן
וּלְבָנָיו:
וַעֲבָדוּ יְת כְּתוּבֵי דְבוּצָא עוּבָד מְחֵי לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו:

וְאֵת הַמְּצַנְפָּת שֵׁשׁ וְאֶת-פְּאָרֵי הַמַּגְבָּעֹת שֵׁשׁ וְאֶת-
מַכְנָסֵי הַבָּד שֵׁשׁ מִשְׁזָר:
וְיֵת מְצַנְפָּתָא דְבוּצָא וְיֵת שְׂבָח קוּבְעֵיָא דְבוּצָא וְיֵת מַכְנָסֵי
בוּצָא דְבוּץ שְׁזִיר:

וְאֵת פְּאָרֵי הַמַּגְבָּעוֹת – תַּפְּאָרְת הַמַּגְבָּעוֹת; הַמַּגְבָּעוֹת הַמְּפֹאָרוֹת.

וְאֶת-הָאֲבִיט שֵׁשׁ מִשְׁזָר וְתַכְלֵת וְאַרְגָּמֹן וְתוֹלַעַת
שָׁנִי מַעֲשֵׂה רִגְמָה פֶּאֶשֶׁר צָנָה י-הוָה אֶת-מִשְׁחָה:
וְיֵת הַמִּינָא דְבוּץ שְׁזִיר וְתַכְלָא וְאַרְגָּמֹנָא וְצַבַּע זְהוּרֵי עוּבָד
צִיִּיר כְּמָא דְפַקִּיד יְיָ יְת מִשְׁחָה:

וַיַּעֲשׂוּ אֶת-צִיץ גִּזְרֵה-קֹדֶשׁ זָהָב טְהוֹר וַיִּכְתְּבוּ
עָלָיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לִי-הוָה:
וַעֲבָדוּ יְת צִיָּצָא פְּלִילָא דְקוּדְשָׁא דְזָהָב דְכִי וְכַתְּבוּ עָלוּהִי
כְּתָב מְפָרֵשׁ קֹדֶשׁ לִי:

וַיִּתְּנוּ עָלָיו פְּתִיל תַּכְלֵת לְתֵת עַל-הַמְּצַנְפָּת
מִלְמַעְלָה פֶּאֶשֶׁר צָנָה י-הוָה אֶת-מִשְׁחָה:
וְיֵהָבוּ עָלוּהִי חוּטָא דְתַכְלֵתָא לְמַתָּן עַל מְצַנְפָּתָא מִלְעִילָא
כְּמָא דְפַקִּיד יְיָ יְת מִשְׁחָה:

לְתֵת עַל הַמְּצַנְפָּת מִלְמַעְלָה – וְעַל יְדֵי הַפְּתִילִים הִנֵּה מוֹשִׁיבוֹ עַל הַמְּצַנְפָּת, כְּמִין פְּתֵר. וְאִי אֶפְשֶׁר לוֹמַר: הַצִּיץ עַל הַמְּצַנְפָּת, שְׁהָרִי בִשְׁחִיטַת קֹדְשִׁים שְׁנֵינֵינוּ: שְׁעָרוֹ הִנֵּה נִרְאָה בֵּין צִיץ לַמְּצַנְפָּת, שְׁשֵׁם מַנִּים תַּפְּלִין, וְהַצִּיץ הִנֵּה נִתּוֹן עַל הַמְּצַח; הָרִי הַמְּצַנְפָּת לְמַעְלָה וְהַצִּיץ לְמַטָּה, וּמֵהוּ עַל הַמְּצַנְפָּת מִלְמַעְלָה וְעוֹדוֹ הַקְּשִׁיטִי בָּהּ, כְּאֵן הוּא אוֹמֵר: וַיִּתְּנוּ עָלָיו פְּתִיל תַּכְלֵת, וַיְבַעֲנֵן הַצָּנָאָה הוּא אוֹמֵר: "וְשִׁמְתָּ אוֹתוֹ עַל פְּתִיל תַּכְלֵת". וְאוֹמֵר אֲנִי: "פְּתִיל תַּכְלֵת" זֶה – חוּטִין סוֹ, לְקוּשְׁרוֹ בְּהֵן בַּמְּצַנְפָּת; לְפִי שְׁהַצִּיץ אֵינּוּ אֵלָא מֵאֲזֵן לְאֲזֵן, וּבִמְהָ יְקוּשְׁרֵנוּ בַּמְּצַח וְהָיוּ קְבוּעִין בּוֹ חוּטֵי תַכְלֵת לְשָׁנֵי רְאִישָׁיו וּבְאֲמָצְעֵיתוֹ, שְׂבָהֵן קוּשְׁרוֹ וְתוֹלָהוּ בַּמְּצַנְפָּת כְּשֶׁהוּא בְּרִאשׁוֹ. וְשָׁנֵי חוּטִין הָיוּ בְּכָל קֶצֶה וְקֶצֶה, אֶחָד מִמַּעַל, וְאֶחָד מִתַּחַת לְצַד מְצַחוֹ, וְכֵן בְּאֲמָצְעוֹ; שְׂבָהֵן הוּא נֹס לְקוּשֶׁר, וְאֵין דְרָף קוּשִׁירָה בְּפָחוֹת מִשְׁנֵי חוּטִין. לְכֹה נֹאמֵר: "עַל פְּתִיל תַּכְלֵת", "וְעָלָיו פְּתִיל תַּכְלֵת". וְקוּשֶׁר רְאִישֵׁיהֶם הַשְּׁנַיִם כְּלָם יַחַד מְאַחְרִין לְמוֹל עָרְפוֹ, וּמוֹשִׁיבוֹ עַל הַמְּצַנְפָּת. וְאֵל תַּתְּמָה שְׁלֵא נֹאמֵר "פְּתִילֵי תַכְלֵת", הוּאִיל וּמְרַבִּין הֵן שְׁהָרִי מְצִינּוּ בַּחֲשׁוֹן וְאֶפּוֹד: "וַיִּרְכְּסוּ אֶת הַחֲשׁוֹן" וְגוֹמֵר, וְעַל פְּרֻחָה פָּחוֹת מִשְׁנַיִם לֹא הָיוּ. שְׁהָרִי בְּשָׁנֵי קִצוֹת הַחֲשׁוֹן הָיוּ שְׁמֵי טְבָעוֹת הַחֲשׁוֹן, וּבְשְׁמֵי פְתוּפּוֹת הָאֶפּוֹד הָיוּ שְׁמֵי טְבָעוֹת הָאֶפּוֹד שְׂכַנְגָּדוֹן, וְלְפִי דְרָף קוּשִׁירָה – אַרְבָּעָה חוּטִין הָיוּ; וּמְפַל מְקוּם פָּחוֹת מִשְׁנַיִם אִי אֶפְשֶׁר.

וְתַכְלֵת כָּל-עֲבֹדֹת מִשְׁכָּן אֶהֱל מוֹעֵד וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צָוָה י-הוָה אֶת-מִשְׁחָה כֵּן עָשׂוּ:
וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל – אֶת הַמְּלָאכָה, כְּכֹל אֲשֶׁר צָוָה ה' וְגוֹמֵר.

וַיָּבִיאוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן אֶל-מִשְׁחָה אֶת-הָאֶהֱל וְאֶת-כָּל-
כְּלָיו קְרָסִיו קְרָשָׁיו בְּרִיחָו וְעַמֻּדָיו וְאֲדָנָיו:
וַיָּבִיאוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן וְגוֹמֵר – וְלְפִי שְׁלֵא עָשָׂה מִשְׁחָה שׁוּם מְלָאכָה בַּמִּשְׁכָּן, הַנִּים לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַקְּמָתוֹ, שְׁלֵא הִנֵּה יְכוֹל לְהַקְּיִמוֹ שׁוּם אָדָם, מִתַּחַת כְּבֹד הַקְּרָשִׁים, שְׁאֵין כָּח בְּאָדָם לְזַקְּפוֹ; וּמִשְׁחָה הַעֲמִידוֹ. אָמַר מִשְׁחָה לְפָנֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: אִיךָ אֶפְשֶׁר הַקְּמָתוֹ עַל יְדֵי אָדָם אָמַר לוֹ: עֲסַק אַתָּה בְּיָדְךָ וְנִרְאָה כְּמִקְיָמוֹ, וְהוּא נִזְקָף וְקָם מֵאֲלִיו. וְזֶהוּ שְׁנֹאמֵר: "הוֹקֵם הַמִּשְׁכָּן", הוֹקֵם מֵאֲלִיו. מְדַרְשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא.

וְאֶת-מַכְסֵה עוֹרֹת הָאֵילִם הַמְּאֻדְמִים וְאֶת-מַכְסֵה
עוֹרֹת הַתְּחָשִׁים וְאֶת פְּרֻכַת הַמָּסָךְ:
וְיֵת חוּפְאָה דְמִשְׁפֵּי דְכָרִי מְסַמְקֵי וְיֵת חוּפְאָה דְמִשְׁפֵּי
סְסָגוֹנָא וְיֵת פְּרוּכְתָא דְפְּרָסָא:

אֶת-אַרוֹן הָעֵדוּת וְאֶת-בְּדִיו וְאֶת הַכַּפְּרֹת:
אֶת-הַשְּׁלֹחַן אֶת-כְּלָיו וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים:
יְת אַרוֹנָא דְסִהְדוּתָא וְיֵת אַרְיִחוּהִי וְיֵת כְּפּוּרְתָא:

יְת פְּתוּרָא יְת כָּל מְנוּהֵי וְיֵת לַחִים אֶפְיָא:
יְת מְנִרְתָא דְכִיתָא יְת בּוּצִינְהָא בּוּצִינֵי סְדְרָא וְיֵת כָּל מְנִהָא
וְיֵת מִשְׁחָא דְאֲנָהְרוּתָא:

יְת מְנִרְתָא דְכִיתָא יְת בּוּצִינְהָא בּוּצִינֵי סְדְרָא וְיֵת כָּל מְנִהָא
וְיֵת מִשְׁחָא דְאֲנָהְרוּתָא:

וְיֵת מְדַבְחָא דְזָהָבָא וְיֵת מִשְׁחָה וְיֵת קְטֹרֶת
וְיֵת מְזֻבָּח הַזָּהָב וְיֵת שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה וְיֵת קְטֹרֶת

בוסמיא וית פֿרסא דתרע משפנא:	הסמים ואת מסך פתח האהל:
ית מדבחה דנחשא וית סרדא דנחשא דיליה ית אריחיה וית כל מגוהי ית פיורא וית בסיסיה:	את מזבח הנחשת ואת מכבד הנחשת אשר-לו את-בדיו ואת-כל-כליו את-הפיר ואת-כגו:
ית סרדי דרתא ית עמודהא וית סמכהא וית פֿרסא לתרע דרתא ית אטונוהי וספהא וית כל מני פולחן משפנא למשפן זמנא:	את קלעי התצר את-עמדיה ואת-אדניה ואת-המסך לשער התצר את-מיתריו ויתדתיה ואת כל-כלי עבדת המשפן לאהל מועד:
ית לבושי שמושא לשמשא בקודשא ית לבושי קודשא לאהרון פהנא וית לבושי בגוהי לשמשא:	את-בגדי השרד לשרת בקודש את-בגדי הקדש לאהרון הפלגו ואת-בגדי בניו לכהן:
פכל דפקיד יי ית משה פן עבדו בני ישראל ית כל פולחנא:	פכל אשר-צנה י-הנה את-משה פן עשו בגי ישראל את כל-העבדה:
ותנא משה ית כל עבידתא וקא עבדו יתה כמא דפקיד יי פן עבדו ובריד יתהון משה:	ולרא משה את-כל-המלאכה והנה עשו אתה כאשר צנה י-הנה פן עשו ויברך אתם משה:
ויברך אותם משה – אמר להם: יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם, "ויהי נעם ה' א-להינו עלינו" וגומר. והוא אחד מאחד עשר מנמורים שב"תפלה למשה".	

פֿרשת צווי הקמת המשפן	שביעי
ומליל יי עם משה למימר:	ויזבר י-הנה אל-משה לאמר:
ביום נרתא קדמאה בסד לנחא תקים ית משפנא משפן זמנא:	ביום-החדש הראשון באחד לחודש תקים את-משפן אהל מועד:
ותשוי תמן ית ארונא דסקהותא ותטיל על ארונא ית פרוכתא:	ושמת שם את ארון העדות וספת על-הארן את-הפרכת:
וספת על הארן – לשון הגנה, שחרי מחיצה היתה.	
ותעיל ית פתורא ותסדר ית סדריה ותעיל ית מנרתא ומדליק ית בוצינהא:	והבאת את-השולחן וערכת את-ערפו והבאת את-המנרה והעלית את-נרתיקה:
וערכת את ערפו – שמים מערכות של לחם הפנים.	
ותמין ית מדבחה דדהבא לקטרת בוסמיא קדם ארונא דסקהותא ותשוי ית פֿרסא דתרעא למשפנא:	ונתתה את-מזבח הזהב לקטרת לפני ארון העדת ושמת את-מסך הפתח למשפן:
ותמין ית מדבחה דעלתא קדם תרע משפנא משפן זמנא:	ונתתה את מזבח העלה לפני פתח משפן אהל-מועד:
ותמין ית פיורא בין משפן זמנא ובין מדבחה ותמין תמן מיא:	ונתת את-הפיר בין-אהל מועד ובין המזבח ונתת שם מים:
ותשוי ית דרתא סחור סחור ותמין ית פֿרסא דתרע דרתא:	ושמת את-התצר סביב ונתת את-מסך שער התצר:
ותסב ית משחא דרבותא ותרפי ית משפנא וית כל דביה ותקדיש יתיה וית כל מגוהי ויהי קודשא:	ולקחת את-שמן המשתה ומשתת את-המשפן ואת-כל-אשר-בו וקדשת אתו ואת-כל-כליו והיתה

	קדש:
<p>ותרבי ית מדבחה דעלתא וית פל מנוהי ותקדש ית מדבחה ויהי מדבחה קדש קודשיו:</p>	<p>ומשחת את מזבח העלה ואת כלכליו וקדשת את המזבח והנה המזבח קדש קדשים:</p>
<p>ותרבי ית פיורא וית בסיסיה ותקדיש יתיה:</p>	<p>ומשחת את הפיר ואת כגו וקדשת אתו:</p>
<p>ותקריב ית אהרן וית בנוהי לתרע משפן זמנא ותסחי יתהון במיא:</p>	<p>והקרב את אהרן ואת בניו אלפתח אהל מועד ורצצת אתם במים:</p>
<p>ותלביש ית אהרן ית לבושי קודשא ותרבי יתיה ותקדיש יתיה וישמיש קדמי:</p>	<p>והלבשת את אהרן את בגדי הקדש ומשחת אתו וקדשת אתו וכהן לי:</p>
<p>וית בנוהי תקריב ותלביש יתהון פתונין:</p>	<p>ואת בניו תקריב והלבשת אתם פתנת:</p>
<p>ותרבי יתהון כמא דרבייתא ית אבוהון וישמשון קדמי ויהי למהגי להון רבותהון לכהנת עלם לדריהון:</p>	<p>ומשחת אתם כאשר משחת את אביהם וכהן לי והייתם להיות להם משחתם לכהנת עולם לדתם:</p>
<p>ועבד משה ככל דפקיד יי יתיה פן עבד:</p>	<p>ויעש משה ככל אשר צוה י-הוה אתו פן עשה:</p>
<p>והנה בנחא קדמאה בשתא תננייתא בסד לנחא אתקם משפנא:</p>	<p>ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשפן:</p>
<p>ואקים משה ית משפנא ויהב ית סמכוהי ושוי ית דפוהי ויהב ית עברוהי ואקים ית עמודוהי:</p>	<p>ויקם משה את המשפן ויתן את א-דניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו:</p>
<p>ופרס ית פרסא על משפנא ושוי ית חופאה דמשפנא עלוהי מלעילא כמא דפקיד יי ית משה:</p>	<p>ויפרש את האהל על המשפן וישם את מכסה האהל עליו מלמעלה כאשר צוה י-הוה את משה:</p>
<p>ויפרש את האהל – הן וריעות העזים.</p>	
<p>ונסיב ויהב ית סהדותא בארונא ושוי ית אריתא על ארונא ויהב ית כפורתא על ארונא מלעילא:</p>	<p>ויקח ויתן את העדת אליהארן וישם את הבדים על הארון ויתן את הכפרת על הארון מלמעלה:</p>
<p>את העדת – הלוחות.</p>	
<p>ואעיל ית ארונא למשפנא ושוי ית פרוכתא דפרסא ואטיל על ארונא דסהדותא כמא דפקיד יי ית משה:</p>	<p>ויבא את הארון אל המשפן וישם את פרכת המסך ויסך על ארון העדות כאשר צוה י-הוה את משה:</p>
<p>ויהב ית פתורא במשפן זמנא על שדא דמשפנא צפונא מברא לפרוכתא:</p>	<p>ויתן את השלחן באהל מועד על ירך המשפן צפנה מחוץ לפרכת:</p>
<p>על ירך המשפן צפנה – בתצי הצפוני של רחב הבית. ירך – כתרגומו: "צדא", כדרך הנה שהוא בצדו של אדם.</p>	
<p>וסדר עלוהי סדרין דלחים קדם יי כמא דפקיד יי ית משה:</p>	<p>ויערוך עליו ערוך לחם לפני י-הוה כאשר צוה י-הוה את משה:</p>
<p>ושוי ית מנרתא במשפן זמנא לקביל פתורא על שדא דמשפנא דרומא:</p>	<p>וישם את המנרה באהל מועד נכח השלחן על ירך המשפן נגבה:</p>
<p>ואדליק בוצינא קדם יי כמא דפקיד יי ית משה:</p>	<p>ויעל הנרת לפני י-הוה כאשר צוה י-הוה את משה:</p>

וַיִּשָׂם אֶת־מִזְבַּח הַזֶּהָב בְּאֹהֶל מוֹעֵד לִפְנֵי הַפָּרֹכֶת:	וְשׂוּי ית מדבֿחא דדֿהבא בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא קֳדָם פְּרוּכָתָא:
וַיִּקְטֹר עָלָיו קִטְרֹת סַמִּים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶת־מֹשֶׁה:	וַאֲקִטֹר עָלוּהי קִטְרֹת בּוּסְמִין כְּמָא דְּפִקִּיד יְיָ ית מֹשֶׁה:
וַיִּקְטֹר עָלָיו קִטְרֹת – שְׁחֲרִית וְעֲרִבִית, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר בְּהִיטִיבוּ אֶת הַנְּרוֹת" וְגוֹמֵר.	
וַיִּשָׂם אֶת־מִסְךְ הַפֶּתַח לְמִשְׁכָּן:	וְשׂוּי ית פְּרָסָא דְּתִרְעָא לְמִשְׁכָּנָא:
וְאֵת מִזְבַּח הָעֹלָה שֶׁם פֶּתַח מִשְׁכָּן אֹהֶל־מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶת־מֹשֶׁה:	וְיֵת מִדְּבַחָא דְּעֹלָתָא שׂוּי בְּתִרְעָא מִשְׁכָּנָא מִשְׁכָּן זְמַנָּא וְאֶסִּיק עָלוּהי ית עֹלָתָא וְיֵת מִנְחָתָא כְּמָא דְּפִקִּיד יְיָ ית מֹשֶׁה:
וַיַּעַל עָלָיו וְגוֹמֵר – אַף בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְמִלּוּאִיִּם, שֶׁהוּא יוֹם הַקָּמַת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁמֶשׁ מֹשֶׁה וְהַקְּרִיב קִרְבָּנוֹת צְבוּר, חוּץ מֵאוֹתָן שֶׁנֶּצְטָנָה אֶהְרֹן בּוֹ בַּיּוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: "קִרַּב אֶל הַמִּזְבֵּחַ" וְגוֹמֵר. אֵת הָעֹלָה – עֹלֹת הַתְּמִיד. וְאֵת הַמִּנְחָה – מִנְחַת נֶסְכִּים שֶׁל תְּמִיד, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וַעֲשׂוּן סֹלֶת בְּלוּל בְּשֶׁמֶן" וְגוֹמֵר.	
וַיִּשָׂם אֶת־הַכִּיֹּר בֵּין־אֹהֶל מוֹעֵד וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ וַיִּתֵּן לְשֹׂמֵה מַיִם לְרִחְצָה:	וְשׂוּי ית פִּיּוּרָא בֵּין מִשְׁכָּן זְמַנָּא וּבֵין מִדְּבַחָא וַיִּהַב תַּמָּן מִיָּא לְקִדּוּשׁ:
וְרִחְצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם:	וּמְקַדְּשִׁין מַנְיָה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנוּהי ית יְדֵיהוֹן וְיֵת רַגְלֵיהוֹן:
וְרִחְצוּ מִמֶּנּוּ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו – יוֹם שְׁמִינִי לְמִלּוּאִיִּם הַשּׁוּי כֻּלָּם לְכַהֵן. וְתַרְגּוּמוֹ: "וַיִּקְדְּשׁוּן מִנְּה"; בּוֹ בַּיּוֹם קִדְּשׁ מֹשֶׁה עִמָּהֶם.	
בְּבֹאֵם אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּבְקִרְבַּתְכֶם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ יִרְחְצוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְ-הוָה אֶת־מֹשֶׁה:	בְּמִיעֲלֵהוֹן לְמִשְׁכָּן זְמַנָּא וּבְמִקְרַבְהוֹן לְמִדְּבַחָא מְקַדְּשִׁין כְּמָא דְּפִקִּיד יְיָ ית מֹשֶׁה:
וּבְקִרְבַּתְכֶם – כְּמוֹ וּבְקִרְבְּכֶם, כְּשִׁיקְרְבוּ.	
וַיִּנָּקֶם אֶת־הַחֹצֵר סָבִיב לְמִשְׁכָּן וּלְמִזְבֵּחַ וַיִּתֵּן אֶת־מִסְךְ שַׁעַר הַחֹצֵר וַיְכַל מֹשֶׁה אֶת־הַמְּלָאכָה:	וְאַקִּים ית דְּרִתָּא סְחוּר סְחוּר לְמִשְׁכָּנָא וּלְמִדְּבַחָא וַיִּהַב ית פְּרָסָא דְּתִרְעָא דְּרִתָּא וְשִׂיצִי מֹשֶׁה ית עֲבִידָתָא:
וַיָּכֶס הָעֲנָן אֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וַיְכַבֹּד יְ-הוָה מְלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:	וַחֲפֵא עֲנָנָא ית מִשְׁכָּן זְמַנָּא וַיִּקְרָא דִּי אֶתְמַלִּי ית מִשְׁכָּנָא:
וְלֹא־יָכַל מֹשֶׁה לְבוֹא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד כִּי־שָׁכַן עָלָיו הָעֲנָן וַיְכַבֹּד יְ-הוָה מְלֵא אֶת־הַמִּשְׁכָּן:	וְלֹא יְכִיל מֹשֶׁה לְמִיעַל לְמִשְׁכָּן זְמַנָּא אַרִּי שָׂרָא עָלוּהי עֲנָנָא וַיִּקְרָא דִּי אֶתְמַלִּי ית מִשְׁכָּנָא:
וְלֹא כָּל מֹשֶׁה לְבוֹא אֶל אֹהֶל מוֹעֵד – וְכַתּוּב אֶחָד אוֹמֵר: "וַיִּבְּא מֹשֶׁה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד" כֹּא הַכְּתוּב הַשְּׁלִישִׁי וְהַכְּרִיעַ בִּינֵיהֶם: כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֲנָן. אֶמַר מֵעַתָּה: כֹּל זְמַן שֶׁהָיָה עָלָיו הָעֲנָן, לֹא הָיָה יְכוּל לְבֹא; וְנִסְתַּלַּק הָעֲנָן, וְנִכְנס וּמְדַבֵּר עִמּוֹ.	
וּבַהֲעֹלֹת הָעֲנָן מֵעַל הַמִּשְׁכָּן יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִסְעֵיהֶם:	וּבְאַסְתַּלְקוֹת עֲנָנָא מֵעָלוּי מִשְׁכָּנָא נְטֻלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִטְלַנְיָהוֹן:
וְאִם־לֹא יַעֲלֶה הָעֲנָן וְלֹא יִסְעוּ עַד־יוֹם הָעֹלָתוֹ:	וְאִם לֹא מִסְתַּלַּק עֲנָנָא וְלֹא נְטֻלִין עַד יוֹם אֶסְתַּלְקוּתֵיהָ:
כִּי עָנָן יְ-הוָה עַל־הַמִּשְׁכָּן יוֹמָם וְלַיְלָה וְאִשׁ תִּהְיֶה לְלִילָה בּוֹ לְעֵינָי כָּל־בֵּית־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־מִסְעֵיהֶם:	אַרִּי עָנָן יִקְרָא דִּי עַל מִשְׁכָּנָא בִּימָמָא וְחִיזוּ אִישְׁתָּא הָוִי בְּלִילְיָא בֵּיהָ לְעֵינָי כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִטְלַנְיָהוֹן:
לְעֵינָי כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּכָל מִסְעֵיהֶם – בְּכָל מִסְעֵי שְׁהִיּוּ נוֹסְעִים, הָיָה הָעֲנָן שׂוֹכֵן בְּמִקּוּם אֲשֶׁר יִחְנוּ שָׁם. מִקּוּם חֲנִיתָן אַף הוּא קְרוּי מִסְעָ, וְכֹן: "וַיֵּלֶךְ לְמִסְעָיו", וְכֹן: "אֵלֶּה מִסְעָיו", לְפִי שֶׁמִּמְקוּם הַחֲנִינָה חֲזָרוּ וְנִסְעוּ; לְכֹד נִקְרְאוּ כֻלָּן מִסְעוֹת.	

תִּזְק תִּזְק תִּזְק וְנִתְחַזְק!!!

ח ביום ההוא נתן המלך אחשורוש לאסתר המלכה את-בית המן צרר היהודים ומרדכי בא לפני המלך כִּי-הגידה אסתר מה הוא-לה: **וַיִּסַּר** המלך את-טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי ותשם אסתר את-מרדכי על-בית המן: **וַתוֹסֶף אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל לִפְנֵי רַגְלָיו וַתִּבֶּךְ וַתִּתְחַנֵּן-לוֹ לְהַעֲבִיר אֶת-רַעַת הַמֶּן הָאֲגָגִי וְאֵת מַחֲשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר חָשַׁב עַל-הַיְהוּדִים: **וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֵת שַׂרְבֹּט הַזֶּהָב וַתִּקָּם אֶסְתֵּר וַתַּעֲמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: **וַתֹּאמֶר אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב וְאִם-מֵצֵאתִי חַן לִפְנָיו וְכֹאֵר הַדָּבָר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְטוֹבָה אֲנִי בְעֵינָיו יִכְתֹּב לְהַשִּׁיב אֶת-הַסְּפָרִים מִחֲשַׁבֶּת הַמֶּן בְּוַהֲמַדְתָּא הָאֲגָגִי אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבְד אֶת-הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ: **כִּי אֵיכָכָה אוֹכַל וְרָאִיתִי בְרָעָה אֲשֶׁר-יִמָּצֵא אֶת-עַמִּי וְאֵיכָכָה אוֹכַל וְרָאִיתִי בְּאַבְזָן מוֹלֶדְתִּי: **וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחְשֹׁרוּשׁ לְאֶסְתֵּר הַמֶּלְכָּה וְלִמְרַדְכֵי הַיְהוּדִי הִנֵּה בֵּית-הַמֶּן נִתְּתִי לְאֶסְתֵּר וְאֵתוֹ תָּלוּ עַל-הַעֵץ עַל אֲשֶׁר-שָׁלַח יָדוֹ בַּיְהוּדִים: **וְאַתֶּם כָּתְבוּ עַל-הַיְהוּדִים כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וַחֲתֹמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ כִּי-כָתַב אֲשֶׁר-נִכְתַּב בְּשֵׁם-הַמֶּלֶךְ וַיִּחַתְמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ אִין לְהַשִּׁיב: **וַיִּקְרְאוּ סְפָרֵי-הַמֶּלֶךְ בְּעֵת-הַהִיא בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא-חֲדָשׁ סִיוֹן בְּשָׁלוֹשָׁה וָעֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּכְתַּב בְּכָל-אֲשֶׁר-צִוָּה מְרַדְכֵי אֶל-הַיְהוּדִים וְאֵל הָאֲחַשְׁדָּרְפָּנִים וְהַפְּחוֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר מִקְּדוֹ וְעַד-כּוּשׁ שִׁבְעַ וָעֶשְׂרִים וּמֵאֵה מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם כְּלָשָׁנוֹ וְאֶל-הַיְהוּדִים כְּכַתְּבָם וְכָל-שׁוֹנָם: **וַיִּכְתַּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחְשֹׁרוּשׁ וַיִּחַתְמוּ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סְפָרִים בְּיַד הַרְצִיִּים בְּסוּסִים רַכְבֵי הַרְכָּשׁ הָאֲחַשְׁתַּרְנָנִים בְּנֵי הַרְמָכִים: **אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיְהוּדִים | אֲשֶׁר בְּכָל-עִיר-וָעִיר לְהַקְהֵל וְלַעֲמֵד עַל-נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד וְלְהַרְגוֹ וְלֹא-אֶבֶד אֶת-כָּל-חַיִּל עַם וּמְדִינָה הַצָּרִים אִתָּם טָף וְנָשִׁים וְשָׁלָלָם לְבוֹז: **בַּיּוֹם אֲחֻד בְּכָל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחְשֹׁרוּשׁ בְּשָׁלוֹשָׁה עָשָׂר לַחֲדָשׁ שְׁנֵים-עָשָׂר הוּא-חֲדָשׁ אָדָר: **פֶּתַח-שֹׁנָן הִכְתֹּב לְהַנְתּוֹ דָּת בְּכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה גְלוּי לְכָל-**********************

הַעַמִּים וְלַהֲלוֹת הַיְהוּדִים עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה לְהַנְקָם מֵאִיְבֵיהֶם: **הַרְצִיִּים רַכְבֵי הַרְכָּשׁ הָאֲחַשְׁתַּרְנָנִים יֵצְאוּ מִבְּהֵלִים וּדְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהִדָּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשׁן הַבִּירָה: **וּמְרַדְכֵי יֵצְאוּ מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלָבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְחֹר וְעַטְרַת זָהָב גְּדוּלָּה וְתַכְרִיף בּוּץ וְאַרְגָּמָן וְהַעִיר שׁוֹשׁן צְהֵלָה וְשִׁמְחָה: **לַיְהוּדִים הִיָּתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשׁוֹן וַיִּקָּר: **וּבְכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה וּבְכָל-עִיר וְעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר-הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מֵאִיעַ שִׁמְחָה וְשִׁשׁוֹן לַיְהוּדִים מִשְׁתָּה וַיּוֹם טוֹב וְרַבִּים מֵעַמִּי הָאָרֶץ מִתְּנַהֲלִים כִּי-נִפְּל פְּחַד-הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם:********

ט **וּבְשָׁנִים עָשָׂר חֲדָשׁ הוּא-חֲדָשׁ אָדָר בְּשָׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ אֲשֶׁר הִגִּיעַ דְּבַר-הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ לְהַעֲשׂוֹת בַּיּוֹם אֲשֶׁר שִׁבְרוּ אִיְבֵי הַיְהוּדִים לְשָׁלוֹט בָּהֶם וְנִהְפְּוֹד הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיְהוּדִים הַמָּה בְּשָׁנָאֵיהֶם: **בְּקָהְלוֹ הַיְהוּדִים בְּעָרֵיהֶם בְּכָל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחְשֹׁרוּשׁ לְשָׁלַח יָד בְּמִבְקָשֵׁי רַעֲתָם וְאִישׁ לֹא-עָמַד לִפְנֵיהֶם כִּי-נִפְּל פְּחַדָם עַל-כָּל-הָעַמִּים: **וְכָל-שָׂרֵי הַמְּדִינֹת וְהָאֲחַשְׁדָּרְפָּנִים וְהַפְּחוֹת וְעַשִׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ מִנְּשָׂאִים אֶת-הַיְהוּדִים כִּי-נִפְּל פְּחַד-מְרַדְכֵי עֲלֵיהֶם: **כִּי-גְדוֹל מְרַדְכֵי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשִׁמְעוֹ הוֹלֵךְ בְּכָל-הַמְּדִינֹת כִּי-הָאִישׁ מְרַדְכֵי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל: **וַיִּכְפוּ הַיְהוּדִים בְּכָל-אִיְבֵיהֶם מִכַּתְּרָב וְהָרַג וְאַבְזָן וַיַּעֲשׂוּ בְּשָׁנָאֵיהֶם כְּרָצוֹנָם: **וּבְשׁוֹשׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְהוּדִים וְאַבְד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ: **וְאֵת פָּרְשַׁנְדָּתָא וְאֵת דָּלְפוֹן וְאֵת אֶסְפָּתָא: **וְאֵת פּוֹרְתָא וְאֵת אֶדְלָא וְאֵת אַרִיָּדָתָא: **וְאֵת פָּרְמִשְׁתָּא וְאֵת אַרִיסִי וְאֵת אַרְדִּי וְאֵת רִזְתָּא: **עָשְׂרַת בְּנֵי הַמֶּן בְּוַהֲמַדְתָּא צָרַר הַיְהוּדִים הָרְגוּ וּבְבִזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת-יָדָם: **בַּיּוֹם הַהוּא בָּא מִסְפָּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוֹשׁן הַבִּירָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: **וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר הַמֶּלְכָּה בְּשׁוֹשׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְהוּדִים וְאַבְד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עָשְׂרַת בְּנֵי-הַמֶּן בְּשָׂאָר מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ מֵהָ עָשׂוּ וּמֵה-שְׁאֵלְתוֹ וַיִּנְתְּנוּ לָךְ וּמֵה-בְקָשְׁתְּךָ עוֹד וְתַעֲשִׂי: **וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב יִנְתְּנוּ גַם-מִחֵר לַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוֹשׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת**************************

היום ואת עשרת בני-המזן יתלו עלי-העץ:
 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַהֲעֲשׂוֹת כֵּן וַתַּנַּחֲמוּ דָת בְּשׂוֹשׂוֹן וְאֵת
 עֲשָׂרַת בְּנֵי-הַמֶּזֶן תָּלוּ: ^ווַיִּקְהָלוּ הַיְהוּדִים אֲשֶׁר-
 בְּשׂוֹשׂוֹן גַּם בַּיּוֹם אַרְבַּעַת עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֶדְר וַיַּהֲרֹגוּ
 בְּשׂוֹשׂוֹן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וּבְבִזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת-
 יָדָם: ^זוּשְׂאָר הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּמַדִּינֹת הַמֶּלֶךְ
 נִקְהָלוּ וַעֲמַד עַל-נַפְשָׁם וְנוֹחַ מֵאִיבֵיהֶם וְהָרוּג
 בְּשִׁנְאֵיהֶם חֲמִשָּׁה וּשְׁבַעִים אֶלֶף וּבְבִזָּה לֹא שָׁלְחוּ
 אֶת-יָדָם: ^חבַּיּוֹם-שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֶדְר וְנוֹחַ
 בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר בּוֹ וַעֲשֵׂה אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתָּה וּשְׂמִיחָה:
^טוַהֲיֵהוּדִים אֲשֶׁר-בְּשׂוֹשׂוֹן נִקְהָלוּ בְּשִׁלּוֹשָׁה עָשָׂר
 בּוֹ וּבְאַרְבַּעַת עָשָׂר בּוֹ וְנוֹחַ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ
 וַעֲשֵׂה אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתָּה וּשְׂמִיחָה: ^יעַל-כֵּן הַיְהוּדִים
 הַפְּרָזִים הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרָזוֹת עָשִׂים אֵת יוֹם
 אַרְבַּעַת עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֶדְר שְׂמִיחָה וּמִשְׁתָּה וַיּוֹם
 טוֹב וּמִשְׁלַח מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ: ^{יא}וַיִּכְתֹּב מֶרְדֳּכָי
 אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל-כָּל-
 הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוּשׁ
 הַקְּרוּבִים וְהָרְחוֹקִים: ^{יב}לְקִיָּם עֲלֵיהֶם לַהֲיֹת
 עָשִׂים אֵת יוֹם אַרְבַּעַת עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֶדְר וְאֵת יוֹם-
 חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל-שָׁנָה וּשְׁנָה: ^{יג}כִּימִים אֲשֶׁר-
 נָחוּ בָהֶם הַיְהוּדִים מֵאִיבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ
 לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבָל לַיּוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת
 אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתָּה וּשְׂמִיחָה וּמִשְׁלַח מְנוֹת אִישׁ
 לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת לְאַבְיָנִים: ^{יד}וּקְבַל הַיְהוּדִים אֵת
 אֲשֶׁר-הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר-כָּתַב מֶרְדֳּכָי
 אֲלֵיהֶם: ^{טו}כִּי הָמֹן בְּן-הַמֶּלֶכֶתָּא הָאֲגָגִי צָרַר כָּל-
 הַיְהוּדִים חָשַׁב עַל-הַיְהוּדִים לְאַבְדָּם וְהִפְלִי פוּר

הוא הגורל להמם ולאבדם: ^{טז}וּבְבֹאֶה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
 אָמַר עִם-הַסֵּפֶר יָשׁוּב מִחֲשֻׁבְתּוֹ הֲרַעָה אֲשֶׁר-חָשַׁב
 עַל-הַיְהוּדִים עַל-רָאוּשׁוֹ וְתָלוּ אֹתוֹ וְאֶת-בָּנָיו עַל-
 הָעֵץ: ^{יז}עַל-כֵּן קָרְאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל-שֵׁם
 הַפּוּר עַל-כֵּן עַל-כָּל-דְּבָרֵי הָאֲגָרָת הַזֹּאת וּמָה-
 רָאוּ עַל-כִּכָּה וּמָה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם: ^{יח}קִיָּמוּ וּקְבִלוּ
 הַיְהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל-זֵרַעַם וְעַל כָּל-הַנְּגִלוֹת
 עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר לַהֲיֹת עֲשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים
 הָאֵלֶּה כִּכְתָבָם וְכַזְּמָנָם בְּכָל-שָׁנָה וּשְׁנָה: ^{יט}וְהַיָּמִים
 הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל-דְּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה
 וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיְמֵי הַפּוּרִים
 הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְהוּדִים וְזַכְרָם לֹא-יִסּוּף
 מִזֵּרַעַם: ^כוַיִּכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בַת-אַבִּיתָיִל
 וּמֶרְדֳּכָי הַיְהוּדִי אֶת-כָּל-תְּקֵף לְקַיָּם אֵת אֲגָרָת
 הַפְּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית: ^{כא}וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל-כָּל-
 הַיְהוּדִים אֶל-שִׁבְעַת וְעֲשָׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מַלְכוּת
 אַחֲשׁוּרוּשׁ דְּבָרֵי שְׁלוֹם וְאַמֶּת: ^{כב}לְקַיָּם אֶת-יְמֵי
 הַפְּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיָּם עֲלֵיהֶם מֶרְדֳּכָי
 הַיְהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיָּמוּ עַל-נַפְשָׁם
 וְעַל-זֵרַעַם דְּבָרֵי הַצּוֹמוֹת וְזַעֲקָתָם: ^{כג}וּמֵאָמַר
 אֶסְתֵּר קִיָּם דְּבָרֵי הַפְּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתַּב בַּסֵּפֶר:
^{כד}וַיִּשְׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוּשׁ מֵס עַל-הָאָרֶץ וְאֵי
 הַיָּם: ^{כה}וְכָל-מַעֲשֵׂה תְקֵפוֹ וּגְבוּרָתוֹ וּפְרָשֶׁת גְּדֻלַּת
 מֶרְדֳּכָי אֲשֶׁר גִּדְּלוֹ הַמֶּלֶךְ הַלּוֹא-הֵם כְּתוּבִים עַל-
 סֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מִדֵּי וּפְרָס: ^{כו}כִּי מֶרְדֳּכָי
 הַיְהוּדִי מִשָּׁנָה לְמֶלֶךְ אַחֲשׁוּרוּשׁ וְגָדוֹל לַיְהוּדִים
 וְרָצוּי לְרַב אֲחִיו דָּרַשׁ טוֹב לְעַמּוֹ וְדָבַר שְׁלוֹם
 לְכָל-זֵרַעוֹ:

סֵפֶר דְּנִיָּאל

וּמִבְּנֵי מִדְּע וְאֲשֶׁר כָּתַב בָּהֶם לְעַמְד בְּהִיכַל הַמֶּלֶךְ
 וְלִלְמַדָּם סֵפֶר וּלְשׁוֹן כַּשְׁ-דִּים: ^אוַיִּמָּן לָהֶם הַמֶּלֶךְ
 דְּבַר-יוֹם בְּיוֹמוֹ מִפְּתֵי-בַג הַמֶּלֶךְ וּמִיָּיִן מִשְׁתֵּיו
 וּלְגִדְלָם שָׁנִים שְׁלוֹשׁ וּמִקְצָתָם יַעֲמָדוּ לִפְנֵי
 הַמֶּלֶךְ: ^בוַיְהִי בָהֶם מִבְּנֵי יְהוּדָה דְּנִיָּאל תְּנַנְיָה
 מִיִּשְׂרָאֵל וְעֲזַרְיָה: ^גוַיִּשְׁם לָהֶם שֵׁר הַסְּרִיסִים שְׂמֹת
 וַיִּשְׁם לְדְנִיָּאל בְּלִטְשַׁאצָּר וְלְתַנְנִיָּה שְׁדָרְךָ
 וְלְמִישְׂאֵל מִיִּשְׁרָאֵל וְלְעֲזַרְיָה עַבְדֵי נָגוּ: ^דוַיִּשְׁם דְּנִיָּאל
 עַל-לְבוֹ אֲשֶׁר לֹא-יִתְגָּאֵל בְּפִתְ-בַּג הַמֶּלֶךְ וּבְיָיִן

א בְּשָׁנַת שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוּת יְהוֹנָקִים מֶלֶךְ-יְהוּדָה
 בָּא נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ-בָּבֶל יְרוּשָׁלַם וַיִּצַר עֲלֵיהָ:
 וַיִּתֵּן אֶ-דְנִי בִידוֹ אֶת-יְהוֹנָקִים מֶלֶךְ-יְהוּדָה
 וּמִקְצַת כָּלֵי בֵית-הָא-לֵהִים וַיְבִיאֵם אֶרֶץ-שִׁנְעָר
 בֵּית-אֶ-לֵהִיו וְאֶת-הַכְּלִים הַבִּיא בֵּית אוּצָר
 אֶ-לֵהִיו: ^הוַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַשְׁפַּנְזֵי רַב סְרִיסֵיו
 לְהַבִּיא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִזֵּרַע הַמְּלוּכָה וּמִן-
 הַפְּרָתָמִים: ^ויִלְדִים אֲשֶׁר אִיו-בָּהֶם כָּל-מֵאוֹם
 וְטוֹבֵי מַרְאֵה וּמִשְׁפָּלִים בְּכָל-חֻכְמָה וַיִּדְעֵי זַעַת

מִשְׁתִּיּוֹ וַיִּבְקֶשׁ מִשָּׁר הַסְּרִיסִים אֲשֶׁר לֹא יִתְנַאֲלֶה:
וַיִּתֵּן הֵא-לֵהִים אֶת-דְּגִיאל לְחֹסֵד וְלִרְחֻמִּים לִפְנֵי
שָׂר הַסְּרִיסִים: וַיֹּאמֶר שָׂר הַסְּרִיסִים לְדְגִיאל יָרֵא
אֲנִי אֶת-אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מִנֵּה אֶת-מְאֹכְלֵכֶם
וְאֶת-מִשְׁתֵּיכֶם אֲשֶׁר לְמַה יִּרְאֶה אֶת-פְּנֵיכֶם זַעֲפִים
מִן-הַיְלָדִים אֲשֶׁר פָּגִילְכֶם וַחֲבִיבְתֶם אֶת-רֵאשֵׁי
לְמֶלֶךְ: וַיֹּאמֶר דְּגִיאל אֶל-הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מִנֵּה שָׂר
הַסְּרִיסִים עַל-דְּגִיאל חֲנֻנִיה מִיִּשְׁאֵל וְעֲזָרִיה: וַגִּס-
גַּא אֶת-עַבְדֶּיךָ יָמִים עֲשָׂרָה וַיִּתְנוּ-לָנוּ מִן-הַזֹּרְעִים
וְנֹאכְלָה וַיָּמִים וַנִּשְׁתֶּה: וַיִּרְאוּ לִפְנֵיךָ מַרְאֵינוּ
וַמְרֹאֶה הַיְלָדִים הָאֲכָלִים אֶת פֶּת-בַּג הַמֶּלֶךְ
וְכֹאֲשֶׁר תִּרְאֶה עֲשֵׂה עִם-עַבְדֶּיךָ: וַיִּשְׁמַע לָהֶם
לְדַבֵּר הַזֶּה וַיִּנָּסֶם יָמִים עֲשָׂרָה: וַיִּמְקַצֵּת יָמִים
עֲשָׂרָה נִרְאֶה מַרְאִיהֶם טוֹב וּבְרִיאֵי בָשָׂר מִן-כָּל-
הַיְלָדִים הָאֲכָלִים אֶת פֶּת-בַּג הַמֶּלֶךְ: וַיִּהְיֶה הַמֶּלֶךְ
נֹשֵׂא אֶת-פֶּת-בָּגָם וַיִּיּוֹן מִשְׁתֵּיהֶם וַנִּתֵּן לָהֶם
זֹרְעִים: וַהַיְלָדִים הָאֵלֶּה אַרְבַּעַתָּם נָתַן לָהֶם הֵא-
לָהִים מִדָּע וְהַשֶּׁפֶל בְּכָל-סִפּוֹר וַחֲכֻמָּה וְדְגִיאל הַבֵּיּוֹן
בְּכָל-חֲזוֹן וַחֲלֻמוֹת: וַיִּלְמַקְצֵת הַיָּמִים אֲשֶׁר-אָמַר
הַמֶּלֶךְ לְהַבִּיאֵם וַיִּבִּיאֵם שָׂר הַסְּרִיסִים לִפְנֵי
נְבִכְדַנְצָר: וַיִּזְכֹּר אֹתָם הַמֶּלֶךְ וְלֹא נִמְצָא מִכְּלָם
כְּדְגִיאל חֲנֻנִיה מִיִּשְׁאֵל וְעֲזָרִיה וַיַּעֲמִדוּ לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ: וְכָל דְּבַר חֲכֻמַּת בֵּינָה אֲשֶׁר-בִּקֶּשׁ מֵהֶם
הַמֶּלֶךְ וַיִּמְצָאֵם עֲשָׂר יָדוֹת עַל כָּל-הַחֲרֻטִּים
הָאֲשֵׁפִים אֲשֶׁר בְּכָל-מַלְכוּתוֹ: וַיִּהְיֶה דְגִיאל עַד-
שִׁנַּת אַחַת לְכוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ:

ב וַיִּבְשַׁנַּת שְׁתַּיִם לְמַלְכוּת נְבִכְדַנְצָר חֵלֶם נְבִכְדַנְצָר
חֲלֻמוֹת וַתִּתְפַּעֵם רוּחוֹ וַשְׁנֹתוֹ גִּהְיֶתָה עָלָיו:
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְקָרָא לְחֲרֻטִּים וְלֹא-שָׁפִים
וְלִמְכַשְׁפִּים וְלַפְּשָׁ-דִים לְהַגִּיד לְמֶלֶךְ חֲלֻמֹתָיו
וַיָּבֹאוּ וַיַּעֲמִדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר לָהֶם הַמֶּלֶךְ
חֲלֹם חֲלַמְתִּי וַתִּפְּעֵם רוּחִי לְדַעַת אֶת-הַחֲלֹם:
וַיִּזְכְּרוּ הַפְּשָׁ-דִים לְמֶלֶךְ אַרְמִית מֶלֶכָּא לְעֶלְמִין
חִי אָמַר חֲלַמְתָּ לְעַבְדֶּךָ וּפְשָׂרָא נִתּוּא: עֲנֵה מֶלֶכָּא
וְאָמַר לְכַשְׁדָּאֵי מַלְתָּה מִגֵּי אַזְדָּא הֵן לֹא
תְהוּדְעוּנְגִל חֲלַמְתָּ וּפְשָׂרָה הַדְּמִין תִּתְעַבְדוּן
וּבְתִיכּוֹן נֹלִי יִתְשַׁמוּן: וְהֵן חֲלַמְתָּ וּפְשָׂרָה תְהַחֲזוּן
מִתְנַן וּנְבַזְבָּה וַיִּקָּר שִׁגִּיא תִקְבְּלוּן מִן-קִדְמֵי לְהֵן

חֲלַמְתָּ וּפְשָׂרָה תְהַחֲזוּנִי: עֲנֵנו תְּנִינֹת וְאָמַרְיִן מֶלֶכָּא
חֲלַמְתָּ יֹאמֶר לְעַבְדוֹהִי וּפְשָׂרָה גִּהְיֶתָה: עֲנֵה
מֶלֶכָּא וְאָמַר מִן-יַצִּיב יָדַע אֲנֵה דֵי עַדְנָא אַנְתּוּן
זְבַגְיִן כָּל-קַבְּל דֵי חֲזִיתוּן דֵי אַזְדָּא מִגֵּי מַלְתָּא: דֵּי
הֵן-חֲלַמְתָּ לֹא תְהוּדְעֵנִי חֲדָה-הִיא דְתִכּוֹן וּמַלְתָּ
כְּדָבָה וּשְׁחִיתָה הַזְּדַמְנַתוּן לְמֹאמֶר קִדְמֵי עַד דֵּי
עַדְנָא יִשְׁתַּנָּא לְהֵן חֲלַמְתָּ אָמְרוּ לִי וְאַנְדָּע דֵּי
פְשָׂרָה תְהַחֲזוּנִי: עֲנֵנו כַּשְׁדָּאֵי קִדְמֵי מֶלֶכָּא וְאַמְרִין
לֹא-אִיתִי אָנְשׁ עַל-יַבְשֶׁתָּא דֵי מַלְתָּ מֶלֶכָּא יוֹכַל
לְהַחֲזוּנִיה כָּל-קַבְּל דֵּי כָּל-מֶלֶךְ רַב וְשְׁלִיט מַלְתָּ
כְּדָנָה לֹא שְׂאֵל לְכָל-חֲרֻטִּים וְאַשְׁף וּכְשָׁדֵי:
וּמַלְתָּא דֵי-מַלְכָּה שְׂאֵל יִקְרִיה וְאַחֲרוֹן לֹא אִיתִי
דֵּי יִחַוְנָה קִדְמֵי מֶלֶכָּא לְהֵן א-לְהֵן דֵּי מְזַרְהוּן עִם-
בְּשָׂרָא לֹא אִיתוּהִי: כָּל-קַבְּל דְנָה מֶלֶכָּא בְּגִס
וּקְצָף שִׁגִּיא וְאָמַר לְהוֹבְדָה לְכָל חֲפִימֵי בְּבַל:
וְדַתָּא נְפֻלְתָּ וְחֲפִימֵיָא מִתְקַטְלִין וּבַעֲזוֹ דְגִיאל
וְחַבְרוּהִי לְהַתְקַטְלָה: בְּאַזְיִן דְגִיאל הַתִּיב עֲטָא
וְשִׁעִם לְאַרְיֹד רַב-טַבְּחֵיָא דֵּי מֶלֶכָּא דֵּי נִפְקָ
לְקַטְלָה לְחֲפִימֵי בְּבַל: עֲנֵה וְאָמַר לְאַרְיֹד
שְׁלִיטָא דֵי-מֶלֶכָּא עַל-מָה דְתָא מִהַחֲצַפְּהָ מִן-קִדְמֵי
מֶלֶכָּא אַזְיִן מַלְתָּא הוּדַע אַרְיֹד לְדְגִיאל: וְדְגִיאל
עַל וּבַעֲזָה מִן-מֶלֶכָּא דֵּי זְמַן יִנְתּוּ-לֵה וּפְשָׂרָא
לְהַחֲזוּנִיה לְמֶלֶכָּא: אַזְיִן דְגִיאל לְבִיתָה אֲזַל
וְלַחֲנֻנִיה מִיִּשְׁאֵל וְעֲזָרִיה חַבְרוּהִי מַלְתָּא הוּדַע:
וַיִּרְחַמְיִן לְמַבְעָא מִן-קִדְמֵי אֱלֹהֵי שְׁמִיָּא עַל-רְזָא
דְגָה דֵּי לֹא יְהוּבְדוּן דְגִיאל וְחַבְרוּהִי עִם-שְׂאֵר
חֲפִימֵי בְּבַל: אַזְיִן לְדְגִיאל כְּחֻנְנָא דֵי-לִילִיָּא רְזָא
גְּלִי אַזְיִן דְגִיאל בְּרַךְ לְאַלְהָה שְׁמִיָּא: עֲנֵה דְגִיאל
וְאָמַר לְהוּא שְׁמָה דֵי-אַלְהָא מְבָרַךְ מִן-עֲלַמְתָּא וְעַד
עֲלַמְתָּא דֵּי חֲכַמְתָּא וּגְבוּרְתָּא דֵּי לֵה-הִיא: וְהוּא
מִהַשְׁנָא עַדְנֵיָא וְזַמְנֵיָא מִהַעֲדָה מַלְכִין וּמִתְקִים
מַלְכִין יִהֵב חֲכַמְתָּא לְחֲפִימִין וּמִנְדַּעָא לִידְעֵי
בִּינָה: הוּא גְּלָא עַמִּיקְתָּא וּמְסַתְרָתָא יָדַע מָה
בְּחַשׁוֹכָא וּגְהוּרָא עֲמָה שְׂרָא: כָּלָּךְ | אֱלֹהֵי אֲבֹתָי
מִהוּדָא וּמִשְׁבַּח אֲנֵה דֵּי חֲכַמְתָּא וּגְבוּרְתָּא יִתְבַּת
לִי וּכְעַן הוּדַעַתְנִל דֵּי-בְעֵינָא מִנְךָ דֵּי-מַלְתָּ מֶלֶכָּא
הוּדַעַתְנָא: כָּל-קַבְּל דְנָה דְגִיאל עַל עַל-אַרְיֹד דֵּי
מִגֵּי מֶלֶכָּא לְהוֹבְדָה לְחֲפִימֵי בְּבַל אֲזַל | וְכֵן אָמַר-

לַה לְחַפְּיָמִי בְּבֵל אֶל־תְּהוֹבֵד הַעֲלִנִי קָדָם מִלְּפָא
 וּפְשָׁרָא לְמִלְּפָא אֲחִינָא: ^מאֲדִין אַרְיֹוד בְּהַתְּבַהֲלָה
 הַנְּעֵל לְדַנְיָאל קָדָם מִלְּפָא וְכֹן אֲמַר־לָה דִּי־
 הַשְׁפַחַת גְּבַר מִן־בְּגֵי גְלוּתָא דִּי יְהוּד דִּי פְשָׁרָא
 לְמִלְּפָא יְהוּדַע: ^נעֲנָה מִלְּפָא וְאָמַר לְדַנְיָאל דִּי
 שָׁמָּה בְּלִטְשָׁא צַר הָאֵיתָךְ פְּהֵל לְהוּדַעַתְנִי חֲלָמָא
 דִּי־חַזִּית וּפְשָׁרָה: ^נעֲנָה דַנְיָאל קָדָם מִלְּפָא וְאָמַר
 רְזָא דִּי־מִלְּפָא שָׂאֵל לָא חַפְּיָמִין אֲשַׁפִּין חַרְטֻמִּין
 גְּזָרִין יְכַלִּין לְהַחְנוּנָה לְמִלְּפָא: ^נבְּרָם אֵינִי אֱלֹהַ
 בְּשִׁמְיָא גְּלָא רְזִין וְהוּדַע לְמִלְּפָא נְבוּכַדְנֶצַּר מָה דִּי
 לְהוּא בְּאַחְרִית יוּמָיָא חֲלָמָד וְחַזְנִי רֵאשֻׁד עַל־
 מִשְׁכַּבְךָ דָּגָה הוּא: ^נאָנֹת מִלְּפָא רַעִיוֹנָךְ עַל־
 מִשְׁכַּבְךָ סִלְקוּ מָה דִּי לְהוּא אַחְרֵי דָּגָה וְגְלָא רְזִינָא
 הוּדַעַךְ מָה־דִּי לְהוּא: ^נוְאַנְהָ לָא בְּחַכְמָה דִּי־אֵינִי
 בִּל מִן־כְּלִי חִפְּיָא רְזָא דָּגָה גְּלִי לִי לְהֹן עַל־דְּבַרְת דִּי
 פְּשָׁרָא לְמִלְּפָא יְהוּדַעוּן וְרַעִיוֹנִי לְבָבְךָ תַנְדַּע:
^נאָנֹת מִלְּפָא חַזָּה הַנִּית וְאֵלוּ צִלָּם חַד שְׁגִיָּא צִלְמָא
 דְּכֹן רַב וְזִינָה יְתִיר קָאָם לְקַבְּלָךְ וְרוּחָ דְחִיל: ^נהוּא
 צִלְמָא רֵאשֻׁה דִּי־דְהַב טֹב חַזוּהִי וְדַרְעוּהִי דִּי כֶסֶף
 מְעוּהִי וְיִרְכַתָּה דִּי נַחֲשׁ: ^נשְׁקוּהִי דִּי פְרֹזֵל רַגְלוּהִי
 מִנְהִין דִּי פְרֹזֵל וּמִנְהִין דִּי חֶסֶף: ^נחַזָּה הַנִּית עַד
 דִּי הַתְּגַזְרַת אֲבֹן דִּי־גְּלָא בִידִין וּמַחַת לְצִלְמָא עַל־
 רַגְלוּהִי דִּי פְרֹזֵלָא וְחֶסֶף אֵתְרַקַּת הַמּוֹן: ^נבְּאֲדִין
 דְּקוּ כַחְדָּה פְּרֹזֵלָא חֶסֶף אֵתְרַקַּת וְדַהֲבָא
 וְהוּוּ פְעוּר מִן־אֲדַר־יִקְיֵט וּנְשָׂא הַמּוֹן רוּחָא וְכֹל־
 אֲתַר לֹא־הַשְׁתַּבַּח לְהוּוּ וְאַבְנָא וְדִי־מַחַת לְצִלְמָא
 הִנֵּת לְטוּר רַב וּמְלֵאֵת פֶּל־אַרְעָא: ^נדָּגָה חֲלָמָא
 וּפְשָׁרָה נֹאמַר קָדָם־מִלְּפָא: ^נאָנֹת מִלְּפָא מְלֹךְ
 מִלְּכִיָּא דִּי אֱלֹהַ שְׁמִיָּא מַלְכוּתָא חֶסֶף אֵתְרַקַּת
 וַיִּקְרָא יְהִב־לָךְ: ^נוּבְכֹל־דִּי דִּירִין בְּנִי־אֲנָשָׁא חִינֵת
 בְּרָא וְעוֹף־שָׁמַיָּא יְתֵב בִּידְךָ וְהַשְׁלִטְךָ בְּכֹל־הוּוּ
 אָנֹת־הוּא רֵאשֻׁה דִּי דַהֲבָא: ^נוּבַתְרֹךְ תְּקוּם מַלְכוּ
 אַחְרֵי אַרְעַ מִנְךָ וּמַלְכוּ תְּלִיתָאָה אַחְרֵי דִּי נַחֲשָׂא
 דִּי תַשְׁלִט בְּכֹל־אַרְעָא: ^נוּמַלְכוּ רַב־יַעֲרָאָה תְּהוּא
 תְּקִיפָה פְּפְרֹזֵלָא פֶּל־גְּבַל דִּי פְרֹזֵלָא מְהַדְקַ וְחַשְׁלִ
 פֶּלָא וְכַפְרֹזֵלָא דִּי־מַרְעַע פֶּל־אַלֹן תְּדַק וְתַרְע:
^נוְדִי־חַזִּיתָה רַגְלִיָּא וְאַצְבָּעַתָּא מִנְהוּן חֶסֶף דִּי־פְחַר
 וּמִנְהִין פְּרֹזֵל מַלְכוּ פְּלִיגָה תְּהוּה וּמִן־נַצְבַּתָּא דִּי־

פְּרֹזֵלָא לְהוּא־בָּה פֶּל־קַבֵּל דִּי חַזִּיתָה פְּרֹזֵלָא מְעַרְב
 בְּחֶסֶף טִינָא: ^נוְאַצְבָּעַת רַגְלִיָּא מִנְהִין פְּרֹזֵל
 וּמִנְהִין חֶסֶף מִן־קַצַּת מַלְכוּתָא תְּהוּה תְּקִיפָה וּמִנְה
 תְּהוּא תְּבִירָה: ^נוְדִי חַזִּית פְּרֹזֵלָא מְעַרְב בְּחֶסֶף
 טִינָא מִתְעַרְבִין לְהוּוּ בְזַרַע אֲנָשָׂא וְלֹא־לְהוּוּ
 דְּבַקִּין דָּגָה עִם־דָּגָה הָא־כְּדִי פְרֹזֵלָא לָא מִתְעַרְב
 עִם־חֶסֶף: ^נוּבִיוֹמֵיהוּוֹן דִּי מַלְכִיָּא אֲנֹן יְקִים אֱלֹהַ
 שְׁמִיָּא מַלְכוּ דִּי לְעַלְמִין לָא תַתְּחַבֵּל וּמַלְכוּתָה
 לְעַם אַחְרֹן לָא תַשְׁתַּבַּק תְּדַק וְתַסִּיף פֶּל־אַלִּין
 מַלְכוּתָא וְהִיא תְּקוּם לְעַלְמִיָּא: ^נפֶּל־קַבֵּל דִּי־חַזִּיתָה
 דִּי מַטוּרָא אַתְּגַזְרַת אֲבֹן דִּי־גְּלָא בִידִין וְהַדְקַת
 פְּרֹזֵלָא נַחֲשָׂא חֶסֶף אֵתְרַקַּת וְדַהֲבָא אֱלֹהַ רַב הוּדַע
 לְמִלְּפָא מָה דִּי לְהוּא אַחְרֵי דָּגָה וַיַּצִּיב חֲלָמָא
 וּמְהִימֹן פְּשָׁרָה: ^נבְּאֲדִין מִלְּפָא נְבוּכַדְנֶצַּר נָפֵל
 עַל־אַנְפּוּהִי וּלְדַנְיָאל סַגְד וּמִנְחָה וַנִּיחַחִין אָמַר
 לְנֶסְכָּה לָה: ^נעֲנָה מִלְּפָא לְדַנְיָאל וְאָמַר מִן־קִשְׁטִ
 דִּי אֱלֹהִיכֹון הוּא אֱלֹהַ אֵל־לְהִין וּמִרָא מַלְכִין וְגְלָה
 רְזִין דִּי יְכַלֵּת לְמַגְלָא רְזָא דָּגָה: ^נאֲדִין מִלְּפָא
 לְדַנְיָאל רַבִּי וּמַתְנֹן רַבְרָבֹן שְׁגִיָּאן יְהִב־לָה
 וְהַשְׁלִטָּה עַל פֶּל־מְדִינַת בָּבֶל וְרַב־סַגְנִין עַל פֶּל־
 חַפְּיָמִי בָּבֶל: ^נוְדַנְיָאל בְּעָא מִן־מִלְּפָא וּמְנִי עַל
 עֲבִידְתָּא דִּי מְדִינַת בָּבֶל לְשַׁדְרָךְ מִישְׁרָךְ וְעַבְד נְגוּ
 וְדַנְיָאל בְּתַרַע מִלְּפָא:

ג ^א נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְּפָא עַבְד צִלָּם דִּי־דְהַב רוּמָה אֲמִין
 שְׁתִּין פְּתִיחָה אֲמִין שְׁת אֲקִימָה בְּבַקְעַת דוּרָא
 בְּמְדִינַת בָּבֶל: ^ב וּנְבוּכַדְנֶצַּר מִלְּפָא שְׁלַח לְמַכְנֶשׁ ו
 לְאַחְשַׁדְרַפְנִיָּא סַגְנִיָּא וּפְחוּתָא אֲדַרְגְּזַרְיָא גְּדַבְרִיָּא
 דְּתַבְרִיָּא תַפְתִּילָא וְכֹל שְׁלִטְנֵי מְדִינַתָּא לְמַתָּא
 לְחַנְפַת צִלְמָא דִּי תְקִים נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְּפָא: ^ג בְּאֲדִין
 מְתַפְנְשִׁין אַחְשַׁדְרַפְנִיָּא סַגְנִיָּא וּפְחוּתָא אֲדַרְגְּזַרְיָא
 גְּדַבְרִיָּא דְּתַבְרִיָּא תַפְתִּילָא וְכֹל שְׁלִטְנֵי מְדִינַתָּא
 לְחַנְפַת צִלְמָא דִּי תְקִים נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְּפָא וְהִימִין
 לְקַבֵּל צִלְמָא דִּי תְקִים נְבוּכַדְנֶצַּר: ^ד וְכַרְוֹזָא קְרָא
 בְּחִיל לְכוּן אָמַרִין עִמְמִיָּא אֲמִיָּא וְלִשְׁנִיָּא: ^ה בְּעַדְנָא
 דִּי־תַשְׁמַעוּן קַל קְרָנָא מְשֻׁרְקִיתָא קַתְרוּס שְׂבָכָא
 פְּסַנְתְרִין סוּמְפְנִיָּא וְכֹל זַנְי זְמַרָא תַפְלוּן וְתַסְגְּדוּן
 לְצִלָּם דַּהֲבָא דִּי תְקִים נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְּפָא: ^ו וּמִן־דִּי־
 לָא יִפֵּל וַיִּסְגַּד בַּה־שַׁעֲתָא יְתַרְמָא לְגוּא־אַתּוּן

נִוְרָא יִקְדָּתָא: פֿל־קָבֵל דְּנָה בַּה־זְמַנָּא כְּדִי שְׁמַעִין
פֿל־עַמְמַיָּא קָל קַרְנָא מְשֻׁרוּקִיתָא קַתְרוּס שְׁבַכָא
פֿסַנְטֻרִין וְכָל זְנִי זְמַרָא נְפֻלִין פֿל־עַמְמַיָּא אַמְיָא
וְלִשְׁנַיָּא סַגְדִּין לְאַלֶם דְּהַבָּא דִּי תְקִים נְבוּכַדְנֶצַּר
מִלְפָּא: פֿל־קָבֵל דְּנָה בַּה־זְמַנָּא קִרְבוּ גְבַרְיִין
פֿשְׁדָּאִין וְאַכְלוּ קַרְצִיָּהוּן דִּי יְהוּדִיָּא: עֲנֹו וְאַמְרִין
לְנְבוּכַדְנֶצַּר מִלְפָּא מִלְפָּא לְעַלְמִין חַיִּי: אַנְתָּ מִלְפָּא
שְׁמַת טַעַם דִּי כָּל־אַנְשׁ דִּי־יִשְׁמַע קָל קַרְנָא
מְשֻׁרוּקִיתָא קַתְרוּס שְׁבַכָא פֿסַנְטֻרִין וְסוּפְנִיָּה וְכָל
זְנִי זְמַרָא יִפֹּל וְיִסְגַּד לְאַלֶם דְּהַבָּא: וּמִן־דִּי־לָא
יִפֹּל וְיִסְגַּד יִתְרַמָּא לְגֹוא־אֲתוּן נִוְרָא יִקְדָּתָא:
אִיתִי גְבַרְיִין יְהוּדָאִין דִּי־מַגִּית יִתְהוּן עַל־עֲבִידַת
מְדִינַת בְּבַל שְׁדַרְדָּ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדָּ נְגֹו גְבַרְיָא אֱלֹוּ
לֹא־שְׁמֹו עֲלֵהּ מִלְפָּא טַעַם לֹא־לְהֵךְ לֹא פֿלְחִין
וְלְאַלֶם דְּהַבָּא דִּי תְקִימַת לֹא סַגְדִּין: בְּאֲדִין
נְבוּכַדְנֶצַּר בְּרַגְזָו וְחַמָּא אָמַר לְהִיתְזִה לְשְׁדַרְדָּ
מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדָּ נְגֹו בְּאֲדִין גְבַרְיָא אֱלֹוּ הִיתִיו קְדָם
מִלְפָּא: עֲנָה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר לְהוּן הַצְּדָא שְׁדַרְדָּ
מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדָּ נְגֹו לֹא־לְהִי לֹא אִיתִיכוּן פֿלְחִין
וְלְאַלֶם דְּהַבָּא דִּי תְקִימַת לֹא סַגְדִּין: פֿעֹו הוּ
אִיתִיכוּן עֲתִידִין דִּי בְּעַדְנָא דִי־תִשְׁמַעִין קָל קַרְנָא
מְשֻׁרוּקִיתָא קַתְרוּס שְׁבַכָא פֿסַנְטֻרִין וְסוּפְנִיָּה
וְכָל זְנִי זְמַרָא תִפְלוּן וְתִסְגְּדוּן לְאַלֶם דִּי־עֲבַדַּת
וְהוּ לֹא תִסְגְּדוּן בַּה־שְׁעֵתָא תִתְרַמֹּוּן לְגֹוא־אֲתוּן
נִוְרָא יִקְדָּתָא וּמִן־הוּא אֱלֹהֵי דִי יִשְׁיַבְנְכוּן מִן־יָדֵי:
עֲנֹו שְׁדַרְדָּ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדָּ נְגֹו וְאַמְרִין לְמִלְפָּא
נְבוּכַדְנֶצַּר לֹא־תִשְׁחִין אַנְחָנָא עַל־דְּנָה פֿתַגַּם
לְהַתְבוּתָהּ: הוּ אִיתִי אֱלֹהֵנָא דִי־אַנְחָנָא פֿלְחִין
יְכַל לְשִׁיזְבוּתָנָא מִן־אֲתוּן נִוְרָא יִקְדָּתָא וּמִן־יָדֵי
מִלְפָּא יִשְׁיַב: וְהוּ לֹא יִצִיעַ לְהוּא־לְהוּ מִלְפָּא דִּי
לֹא־לְהֵךְ לֹא־אִיתְנָא פֿלְחִין וְלְאַלֶם דְּהַבָּא דִּי
תְקִימַת לֹא נִסְגַּד: בְּאֲדִין נְבוּכַדְנֶצַּר הִתְמַלִּי חַמָּא
וְאַלֶם אֲנִפְוֵהִי אֲשַׁתְּנִי עַל־שְׁדַרְדָּ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדָּ נְגֹו
עֲנָה וְאָמַר לְמַזָּא לְאַתּוּנָא חַד־שְׁבַעָה עַל דִּי תִזְהַ
לְמַזְנִה: וְלִגְבַרְיִין גְבַרְיִי־חִיל דִּי בְּחִילָה אָמַר
לְכַפְתָּה לְשְׁדַרְדָּ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדָּ נְגֹו לְמַרְמָא לְאַתּוּן
נִוְרָא יִקְדָּתָא: בְּאֲדִין גְבַרְיָא אֱלֹוּ פֿפְתוּ
בְּסַרְבְּלִיָּהוּן פֿטְשִׁיָּהוּן וְכַרְבְּלַתְהוּן וְלִבְשִׁיָּהוּן

וְרַמְיוּ לְגֹוא־אֲתוּן נִוְרָא יִקְדָּתָא: פֿל־קָבֵל דְּנָה
מִן־דִּי מַלְת מִלְפָּא מְחַצְפָּה וְאַתּוּנָא אַנְה יִתִּירָה
גְבַרְיָא אֱלֹוּ דִּי הִסְקוּ לְשְׁדַרְדָּ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדָּ נְגֹו קִטְל
הַמֹּוּן שְׁבִיבָא דִּי נִוְרָא: וְגְבַרְיָא אֱלֹוּ תִלְתְּהוּן
שְׁדַרְדָּ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדָּ נְגֹו נְפֻלוּ לְגֹוא־אֲתוּן־נִוְרָא
יִקְדָּתָא מְכַפְתִּין: אֲדִין נְבוּכַדְנֶצַּר מִלְפָּא תּוּה
וְקָם בַּה־תְּבַהֲלָה עֲנָה וְאָמַר לְהַדְבְּרוּהִי הִלָּא גְבַרְיִין
תִּלְתָּה רַמְיָנָא לְגֹוא־נִוְרָא מְכַפְתִּין עֲנִין וְאַמְרִין
לְמִלְפָּא יִצִיבָא מִלְפָּא: עֲנָה וְאָמַר הֵא־אַנְה תִּזְהַ
גְבַרְיִין אַרְבַּעָה שְׁרִין מְהֻלְכִין בְּגֹוא־נִוְרָא וְחַבְל
לֹא־אִיתִי בְּהוּן וְרוּהֵ דִּי רַב־יַעֲרָה דְּמָה לְבַר־
א־לְהִין: בְּאֲדִין קִרְב נְבוּכַדְנֶצַּר לְתַרְעֵ אֲתוּן נִוְרָא
יִקְדָּתָא עֲנָה וְאָמַר שְׁדַרְדָּ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדָּ־נְגֹו
עַבְדוּהִי דִי־אֱלֹהָא עֲלָהּ פֿקוּ וְאַתּוּ בְּאֲדִין נְפֻלִין
שְׁדַרְדָּ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדָּ נְגֹו מִן־גֹוא־נִוְרָא: וּמְתַכְנֵשִׁין
אֲתִשְׁדַּרְפְּנִיָּא סַגְדִּין וּפְחֻתָא וְהַדְבְּרִי מִלְפָּא תַזִּין
לְגְבַרְיָא אֱלֹוּ דִּי לֹא־שְׁלַט נִוְרָא בְּגִשְׁמָהוּן וְשַׁעַר
רִאשְׁהוּן לֹא הִתְחַרְדוּ וְסַרְבְּלִיָּהוּן לֹא שְׁנֹו וְרִית נֹור
לֹא עֲדַת בְּהוּן: עֲנָה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר בְּרִיד
אֱלֹהֵהוּן דִּי־שְׁדַרְדָּ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדָּ נְגֹו דִי־שְׁלַח
מִלְאַכָּה וְשִׁיב לְעַבְדוּהִי דִּי הִתְרַחְצוּ עֲלוּהִי וּמַלְת
מִלְפָּא שְׁנִין וְיִתְבוּ גִשְׁמָהוּן דִּי לֹא־יִפְלְחוּן וְלֹא־
יִסְגְּדוּן לְכָל־אֱלֹהֵי לְהוּן לְאַלְהֵהוּן: וּמִנִּי שִׁים טַעַם
דִּי כָּל־עַם אַמָּה וְלִשְׁוֹן דִּי־יִאמַר שְׁלוּ עַל אֱלֹהֵהוּן
דִּי־שְׁדַרְדָּ מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדָּ נְגֹוא־הַדְּמִין יִתְעַבְדוּ וּבִיתָה
נֹולִי יִשְׁתַּגַּה פֿל־קָבֵל דִּי לֹא אִיתִי אֱלֹהֵי אַחֲרוֹן דִּי־
יִפֹּל לְהַצְלָה פְּדָנָה: בְּאֲדִין מִלְפָּא הַצְּלַח לְשְׁדַרְדָּ
מִיִּשְׁדָּ וְעַבְדָּ נְגֹו בְּמְדִינַת בְּבַל: וְנְבוּכַדְנֶצַּר מִלְפָּא
לְכָל־עַמְמַיָּא אַמְיָא וְלִשְׁנַיָּא דִי־דִינִין בְּכָל־אַרְעָא
שְׁלַמְכוּן יִשְׁגָּא: אַתְיָא וְתַמְהִיָּא דִּי עַבְדָּ עַמִּי
אֱלֹהָא עֲלָהּ שְׁפַר קְדָמִי לְהַחְנוּהִי: אַתּוּהִי פְּמָה
רַבְרַבִּין וְתַמְהוּהִי פְּמָה תְקִיפִין מְלַכוּתָה מְלַכוּת
עַלְם וְשְׁלַטְנָה עַם־עַר וְדַר:
ד אַנְה נְבוּכַדְנֶצַּר שְׁלַח הוּיַת בְּבִיתִי וְרַעְנֹו
בְּהִיכְלִי: חֲלָם חֲזִית וְיִזְחַלְגַּנִּי וְהִתְהַרִין עַל־
מִשְׁכְּבִי וְחֲזִני רִאשִׁי יְבַהֲלַנִּי: וּמִנִּי שִׁים טַעַם
לְהַנְעִלָה קְדָמִי לְכָל חַפְיָמִי בְּבַל דִּי־פֿשַׁר חֲלָמָא
יְהוּדְעַנִּי: בְּאֲדִין עֲלִין תְרַטְמִיָּא אֲשַׁפִּיא פֿשְׁדָּאִי

וּגְזַרְיָא וְחִלְמָא אָמַר אַנְהּ קְדַמְיָהוּן וּפְשָׁרָה לֹא־
מֵהוּדְעִין לִי: ׀ וְעַד אַחֲרֵין עַל קְדָמִי דְנִילְאֵל דִּי־
שָׁמָּה בְּלִטְשֵׁאֲצַר כְּשֵׁם אֶ-לֵהִי וְדִי רִוְחָא-לְהִין
קְדִישִׁין בְּהּ וְחִלְמָא קְדָמוּהִי אִמְרַת: ׀ בְּלִטְשֵׁאֲצַר
רַב חֲרַטְמִיָּא דִּי ׀ אַנְהּ יִדְעַת דִּי רִוְחָא-לְהִין
קְדִישִׁין בְּדָּ וְכִלְרִזוּ לֹא־אֲגַס לָךְ חֲזוּי חֲלָמִי דִּי־
חֲזִית וּפְשָׁרָה אָמַר: ׀ וְחֲזוּי רֵאשִׁי עַל־מִשְׁכְּבִי חֲזָה
הוּיִת וְאֵלוּ אֵילָן בְּגוּא אַרְעָא וְרוּמָה שְׁגִיָּא: ׀ רַבְּהָ
אֵילָנָא וְתַקְףָּ וְרוּמָה יִמְטָא לְשִׁמְיָא וְחֲזוּתָהּ לְסוּף
כָּל־אַרְעָא: ׀ עֲפִינְהּ שְׁפִיר וְאֲנָבְהָ שְׁגִיָּא וּמְזוּן
לְכִלְא־בְּהָ תַחֲתוּהִי תַטְלִל ׀ חֲנוּת בְּרָא וּבַעֲנֻפוּהִי
יְדוּרָן צְפִרֵי שְׁמִיָּא וּמְנָה יִתְגִין כָּל־בְּשָׂרָא: ׀ חֲזָה
הַנִּית בַּחֲזוּי רֵאשִׁי עַל־מִשְׁכְּבִי וְאֵלוּ עִיר וְקְדִישׁ
מִן־שְׁמִיָּא נְחַת: ׀ קָרָא בְּחִיל וְכֵן אָמַר גְּדוּ אֵילָנָא
וְקַצְצוּ עֲנֻפוּהִי אֲתֵרוּ עֲפִינְהּ וּבְדַרוּ אֲנָבְהָ תַגְד
חֲנוּתָא מִן־תַּחֲתוּהִי וְצַפְרִיָּא מִן־עֲנֻפוּהִי: ׀ בְּרַם
עַקֵּר שְׁרִשׁוּהִי בְּאַרְעָא שְׁבָקוּ וּבְאַסוּר דִּי־פְרִזְלָא
וּנְחֹשׁ בְּדַתְאָא דִּי בְרָא וּבְטַל שְׁמִיָּא יִצְטַבַּע וְעַם־
חֲנוּתָא חֲלָקָה בַּעֲשָׁב אַרְעָא: ׀ לְבַבְהָ מִן־אַנְשָׂא
יִשְׁנֹן וּלְבַב חֲנוּהָ יִתְיַהֵב לָהּ וְשַׁבְעָה עַדְנִין
יַחֲלַפּוּן עֲלוּהִי: ׀ בְּגִזְרַת עִירִין פִּתְגָמָא וּמֵאֲמַר
קְדִישִׁין שְׁאֵלְתָּא עַד־דְּבֵרַת דִּי יִנְדַעְוֹן חֲפִיָּא דִּי־
שְׁלִיט עֲלָאָה בְּמַלְכוּת אַנְשָׂא וּלְמִן־דִּי יִצְבֵּא
יִתְנַבְּהָ וּשְׁפַל אַנְשִׁים יִקִּים עֲלָהּ: ׀ דְּנָה חִלְמָא חֲזִית
אַנְהּ מַלְכָּא גְבוּכְדַנְצָר וְאַנְתָּ בְּלִטְשֵׁאֲצַר פְּשָׁרָא ׀
אָמַר כָּל־קְבֵל דִּי ׀ כָּל־חַפְיָמִי מַלְכוּתִי לֹא־יִכְלִין
פְּשָׁרָא לְהוֹדְעוּתִי וְאַנְתָּ כְּהֵל דִּי רִוְחָא-לְהִין
קְדִישִׁין בְּדָּ: ׀ אֵלִין דְּנִילְאֵל דִּי־שָׁמָּה בְּלִטְשֵׁאֲצַר
אַשְׁתּוּמַם כְּשַׁעָה חֲזָה וְרַעִינְהִי יִבְהַלְנָה עֲנָה
מַלְכָּא וְאָמַר בְּלִטְשֵׁאֲצַר חִלְמָא וּפְשָׁרָא אֵל־יִבְהַלְךָ
עֲנָה בְּלִטְשֵׁאֲצַר וְאָמַר מֵרָאִי חִלְמָא לְשִׁנְאָדָּ
וּפְשָׁרָה לְעִרִיד לְעָרָדָּ: ׀ אֵילָנָא דִּי חֲזִית דִּי רַבְּהָ
וְתַקְףָּ וְרוּמָה יִמְטָא לְשִׁמְיָא וְחֲזוּתָהּ לְכָל־אַרְעָא:
׀ וְעֲפִינְהּ שְׁפִיר וְאֲנָבְהָ שְׁגִיָּא וּמְזוּן לְכִלְא־בְּהָ
תַּחֲתוּהִי תְדוּר חֲנוּת בְּרָא וּבַעֲנֻפוּהִי יִשְׁכַּנְן צְפִרֵי
שְׁמִיָּא: ׀ אֲנַת־הוּא מַלְכָּא דִּי רַבַּת וְתַקְפָּת וּרְבוּתָדָּ
רַבַּת וּמְטַת לְשִׁמְיָא וְשְׁלִטְנָדָּ לְסוּף אַרְעָא: ׀ וְדִי
חֲזָה מַלְכָּא עִיר וְקְדִישׁ נְחַת מִן־שְׁמִיָּא וְאָמַר גְּדוּ

אֵילָנָא וְתַבְלוּהִי בְרַם עַקֵּר שְׁרִשׁוּהִי בְּאַרְעָא
שְׁבָקוּ וּבְאַסוּר דִּי־פְרִזְלָא וּנְחֹשׁ בְּדַתְאָא דִּי בְרָא
וּבְטַל שְׁמִיָּא יִצְטַבַּע וְעַם־חֲנוּת בְּרָא חֲלָקָה עַד דִּי־
שַׁבְעָה עַדְנִין יַחֲלַפּוּן עֲלוּהִי: ׀ דְּנָה פְּשָׁרָא מַלְכָּא
וּגִזְרַת עֲלָאָה הִיא דִּי מְטַת עַל־מֵרָאִי מַלְכָּא: ׀ וְלָךְ
טְרַדִין מִן־אַנְשָׂא וְעַם־חֲנוּת בְּרָא לְהוּהָ מְדִרְךָ
וְעִשְׂבָּא כְּתוּרִין ׀ לָךְ יִטְעֲמוּן וּמְטַל שְׁמִיָּא לָךְ
מְצַבְעִין וְשַׁבְעָה עַדְנִין יַחֲלַפּוּן עֲלָךְ עַד דִּי־תַנְדַּע
דִּי־שְׁלִיט עֲלָאָה בְּמַלְכוּת אַנְשָׂא וּלְמִן־דִּי יִצְבֵּא
יִתְנַבְּהָ: ׀ וְדִי אָמַרוּ לְמִשְׁכָּב עַקֵּר שְׁרִשׁוּהִי דִּי
אֵילָנָא מַלְכוּתָדָּ לָךְ קִימָא מִן־דִּי תַנְדַּע דִּי שְׁלִטָן
שְׁמִיָּא: ׀ לְהֵן מַלְכָּא מַלְכִּי יִשְׁפַר עֲלָךְ וְחֲטָאָדָּ
בְּצַדְקָה פְּרָק וְעוֹנֵתָדָּ בְּמַחֲוּ עֲגִין הֵן תַּהֲנָה אַרְכָּה
לְשִׁלּוּתָדָּ: ׀ כִּפְלָא מְטָא עַל־גְבוּכְדַנְצָר מַלְכָּא:
׀ לְקַצַּת יַרְחִין תַּרְיֵעִשָׁר עַל־הֵיכַל מַלְכוּתָא דִּי
בְּבַל מֵהֵלָךְ תְּנָה: ׀ עֲנָה מַלְכָּא וְאָמַר הֲלֹא דֹא־הִיא
בְּבַל רַבַּתָּא דִּי־אַנְהָ בְּנִיתָהּ לְבֵית מַלְכוּ בַּתְקַף חֲסִי
וְלִיקֵר הַדְרִי: ׀ עוֹד מַלְתָּא בְּכַם מַלְכָּא קַל מִן־
שְׁמִיָּא נְפֵל לָךְ אָמַרִין גְבוּכְדַנְצָר מַלְכָּא מַלְכוּתָא
עַדַת מַנְדָּ: ׀ וּמִן־אַנְשָׂא לָךְ טְרַדִין וְעַם־חֲנוּת בְּרָא
מְדִרְךָ עִשְׂבָּא כְּתוּרִין לָךְ יִטְעֲמוּן וְשַׁבְעָה עַדְנִין
יַחֲלַפּוּן עֲלָךְ עַד דִּי־תַנְדַּע דִּי־שְׁלִיט עֲלָאָה
בְּמַלְכוּת אַנְשָׂא וּלְמִן־דִּי יִצְבֵּא יִתְנַבְּהָ: ׀ בַּה־
שְׁעָתָא מַלְתָּא סַפַּת עַל־גְבוּכְדַנְצָר וּמִן־אַנְשָׂא
טְרַיד וְעִשְׂבָּא כְּתוּרִין יֵאֲכַל וּמְטַל שְׁמִיָּא גְשָׁמָה
יִצְטַבַּע עַד דִּי שְׁעָרָה כְּנִשְׁרִין רַבְּהָ וְטַפְרוּהִי
כְּצַפְרִין: ׀ ׀ וְלְקַצַּת יוֹמִיָּא אַנְהָ גְבוּכְדַנְצָר עֵינִי ׀
לְשִׁמְיָא גְטַלַּת וּמְנַדְעִל עֲלִי יְתוּב וּלְעֲלָאָה בְּרַכַּת
וּלְתִי עֲלָמָא שְׁבַחַת וְהַדְרַת דִּי שְׁלִטְנָה שְׁלִטָן עֲלָם
וּמַלְכוּתָהּ עַם־זָר וְזָר: ׀ ׀ וְכִלְ־דִיִּרִי אַרְעָא כְּלָה
חֲשִׁיבִין וְכַמְצַבְנָה עַבְדֵּי בְּחִיל שְׁמִיָּא וְדִיִּרִי אַרְעָא
וְלֹא אִיתִי דִּי־יִמְחָא בִּידָהּ וְיֵאֲמַר לָהּ מָה עַבְדַּת:
׀ בַּה־זְמַנָּא מְנַדְעִי ׀ יְתוּב עֲלִי וְלִיקֵר מַלְכוּתִי
הַדְרִי וְזִיוִל יְתוּב עֲלִי וְלִי הַדְּבָרִי וּרְבָרְבְּנִי יִבְעוּן
וְעַל־מַלְכוּתִי הַתְקַנְתָּ וּרְבוּ יִתִּירָה תּוֹסַפַּת לִי:
׀ כִּשְׁוֹן אַנְהָ גְבוּכְדַנְצָר מְשַׁבַּח וּמְרוּמָם וּמְהַדְרֵי לְמִלְךָ
שְׁמִיָּא דִּי כָל־מַעֲבְדוּהִי קִשְׁט וְאַרְחַתָּהּ דִּין וְדִל
מֵהֲלָכִין בְּגוּהָ יִכַּל לְהַשְׁפִּילָהּ:

הַלְבוֹת תִּלְמוּד תּוֹרַת פֶּרֶק ה

הַא בְּשֵׁם שְׂאֵדָם מְצִיחַ בְּכַבּוֹד אָבִיו, וּבִירְאָתוֹ
כִּי הוּא חַיֵּב בְּכַבּוֹד רַבּוֹ, וִירְאָתוֹ; וְרַבּוֹ, יִתֵּר
מֵאָבִיו: שְׂאֵבִיו, הַבִּיאֵו לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה; וְרַבּוֹ
שְׁלֵמוֹתוֹ חֲכָמָה, הַבִּיאֵו לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

הַב רָאָה אֲבֹדַת אָבִיו וְאֲבֹדַת רַבּוֹ, שְׁלֵרַבּוֹ
קוֹדֶמֶת לְשְׁלֵאָבִיו. אָבִיו וְרַבּוֹ נְשׂוּאִים בְּמִשְׁאֵל,
מְנִיחַ אֶת שְׁלֵרַבּוֹ וְאַחַר כֵּן אֶת שְׁלֵאָבִיו. אָבִיו
וְרַבּוֹ שְׂבוּיִים בַּשְּׂבִיחַ, פּוֹדֶה אֶת רַבּוֹ וְאַחַר כֵּן
פּוֹדֶה אֶת אָבִיו; וְאִם הָיָה אָבִיו תִּלְמוּד חֲכָמִים,
פּוֹדֶה אֶת אָבִיו תְּחִלָּה. וְכֵן אִם הָיָה אָבִיו חֲכָם,
אֵת עַל פִּי שְׂאֵבִיו שְׂקוּל בְּנֶגֶד רַבּוֹ מְשִׁיב אֲבֹדַתוֹ
וְאַחַר כֵּן מְשִׁיב אֲבֹדַת רַבּוֹ. וְאִין לֶךְ כְּבוֹד,
גְּדוּל מְכַבּוֹד הָרַב; וְלֹא מוֹרָא, יִתֵּר מִמוֹרָא
הָרַב. אָמְרוּ חֲכָמִים, מוֹרָא רַבִּי כְּמוֹרָא שָׁמַיִם.
הֵג לְפִיכֶן אָמְרוּ, כָּל חֲחוּלֵק עַל רַבּוֹ כְּחוּלֵק עַל
הַשְּׂבִיחַ, שְׁנֵאָמַר "בְּהַצְתֶּם, עַל ה'". וְכָל
הָעוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם רַבּוֹ פְּעוּשָׁה עִם הַשְּׂבִיחַ,
שְׁנֵאָמַר "אֲשֶׁר רַבּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת ה'". וְכָל
הַמְתַּרְעֵם עַל רַבּוֹ כְּמַתְרַעֵם עַל הַשְּׂבִיחַ,
שְׁנֵאָמַר "לֹא עָלִינוּ תִּלְנַתִּיכֶם כִּי עַל ה'". וְכָל
הַמְתַּרְחֵר אַחַר רַבּוֹ כְּמַתְרַחֵר אַחַר הַשְּׂבִיחַ,
שְׁנֵאָמַר "וַיִּדְבֵר הָעַם, בְּאַלְהִים וּבְמִשְׁחָה".

הַד אֵיזָה הוּא חוּלֵק עַל רַבּוֹ זֶה שְׂקוּבַע לֹא
מְדַרְשׁ וַיּוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ וּמְלַמֵּד שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת רַבּוֹ,
וְרַבּוֹ קָנִים, וְאֵת עַל פִּי שְׂרַבּוֹ כְּמַדִּינָה אַחֲרָת.
וְאִסוּר לְאָדָם לְהוֹרֹת בְּפָנָי רַבּוֹ, לְעוֹלָם; וְכָל
הַמוֹרָה הַלְכָה בְּפָנָי רַבּוֹ, חַיֵּב מִיָּתָה.

הַה הָיָה פִּינּוּ וּבִינּוּ רַבּוֹ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי מִיל, וְשֵׁאֵל
לֹא אָדָם דְּבַר הַלְכָה מִתֵּר לְהַשִּׁיב. וְלַחֲפְרִישׁ מִן
הָאִסוּר אֲפִלּוּ בְּפָנָי רַבּוֹ, מִתֵּר לְהוֹרֹת. פִּינְעָד:
כְּגוֹן שְׂרָאָה אָדָם עוֹשֶׂה דְּבַר הָאִסוּר מִפְּנֵי שְׁלֹא
יָדַע בְּאִסוּרוֹ, אוֹ מִפְּנֵי רִשְׁעוֹ יֵשׁ לֹא לְחֲפְרִישׁוֹ,
וְלֹא מִר לֹא דְּבַר זֶה אִסוּר, וְאֲפִלּוּ בְּפָנָי רַבּוֹ, וְאֵת
עַל פִּי שְׁלֹא נָתַן לֹא רַבּוֹ רִשׁוֹת: שְׂכָל מְקוֹם שְׁיֵשׁ

הַלּוֹל הַשֵּׁם, אִין חוּלְקִין כְּבוֹד לְרַבּ.

הַוּ בְּמַח דְּבָרִים אֲמוֹרִים, בְּדָבָר שְׁנִקְרָא נִקְרָה;
אֲבָל לְקַבֵּעַ עֲצָמוֹ לְהוֹרָאָה, וְלִישֵׁב וְלְהוֹרֹת לְכָל
שׂוֹאֵל אֲפִלּוּ הוּא בְּסוּף הָעוֹלָם, וְרַבּוֹ בְּסוּף
הָעוֹלָם אִסוּר לֹא לְהוֹרֹת עַד שְׁיִמּוֹת רַבּוֹ, אֲלֵא
אִם כֵּן נָטַל רִשׁוֹת מִרַבּוֹ.

הַז וְלֹא כָּל מִי שְׁמַת רַבּוֹ, מִתֵּר לֹא לִישֵׁב
וְלְהוֹרֹת בְּתוֹרָה, אֲלֵא אִם כֵּן הָיָה תִּלְמוּד
שְׁהִינֵעַ לְהוֹרָאָה. וְכָל תִּלְמוּד שְׁלֹא הִינֵעַ
לְהוֹרָאָה, וּמוֹרָה חֲרִי זֶה שׂוֹטָה רִשְׁעָה וְגַם רִחַ;
וְעָלִיו נֵאָמַר "כִּי רַבִּים חֲלָלִים, הַפִּילָה". וְכֵן חֲכָם
שְׁהִינֵעַ לְהוֹרָאָה, וְאִינוּ מוֹרָה חֲרִי זֶה מוֹנֵעַ
תּוֹרָה, וְנוֹתֵן מְכַשׁוּלוֹת לְפָנָי הָעוֹרִים; וְעָלִיו
נֵאָמַר "וְעַצְמוֹם, כָּל חֲרָגִיחַ".

הַח אֵלִיו חֲתִלְמוּדִים קְטַנִּים שְׁלֹא הָרַבּוֹ תּוֹרָה
כְּרָאוּ, וְהֵם מְבַקְשִׁים לְחַתְגָּדֵל בְּפָנָי עַמִּי הָאֶרֶץ
וּבֵין אַנְשֵׁי עִירָם, וְקוֹפְצִים וַיּוֹשְׁבִים בְּרָאשׁ
לְדוֹן וְלְהוֹרֹת בְּיִשְׂרָאֵל הֵם הַמְּרַבִּים אֶת
הַמְּחַלְקוֹת, וְהֵם הַמְּחַרְיבִים אֶת הָעוֹלָם,
וְהַמְּכַבִּים גְּרָה שְׁלֵתוֹרָה, וְהַמְּחַבְּלִים כְּרָם ה'
עֲבָאוֹת. וְעָלִיהֶם אָמַר שְׁלֵמָה בְּחֲכָמָתוֹ, "אֲחִזּוּ
לְנֹ, שְׁעָלִים שְׁעָלִים קְטַנִּים, מְחַבְּלִים כְּרָמִים".

הַט וְאִסוּר לֹא לְתִלְמוּד לְקִרְוֹת לְרַבּוֹ בְּשִׁמוֹ,
וְאֲפִלּוּ שְׁלֹא בְּפָנָיו. וְלֹא יוֹפִיר שְׁמוֹ בְּפָנָיו,
וְאֲפִלּוּ לְקִרְוֹת לְאַחֲרִים שְׁשִׁמָּם כְּשֵׁם רַבּוֹ, כְּדֶרֶךְ
שְׁעוֹשֶׂה כְּשֵׁם אָבִיו; אֲלֵא יִשְׁנָה שְׁמָם, וְאֲפִלּוּ
לְאַחַר מוֹתָם וְהוּא שְׁיִהְיֶה הַשֵּׁם פְּלִיא, שְׂכָל
הַשׁוֹמֵעַ יָדַע שְׁהוּא פְּלוּגִי. וְלֹא יִתֵּן שְׁלֹם לְרַבּוֹ
אוֹ יַחְזִיר לֹא שְׁלֹם, כְּדֶרֶךְ שְׁנוֹתְנִין חֲרָעִים
וּמְחִזְרִין זֶה לְזֶה; אֲלֵא שׂוֹחָה לְפָנָיו, וְאֹמֵר לֹא
בִּירְאָה וּכְבוֹד, שְׁלֹם עָלֶיךָ, רַבִּי. וְאִם נָתַן לֹא
רַבּוֹ שְׁלֹם, יַחְזִיר לֹא, שְׁלֹם עָלֶיךָ, רַבִּי וּמְרִי.

הַי וְכֵן לֹא יַחְלִין תְּפִלּוֹת בְּפָנָי רַבּוֹ, וְלֹא יִסַּב
אֲלֵא יוֹשֵׁב כְּיוֹשֵׁב לְפָנָי הַמְּלָךְ. וְלֹא יִתְפַּלֵּל לְפָנָי
רַבּוֹ, וְלֹא לְאַחַר רַבּוֹ, וְלֹא בְּצַד רַבּוֹ; וְאִין צָרִיךְ

לומר, שאסור לו להלך בצדו: אלא יתרחק
לאחר רבו, ולא יהא מבין בנגד אחריו; ואחר
כך יתפלל. ולא יבנם עם רבו, למרחק.

היא לא ישב במקום רבו. ולא יכריע דבריו
בפניו, ולא יסתר את דבריו. ולא ישב לפניו,
עד שיאמר לו שבו, ולא יעמד מלפניו, עד
שיאמר לו עמד, או עד שיטל רשות לעמד.
וכשיפטר מרבו, לא יחזיר לו אחריו, אלא
נרתע לאחריו, ופניו בנגד פניו. וחיב לעמד
מפני רבו, משיראנו מרחוק מלוא עיניו, עד
שיתכסה מפניו ולא יראה קומתו; ואחר כך
ישב. וחיב אדם להקביל את פני רבו, ברגל.

חיב אין חולקין כבוד לתלמיד בפני הרב, אלא
אם פן היה דרך רבו לחלק לו כבוד. וכל
מלאכות שהעבד עושה לרבו, תלמיד עושה
לרבו; ואם היה במקום שאין מכירין אותו, ולא
היו לו תפליו וחש שמא יאמרו עבד הוא אינו
נוצל לו מנעלו, ולא חולצו. וכל המונע תלמידו
מלשמשו מונע מפניו חסד, ופורק מפניו יראת
שמים; וכל תלמיד שמוזלזל בדבר מפל כבוד
רבו, גורם לשכינה שתסתלק מישראל.

היא ראה את רבו עובר על דברי תורה, אזמר
לו למדתנו רבנו כך וכך. וכל זמן שמזכיר
שמועה בפניו, אזמר לו כך למדתנו רבנו. ואל
יאמר דבר שלא שמע מרבו, עד שיזכיר שם
אזמרו. וכשימות רבו קורע כל בגדיו, עד
שהוא מגלה את לבו; ואינו מאחה, לעולם.

היה במה דברים אמורים, ברבו מבחק שלמד
מפניו רב חכמתו. אבל אם לא למד מפניו רב
חכמתו חרי זה תלמיד חבר, ואינו חיב בכבודו
בכל הדברים האלו; אבל עומד מלפניו, וקורע
עליו בשם שהוא קורע על כל המתים שהוא
מתאבל עליהן.

הטו אפלו לא למד מפניו אלא דבר אחד, בין
קטן בין גדול עומד מלפניו, וקורע עליו. וכל

תלמיד חכמים שיעותיו מכוונות אינו מדבר
בפני מי שהוא גדול מפניו בחכמה, אף על פי
שלא למד מפניו כלום.

הטו הרב המבחק שרצה למחל על כבודו בכל
הדברים האלו, או באחד מהן, לכל תלמידיו,
או לאחד מהן הרשות בידו. ואף על פי שמחל,
חיב התלמיד להדרו, ואפלו בשעה שמחל.

היו בשם שהתלמידים חיבין בכבוד הרב, כך
הרב צריך לכבוד את תלמידיו ולקרבו; כך
אמרו חכמים, יהי כבוד תלמידך חביב עליך,
כשלתברך. וצריך אדם להזהר בתלמידיו,
ולאחבו, שהם הפנים המוחנין בעולם הזה,
ולעולם הבא.

היה התלמידים מוסיפין חכמת הרב,
ומרחיבין לבו. אמרו חכמים, הרבה חכמה
למדתי מחברי יתר מרבותי, ומתלמידי יתר
מכלם; וכשם שעין קטן מדליק את הגדול, כך
תלמיד קטן מחדד את הרב, עד שיוציא מפניו
בשאלותיו, חכמה מפארה.

הלכות תלמוד תורה פרק ו

וא כל תלמיד חכמים מצוה להדרו, ואף על פי
שאינו רבו; שנאמר "מפני שיבה תקום,
והדרת פני זקן", זה שקנה חכמה. ומאומתי
חיבין לעמד מפני החכם משיקרבו מפניו
בארבע אמות, עד שיעבר מנגד פניו.

וב אין עומדין מפניו לא בבית המרחץ, ולא
בבית הכסא שנאמר "תקום, והדרת", קימה
שיש בה הדר. ואין בעלי אמניות חיבין לעמד
מפני תלמידי חכמים, בשעה שעוסקין
במלאכתן; שנאמר "תקום, והדרת" מזה הדר
שאין בו חסרון פים, אף קימה שאין בה חסרון
פיה.

וג ומנין שלא יעצים עיניו מן החכם, כדי שלא
יראהו עד שלא יעמד מפניו; תלמד לומר
"זיראת מאלהיך" הא כל דבר שהוא מסור

ללב, נאמר בו "ויראת מאלהיך".

כבודו מרבה, מכבוד שמים.

וד אין ראוי לחכם שיטריח על העם, ויכון עצמו להן כדי שיעמדו מפניו, אלא ילך בדרך קצרה ומתבון שלא יראה אותו אחר, כדי שלא יטריחו לעמד. והחכמים היו מקיפין, והולכין בדרך החיצונה שאין מכיריחן מצויין שם, כדי שלא יטריחו.

וי מי שהוא זמן מפלג בזקנה אף על פי שאינו חכם, עומדין לפניו; ואפלו החכם שהוא ילד, עומד בפני הזקן המפלג בזקנה, ואינו חיב לעמד מלוא קומתו, אלא כדי להדרו. ואפלו זמן גוי, מהדרין אותו בדברים ונותנין לו יד לסמכו שנאמר "מפני שיבה תקום", כל שיבה במשמע.

וה רובב, הרי הוא במהלך, וכשם שעומדין מפני המהלך, כך עומדין מפני הרובב. שלושה שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע, גדול מימינו, וקטן משמאלו.

ויא תלמידי חכמים אינן יוצאין לעשות בעצמן עם כל תקהל בבנין וחפירה שלמדינה וכיוצא בהן, כדי שלא יתבזו בפני עמי הארץ.

וה הרואה חכם אינו עומד מלפניו, עד שיגיע לו לארבע אמות; וכיון שעבר, ישב. ראה אב בית דין, עומד מלפניו משיראנו מרחוק מלוא עיניו; ואינו יושב, עד שיעבר מאחוריו ארבע אמות. ראה את הנשיא, עומד מלפניו מלוא עיניו; ואינו יושב עד שישב במקומו, או עד שיתבסח מעיניו. והנשיא שמהל על כבודו, כבודו מחול.

ואין גובין מהן לבנין החומות ותקון השערים ושכר השומרים וכיוצא בהן, ולא לתשורת המלך. ואין מחיבין אותו לתן המס, בין מס שהוא קצוב על בני העיר בין מס שהוא קצוב על כל איש ואיש, שנאמר "גם פי יתנו בגוים, עתה אקבצם; ויחלו מעט, ממנשא מלך ושרים".

וזה פשהנשיא נכנס, כל העם עומדין; ואינן יושבין, עד שיאמר להם שבו. פשאב בית דין נכנס, עושין לו שתי שורות עומדין מפאן ומפאן, עד שנכנס וישב במקומו, ושאר העם יושבין במקומו. חכם שנכנס, כל שיגיע לו בארבע אמות עומד מלפניו, אחד עומד ואחד יושב, עד שנכנס וישב במקומו.

ויב וכן אם היתה סחורה לתלמיד חכמים, מניחין אותו למכר תחלה; ואין מניחין אחד מפני השוק למכר, עד שימכר הוא. וכן אם היה לו דין, והיה עומד בכלל פעלי דינין הרבה מקדימין אותו ומושיבין אותו.

וה בני חכמים ותלמידי חכמים בזמן שחרבים צריכין להם, מקפצין על ראשי העם ונכנסין למקומן. ואין שבה לתלמיד חכמים, שיכנסם באחרונה; יצא לצרה, חוזר למקומו.

ויג עוזן גדול הוא לבזות את החכמים, או לשנא אותן; לא הרבה ירושלים, עד שפוז בה תלמידי חכמים שנאמר "ויחיו מלעבים, במלאכי האלהים, ובזים דבריו, ומתעתעים בנבאיו", כלומר בזים מלמדי דבריו. וכן זה שאמרה תורה, "אם בחקתי תמאסו" מלמדי חקותי תמאסו. וכל המבזה את החכמים אין לו חלק לעולם הבא, והרי הוא בכלל "פי דבר ה' בזה".

וט בני חכמים בזמן שיש בהן דעת לשמע, הופכין פניהן כלפי אביהן; אין בהן דעת לשמע, הופכין פניהן כלפי העם. תלמיד שהוא יושב לפני רבו תמיד, אינו רשאי לעמד מלפניו אלא שחרית וערבית בלבד, שלא יהא

ויד אף על פי שהמבזה את החכמים, אין לו חלק לעולם הבא אם באו עדים שפוזו, אפלו בדברים חיב נהוי, ומנדין אותו בית דין ברבים, וקונסין אותו ליטרה זהב בכל מקום,

וְנֹתְנִין אוֹתָהּ לְחֶכֶם. וְהַמְבֹזֶה אֶת הַחֶכֶם
בְּדַבְרִים, אֶפְלוּ לְאַחַר מִיתָה מְנַדִּין אוֹתוֹ בֵּית
דִּין, וְהֵם מִתִּירִין אוֹתוֹ פְּשִׁיחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה; אֲבָל
אִם הָיָה הַחֶכֶם חַי אֵין מִתִּירִין לוֹ, עַד שִׁירְצָה
זֶה שְׁנֵדוּהוּ בְּשִׁבְלֹו.

וְטוּ וְכֵן הַחֶכֶם עֲצֻמוֹ, מְנַדֶּה לְכַבֹּדוֹ לְעַם
הָאָרֶץ שֶׁהַפְּקִיר בּוֹ, וְאֵינּוּ צָרִיךְ לֹא עֲדִים, וְלֹא
חֲתָרְצָה; וְאֵין מִתִּירִין לוֹ, עַד שִׁירְצָה אֶת
הַחֶכֶם. וְאִם מֵת הַחֶכֶם, בְּאֵין שְׁלוֹשָׁה וּמִתִּירִין
לוֹ. וְאִם רָצָה הַחֶכֶם לְמַחֵל לוֹ וְלֹא נִדְּהוּ, הָרְשׁוּת
בְּיָדוֹ.

וְטוּ הָרַב שֶׁנֶּדֶה לְכַבֹּדוֹ, חֵיבִין כָּל תַּלְמִידָיו
לְנַהֵג נְדָוִי בְּמִנְדָּה; אֲבָל תַּלְמִיד שֶׁנֶּדֶה לְכַבֹּד
עֲצֻמוֹ, אֵין הָרַב חֵיב לְנַהֵג בּוֹ נְדָוִי, אֲבָל כָּל
הָעַם, חֵיבִין לְנַהֵג בּוֹ נְדָוִי. וְכֵן מְנַדֶּה לְנִשְׂיָא,
מְנַדֶּה לְכָל יִשְׂרָאֵל; מְנַדֶּה לְכָל יִשְׂרָאֵל, אֵינּוּ
מְנַדֶּה לְנִשְׂיָא. מְנַדֶּה לְעִירוֹ, מְנַדֶּה לְעִיר אַחֲרָת;
מְנַדֶּה לְעִיר אַחֲרָת, אֵינּוּ מְנַדֶּה לְעִירוֹ.

וְיִזוּ בְּפֹה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּמִי שֶׁנֶּדְּהוּ מִפְּנֵי
שְׂבֻזָּה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. אֲבָל מִי שֶׁנֶּדְּהוּ עַל
שְׂאָר דְּבָרִים שֶׁחֵיבִין עֲלֵיהֶם נְדָוִי אֶפְלוּ נִדְּהוּ
קָטָן שְׂבִי יִשְׂרָאֵל, חֵיב הַנְּשִׂיא וְכָל יִשְׂרָאֵל לְנַהֵג
בּוֹ נְדָוִי, עַד שִׁיחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה מִדְּבַר שֶׁנֶּדְּהוּ
בְּשִׁבְלֹו, וְיִתִירוּ לוֹ.

וְיַח עַל אֲרַבְעָה וְעֶשְׂרִים דְּבָרִים מְנַדִּין אֶת
הָאָדָם, בֵּין אִישׁ בֵּין אִשָּׁה; וְאֵלוּ הֵן: הַמְבֹזֶה אֶת
הַחֶכֶם, וְאֶפְלוּ לְאַחַר מוֹתוֹ; הַמְבֹזֶה שְׁלִיחַ בֵּית
דִּין; הַקּוֹרָא לְחֻבְרוֹ עֶבֶד; הַמּוֹזְלֵל בְּדַבָּר אַחַד
מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, וְאֵין צָרִיךְ לֹאמַר בְּדַבְרֵי תוֹרָה;
מִי שֶׁשְׁלָחוּ לוֹ בֵּית דִּין וְקִבְעוּ לוֹ זְמַן, וְלֹא בָּא;
מִי שֶׁלֹּא קָבַל עָלָיו אֶת הַדִּין, מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד
שְׁתִּיתָו; מִי שֶׁיֵּשׁ בְּרִשׁוּתוֹ דְּבַר הַמּוֹזִיק, כְּגוֹן כָּלֵב
רַע אִו סָלַם רְעוּעַ, מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שִׁיסִיר הַזִּקוּוֹ;
הַמּוֹזֵר קֶרֶקַע שְׁלוֹ לְגוּי, מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שִׁיקָבַל
עָלָיו כָּל אֲנָם שִׁיבֹוּא מִן הַגּוֹי לְיִשְׂרָאֵל חֻבְרוֹ

בְּעַל הַמְצָר; הַמְעִיד עַל יִשְׂרָאֵל בְּעַרְפָּאוֹת
שְׁלֹגוּיִים וְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ בְּעֵדוּתוֹ מִמּוֹן שְׁלֹא
כְּדִין יִשְׂרָאֵל, מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שִׁישְׁלָם; טַבַּח
כּוֹחַן שְׂאֵינּוּ מִפְּרִישׁ הַמִּתְנַנֹּת וְנֹתְנִין לְכוֹחַן
אַחַר, מְנַדִּין אוֹתוֹ עַד שְׁתִּיתָו; הַמְחַלֵּל יוֹם טוֹב
שְׁנֵי שְׁלֹגְלִיּוֹת, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא מְנַחֵג; הַעוֹשֶׂה
מְלָאכָה בְּעַרְבַּ הַפֶּסַח אַחַר חֲצוֹת; הַמּוֹפִיר שֵׁם
שָׁמַיִם לְבַטְלָהּ, אִו לְשִׁבּוּעָה בְּדַבְרֵי הַבָּאִי;
הַמְכִּיא אֶת הָרַבִּים לְיַדֵי הַלֵּוֹל הַשָּׁמַיִם; הַמְכִּיא אֶת
הָרַבִּים לְיַדֵי אֲכִילַת קֶדְשִׁים בַּחוּץ; הַמְחַשֵּׁב
שָׁנִים וְקוֹבֵעַ חֲדָשִׁים בַּחוּצָה לְאָרֶץ; הַמְכִּשִׁיל
אֶת הָעִיר; הַמְעַכֵּב אֶת הָרַבִּים מִלְּעֲשׂוֹת מִצְוָה;
טַבַּח שְׁנִיצָאֵת טְרִיפָה מִתַּחַת יָדוֹ; טַבַּח שְׁלֹא
בְּדַק סְפִינּוּ לְפָנֵי חֶכֶם; הַמְקַשֶּׁה עֲצֻמוֹ לְדַעַת; מִי
שֶׁנֶּרַשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְעָשָׂה בֵּינוֹ וּבֵינָה שְׂתִפּוֹת
אִו מִשָּׂא וּמִתּוֹ, הַמְכִּיאֵין לְחַן לְהַזְקֵק זֶה לְזֶה,
בְּשִׁיבּוּאוֹ שְׁנִיחַן לְבֵית דִּין מְנַדִּין אוֹתוֹ; חֶכֶם
שֶׁשָּׂמוּעָתוֹ רָעָה; הַמְנַדֶּה מִי שְׂאֵינּוּ חֵיב נְדָוִי.

הַלְבוֹת תַּלְמוּד תוֹרָה פֶּרֶק ז

ז, אַ חֶכֶם זָקֵן בְּחֶכְמָה, וְכֵן נָשִׂיא אִו אֵב בֵּית
דִּין, שֶׁסָּרַח אֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ בְּפִרְהֶסְיָה לְעוֹלָם,
אֲלֹא אִם כֵּן עָשָׂה פִּירְבָּעָם כֵּן נָכַט וְחֻבְרִיו.
אֲבָל בְּשַׁחְטָא שְׂאָר חֲטָאוֹת, מְלַקֵּין אוֹתוֹ
בְּעֲנָעָה: שֶׁנֶּאֱמַר "וְכִשְׁלַת הַיּוֹם, וְכִשְׁלַל גַּם נָבִיא
עָמָד לְיָלֵחַ" אָף עַל פִּי שֶׁשְׁשָׁל, כִּסְחוּ כִּלְיָלֵת.
וְאוֹמְרִין לוֹ, הַכֶּבֶד וְשֵׁב בְּבֵיתְךָ.

ז, ב וְכֵן כָּל תַּלְמִיד חֲכָמִים שֶׁנֶּתְחִיב נְדָוִי אֲסוּר
לְבֵית דִּין לְקַפֵּין וּלְנַדְּוֹתוֹ בְּמַהֲרָה, אֲלֹא בּוֹרַחִין
מִדְּבַר זֶה וְנִשְׁמַטִּין מִמֶּנּוּ. וְחֲסִידֵי חֲכָמִים הָיוּ
מִשְׁתַּבְּחִין, שְׁלֹא נִמְנָו מִעוֹלָם לְנַדְּוֹת תַּלְמִיד
חֲכָמִים, אָף עַל פִּי שֶׁנִּמְנָוִין לְחֻלְקוֹתוֹ, אִם נִתְחִיב
מְלַקְוֹת; וְאֶפְלוּ מִכַּת מַרְדּוּת, נִמְנָוִין עָלָיו
לְחַבּוֹתוֹ.

ז, ג וְכִיצַד הוּא הַנְּדָוִי, אוֹמְרִין כִּלְוִנִי בְּשִׁמְתָא;
וְאִם נִדְּהוּ בְּפָנָיו, אוֹמְרִין כִּלְוִנִי זֶה. וְהַחֲרָם,

אומרים פלוגי מתחרם. וארור, בו אלה, בו שבועה, בו נדוי.

ז,ד וכיצד מתירין הגדוי או התרם אומרים לו, שרדי לך ומחול לך; ואם התירוהו שלא בפניו, אומרים פלוגי שרדי לו ומחול לו.

זה מה הוא המנהג שינהג המנהג בעצמו, ושנזהגין עמו מנהג אסור לספר ולכבס פאבל, כל ימי נדויו. ואין מזמנין עליו, ולא בוללין אותו בעשרה לכל דבר שצריך עשרה; ולא יושבין עמו, בארבע אמות. אבל שונה הוא לאחרים, ושונין לו; ונשפר, ושוכר. ואם מת בנדויו בית דין שולחין ומניחין אבן על ארונו, פלומר שהן רונמין אותו, לפי שהוא מבדיל מן הצבור; ואין צריך לומר שאין מספידין אותו, ואין בוללין את מטתו.

זו יתר עליו המתחרם שאינו שונה לאחרים, ואין שונין לו; אבל שונה הוא לעצמו, כדי שלא ישבח תלמודו. ואינו נשפר, ואין נשפדין לו; ואין נושאין ונותנין עמו, ואין מתעסקין עמו, אלא מעט עסק, כדי פרנסתו.

זו מי שישב בנדויו שלושים יום, ולא בקש להתירו מנדין אותו שניה; ישב שלושים יום אחרים, ולא בקש להתירו מחרימין אותו.

זה בכמה מתירין הגדוי או התרם בשלושה, אפלו הדיוטות; ויחיד במיתה, מתיר הגדוי לבדו. ויש לתלמיד להתיר הגדוי או התרם, ואפלו במקום הרב.

ז,ט שלוששה שגדו וחלכו להן, וחזר זה מדבר שגדוהו בגללו באין שלוששה אחרים, ומתירין לו. מי שלא ידע מי גדוהו, ילך אצל הנשיא ויתיר לו נדויו.

זי נדוי על תנאי, אפלו מפני עצמו צריך הפרת. תלמיד חכמים שגדוהו עצמו, ואפלו גדוהו עצמו על דעת פלוגי, ואפלו על דבר שחייב עליו נדוי חרי זה מפר לעצמו.

זיא מי שגדוהו בחלום, אפלו ידע מי גדוהו צריך עשרה בני אדם ששונין הלכות, להתירו מנדויו; ואם לא מצא, טורח אחריהם עד פרסה. לא מצא, מתירין לו עשרה ששונין משנה; לא מצא, מתירין לו מי שיודעין לקרות בתורה; לא מצא, מתירין לו אפלו עשרה שאינן יודעין לקרות. לא מצא במקומו עשרה מתירין לו אפלו שלושה.

זיב מי שגדוהו בפניו, אין מתירין לו אלא בפניו; גדוהו שלא בפניו, מתירין לו בין בפניו בין שלא בפניו. ואין בין נדוי להפרה כלום, אלא מנדין ומתירין ברגע אחד, כשיחזר המנהג למוטט. ואם ראו בית דין להניח זה בנדויו כמה שנים, מניחין כפי רשעו.

זיג וכן אם ראו בית דין להחרים לזה לכתחלה, ולהחרים מי שאוכל עמו ושותה עמו או מי שיעמד עמו בארבע אמות מחרימין כדי ליסרו, וכדי לעשות סוג לתורה עד שלא יפרציה החטאים.

זיד אף על פי שיש רשות לחכם לנדות לכבודו, אינו שבח לתלמיד חכמים להנהיג עצמו בדבר זה, אלא מעלים אזניו מדברי עמי הארץ, ולא ישות לבו להן כענין שאמר שלמה בחכמתו, "גם לכל הדברים אשר ידברו, אל תתן לבד".

זטו וכן היה דרך חסידים הראשונים שזמעיין חרפתו, ואינן משיבין; ולא עוד, אלא שמוחלין למחרת וסולחין לו. וחכמים גדולים היו משתבחין במעשיהן הנאים, ואומרים שמעולם לא גדו אדם ולא חריומהו לכבודו. וזו היא דרכם של תלמידי חכמים, שראוי לילך בה.

זטז כמה דברים אמורים, בשבזוהו או חרפוהו בפתר. אבל תלמיד חכמים שבזוהו או חרפו אדם בפרהסיא, אסור לו למחל על כבודו. ואם מחל נענש, מפני שזה בזיון תורה; אבל

הַלְבוֹת עֲבוּדָה זָרָה וְחֻקֹת הַגּוֹיִים

יש בכללן אחת וחמשים מצוות שתי מצוות עשה, ותשע וארבעים מצוות לא תעשה; וזה הוא פְּרָטְן: שלא לפנות אחר עבודה זרה; שלא לתור אחר הרחוק הלב וראית העינים; שלא לגדף; שלא יעבד אותה בדרך עבודתה; שלא ישתחוו לה; שלא לעשות פסל לעצמו; שלא לעשות פסל אפילו לאחריה; שלא לעשות צורות אפילו לנואי; שלא להדיח אחרים אחריה; לשרף עיר הנדחת; שלא לבנותה; שלא להנות מכל ממונה; שלא להסית יחיד לעבדה; שלא לאהב המסית; שלא לעזב שנאתו; שלא להצילו; שלא ללמד עליו זכות; שלא ומנע מללמד עליו חובה; שלא להתנבא בשמה; שלא לשמע מן המתנבא בשמה; שלא להתנבא בשקר, ואפילו בשם ה'; שלא לגור מחריגת נביא שקר; שלא לשבע בשם עבודה זרה; שלא לעשות אובי; שלא לעשות ידעוני; שלא להעביר למלך; שלא להקים מצבה; שלא להשתחוות על אבן משכית; שלא לטע אשורה; לאבד עבודה זרה וכל הנעשה בשבילה; שלא להנות בעבודה זרה ובכל משמשיה; שלא להנות בצפוני נעבד; שלא לברת ברית לעובדי עבודה זרה; שלא להן עליהן; שלא ישבו בארצנו; שלא להדמות במנהגותם ובמלבושם; שלא לנחש; שלא לקסם; שלא לעונן; שלא לחבר חבר; שלא לדרש אל המתניב; שלא לשאל באוב; שלא לשאל בידעוני; שלא לבשר; שלא לחקור פאת ראש; שלא להשחית פאת זקן; שלא יערה איש עדי אשה; שלא תערה אשה עדי איש; שלא לכתב קטקע; שלא להתגדר; שלא לעשות קרחח על מת. ובאור כל המצוות האלו בפרקים אלו.

הַלְבוֹת עֲבוּדָה זָרָה פֶּרֶק א

א, א בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדולה, ונבערה עצת חכמי אותו הדור; ואנוש עצמו, מן הטועים. וזו היתה טעותם: אמרו הואיל והאל ברא פוזבים אלו ונגלגלים אלו להנהיג את העולם, ונתנם במרום, וחלק להם כבוד, והם שמשים המשמשים לפניו ראויים הם לשבחם ולפאָרם, ולחלק להם כבוד. וזה הוא רצון האל ברוף הוא, לגדל ולכבד מי שגדלו וכבודו, כמו שהמלך רוצה לכבד עבדיו והעומדים לפניו, וזה הוא כבודו שלמלך.

א, ב פיון שעלה דבר זה על לבם, התחילו לבנות לפוזבים היכלות, ולהקריב להם קרבנות, ולשבחם ולפאָרם בדברים, ולהשתחוות למולן כדי להשיג רצון הבורא, בדתם הרעה. וזה, היה עיקר עבודה זרה.

א, ג וכן הם אומרים עובדיה חידעים עיקרה, לא שהם אומרים שאין שם אלה אלא פוזב זה. הוא שירמיהו אומר "מי לא יראך מלך הגוים, כי לך יאתה..." פלומר, הכל יודעין שאתה הוא האל לבדך; אבל טעותם וכסילותם, שמדמין שזה החכל רצונך הוא.

א, ד ואחר שארכו הימים, עמדו בבני אדם נביאי שקר, ואמרו שהאל צוה להם ואמר להם: עבדו פוזב פלוני, או כל הפוזבים, והקריבו

לו ונסכו לו כהן וכהן, ובנו לו היכל ועשו צורתו כדי להשתחוות לה כל העם הנשים והקטנים ושאר עם הארץ. ומודיע להם צורה שבדה מלבם, ואומר זו היא צורת הפוזב הפלוני שהודיעוהו בנבואתו.

א, ה והתחילו על דרך זו לעשות צורות בהיכלות ותחת האילנות ובראשי ההרים ועל הגבעות, ומתקבצים ומשתחוים להם; ואומרים לכל העם שזו הצורה מטיבה ומריעה, וראוי לעבדה וליראה ממנה. והפוזבין אומרים להם שבעבודה זו, תרבו ותצליחו; ועשו כהן וכהן, ואל תעשו כהן וכהן.

א, ו והתחילו פוזבים אחרים, לעמד ולומר שהפוזב עצמו או הגלגל עצמו או המלאך דבר עמהם ואמר להם, עבדוני ככה וכה, והודיע להם דרך עבודתו, ועשו כהן, ואל תעשו כהן. ופשוט דבר זה בכל העולם, לעבד את הצורות בעבודות משנות זו מזו, ולהקריב להן, ולהשתחוות.

א, ז וכיון שארכו הימים, נשתקע השם הנכבד והנורא מפיו כל היקום ומדעתם, ולא הפירוהו; ונמצאו כל עם הארץ והנשים והקטנים, אינן יודעין אלא הצורה שלעין ואבן וההיכל שלבניו, שנתחנכו מקטנותן להשתחוות להן ולעבדן, ולהשבע בשמן.

א, ח וְהַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ בָּהֶן כְּגוֹן הַכּוֹמָרִין וְכוּיָצֵא
בָּהֶן, מִדְּמוּן שְׂאִין שֶׁם אֱלֹהִים אֵלֶּה הַכּוֹכָבִים
וְהַגְּלִגְלִים שֶׁנַּעֲשׂוּ הַצּוּרוֹת הָאֵלֶּה בְּגִלְגֵּלָן
וְלִדְמוּתָן. אָבֵל צוּר הָעוֹלָמִים, לֹא הָיָה שֶׁם
מִבִּירוֹ וְלֹא יוֹדְעוֹ, אֵלֶּה יְחִידִים בְּעוֹלָם, כְּגוֹן
חֲנוּךְ וּמִתוֹשֵׁלַח וְנוּחַ וְשֵׁם וְעֵבֶר. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה,
הָיָה הָעוֹלָם מִתְגַּלְגֵּל וְהוֹלֵךְ, עַד שֶׁנִּלְדָּה עֲמוּנוֹדוֹ
שֶׁלְעוֹלָם, שֶׁהוּא אֲבָרָהּם אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם.

א, ט פִּיּוֹן שֶׁנִּגְמַל אִיתָן זֶה, הַתְּחִיל לְשׁוֹטֵט
בְּדַעְתּוֹ וְהוּא קָטָן, וְלַחֲשֹׁב בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, וְהָיָה
תְּמִמָּה: הַיֵּאֵךְ אֲפֹשֶׁר שִׁיחִיָּה הַגְּלִגְלִל הַזֶּה נוֹחֵג
תְּמִיד, וְלֹא יִהְיֶה לוֹ מִנְחִיג; וּמִי יִסַּב אֹתוֹ,
לְפִי שְׂאִי אֲפֹשֶׁר שִׁיִּסַּב אֶת עַצְמוֹ. וְלֹא הָיָה לוֹ
לֹא מִלְמַד וְלֹא מוֹדִיעַ דְּבָר, אֵלֶּה מִשְׁקַע בְּאוֹר
פְּשׁוּטִים בֵּין עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה הַטְּפָשִׁים.

א, י וְאֲבִיו וְאִמּוֹ וְכָל הָעָם עוֹבְדִים עֲבוּדָה זָרָה,
וְהוּא הָיָה עוֹבֵד עִמָּהֶן. וְלָבוּ מִשׁוֹטֵט וּמִכִּין, עַד
שֶׁחָשִׁיג דֶּרֶךְ הָאֱמֶת, וְהַבִּין קוֹ הַצֶּדֶק, מִדַּעְתּוֹ
הַנְּבוֹנָה; וַיִּדַע שִׁישׁ שֶׁם אֱלֹהִים אֶחָד, וְהוּא מִנְחִיג
הַגְּלִגְלִל, וְהוּא בָּרָא הַכֹּל, וְאִין בְּכָל הַנִּמְצֵא אֱלֹהִים
חוּץ מִמֶּנּוּ.

א, יא וַיִּדַע שֶׁכָּל הָעָם טוֹעִים, וְדָבָר שֶׁנֶּגְרַם לָהֶם
לְטָעוֹת, זֶה שֶׁעוֹבְדִים אֶת הַכּוֹכָבִים וְאֶת
הַצּוּרוֹת, עַד שֶׁאֲבָד הָאֱמֶת מִדַּעְתָּם; וְכֵן
אֲרַבְעִים שָׁנָה, הִבִּיר אֲבָרָהּם אֶת בּוֹרְאוֹ.

א, יב פִּיּוֹן שֶׁחִבִּיר וַיִּדַע, הַתְּחִיל לְחָשִׁיב
תְּשׁוּבוֹת עַל בְּנֵי אֹנֶר פְּשׁוּטִים וְלַעֲרֹךְ דִּין עִמָּהֶם,
וְלִזְמַר שְׂאִין זֶה דֶּרֶךְ הָאֱמֶת, שֶׁאַתֶּם הוֹלְכִים בָּהּ.
וְשִׁבַר הַצְּלָמִים, וְהַתְּחִיל לְהוֹדִיעַ לָעָם, שְׂאִין
רָאוּי לְעֵבֶד אֵלֶּה לְאֱלֹהִים הָעוֹלָם, וְלוֹ רָאוּי
לְחַשְׁתַּחוּוֹת וְלַחֲקֹרֵיב וּלְנַסֵּךְ כְּדִי שִׁיִּפְרֹוּהוּ כָּל
הַבְּרוּאִים הַבָּאִים; וְרָאוּי לְאֲבָד וּלְשִׁבַר כָּל
הַצּוּרוֹת, כְּדִי שֶׁלֹּא יִטְעוּ בָּהֶן כָּל הָעָם, כְּמוֹ אֵלֶּה
שֶׁחַן מִדְּמוּן, שְׂאִין שֶׁם אֱלֹהִים אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ.

א, יג פִּיּוֹן שֶׁגָּבַר עֲלֵיהֶם בְּרָאוּיָתוֹ, בְּקִשׁ הַמֶּלֶךְ

לְהַרְגוֹ; נַעֲשֶׂה לוֹ נֶם, וַיֵּצֵא לְחָרָן. וְהַתְּחִיל לְעַמֵּד
וְלִקְרוֹת בְּקוֹל גְּדוּל לְכָל הָעָם, וְלַהוֹדִיעַם שִׁישׁ
אֱלֹהִים אֶחָד לְכָל הָעוֹלָם, וְלוֹ רָאוּי לְעֵבֶד. וְהָיָה
מִחֲלָף וְקוֹרָא וּמִקְבִּץ הָעָם מַעִיר לְעִיר וּמִמְמַלְכָּה
לְמִמְמַלְכָּה, עַד שֶׁחָנִּיעַ לְאַרְצָן כְּנַעַן, וְהוּא קוֹרָא,
שְׁנַאֲמַר "וַיִּקְרָא שֶׁם בְּשֵׁם ה', אֵל עוֹלָם".

א, יד וְכִיּוֹן שֶׁהָיוּ הָעָם מִתְקַבְּצִין לוֹ וְשׂוֹאֲלִין לוֹ
עַל דְּבָרָיו, הָיָה מוֹדִיעַ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי
דַּעְתּוֹ עַד שִׁיחִזְרוּהוּ לְדֶרֶךְ הָאֱמֶת, עַד שֶׁנִּתְקַבְּצוּ
אֵלָיו אֲלָפִים וּרְבָבוֹת, וְהֵם אֲנָשֵׁי בֵּית אֲבָרָהּם.
וְשָׂתַל בְּלִבָּם הָעֵיקָר הַגְּדוּל הַזֶּה, וְחִבֵּר בּוֹ
סִפְרִים. וְהוֹדִיעוֹ לְיִצְחָק בְּנוֹ, וַיֵּשֶׁב יִצְחָק מִלְמַד
וּמְחִזֵּר; וַיִּצְחָק הוֹדִיעוֹ לְיַעֲקֹב וּמִנְחִיג לְלַמֵּד,
וַיֵּשֶׁב מִלְמַד וּמְחִזֵּר כָּל הַנְּלוּיִם אֵלָיו.

א, טו וַיַּעֲקֹב אֲבִינוּ לְמַד בְּנָיו כָּלֵם, וְהַבְּדִיל לְוִי
וּמִנְחֵהוּ רָאשֵׁי, וְהוֹשִׁיבֵהוּ בִישׁוּבָה לְלַמֵּד דֶּרֶךְ ה',
וְלִשְׁמֹר מִצְוֹת אֲבָרָהּם; וְצִוָּה אֶת בְּנָיו שֶׁלֹּא
יִפְסִיקוּ מִבְּנֵי לְוִי מִמִּנְחָה אַחַר מִמִּנְחָה, כְּדִי שֶׁלֹּא
יִשְׁתַּבַּח הַלְמוּד.

א, טז וְהָיָה הַדְּבָר הוֹלֵךְ וּמִתְגַּבֵּר בְּבְנֵי יַעֲקֹב
וּבְנְלוּיִם עֲלֵיהֶם, וְנַעֲשֶׂת בְּעוֹלָם אִמָּה שֶׁהִיא
יודעת את ה', עַד שֶׁאַרְכּוּ הַיָּמִים לְיִשְׂרָאֵל
בְּמִצְרַיִם, וְחִזְרוּ לְלַמֵּד מִעֲשִׂיהֶם וְלַעֲבֹד עֲבוּדָה
זָרָה כְּמוֹתֵן חוּץ מִשְׁבֵּט לְוִי, שֶׁעַמֵּד בְּמִצְוֹת
אֲבוֹתָם; וּמִעוֹלָם, לֹא עָבַד שְׁבֵט לְוִי עֲבוּדָה זָרָה.

א, יז וְכִמְעַט קָטַן הָיָה, וְהָעֵיקָר שֶׁשָׂתַל אֲבָרָהּם
נַעֲקָר; וְחִזְרוּ בְּנֵי יַעֲקֹב לְטָעוֹת הָעַמִּים,
וְתַעֲיָתָם. וּמֵאַהֲבַת ה' אֹתָנוּ, וּמִשְׁמָרוֹ אֶת
הַשְּׁבוּעָה לְאֲבָרָהּם אֲבִינוּ, עָשָׂה מִשָּׂה רַבְּנֵי
וְרַבֵּן שֶׁלְכָל הַנְּבִיאִים, וְשִׁלְחוֹ.

א, יח פִּיּוֹן שֶׁנִּתְנַבֵּא מִשָּׂה רַבְּנֵי, וּבִחַר ה'
בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה, הַכְּתִירָן בְּמִצְוֹת וְהוֹדִיעַם
דֶּרֶךְ עֲבוּדָתוֹ, וּמָה יִהְיֶה מִשְׁפֵּט עֲבוּדָה זָרָה וְכָל
הַטּוֹעִים אַחֲרֶיהָ.

הַלְכוֹת עֲבוּדָה זָרָה פָּרָק ב

בה, עיקר הציוני בעבודה זרה, שלא לעבד אחר מפל הברואים לא מלאכה, ולא גלגל, ולא פוכב, ולא אחד מארבע היסודות, ולא אחד מפל הנבראים מהם. ואף על פי שהעובד יודע שה' הוא האלהים, והוא עובד הנברא הזה על דרך שעבד אנוש ואנשי דורו תחלה חרי זה עובד עבודה זרה.

בה, וענין זה, הוא שהזהירה עליו תורה ואמרה "ופן תשא עיניך השמימה, וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים... אשר חלק ה' אלהיך, אתם, לכל העמים": כלומר שמא תשוט בעין לבך ותראה שאלו הם המנהיגים את העולם, והם שחלק ה' אותם לכל העמים להיותם חיים והזוים ונפסדים במנהגו שלעולם; ותאמר שראוי להשתחוות להן, ולעבדן. ובענין זה צוה ואמר "השמרו לכם, פן יפתה לבבכם" כלומר שלא תטעו בהרהורי הלב לעבד אלו, להיותם סרסור ביניכם ובין הבורא.

בה, ספרים רבים חפרו עובדי עבודה זרה בעבודתה, היאך עיקר עבודתה ומה משפטה ומעשיה. צונו הקדוש ברוב הוא, שלא לקרות באותן הספרים כלל, ולא נהרהר בה, ולא בדבר מדבריה. ואפלו להסתכל בדמות הצורה אסור, שנאמר "אל תפנו, אל האלילים". ובענין זה נאמר "ופן תדרש לאליהם לאמר, איכה יעבדו" שלא תשאל על דרך עבודתה היאך היא, ואף על פי שאין אתה עובד: שדבר זה גורם לך להפנות אחריה ולעשות כמו שחן עושין, שנאמר "ואעשה פן, גם אני". וכל הלאוין הללו בענין אחד הן, והוא שלא יפנה אחר עבודה זרה; וכל הנפנה אחריה בדרך שהיא עושה פן מעשה, חרי זה לזכות.

בה, ולא עבודה זרה בלבד הוא שאסור להפנות אחריה במחשבה, אלא כל מחשבה שגורמת לו לאדם לעקר עיקר מעיקרי התורה מזהרין

אנו שלא להעלותה על לבנו, ולא נסיה דעתנו לכה ונחשב ונמשך אחר הרהורי הלב: מפני שדעתו שלאדם קצרה, ולא כל הדעות יכולות להשיג האמת על פריז; ואם ימשך כל אדם אחר מחשבות לבו, נמצא מחריב את העולם לפי קצר דעתו.

בה, פיעד: פעמים יתור אחר עבודה זרה; ופעמים יחשב ביחוד הבורא, שמא הוא שמא אינו, מה למעלה מה למטה, מה לפניו מה לאחור; ופעמים פנבואה, שמא היא אמת שמא אינה; ופעמים בתורה, שמא היא מן השמים שמא אינה. ואינו יודע המדות שידון בהן עד שידע האמת על פריז, ונמצא יוצא לידי מינות.

בה, ועל ענין זה הזהירה תורה, ונאמר בה "ולא תתורו אחרי לבבכם, ואחרי עיניכם, אשר אתם זנים, אחריהם" כלומר לא ימשך כל אחד מכם אחר דעתו הקצרה, וידמה שמחשבתו משנת האמת. כך אמרו חכמים, "אחרי לבבכם", זו מינות; "ואחרי עיניכם", זו זנות. ולא זה, אף על פי שהוא גורם לאדם לטרדו מן העולם הבא, אין בו מלקות.

בה, מצות עבודה זרה, פנגד כל המצוות פלן היא: שנאמר "וכי תשגו ולא תעשו, את כל המצוות...". ומפי השמועה למדו, שבעבודה זרה הכתוב מדבר. הא למדת, שכל המורה בעבודה זרה פפר בכל התורה פלה, ובכל הנביאים, ובכל מה שנצטוו הנביאים, מאדם עד סוף העולם: שנאמר "מן היום אשר צוה ה', וחלאה לדרתיכם". וכל הפופר בעבודה זרה, מורה בכל התורה פלה; והיא עיקר כל המצוות, פלן.

בה, ישראל שעבד עבודה זרה חרי הוא פגוי לכל דבר, ואינו פישראל שעבר על עברה שיש בה סקלה; ומשמד לעבודה זרה, חרי הוא

משמך לכל התורה בלה.

בט וכן המינים מישראל, אינן בישראל לדבר מן הדברים. ואין מקבלין אותן בתשובה לעולם שנאמר "כל באיה לא ישוכון; ולא ישיגו, ארחות חיים". והמינים, הם התרים אחר מחשבות לבם בסבלות, בדברים שאמרנו, עד שנמצאו עוברים על גופי תורה להכעיס, בשאט בנפש ביד רמה; ואמרין, שאין בזה עוון. ואסור לספר עמחן ולהשיב עליהן תשובה כלל, שנאמר "אל תקרב, אל פתח ביתה". ומחשבת מין, לעבודה זרה.

בי כל המורה בעבודה זרה, שהיא אמת אף על פי שלא עבדה, הרי זה מחרף ומגדף את השם הנכבד והנורא; ואחד העובד עבודה זרה, ואחד המגדף את השם שנאמר "והנפש אשר תעשה ביד רמה, מן האזרח ומן הגר את ה', הוא מגדף". לפיכך תולין עובד עבודה זרה, כמו שתולין את המגדף; ושניהם, נסקלין.

ביא ומפני זה כללתי דין המגדף בהלכות עבודה זרה, ושניהם פופרים בעיקר הן; ואלו הן דיני המגדף:

ביב אין המגדף חייב סקלה, עד שיפרש את השם המיוחד שלארבע אותיות שהוא אלה דלת נוץ יוד, ויברך אותו בשם מן השמות שאינן נמחקין שנאמר "ונקב שם ה' מות יומת", על השם המיוחד חייב סקלה; ועל שאר הכפוניין באזהרה. ויש מי שפרש שאינו חייב אלא על שם יוד הא ואו הא; ואני אומר שעל שניהם, הוא נסקל.

ביג אזהרה שלמגדף מנין, שנאמר "אלהים, לא תקלל". בכל יום ויום, דנין את העדים בכפוני יפה יוסי את יוסי. נגמר הדין, מוציאין את כל האדם לחוק; ושואלין את הגדול שבפעדים ואמרין לו אמר מה ששמעת בפרוש, והוא אומר, והדינין עומדין על

רגליהן, וקורעין ולא מאחין. והעד השני אומר, אף אני כמותו שמעתי. ואם היו עדים רבים, צריך כל אחד ואחד מהן לומר, כזה שמעתי.

ביד מגדף שחזר בו בתוך כדי דבור, אינו בלום, אלא פיון שגדף בעדים, נסקל. מי שגדף את השם בשם עבודה זרה, קנאין פוגעין בו והורגין אותו. ואם לא הרגוהו קנאין, ובא לבית דין אינו נסקל: עד שיברך בשם מן השמות המיוחדין.

ביטו כל השומע ברכת השם, חייב לקרע; ואפלו על ברכת הכפוני, חייב לקרע; והוא שישמענה מישראל. ואחד השומע, או השומע מן השומע. אבל השומע מן הגוי, אינו חייב לקרע; ולא קרעו אלקים ושכנא, אלא מפני שרבשקה משמך היה.

ביטו כל העדים והדיינין, סומכין ידיהן אחד אחד על ראש המגדף, ואמרין לו, דמך בראשך שאתה גרמת לה. ואין בכל הרוני בית דין, מי שסומכין עליו, אלא מגדף בלבד, שנאמר "וסמכו כל השמעים".

הלכות עבודה זרה פרק ג

גיא כל העובד עבודה זרה פרצונו בזדון, חייב פרת; ואם היו שם עדים והתראה, נסקל. ואם עבד בשגגה, מביא הטאת קבועה.

גיב עבודות הרבה קבעו עובדי עבודה זרה, לכל צלם וצלם ולכל צורה וצורה, ועבודת זה אינה בעבודת זה כגון פעור, שעבודתו שיפער אדם עצמו לו; ומרקלים, שעבודתו שיזרק לו אבנים, או יסקל מלפניו אבנים. והרבה עבודות כגון אלו, תקנו לשאר צלמים.

גיג לפיכך הפוער עצמו למרקלים, או שזרק אבן לפעור פטור; עד שיעבד אותו דרך עבודתו, שנאמר "איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם, ואעשה כן, גם אני".

ג,ד ומפני זה הענינו, צריכין בית דין לידע דרכי העבודות, שאין סוקלין עובד עבודה זרה, עד שיידעו שזו היא דרך עבודתה. ואזהרה שלעבודות אלו וכיוצא בהן, הוא שפתוב "ולא תעבדם".

ג,ה במה דברים אמורים, בשאר עבודות חוץ ממשותתה וזבחה ומקטר ומנסף; אבל העובד באחת מארבע עבודות אלו, לאחד מפל מיני עבודה זרה חייב, ואף על פי שאין דרך עבודתו בדרך. כיצד: חרי שנסף לפעור או שזבחה למרקלים חייב, שנאמר "זבח לאלהים, יחרם".

ג,ו זביחה בכלל עבודות היתה, ולמה יצאת לומר לה: מה זביחה מיחדת שעובדין בה לשם, וחייב הזבחה לאל אחר סקלה עליה, בין היתה דרך עבודתה בזביחה, או אינה בזביחה; אף כל עבודה שהיא מיחדת לשם אם עבד בה לאל אחר, בין שהיתה דרך עבודתה בדרך בין שאינה בדרך חייב עליה. לכה נאמר "לא תשתתחה, לאל אחר", לחייב על השתתחותה, אפלו אין דרך עבודתו בדרך. והוא חדין למקטר, ומנסף; וזורק ומנסף, אחר הוא.

ג,ז סבת לה צוואה, או שנסף לה עביט שלמימי רגלים חייב. שחט לה חגב פטור, אלא אם כן היתה דרך עבודתה בכה; וכן אם שחט לה בהמה מחסרת אבר פטור, אלא אם כן היתה דרך עבודתה בכה.

ג,ח עבודה זרה שעובדין אותה במקל שבר מקל בפניה חייב, ונאסרת. זרק מקל בפניה חייב, ואינה נאסרת: שאין זריקת המקל, כעין זריקת הדם, שהרי המקל כמות שהוא, ותדם מתפור.

ג,ט המקבל עליו אחר מפל מיני עבודה זרה באלוה, חייב סקלה: אפלו הגביה לבנה ואמר לה אלי את, וכל כיוצא בדבור זה חייב; ואפלו חזר בו בתוך כדי דבור, ואמר אין זה אלי אין

חזרתו כלום, אלא נסקל.

ג,י העובד עבודה זרה פדרפה, ואפלו עשה דרך ביזיון חייב. כיצד: הפוער עצמו לפעור פדי לבזותו, או זרק אבן למרקלים פדי לבזותו הואיל ועבודתו בכה חייב, ומביא קרבן על שנגתו.

ג,יא העובד עבודה זרה מאהבה, כגון שחשק בצורה זו מפני מלאכתה שהיתה נאה ביותר, או שעבדה מיראתו לה, שמא תרע לו כמו שהן מדמין עובדיה שהיא מטיבה ומריעה אם קבלה עליו באלוה, חייב סקלה; ואם עבדה בדרך עבודתה או באחת מארבע עבודות מאהבה או מיראה, פטור.

ג,יב המנסף עבודה זרה, והמנשק לה, והמכבד והמרבץ לפניו, והמרחיץ לה, והסף והמלביש והמנעיל, וכל כיוצא בדברי פבוד האלו עובר בלא תעשה, שנאמר "ולא תעבדם"; ודברים אלו, בכלל עבודה זרה. ואף על פי כן אינו לוקה על אחת מהן, לפי שאינן בפרוש; ואם היתה דרך עבודתה באחד מפל הדברים האלו, ועשהו לעבדה חייב.

ג,יג ישוב לו קוץ כרגלו בפני עבודה זרה לא ישה ויטלנו, מפני שנראה כמשתתחה לה; נתפורו לו מעות בפניה לא ישה ויטלם, מפני שנראה כמשתתחה לה: אלא ישוב, ואחר כה יטל. פרצופות המקלחות מים בפני עבודה זרה לא יניח פיו על פיהם וישתה, מפני שנראה כמנשק לעבודה זרה.

ג,יד העושה עבודה זרה לעצמו אף על פי שלא עשאה בידו, ואף על פי שלא עבדה לוקה, שנאמר "לא תעשה לה פסל, וכל תמונה". וכן העושה עבודה זרה בידו לאחרים אפלו עשה אותה לגוי לוקה, שנאמר "ואלחי מסכה, לא תעשו לכם". לפיכך העושה עבודה זרה בידו לעצמו, לוקה שתים.

ג, טו אסור לעשות צורות לנואי, ואף על פי שאינן עבודה זרה: שנאמר "לא תעשון, אתי: אלהי כסף ואלהי זהב" כלומר צורות שלכסף ושלזהב שהן לנואי, כדי שלא יטעו בהן הטועים וידמו שהן לעבודה. ואין אסור לצור לנואי, אלא צורת האדם בלבד.

ג, טז לפיכך אין צריך, לא בעין ולא בסיד ולא באבן, צורת האדם: והוא שתהא הצורה בולטת, כגון הצניור והפינור שבטרקלין וכיוצא בהן; ואם צר, לוקה. אבל אם היתה הצורה משקעת, או צורה שלסמנין כגון הצורות שעל גפי הלוחות והטבליות, או צורות שרוקמין באריג חרי אלו מתרות.

ג, יז טבעת שיש עליה חותם שהוא צורת אדם אם היתה הצורה בולטת אסור להניחה, ומתר לחתם בה; ואם היתה הצורה שוקעת מתר להניחה, ואסור לחתם בה מפני שהנחתם תעשה בו הצורה בולטת.

ג, יח וכן אסור לצור דמות חמה ולבנה בוכבים ומזלות ומלאכים, שנאמר "לא תעשון, אתי" לא תעשון דמות שמשין המשמשין לפני במרום, ואפלו על הלוח.

ג, יט צורות הפחמות ושאר נפש תיה הוין מן האדם, וצורות אילנות ודשאים וכיוצא בהן מתר לצור אותן, ואפלו היתה הצורה בולטת.

הלכות עבודה זרה פרק ד

ד, א מדיחי עיר מישראל חרי אלו נסקליו, אף על פי שלא עבדו עבודה זרה, אלא הדיחו את יושבי עירם, עד שעבדו אותה. ואנשי העיר המדחין, נהרגין בסוף; והוא שעבדו עבודה זרה, או שקבלוה עליהם בפאלוה. ואזהרה למדיח מנין, תלמוד לומר "לא ישמע על פיך".

ד, ב אין העיר נעשית עיר הנדחת עד שיהיו מדיחיה שנים או יתר על שנים, שנאמר "יצאו אנשים בני בליעל"; ויהיו מדיחיה מאותו

השכט ומאותה העיר, שנאמר "מקרבך, וידיחו את יושבי עירם". ועד שיהיו רבה, ויהיו המדחין ממזאה ועד רבו שלשכט; אבל אם הדח רבו שלשכט, דנין אותה ביחידים: שנאמר "אנשי העיר" לא כפר קטן, ולא כרד גדול; וכל פחות ממזאה כפר, ורבו שלשכט כרד גדול.

ד, ג וכן אם הדיחה נשים או קטנים, או שהדיחה יחיד, או שתדח מעוטה, או שהדיחו מאליהן, או שהיו מדיחיה מחוצה לה אין דנין בה דין עיר הנדחת, אלא חרי הם ביחידים שעבדו עבודה זרה: סוקלין כל מי שעבד, וממונם ליורשיהם כשאר הרוגי בית דין.

ד, ד אין דנין דין עיר הנדחת אלא בית דין הגדול שלשכטים ואחר, שנאמר "והוצאת את האישה החוא או את האשה החוא אשר עשו את הדבר הרע הזה, אל שעריך" יחידים נהרגין בבית דין שלכל שער ושער, ואין המרבין נהרגין אלא בבית דין הגדול.

ד, ה אין אחת מערי מקלט נעשית עיר הנדחת, שנאמר "באחת עריך"; ולא ירושלים נעשית עיר הנדחת, לפי שלא נתחלקה לשכטים. ואין עושין עיר הנדחת בפפר, כדי שלא יבנסו גוים ויחריבו את ארץ ישראל. ואין בית דין אחד עושה שלוש עירות הנדחות זו בצד זו; אבל אם היו מרחקות, עושה.

ד, ו אין עושין עיר הנדחת, עד שיהיו מדיחיה בלשון רבים ויאמרו להן גלך ונעבד, או גלך ונזבת, או גלך ונקטר, או גלך וננסף, או גלך ונשתחווה, או גלך ונקבל בפאלוה; והן שומעין, ועבדו אותה כרד עבודתה, או באחת מארבע עבודות, או שקבלו אותה בפאלוה.

ד, ז עיר הנדחת שלא נתקיימו בה ובמדיחיה כל התנאים האלו, היאך עושין להן מתרין ומעידין בכל אחד ואחד שעבד מהן עבודה זרה, וסוקלין אותן ביחידין; וממונם ליורשיהן.

ד, ח' והיאך דין עיר הנדחת, בזמן שתהא ראיה לעשות עיר הנדחת בית דין הגדול שולחין ודורשין וחוקרין, עד שיגיעו בראיה ברורה, שהדחה כל העיר או רבה, וחזרו לעבודה זרה. ד, ט' אחר כך שולחין להן שני תלמידי חכמים, להזהיר אותן ולהחזירן. אם חזרו ועשו תשובה, מוטב; ואם עמדו באולתם, בית דין מצוין לכל ישראל לעלות עליהן לצבא, והן צריין עליהן ועורבין עמהן מלחמה, עד שתבקע העיר.

ד, י' בשתבקע העיר, מיד מרבין להן בתי דינין ודנין אותן. כל מי שבאו עליו שני עדים שעבד עבודה זרה אחר שהתרו בו, מפרישין אותו: אם נמצאו כל העובדים מעוטה סוקלין אותו, ושאר העיר נצול; נמצאו רבה מעלין אותו לבית דין הגדול וגומרין שם דינם, וחורגין כל אלו שעבדו בסתם. ומפין את כל נפש אדם אשר בה לפי חרב, ט' ונשים, אם הדחה בלה; ואם נמצאו העובדים רבה, מפין את כל הטף והנשים שלעובדים לפי חרב.

ד, יא' ובין שהדחה בלה בין שהדחו רבה, סוקלין את מדיחיה. ומקבצין את כל שללה אל תוף רחובה. אין לה רחוב, עושין לה רחוב; היה רחובה חוצה לה, בונין חומה חוץ ממנו עד שיבנם לתובה: שנאמר "אל תוף רחבה". וחורגין כל נפש חיה אשר בה. ושורפין את כל שללה עם המדינה באש; ושרפתה מצות עשה, שנאמר "ושרפת באש את העיר ואת כל שללה".

ד, יב' נכסי הצדיקים שבתובה, והן שאר יושבי העיר שלא הדחו עם רבה נשרפין בכלל שללה; הואיל וישבו שם, ממזגין אבר. וכל הנחנה ממנה בכל שהוא לוקה אחת, שנאמר "ולא ידבק בידך מאומה, מן החרב". ועיר הנדחת שהוזמו עדיה, כל המחזיק בנכסיה זכה; ומתיר

להנות בו, שחרי הוזמו. ולמה זכה עם שכל אחד ואחד כבר הפקיר ממונו, משעה שנגמר דינה.

ד, יג' ואינה נבנית, לעולם; וכל הבונה אותה לוקה, שנאמר "לא תבנה עוד". ומתיר לעשותה גנות ופרדסים שנאמר "לא תבנה עוד", לא תבנה מדינה כמות שהיתה.

ד, יד' שירה העוברת ממקום למקום, אם עברה בעיר הנדחת והדחה עמה אם שהת שם שלוש יום נהרגין בסתם, וממונם אבר; ואם לאו הן בסקלה, וממונם ליורשיהם.

ד, טו' נכסי אנשי מדינה אחרת שהיו מפקדין בתובה אף על פי שקבלו עליהן אחריות, אין נשרפין אלא יחזרו לבעליהן: שנאמר "שללה", ולא שלל חברתה. נכסי הרשעים שהדחו, שהיו מפקדין במדינה אחרת אם נקבצו עמה, נשרפין בכללה; ואם לאו, אין מאבדין אותן אלא ינתנו ליורשיהן.

ד, טז' בהמה, חציה שלעיר הנדחת וחציה שלעיר אחרת, שהיתה בתובה הרי זו אסורה. ועיסה שהיא פן מתרת, לפי שאפשר לחלק העיסה. בהמה שלעיר הנדחת שנשחטה אסורה בהנאה, בשור הנסקל שנשחט.

ד, יז' שער הראש, בין שלאנשים בין שלנשים שבה מתר בהנאה; אבל שלפאה נכרית הרי הוא מפלל שללה, ואסור. פרות דקלים שבתובה, מתרין: שנאמר "תקבץ... ושרפת", מי שאינו מחסר אלא קבוצ יצאו פרות המחברין, שהן מחסרין תלישה וקבוצ ושרפת. והוא הדין, לשער הראש. ואין צריך לומר, האילנות עצמן, שהן מתרות, וחרי הן שליורשין.

ד, יח' החקדשות שבתובה קדשי מזבח ימותו, שנאמר "זבח רשעים, תועבה"; קדשי בדק הבית, יפרו ואחר כך שורפין אותן שנאמר

"שָׁלָה", וְלֹא שָׁלַל שָׁמַיִם. הַבְּכוֹר וְהַמְּעַשֵּׂר
שִׁבְתֹּכֶה תְּמִימִין, הָרִי הֵן קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ וַיְמֹתוּ;
וּבְעֵלֵי מִזְבִּיחַ, הָרִי הֵן בְּכָלֵל "בְּהַמְתָּה" וְנִהְרָגִין.
ד, יט הַתְּרוּמוֹת שִׁבְתֹּכֶה אִם הִגִּיעוּ לְיַד בֹּהֶן
יִרְקְבוּ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִכְסֵי; וְאִם עָרִין הֵן בְּיַד
יִשְׂרָאֵל יִנְתְּנוּ לְבֹהֶן שְׁלֵמֵינָה אַחֲרַת, מִפְּנֵי
שֶׁהֵן נִכְסֵי שָׁמַיִם וְקִדְשָׁתָן קִדְשַׁת הַגּוֹף. מְעַשֵּׂר
שְׁנִי, וְכֶסֶף מְעַשֵּׂר שְׁנִי, וְכֹתֵבִי הַקִּדְשֵׁי שִׁבְתֹּכֶה
הָרִי אֵלֶי יִגְנָזוּ.

ד, כ כָּל הָעוֹשֶׂה דִין בְּעִיר הַנְּדַחַת הָרִי זֶה
בְּמִקְרִיב עוֹלָה כָּלִיל, שְׁנֵאמַר "כָּלִיל, לַה'
אֱלֹהֶיךָ". וְלֹא עוֹד אֵלֶּא שְׁמֶסֶק חֲרוֹן אַף
מִיִּשְׂרָאֵל, שְׁנֵאמַר "לְמַעַן יָשׁוּב ה' מִחֲרוֹן אַפָּיו",
וּמִבִּיא עֲלֵיהֶם בְּרָכָה וְרַחֲמִים, שְׁנֵאמַר "וַיִּנְתֶּן
לְךָ רַחֲמִים וְרַחֲמָה וְהִרְבָּה".

<p>8 MAR</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>יט 19</p>	<p>בבלי: מנחות נו ירושלמי: גיטין מז תוספתא: מעשר שני ג נ"ך: אסתר ח רמב"ם: תלמוד תורה ה</p>	<p> Daylight Savings Time</p> <p>עלות השחר 6:06..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:36..... סו"ז תפלה - פג"א 10:46..... שקיעה 6:55.....</p> <p>נץ החמה 7:19..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:12..... סו"ז תפלה - גר"א 11:10..... צה"כ לשיטת ר"ת 8:08.....</p>
<p>9 MAR</p>	<p>שני Monday</p>	<p>כ 20</p>	<p>בבלי: מנחות נז ירושלמי: גיטין מח תוספתא: מעשר שני ד נ"ך: אסתר ט רמב"ם: תלמוד תורה ו</p>	<p>עלות השחר 6:05..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:35..... סו"ז תפלה - פג"א 10:46..... שקיעה 6:56.....</p> <p>נץ החמה 7:18..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:11..... סו"ז תפלה - גר"א 11:10..... צה"כ לשיטת ר"ת 8:09.....</p>
<p>10 MAR</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>כא 21</p>	<p>בבלי: מנחות נח ירושלמי: גיטין מט תוספתא: מעשר שני ה נ"ך: אסתר י רמב"ם: תלמוד תורה ז</p>	<p>עלות השחר 6:03..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:34..... סו"ז תפלה - פג"א 10:45..... שקיעה 6:57.....</p> <p>נץ החמה 7:16..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:10..... סו"ז תפלה - גר"א 11:09..... צה"כ לשיטת ר"ת 8:10.....</p>
<p>11 MAR</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>כב 22</p>	<p>בבלי: מנחות נט ירושלמי: גיטין נ תוספתא: חלה א נ"ך: דניאל א רמב"ם: עבודת סוכים וחקותיהם א</p>	<p>עלות השחר 6:01..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:33..... סו"ז תפלה - פג"א 10:44..... שקיעה 6:58.....</p> <p>נץ החמה 7:14..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:09..... סו"ז תפלה - גר"א 11:08..... צה"כ לשיטת ר"ת 8:11.....</p>
<p>12 MAR</p>	<p>המישי Thursday</p>	<p>כג 23</p>	<p>בבלי: מנחות ס ירושלמי: גיטין נא תוספתא: חלה ב נ"ך: דניאל ב רמב"ם: עבודת סוכים וחקותיהם ב</p>	<p>עלות השחר 6:00..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:33..... סו"ז תפלה - פג"א 10:43..... שקיעה 6:59.....</p> <p>נץ החמה 7:13..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:09..... סו"ז תפלה - גר"א 11:07..... צה"כ לשיטת ר"ת 8:12.....</p>
<p>13 MAR</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>כד 24</p>	<p>בבלי: מנחות סא ירושלמי: גיטין נב תוספתא: ערלה א נ"ך: דניאל ג רמב"ם: עבודת סוכים וחקותיהם ג</p>	<p>עלות השחר 5:58..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:32..... סו"ז תפלה - פג"א 10:43..... שקיעה 7:00.....</p> <p>נץ החמה 7:11..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:08..... סו"ז תפלה - גר"א 11:07..... צה"כ לשיטת ר"ת 8:13.....</p>
<p> הדלקת הנרות 6:43</p>				
<p>14 MAR</p>	<p>שב"ק Shabbos</p>	<p>כה 25</p>	<p>בבלי: מנחות סב ירושלמי: גיטין נג תוספתא: בכורים א נ"ך: דניאל ד רמב"ם: עבודת סוכים וחקותיהם ד</p>	<p>ויקהל-פקודי, החודש, פבה"ח Shabbos Hachodesh</p> <p>עלות השחר 5:56..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:31..... סו"ז תפלה - פג"א 10:42..... שקיעה 7:01.....</p> <p>נץ החמה 7:09..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:07..... סו"ז תפלה - גר"א 11:06..... צה"כ לשיטת ר"ת 8:14.....</p>
<p> זמן מוצש"ק 8:14</p>				

מברכים חודש ניסן המולד: מיטוואך נאכמיטאג 34 מינוט און 13 חלק נאך 4. ראש חודש: חמישי

ווען מען דאוונט פרייליכערהייט, איז דאס זיס און געשמאק פאר'ן אייבערשטן.

(ספר המדות אות תפלה סימן פ"א)